

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 699.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd. Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD.

Mededeelingen van het Bestuur der Vereeniging.

Hoofdartikel: Wie helpt mede?

Mededeelingen van verschillende aard. Kloosterhonig. — Waarde van reclame-attesten voor „Lijfiroop enz. — Een attest voor Foster's ruggijn pillen. — Uit de Pers.

Ingezonden: Een Dokter, die geen dokter is.

Boekbespreking: Geneeskundige Encyclopaedie voor het huisgezin. — Hygiënische Vlugschriften n°. 11 en 12.

Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

BERICHT AAN LEDEN EN ABONNES.

Van 1 Jan. 11. af neemt het Bestuurslid de heer J. VAN RIEL het Secretariaat der Vereeniging waar, terwijl de heer A. J. WIJNNE belast blijft met het geldelijk beheer en de daaraan verbonden administratieve werkzaamheden.

Men wordt dus verzocht te zenden:

Brieven voor het Bestuur bestemd, verzoecken om inlichtingen omtrent doel en strijd der Vereeniging en derg.: aan den heer J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's-Gravenhage;

Kennisgevingen aangaande het lidmaatschap of abonnement, alsmede verzoeken om toezending van gratis-exemplaren van het Maandblad: aan den heer A. J. WIJNNE te Rotterdam; terwijl het adres van de Redactie van het Maandblad blijft bij den heer H. VAN GELDER te Amsterdam.

Als nieuwe leden traden toe de Heeren:

W. VAN BAER, apotheker, 's Hertogenbosch.
Dr. F. BASENAU, med.-doct., Amsterdam.
D. H. BRINKHORST, arts, Rotterdam.
J. E. BROUWER, arts, Kortenhoeve (N. H.)
G. J. DE BOER, arts, Hoorn.
Th. N. CLOOSTERHUIS, apotheker, Tilburg.
K. C. CRUCQ, arts, Oudorp (Flakkee).
J. VAN DAM VAN ISSELT, voorzitter van den Centr. Gezondh. Raad, Utrecht.
P. RUIJSCH VAN DUGTEREN, arts, Wijchen.
S. J. FISCHER, apotheker, Delft.
Dr. L. E. GOESTER, inspect. Volksgezondh., Zwolle.
C. VAN GELDER, arts, N. Tonge.
Gezondheids-Commissie, Utrecht.
Idem, Middelharnis.
R. GHEL, arts, Avenhorn.
A. GOUKA, apotheker, Schiedam.
C. A. VAN GREUNINGEN, apotheker, Delft.
Dr. C. M. HARTOG, arts, Scheveningen.
Dr. J. A. L. HEENK, arts, Andijk.
D. HEINEKE JR., cand. arts, Utrecht.
Dr. Hk. TH. HERMAN, arts, Amsterdam.
Dr. W. HUISKAMP, arts, Utrecht.
Dr. D. W. DE JONG, arts, Bussum.
Dr. L. DE JONG, arts, Koudum (Fr.)
J. G. FILEDT KOK, apotheker, Scheveningen.
Mr. L. C. KRONENBERG, adv.-procur., Haarlem.
Dr. L. C. KERSBERGEN, arts, Haarlem.
S. VAN KEMPEN, arts, Buiksloot.
F. C. KUIPERS, arts, Lent bij Nijmegen.

Leesgezelschap „Elk wat wils”, Dieren.
Dr. G. W. S. LINGBEEK, arts, Laag Soeren.
G. G. LAMBERS, apotheker, Amsterdam.
Dr. P. W. MEIUIZEN, arts, Arnhem.
J. L. J. M. MAAS, apotheker, Rotterdam.
Th. TER MAAT, apotheker, Amersfoort.
A. J. VAN OCKENBURG, apotheker, Vlissingen.
J. OOSTRA, arts, Anna Paulowna.
W. PEEL, arts, IJsselstein.
Dr. P. F. A. PETERS, arts, Uden (N. Br.)
Dr. Y. A. VAN POPTA, arts, Laan v. Meerdervoort Ic, 's-Hage.
Jhr. Mr. H. E. E. ROELL, ambten. O. M., Dordrecht.
Dr. N. J. ROOSWINKEL, arts, Amsterdam.
G. SCHIPPERS, apotheker, Amsterdam.
G. SAUER, arts, Kethel (Z. H.)
Dr. J. M. W. SCHELTEMA, arts, 's Gravenhage.
A. H. M. SCHMEDDING, arts, Maastricht.
A. VAN SCHERPENZEEL, notaris, Nieuwleusen.
H. P. SCHOONENBEEK, arts, Soest.
Dr. C. E. G. G. SCHRÖDER, arts, Eindhoven.
J. SNOEP, apotheker, Rotterdam.
Prof. Dr. C. H. H. SPRONCK, hoogleeraar, Utrecht.
J. M. VAN STAVEREN, arts, Rieuwijk.
D. TIMMERMANS, arts, Oegstgeest.
J. TH. TINKELBERG, apotheker, Amsterdam.
Dr. P. TIMMERS, arts, Naaldwijk.
Dr. A. N. NOLST TRENTÉ, arts, Zutphen.
H. VISSCHER, arts, Leusden bij Amersfoort.
P. N. DE VRIES JR., arts, Amsterdam.
Dr. C. J. VAILLANT, Schiedam.
P. SCHRAMMEIER VERBRUGGE, notaris, Rotterdam.
P. A. DE WILDE, arts, Amsterdam.
Dr. L. U. H. C. WERNDLY, arts, Utrecht.
W. WYBRANDS, arts, Lochem.
Dr. P. J. ZAALBERG HZN., arts, Amsterdam.
Voorts werden 154 nieuwe abonnementen op het Maandblad genomen.

Wie helpt mede?

Op 1 Januari is onze Vereeniging haar 25e levensjaar ingetreden en met dit no. begint de 25e jaargang van ons Maandblad. Nog één jaar en dan kunnen en Vereeniging en Maandblad het zilveren feest van hun bestaan vieren; zal dit met opgewektheid geschieden dan dient er nog vrij wat, in verschillende opzichten, te veranderen en, opdat er gelegenheid besta aan die veranderingen tijdig de hand te slaan, willen wij reeds thans op enkele zaken de aandacht vestigen, die wij gaarne anders zouden zien dan zij in werkelijkheid zijn.

Men veroorloove ons, tot juist begrip van 't geen wij daarmee bedoelen, nog eens in korte woorden op het streven van onze Vereeniging terug te komen

Wanneer wij beweren dat wij de kwakzalverij met geneesmiddelen en z.g. geneesmethodes bestrijden, dan hebben wij duidelijk te maken wat wij, van ons standpunt, onder kwakzalverij verstaan, en waarom wij den strijd hebben aangebonden.

Wat men in Duitschland „Kurpfuscher” noemt, iemand, die geneeskunde uitoefent zonder

daartoe bevoegd te zijn (wat daar mogelijk is), is niet gelijkkluidend met 't geen wij als „kwakzalver” bestempelen. Wel is waar zijn zij, die wij „kwakzalvers” noemen, meestal geheel of ten deele onbekend met alles wat noodig is om de geneeskunde met vrucht uit te oefenen maar onder de bevoegde geneeskundigen worden helaas! ook personen gevonden, wien de naam van kwakzalver niet kan worden onthouden. Daartegenover staat, dat er onder de „onbevoegden” enkele worden aangetroffen, die met een goed doel, uit menschlievendheid, de zieken kosteloos hulp trachten te bieden; dezen, ofschoon wij hun optreden niet kunnen billijken, houden wij niet voor kwakzalvers.

Wij hebben, van 't begin van onze werkzaamheden af, aangenomen alleen datgene als kwakzalverij te beschouwen, dat op den bodem van het bedrog staat. Wanneer iemand één middel of geneesmethode tegen allerlei kwalen in brochure of advertentie aanbeveelt, zonder den zieke onderzocht te hebben, zonder hem te kennen, en daarbij onvoorwaardelijk genezing belooft, dan kan hij weten — en weet het ongetwijfeld — dat hij iets belooft dat niet vervuld kan worden. Wanneer hij verder aan zijne beweringen kracht tracht bij te zetten, door gefingeerde attesten of door getuigschriften, tegen vergoeding of op andere, slinksche wijze verkregen, wanneer hij in 't kort, geen middelen onbeproefd laat om uit zijn zaak geld te slaan, onverschillig of de lijder bij zijn behandeling baat vindt of te gronde gaat, dan pleegt zoo iemand in den volsten zin des woords bedrog. Hem noemen wij een kwakzalver.

Neem nu de eerste de beste krant (gelukkig op enkele uitzonderingen na) ter hand, en gij behoeft niet te zoeken naar voorbeelden, die aantoonen, dat dergelijk soort bedriegers — zoowel binnen- als buitenlandsche — onze zieken op allerlei wijze trachten te exploiteeren.

En met welk resultaat? 't Is moeilijk dit volkomen juist te schatten. Velen, die zich onder behandeling van een kwakzalver stellen, zwijgen over den verkregen uitslag; alleen zij, die 't is door verschillende omstandigheden somwijlen mogelijk) bij die behandeling baat hebben gevonden, bazuinen den lof uit van den kwakzalver en treden als apostels voor zijn methode op, maar de rest — en hoe groot die is, is wel te vermoeden maar niet te zeggen — schaamt zich grootendeels en bewaart het stilzwijgen. . . . totdat de nood dringt en het inroepen van doelmatige geneeskundige hulp niet langer kan worden uitgesteld. Maar groot is het aantal ervaringen door geneeskundigen opgedaan, dat het dat te laat is, dat geen hulp meer mogelijk is, waar deze, aangewend op den juiststen tijd, zeker baat had kunnen brengen. Den juiststen tijd heeft men echter, tengevolge van de beloften van

n kwakzalver, laten verloren gaan en daarbij schatten geld (de heeren zijn niet goedkoop, ovens het is hun alleen om het geld te doen) het altaar der lichtgeloovigheid geofferd.

Deze schildering is geen fantasie onzerzijds — en 't is a priori te verwachten — de oeve werkelijkheid, door bewijzen vastgesteld. Het staat vast, dat de kwakzalverij op genees- undig gebied, zoowel de volksgezondheid onder- ijnt als schatten gelds doelloos onttrekt aan e zakken der ingezetenen, dat die kwakzalverij n groot maatschappelijk gevaar oplevert, dat nstig moet worden bestreden.

Maar waarom, zal men vragen, kan ieder zieke, f zijn omgeving, niet voor zich zelve zorgen? Moet niet aan iedereen de gelegenheid worden ge- geven het herkrijgen zijner verloren gezondheid laar te zoeken, waar hij het het best oordeelt? Wij beantwoorden deze vraag met een wedervraag: Moet men iemand die, 't zij door onwetendheid, t zij door zelfbedrog zich in gevaar begeeft, laarin maar de vrije hand laten, zonder hem laarvan terug te houden?

En vooral waar het gevaar niet alleen een persoon bereikt maar ook de gemeenschap, de maatschappelijke welvaart aantast? Het ant- woord zal zeker niet twijfelachtig zijn. Met kracht moet tegen het euvel worden opgekomen.

Door wie? Het spreekt als van zelf; door hen, die voor het welzijn van den Staat zorg hebben te dragen, door den Wetgever, door de Regeering.

Deze dienen te waken dat de gemeenschap niet de dupe worde van gewetenlooze bedriegers en dat men zich dezen plicht bewust acht, blijkt daaruit, dat er inderdaad wetsbepalingen ter beteugeling van de kwakzalverij bestaan. Deze bepalingen, bij de oprichting onzer Vereeniging reeds 15 jaren oud, blijken echter niet doeltref- fend te zijn om aan het kwaad eenigszins paal en perk te stellen; zij zijn onvoldoende en in de toepassing zoo omslachtig, dat zij slechts hoogst zelden worden aangewend. Daarbij zijn de opgelegde boeten bij overtredenig meestal zoo gering, dat de kwakzalvers, tegenwoordig dikwijls groote maatschappijen met flinke kapita- len, er geheel onverschillig onder blijven.

Zoo was de toestand nu 24 jaren geleden; trouwens zoo is hij nog. Het was toen dat men besloot het particulier initiatief aan het werk te stellen, een Vereeniging tot stand te brengen, die de bestrijding der kwakzalverij ter hand nam; er moest iets gedaan worden.

Men kon zich echter slechts bepalen tot waar- schuwen; men kon niet verder gaan dan het publiek in te lichten omtrent de gevaren, waar- aan het van de zijde der kwakzalvers blootstond, daarbij het op zoo mogelijk duidelijk wijze op de hoogte brengende van de werkelijke waarde der kwakzalversmiddelen en methodes. Verder kon men de Regeering wijzen op de leemten in de bestaande wetgeving en haar verzoeken deze leemten weg te nemen.

Dit doel beoogde onze Vereeniging bij hare oprichting en sedert de 24 jaar van haar bestaan. Wij willen niet beweren dat zij dit geheel naar haar verwachting heeft bereikt, maar evenmin willen wij toegeven — wat meermalen wordt betoogd — dat haar werken zonder vrucht is gebleven. Integendeel, de bewijzen zijn er in in overvloed, dat menigeen, door de waarschu- wingen vanwege onze Vereeniging, door de voorlichtingen, in het Maandblad verstrekt, is weerhouden zich in de armen der kwakzalvers te werpen; bijna geen dag gaat er voorbij, waarin niet onze hulp en raad wordt ingeroepen. Er kan dan ook geen sprake van zijn, dat onze Vereeniging hare werkzaamheden neerlegt — hoe gaarne wij ook gezien zouden hebben, dat hare bemoeiingen voor het vervolg onnoodig zouden zijn gebleken. Met kracht moet opnieuw de hand aan den ploeg worden geslagen en het zou bij haar 25-jarig bestaan het schoonste feestgeschenk zijn wanneer zij in staat gesteld werd die kracht in al zijn uitgebreidheid te kunnen toonen.

Dit is het, waarop wij bij den aanhef van dit schrijven doelden, toen wij zeiden dat er zaken zijn, die wij gaarne anders wenschten. Meer hulp, meer medewerking van onze leden is noodig. Laten de leden niet alleen hunne sympathie

betuigen door het betalen hunner contributie maar ook door het verspreiden onzer denk- beelden en laten zij, die door hunne weten- schappelijke ontwikkeling daartoe in staat zijn, ons meer dan tot nu toe (behalve de enkele loffelijke uitzonderingen) steunen door het onder- zoek van de talrijke kwakzalversmiddelen, zo- dat wij de samenstelling dier middelen zoo spoed- igit mogelijk onder de oogen van het publiek kunnen brengen. Maar bovenal is het gewenscht dat het getal leden der Vereeniging belangrijk toeneme, in alle kringen der maatschappij; daar- door wordt de organisatie, zoowel moreel als materieel belangrijk sterker, worden de strijd- macht en strijdkas aanmerkelijk uitgebreid. Door de tegenstanders — in casu de kwakzalvers, hunne vrienden en medehelpers (de dephouders) — wordt gedurig, met een wél te vatten oog- merk beweerd, dat onze Vereeniging is eene van Doctoren en Apothekers; dat is niet waar. Zeker, wanneer men de ledenlijst nagaat zal men daarin een groot gedeelte van de bedoelde titularissen vinden... maar hoe kan het anders? Juist zij zijn het, die door hun voortdurenden omgang met zieken onophoudelijk getuige zijn van de verschrikkelijke verwoestingen door de kwakzalverij aangericht; zij zijn het die ge- voelen dat er iets tegen dit maatschappelijk euvel moet gedaan worden. Wij blijven dan ook een dringend beroep doen op hun verderen steun en medewerking maar daarnevens zagen wij zoo gaarne dat de hu'p uit andere kringen der maatschappij, die ons ook thans gelukkig in geene deele onthouden wordt, belangrijk worde uitgebreid. Het zou tevens een bewijs zijn, dat, in 't algemeen, onze denkbeelden meer ingang vinden. Trouwens, dat bewijs hebben wij niet noodig; de ondervinding heeft ons op dit punt voldoende gerust gesteld. Er zijn velen, die slechts een enkele opwekking noodig hebben om zich bij ons aan te sluiten; aan onze leden het verzoek, die opwekking, elk in zijn omgeving, te doen hooren.

Wanneer ieder hunner slechts één nieuw lid aanbracht — en dat kan bij eenige moeite — wat zou dat een feestgave zijn!

Laat ieder daartoe zijne medewerking ver- leenen; er is nog een jaar tijd.

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Kloosterhonig.

Het getal middelen tegen hoest, borst- en longziekten, reeds zóó oneindig groot, dat men zou denken dat, als zij zouden helpen, er geen enkele longlijder meer zou zijn, is door de wel- willende bemiddeling van de Generaal-agenten VIERSSEN en Co. te Groningen en WILLEM KRAAL JUNIOR te Kampen vermeerderd met de Klooster- honig. Weer zoo'n product met een vertrouwen- wekkende naam, zooals Abdystroop, die bij het volk moet pakken.

„Deze honig,” zoo staat er in de gebruiks- aanwijzing, „bereid volgens een oud en beproefd recept is een onfeilbaar middel tegen hoest, ver- koudheid, borstziekten, tegen aandoening op de luchtpijpen, en longen, kinkhoest en Asthma.” Het klooster St. Laura moet dit oud en beproefd recept hebben geleverd en 't is niet mensche- lievend van de Generaal-agenten, dat zij het publiek niet eerder met dit produkt hebben doen kennismaken. Want iets bijzonders is het gewis. Het onderzoek heeft aan de dames C. HUGENHOLTZ en M. MIJERS, Apothekers te Amsterdam, vrij wat last veroorzaakt en tijd gekost, want, hoe zij ook zochten, zij konden met zekerheid niets anders vinden dan roodachtg gekleurde honig, werkelijk een oud recept. Mis- schien was deze nog met een kleine hoeveelheid van iets anders vermengd maar dat kon niet worden uitgemaakt; bekende geneeskrachtige stoffen werden niet gevonden.

Hoe nu die honig, een bekend huismiddeltje bij lichte verkoudheid en daarmee gepaard gaand hoesten, een onfeilbaar middel kan zijn tegen borstziekten en de andere genoemde kwalen, begrijpen wij niet. En wij gelooven het ook niet

en raden een ieder aan ons geloof in deze te deelen. Want, en dat is juist het gevaarlijke van al die kwakzalversmiddelen (wij kunnen dit niet dikwijls genoeg zeggen), wanneer men bij aandoeningen op de luchtpijpen en aan de longen enz. tijdig geneeskundige hulp inroept, kan veel kwaad worden voorkomen, terwijl wanneer men, op advies van geheel onbevoegden, die den lijder niet hebben gezien, begint met het slikken van honig met een kleurtje, de oor- spronkelijke lichte kwalen een hoogst ernstig karakter kunnen aannemen.

Gekheid! zeggen de edele Generaal-agenten, wij hebben attesten, zelfs met een prentje er boven op, die toch duidelijk bewijzen dat ons middel onfeilbaar is.

Nu, dat zit nog; 25 Sept. j.l. werd in het Nieuwsblad v. h. Noorden het volgend attest opgenomen:

„Kinkhoest te Ezinge (Gr.), Juli 1904.

„De heer A. DOORNBOS te Ezinge schrijft ons de volgende belangrijke tijding.

Mijne heeren.

Ondergeteekende gevoelt zich verplicht u onder- staand mee te deelen: Sedert eenigen tijd waren een paar mijner kinderen erg lijdende aan kink- hoest. Verschillende middelen had ik reeds ge- probeerd, maar niets baatte. Van bevriende zijde werd mij toen Uwe Kloosterhonig aanbe- volen en ik moet U tot mijne groote bewonde- ring mededeelen dat het onmiddellijk hielp, dadelijk de prikkel tot hoest verzachtte en bij- zonder gezegend werkte. Dadelijk na het ge- bruik liet het zijn weldadigen invloed gelden. De uitwerking van uw kloosterhonig was in één woord prachtig. Ik recommandeerde het anderen in de plaats mijner inwoning, daar de kinkhoest hier in erge mate heerscht, en allen gebruiken het met groot succes, wat ze U gaarne willen betuigen.

„Ik kan uwe kloosterhonig niet genoeg aan- bevelen voor de kleine lijders aan kinkhoest daar het dadelijk groote verlichting brengt.

A. DOORNBOS, Ezinge (Gr.)
22 Juli 1904.”

Naar aanleiding van dit getuigschrift, door de Generaal-agenten publiek gemaakt, ontvingen wij onderstaand schrijven van den heer J. A. SCHEURHOLTS, Med. Docts, Arts te Ezinge, met toestemming om het in ons blad op te nemen, waarvoor wij bij deze dank zeggen:

„De advertentie is van het begin tot het einde onwaar. De kinderen van den Heer DOORNBOS leden noch aan kinkhoest, noch aan eenige andere ziekte, zoodat ze dan ook in 't geheel geene geneesmiddelen, kloosterhonig daarin begrepen, hebben gebruikt. Ook heeft de Heer DOORNBOS geen letter aan den steller der Advertentie ge- schreven, noch ook den Kloosterhonig aan ande- ren gerecommandeerd.

„Waar is alleen, dat de Heer DOORNBOS, als schuitenvoerder, eenige fleschjes Kloosterhonig heeft moeten medenemen van de Firma VIERSSEN en Co. te Groningen voor een paar ingezetenen.

„Dat de kinkhoest hier in erge mate heerscht is ook onwaar. Er hebben zich hoogstens een paar gevallen voorgedaan, tenminste die door de ouders voor Kinkhoest werden gehouden. Het publiek is echter zeer geneigd iederen eenig- zins prikkelenden hoest voor Kinkhoest te hou- den. Ik zelf heb in den afgelopen zomer geen enkel geval onder behandeling gehad.”

Zouden de andere attesten ook zóó waar zijn? Geeft zoo iets geen aanleiding tot ernstig na- denken en voorzichtigheid?

Waarde van reclame-attesten, in casu voor z.g.n. ABDIJSTROOP enz.

Men schrijft ons uit Zutphen:

Onze lezers zullen zeker kennis gemaakt hebben met de attesten voor Pinkpillen, Abdij- stroop enz. die in boekjes en advertenties voor dat waardeloos en schadelijk goedje dienst moeten doen om koopers te lokken en zich, evenals mij, bevreesd hebben dat er nog zóóveel per- sonen gevonden worden die er zich voor leenen, om in woord en beeld aan den kaak gesteld te

len als lichtgeloovige, onnoozele zielen of medehelpers van bedriegers.

In het boekje voor Abdijsiroop vonden wij het volgend attest met portret, dit laatste een hoogen hoed op:

„Influenza genezen“.

„De heer PADMOS uit Serooskerke schrijft ons:

Tengevolge der influenza, waaraan ik eenige maanden had geleden, bevond ik mij in een treurigen toestand. Ik had pijnen in borst, lendenen en schouders, gebrek aan eetlust, slechte spijsvertering. Voortdurend zweette ik, had steeds koude voeten. Reeds was ik ten einde raad toen ik in de courant de verrassende uitwerking der *Abdijsiroop* van het klooster Sancta Paulo las. Ik begon er mede en ben thans weder dezelfde van voorheen, tot niet geringe vreugde mijner dierbare huisgenooten. Maar al te dikwijls verzuimt men de noodige voorzichtigheid in acht te nemen na het herstel van influenza, waardoor dan ook telken jare tal van slachtoffers ten grave dalen. Daarom raad ik dan ook een ieder, die van deze ziekte herstelt, dadelijk zijn toevlucht te nemen tot de niet genoeg te prijzen *Abdijsiroop*.”

Toevallig vernam ik dat de Heer L. PADMOS de *Serooskerke op Schouwen* zich hierover had beklagd. Ik was daarom zoo vrij mij tot dien Heer te wenden om inlichtingen, waaruit mij bleek dat hij de hier bedoelde persoon was. Voorzichtigheidshalve informeerde ik echter nog bij den Burgemeester van *Serooskerke op Walcheren*, die mij schreef dat daar niemand is die den naam van Padmos draagt.

De heer L. PADMOS te Serooskerke (Schouwen) nu schrijft mij: „Ik heb nooit Pinkpillen gebruikt (zelfs niet gezien). Dan komt erbij dat ik niet zou weten waarvoor, daar ik gelukkig „altijd goed gezond ben — (volgens verklaring van den Heer PADMOS is er een soortgelijke reclame met hetzelfde portret van hem voor Pinkpillen gepubliceerd) — „Tevens deel ik u mede dat ze mij voor die *Abdijsiroop* ook reclame „laten maken. *Nooit heb ik het bocht geproefd*. „De afbeelding die men van mij heeft genomen „is dezelfde als van de Pinkpillen.

„Het zou daarenboven toch zeer dwaas zijn „mij met een hoogen hoed te laten afbeelden. „Die agent is bij mij geweest toen ik juist voor „eene begrafenis was gekleed, dus met een hooge „hoed, en schijnt toen een schets van mij genomen „te hebben.

„Ontmasker die lui eens, doch liefst in alle „dag- en weekbladen, dan komt het meer onder „den werkenden stand. U zult er mij een groot „genoegen mee doen”.

Verder schreef die Heer, op mijn raad om een aanklacht in te dienen wegens misbruik maken van naam bij de justitie te Zierikzee, dat het niet onwaarschijnlijk is dat hij daaraan gevolg zal geven.

Lezers, ik vraag u, is het niet verregaande misdadig en brutaal om reclame te maken voor dat gevaarlijke goedje door een eenvoudigen flinken man in woord en beeld aan bespotting bloot te stellen? En is het wonder dat de Heer PADMOS gloeit van verontwaardiging over zooveel liederlijkheid?

Terecht noemt hij *Abdijsiroop* „bocht” want alles, zelfs de titel, is bedrog. *Er bestaat in Cartagena geen klooster Sancta Paula* en het gevaarlijke goedje is niets dan *aardappelsiroop met enkele druppels kaneelolie, salicylzuur en salicylzuurverbindingen*. Juist deze laatsten toch maken het „bocht” zoo gevaarlijk en, de Duitse regeering, meer bezorgd dan de Nederlandsche voor beurs en gezondheid van hare onderdanen, heeft den verkoop van alles waarin zelfs maar sporen van salicylzuur kan aangetoond worden bij lijfstraf verboden.

Reeds in het Februari-nummer van 1903 gaf ik mijn bevreesing te kennen dat overigens ter goeder naam bekende firma's o.a. in *Zutphen* dit goedje verkopen. Een der verkoopers van toen wil het niet meer verkopen; de anderen gaan helaas voort met hunne klanten er aan

te wagen. De verkoopers te *Zutphen* zijn:

H. WISSINK, Laarstraat, Barbier.
H. A. MAKKINK, Groenmarkt, Kruidenier.
J. H. HAGENS, Turfstraat „
en G. J. VAN LAAR, Haven.

Eerstgenoemde speelt trouwens geheel den kwakzalver door op eigen gezag te masseeren met den z.g.n. Kloosterbalsem, waardoor het mes dubbel snijdt. Hij maakt zich schuldig aan overtreding van Art. 1 der wet, regel. de uitoeef. der Geneesk., en alle verkoopers van *Abdijsiroop* overtreden Art. 1 der Wet regel. de uitoeef. der artseneijbereidkunst, daar Salicylzuur voorkomt op lijst C.

Nog daargelaten het immoreele, is het onbegrijpelijk hoe personen, die nog prijs stellen op goeden naam, handlangers blijven voor bedrog en niet begrijpen dat zij zich daardoor ook in hun eigenlijke zaak schaden. Wie toch is zeker dat een verkooper van *Abdijsiroop van een niet bestaande Abdij*, ook niet in staat zou zijn Santoskoffie voor Javakoffie, Hongaarsche voor Zeeuwsche bruine bonen, Grondnotenolie voor olijfolie, Margarine voor Natuurboter, enz. te leveren. Daarenboven raakt de depôthouder van kwakzalversmiddelen zoo gewoon aan hooge winsten, dat het niet te verwonderen is als zij hunne andere waren ook te hoog aan den man zullen trachten te brengen. Men vergete niet dat een flacon *Abdijsiroop* geen hooger handelswaarde heeft dan hoogstens 5 cents en slechts de gezondheid kan schaden!

v. E.

Een belangrijk attest voor Foster's rugpijn nierepillen.

Wij lezen in het *Nieuwsblad van het Noorden*: „Mijnheer de Redacteur!

„Het is naar aanleiding van een soort reclame-artikel voor de „Foster's rugpijn nierepillen,” in welk artikel van mijn naam op de schandelijkste manier misbruik wordt gemaakt. In genoemd artikel doet men het voorkomen alsof mijn dochttertje na het gebruik van een doos van bovengenoemde pillen zóó ver genezen, is, dat ze weer naar school toe gaat.

„Ter wille der waarheid volgt hier de ware toedracht der zaak: Voor ongeveer een maand of drie van mijn werk te huis komende vond ik op mijn tafel een circulaire, waarin een doos „Foster's rugpijn nierepillen” gratis werd aangeboden, men behoefde het slechts ingevuld met zijn adres, aan het daarin vermelde adres weer terug te zenden. Daar ik een meisje heb, dat aan de nieren lijdende is, besloot ik om van dit aanbod gebruik te maken, en zoodoende ontving ik 14 dagen na dien tijd een doos van bovengenoemde pillen, welke mij over de post gestuurd werd. Weer 14 dagen later zag ik de doos pillen nog staan, waarop ik aan mijn vrouw vroeg of het kind de pillen niet nuttigde, en het antwoord was: „ik heb haar eenmaal één gegeven en nu wil ze volstrekt niet meer hebben” zoo is de doos pillen staan gebleven en is later in haar geheel weggegooid, dus is het grove onwaarheid dat mijn dochttertje een doos pillen genuttigd heeft, kortom de heele verklaring is leugen, nooit is door mij machtiging verleend om het reclame-artikel voor bovengenoemde pillen, voorkomende in een advertentie in uw blad van den 8 dezer, noch in eenig ander blad te plaatsen, om het zoodoende publiek te maken, want dit kon ik doodeenvoudig niet, omdat ik nooit iemand, noch van de Depôthouders noch van de fabrikanten gezien of gesproken heb.

„Verder verklaar is openlijk, dat mijn dochttertje nooit zoo goed is geweest als toen ze uit het ziekenhuis kwam, en dat ze van af dien tijd nooit de school heeft verzuimd.

„Hopende het lezend publiek met dit schrijven een dienst gedaan te hebben opdat men niet te spoedig geloof aan dergelijke reclame-artikelen slaat, verblijf ik met hoogachting,

U Ed. dienstw. dienaar:

R. LEUVER, Torenstraat no. 15.
Groningen, 9 Dec. 1904.”

Uit de Pers.

Het is een verblijdend verschijnsel, dat tegenwoordig verscheidene dag- en weekbladen zich in den strijd tegen de kwakzalverij mengen. Wij hebben sommige bladen voor ons liggen, die op deze of gene wijze tegen het door ons bestreden euvel mede te velde trekken en 't is voor ons een aangename taak uit de onderscheidene artikelen het een en ander over te nemen en daardoor ook de stem van anderen in ons blad te laten hooren.

In het *Katholiek Sociaal Weekblad*, Redacteur Mr. P. J. M. AALBERSE, dien wij zeker in onze zaak als een medestander mogen begroeten; schrijft Mr. A. onder den titel „kwakzalverij”, het volgende:

„De langdurige campagne tegen het Ned. Malthusianisme begint vruchten te dragen. Verschillende bladen hebben reeds verklaard geen desbetreffende advertenties meer op te nemen. Het stemde ons treurig, dat wij dezer dagen in een katholiek Belgisch blad in één nummer twee advertenties aantroffen van „Vrouwepillen”, te gebruiken wanneer zekere zaken achterwege blijven. Zou de Redactie van dat Katholieke blad inderdaad zóó onnoozel zijn, dat zij niet weet, waartoe die pillen gebruikt worden? Zoo nee, dan wordt het tijd, dat zij zich eens late voorlichten, — zoo ja... dan moet de *auri sacra jame*s haar wel zeer verblind hebben, als zij meent, dat zij in geweten dergelijke advertenties opnemen mag.

Maar juist dit feit — wij moeten hier toch wel aan goede trouw denken — bewijst weer zonneklaar, hoe groot gevaar katholieke bladen loopen, wanneer zij niet alle kwakzalvers-advertentiën weigeren.

Reeds vroeger wezen wij op een ander gevaar al die middeltjes zijn, ook al kunnen zij op zich zelt onschuldig heeten, inderdaad steeds gevaarlijk. Wie wat veel hoest, bestelt wat dure, maar waardeloze, borstsiroop. Zag hij ze niet dagelijks in zijn blad aanbevolen?... En de man blijft hoesten en hoesten, — tot een bloedspuwing volgt. Dan wordt de dokter geroepen, en maanden en maanden zullen nodig zijn, om dien armen misleide weer te herstellen, — indien 't al niet te laat is! — terwijl hij anders met eenige weken rust het verdere voortwoekeren eener beginnende, en dus gemakkelijk te genezen, tuberculose had voorkomen.

„Geen katholiek blad zal onzedelijke advertenties opnemen. 't Spreekt als een boek. Maar dit bewijst dan ook de nietswaardigheid der uitvlucht: de Redactie heeft niets met de advertentie te maken. Maar waarom gaan dan onze katholieke bladen maar altijd voort, om hun lezers in de advertente-kolommen kwakzalversmiddelen aan te prijzen, waarvan de Redactie ten volle de nietswaardigheid en zelfs de betrekkelijke gevaarlijkheid weet? Waarom gaan zij maar altijd voort, met advertenties op te nemen, waarin — zooals haar bekend moet zijn — als zuiver bedrog is te beschouwen de herkomst uit een Klooster of van een Pastoor, bedrog, des te schandelijker, omdat daardoor des te grover op het godsdienstig gemoed van ons volk wordt gespeculeerd.

„Wij, die doen wat we kunnen, om overal de Katholieke pers meer ingang te doen vinden, — zijn we verantwoord, wanneer wij, door die pers bij onze menschen te brengen, ook in hun huis brengen die aanbevelingen van kwakzalversmiddelen? Zijn wij verantwoord, wanneer wij door die pers den menschen, die er soms toch zoo bitter hard voor moeten werken, hun zuur verdiende penningen uit den zak trommelen, om ze aan gevaarlijke kwakzalverij weg te gooien?...”

„Och, laten onze Katholieke Redacties en Uitgevers dit toch eens ernstig overwegen. 't Is een bittere ergernis, dat men bijna geen Katholieke krant ter hand kan nemen, of men vindt er tal van aanbevelingen in over pillen en siroopjes en zalfjes.

„Ik wou dat ik een stem had als een reuzen-gramophone, om in al die gewetens eens de vraag te doen doordringen: Måg onze Katholieke pers, wier roeping het is, om ons goede, Roomsche volk naar best vermogen voor te lichten, måg onze pers zich laten verlagen tot een handlangster der geneesmiddel-zwendelaar?

„Men heeft dat geld nodig, wordt tegengeworpen. „Men heeft ook Gods zegen nodig. En zal deze rusten op het geld, dat verdiend is door medeplichtigheid aan volksbedrog?

Dit keurig woord, ook ondersteund door de Redactie van *De Boerenstand*, mag zeker wel door Redacties en Uitgevers van andere bladen dan die van Katholieke worden gelezen.

Hetzelfde onderwerp, het weren van kwakzalversadvertenties, wordt onder den titel „Een

Sociaal belang" door L. v. D. B. in *De Noordbrabantsche Post* behandeld.

Na een beschrijving van eenige handelwijzen van kwakzalvers deelt hij o. a. omtrent de waarde der Pinkpillen het volgende mede:

„Twee mijner familieleden hadden — tegen mijn uitdrukkelijken raad in — het toch eens met die pillen willen „probeeren”. — En wat was het resultaat? — dat zij omstreeks 40 armer zijn geworden zonder merbare verandering — ja toch wel, de een is nu zoo zeer veranderd dat hij zijn ziekbed niet meer verlaat.”

De schrijver stelt nu de vraag: Aan wien de schuld, dat er nog zooveel, ondanks alle waarschuwingen, worden bedrogen?

„Zeker op de eerste plaats aan de stellers der bedriegelijke annonces!

„Maar op de tweede plaats zeer zeker aan de couranten, want, zooals de *Telegraaf* opmerkte den 18 Oct. l.l.: „Zoolang in de kranten verhalen van gelukkige smeden en ontmoetingen van verslaggevers met genezen teringlijderessen zullen te lezen staan, zoolang zal ook de wereld „Novozon” en „Beschuitjes van dr. Ollivier knabbelen — verlichtheid en officieele wetenschap ten spijt!” Ja, de lezers rekenen — misschien ten onrechte, zooals *De Tijd* zegt — maar het is een feit — de lezers rekenen er nu eenmaal op dat de redacties ook voor de advertenties ipstaan. Hebben zij geheel ongelijk?

„Dat derhalve eens onze bladen alle kwakzalvers-advertenties weigerden!

„Wie moeten nu tegen dit sociaal gevaar strijden en hoe?

„Onze bladen — door de kwakzalvers-aankondigingen af te wijzen.

„De courantenlezers — door slechts die bladen te steunen, welke trotsch winstderving hun principe hoog houden.

„De annonceerders — door slechts die bladen te begunstigen, wier kolommen zuiver worden gehouden van allerlei bedrog, en zoodoende veel meer waarde aan de geplaatste advertenties geven.

„Ten slotte de Regeering door wettelijk het verspreiden van brochures enz., behelzende reclames voor kwakzalverijen, tegen te gaan, zoo al niet geheel te verbieden.”

Het Volk van 7 December vermeldt het onderstaande uit de vergadering van het Partijbestuur:

„Van de afdeling Den Haag III was het verzoek ingekomen om zekere soort advertenties te weren; men had het oog voornamelijk op de zoogenaamde kwakzalversadvertisies, als die van de Abdijsiroop.

„Deze kwestie was voor het Partijbestuur geen nieuwe. Reeds in de vorige vergadering was naar aanleiding van een uitvoerig schrijven hierover van de Commissie van Beheer een besluit genomen.

„In dit schrijven kwam o.a. het volgende voor:

„De Commissie van Beheer heeft tot nu toe een „aantal kwartaaladvertenties geweigerd, zoo het „bij haar vaststond, dat de inhoud van *tastbare* „en *schadelijke misleiding* was. Doch zij gevoelt „zelve dat hier plaats is voor zeer afwisselende „vaak persoonlijke appreciatie.

„Zeer gaarne zal zij dus uwe aanwijzigingen „volgen, hoe te handelen: 1o. ten opzichte van „kwakzalversadvertisies als Abdijsiroop, 2o. hoe „ten opzichte van apothekersadvertisies (als b.v. „staalpillen), 3o. hoe ten opzichte van advertenties „van geneeskundigen en geneesmethoden (als b.v. „de „Natuurgeneeskunde”), 4o. hoe ten opzichte „van gewone winkeliersadvertisies zoo die b.v. „bevatten dat hunne artikelen goedkooper en beter „zijn dan bij eenigen concurrent, en de commissie „deze beweringen onwaar acht en voor die ze ge- „looven zouden wellicht ook schadelijk.”

En verder: „De commissie stelt zich geenszins op „het standpunt dat om het geld alle advertenties „onverschillig welke moeten worden opgenomen. „Advertenties over wat volgens thans in ons land „gangbare begrippen „onzedelijke lectuur” wordt „geacht (pederastie enz.) worden geweigerd; ook „een aantal andere wier inhoud volgens gangbare „begrippen „immoreel” is, betreffende het aan- „knoopen van tijdelijke relaties tusschen dames en „heeren bijv., enz. enz. Deze sterke gevallen bieden „geen moeilijkheden bij de beslissing.”

„Door het Partijbestuur was hierop geantwoord dat het met de commissie eens was, dat een criterium, geldend voor alle gevallen niet te vinden was, dat het Partijbestuur zich met het standpunt door de Commissie van Beheer ingenomen volkomen vereenigde en erkende, dat ieder geval op zich zelf beoordeeld diende te worden en dat het Partijbestuur zich vereenigde met de algemeene beginselen, die haar leidde bij de beoordeeling.”

Die beoordeeling schijnt, tot onze verwonde-

ring, gunstig voor den fabrikant van de *Abdijsiroop* te zijn uitgevallen, want *Het Volk* van 11 December bevat een enorm groote advertentie ter aanbeveling van dit *kwakzalversmiddel*.

Of is 't soms een kwartaaladvertentie en bestaat er kans dat zij later voor goed verdwijnt? Want dat men hier te doen heeft met een aankondiging, waarvan het vast staat, dat de inhoud van *tastbare* en *schadelijke misleiding*” is, is toch o. i. niet twijfelachtig.

(Wordt vervolgd.)

INGEZONDEN.

Het zijn allen geen koks, die lange messen dragen. Niet ieder, die zich dokter noemt, is een dokter.

Een vader wandelde eens met zijnen zoon. Op die wandeling zagen zij het wapen van de provincie Zeeland. Dit wapen stelt voor eenen zwemmenden leeuw. De spreuk van het wapen is: „luctor et emergo” of in onze taal: „ik worstel en ontzwem.” De zoon vroeg aan den vader, wat staat daar onder te lezen? De vader, die niet best lezen kon, gaf tot antwoord: lukt et van daeg niet, dan lukt et merge.

Tot zoover de geschiedenis.

Lukt het van daag niet, dan lukt het morgen, zóo dacht er zeker over hij, die de volgende bekendmaking de wereld heeft ingezonden:

„Volks-geneesmethode.

Kosteloos wordt aan onderstaand adres voor alle ziektegevallen, zelfs van hoogst ernstigen aard, volgens HOMOEOPATHISCHE geneeswijze raad verstrekt; met aanwijzing van de daarbij passende geneesmiddelen.

H. DOKTER.

Goedestraat 49bis, Utrecht.

De Homoeopathische geneesmiddelen maken bij tijdige aanwending niet zelden eene operatie onnoodig.”

Men moet maar durven.

HENDRIK DOKTER was voor eenige jaren hulponderwijzer. Door erge gezichtsverzwaking werd hij door den toenmaligen directeur BARNEVELD opgenomen en te werk gesteld in de welbekende inrichting op de Neude, thans achter Sint Pieter te Utrecht.

Een paar jaar na den dood van Barneveld richtte hij zelf een blindeninrichting op, gesteund door geld van een ander. Hier vandaan geraakt of weggegaan zijnde, begon hij in het voorjaar van dit jaar weder eene blindeninrichting, doch deze schijnt niet erg op te nemen althans men ziet of hoort er niet veel van.

In tusschentijden is hij ook reiziger in sigaren en in eenige andere artikelen.

Doet de Heer HENDRIK DOKTER moeite om op eene eerlijke wijze door de wereld te komen, dan is dit plichtmatig en prijzenswaardig; dat behoort ieder mensch te doen.

Maar — eerst hulponderwijzer daarna werkzaam in blindeninrichtingen, verder in tusschentijden reiziger in verschillende artikelen, dan is daar niets tegen te zeggen; — maar, nooit gestudeerd te hebben voor dokter en met eenen werkelijken dokter niets gemeen te hebben, dan alleen dat hij *dokter* heet en de ander *dokter* is, en zich dan voor dokter te durven uitgeven, dan is dit eene ongeoorloofde manier van doen om door de wereld te komen.

Doch mogelijk denkt de Heer H. DOKTER wel: de Homoeopathie wordt van *hooger hand* voorgestaan en de Homoeopathie behoort niet tot de *ongeloovige* wetenschap: dus — ik kan het er best op wagen

Hooveelen zullen zich in dat net, door dat woord *kosteloos* laten vangen? Wat zal het resultaat zijn van dat *wagen* van *dat durven*?

Het dient te worden afgewacht.

Z. Nov. '04.

V. H.

Andere bladen worden uitgenoodigd, dit over te nemen.

BOEKBECHOUWING.

Geneeskundige Encyclopaedie voor het huisgezin. De uitgevers *Scheltema en Holkema* zonden ons ter bespreking de 7e aflevering van dit reeds meermalen door ons aangekondigde werk. Ook deze aflevering, die van „kraambed” tot „massage” loopt is een kennismaking overwaard; de lezing van de niet te uitvoerige maar toch duidelijke artikeltjes zal menig leek een juist denkbeeld geven van den aard van sommige belangrijke ziekten als b.v. lepra, longontsteking, longtering, maagkwalen, malaria enz. en hem doen zien, dat elk dezer ziekten een bijzondere behandeling eischt en dat het onmogelijk is — wat sommige kwakzalvers beweren — dat één middel tegen al deze kwalen als universeel geneesmiddel dienst kan doen.

De illustraties, in het werk opgenomen, blijven fraai uitgevoerd.

Dr. H. Pinkhof. „Hygienische Vlugschriften” De gezondheid der Vrouw. Uitgave van *F. van Rossen*, Amsterdam. Van deze belangrijke geschriftjes is thans een dubbel nummer, 11 en 12, tot één geheel vereenigd, uitgekomen, handelende over de ziekten der vrouw en „hoeveel in ieders macht staat om deze te voorkomen” Met evenveel genoegen als met zijn voorgangers, maakten wij ook met dit boekje kennis en met de goede raadgevingen, die daarin op bijna elke bladzijde te vinden zijn. Zoo ergens, dan is het zeker bij talrijke ongesteldheden van de Vrouw, dat „oude bakerpraatjes” en geloof aan de valsche beloften van kwakzalvers veel kwaad hebben berokkend en nog berokkenen. Wie zijn voordeel weet te doen met hetgeen uit de thans uitgekomen brochure te leeren valt, zal en aan die praatjes en aan die beloften geen waarde meer hechten. En dat is niet het minst nuttige van het boekje.

CORRESPONDENTIE.

— Aan allen die in den loop der vorige maand blijk gaven van instemming met ons streven, door ons verschillende couranten toe te zenden, betuigen wij onzen hartelijken dank. Men verplicht ons zeer door een dusdanige hulp, want, daar het ons niet mogelijk is alle hier te lande verschijnende bladen na te zien, ontgaat ons veel, dat wij gaarne zouden weten. Wij bevelen ons aan voor de toezending van die couranten, die iets bevatten, dat met het doel van onze Vereeniging in verband staat.

Th. N. v. H. te *Z.* Uw tweede „Ingezonden stuk” over de *blinden-inrichtingen* houdt geen verband met ons blad; het wordt daarom niet geplaatst.

Dr. J. v. R. te *H.* Dank voor het gezondene; in 't volgende n^o.

L. R. en *V.* te *Z.* Van uwe opmerking hebben wij nota genomen.

F. J. H. W. te *G.* Het ons ter inzage gezonden stuk was ons reeds bekend ten wij de vorige „Correspondentie” plaatsten; wij hebben er echter geen gewag van gemaakt omdat het, ongeteekend zijnde, voor ons geen waarde had. Dit heeft het nu nog niet en daarom laten wij het voor wat het is. Gij moogt nu — en zooals gij schrijft velen met u — weten, „wat gij van de uitspraken in het M. t. d. Kw. te denken hebt” daar kunnen wij niets aan doen. Wel geven wij u den raad de „Correspondentie” in ons vorig n^o. nog eens over te lezen. Daar staat niet „dat een leek tot oordeelen onbevoegd is” maar dat een patiënt als regel de minst vertrouwbare beoordeelaar is van zijn geneesheer; dat is wat anders, zouden wij zeggen.

A. J. R. te *A.* en anderen. Noch *Mej. M. P.*, noch *Mevr. ERNESTA*, die, volgens de ontvangen gelijklopende biljetten, de *Mysterien van de hand ontsluit*, beloven genezing van ziekten of iets dergelijks. Er bestaat derhalve vooralsnog voor ons geen aanleiding om ons met de zaak bezig te houden.

H. v. A. te *s-G.* Wij hebben de advertentie van de *Zepto-stift* wel gelezen maar kunnen u er niets van zeggen. Wij hebben die stift niet laten onderzoeken omdat wij haar niet als een geneesmiddel maar als een toiletartikel beschouwen.

A. P. M. te *s-G.* en anderen. *Djoeat* kan, volgens de *Mededeelingen van de Coöperatieve Apothekersvereeniging*, bereid worden door

200 gram versche vruchten van *Syzygium*

10 „ keukenzout

4 „ salicylzuur

en 2 liter water

24 uur te laten weken en daarna af te filtreeren.

J. A. K. te *L.* Wij betreuren het met u dat verschillende, thans veel geadverteerde middelen nog niet zijn behandeld — maar wij wachten nog steeds op de rapporten van het onderzoek. 't Zij verre van ons hierover de onderzoekers lastig te vallen, want wij weten te goed met hoeveel moeite en tijd een dergelijk onderzoek gepaard gaat. Daarbij komt, dat onze onderzoekers meest allen apothekers zijn, die tegenwoordig weinig tijd ter hunner beschikking hebben.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 699.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gelooft.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend aangeraden.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD.

Mededeelingen van het Bestuur der Vereeniging.

Hoofdartikel: Kwakzalverij.

Berichten: Een ijverig strijder. — Valsch attest van Foster's nierpillen. — Twee advertenties die te denken geven. — Oefent J. Mot de praktijk ni? — Een pseudo-Staphorster boertje. — Dr. Kauling heeft Ginneken verlaten. — Een duivelsbanner. — Het antivivisectionit's hospital te Londen. — Spaansche apothekers tegenover de specialites.

Mededeelingen van verschillende aard: Vitose. — Pastilles Poncelet. — Haarlemmerolie naar keuze. — De waarde van den Electro-Vigueur. — Uit de praktijk van een kwakzalver. — Een annonce van de Volksapothek te Rotterdam. — Uit de Pers.

Ingezonden: Over valsche attesten.

Boekbeschuwing: Geneeskundige Encyclopaedie voor het huisgezin; All 8. — Eerste Hulp: Zakkalender 1905.

Rechtszaken: Haarlemmerolie.

Correspondentie:

Herhaalde Waarschuwingen: Thermogène watten.

Dat ook nu weer zeer gaarne vele extra-bijdragen worden ingewacht, spreekt van zelf, maar na de krachtige bede, ten vorigen jare geuit, schroomt het Bestuur wel wat, daarop thans weer al te sterk aan te dringen. Niettemin zullen zij — als zijnde onmisbaar — zeer welkom zijn.

Dat DUIDELIJKE vermelding van naam en adres eveneens noodzakelijk zijn, behoeft wel geen betoog.

Postwissels ontvangen van: H. v. G. te A.; Dr. H. J. H. te A.; L. A. baron v. I. te V.; P. H. M. te M.; Dr. J. D. v. d. P. qq. te U; C. G. F. baron v. R. v. O. te 's-H., en J. J. v. d. Z. te R.

M. te A. Het bestuur betuigt u zijn bijzondere dank voor de zeer op prijs gestelde mededeelingen betreffende de firma Janski en Co.

De voorraad JANUARINUMMERS is zoo goed als geheel opgeruimd. Wie nog ongebruikt geblevene kan afstaan, verplicht het bestuur door toezending daarvan aan den Penningmeester A. J. Wijne te Rotterdam.

KWAKZALVERIJ.

Wanneer wij over kwakzalverij schrijven komt ons een aardige anecdote in de gedachte:

Een Romeinsch keizer wenschte op een goeden dag van zijnen hofnar te weten, welk vak het meest werd beoefend. De nar antwoordde: Sire, het vak dat het meest wordt uitgeoefend, is dat der geneeskunde. De keizer werd boos, want het aantal geneeskundigen was toen nog uiterst gering, maar de nar bood aan het bewijs te leveren.

Den volgenden dag stelde hij zich in het voorportaal van het paleis op, met een grooten kispindoek om het gezicht. Ieder die hem passeerde, vroeg wat er gaande was, bijna ieder gaf hem raad. Al deze raadgevingen schreef de man op en des avonds overhandigde hij zijnen meester deze lange lijst. — Zoo was het voorheen, zoo is het nog heden. — Klaagt iemand, om eens een voorbeeld te noemen, over maagbezwaren, dan komen de raadgevingen los. Deze raadt zuiveringszout, die zoutzuur aan. Een derde vindt weer een ander middel beter en zoo gaat het maar voort. Nauwelijks behoeft men te betoogen hoe gevaarlijk deze raadgevingen zijn, als men bedenkt, dat deze verschijnselen de uiting kunnen zijn van een ernstig lijden.

Door het opvolgen van dezen raad — en liefst wordt dan nog het eene middel na het andere beproefd — wordt tijd verknoeid en gaat dikwijls de periode voorbij, waarin door deskundige behandeling nog afdoende hulp kan worden gebracht.

Vooraf geldt dit voor gevallen, waar chirurgische hulp noodig is. De vrees voor het mes zit er bij de menschen soms diep in. Heeft iemand bijvoorbeeld een zweer aan den vinger, dan gaat hij dikwijls liefst niet naar zijn geneesheer, want vaak — dat weet hij wel — moet er in die gevallen eene chirurgische behandeling volgen.

Neen, liever eerst zelf pappen of wat nog veel mooier is, een rolletje *Drude's-zalf* gehaald en daarmee eens beproefd.

Hij heeft wel eens gehoord, dat afwachten gevaar oplevert en dat dikwerf zoo'n vinger dan later stijf wordt, maar hij wil het toch maar eens beproeven, want voor snijden is hij toch erg bang. Dikwijls wordt zulk een vinger daarinderdaad stijf, doordat de ontsteking, het beer of de spierpezen verwoest — maar dan is het te laat en komt het berouw na de zonde. Men ziet hier met een paar voorbeelden aangetoond hoe gevaarlijk liefhebberij op medisch gebied is, al geschiedt het ook met de beste bedoeling. Een veel ernstiger nadeel is de kwakzalverij, wanneer zij als bedrijf wordt uitgeoefend, doch daarover een volgende maal.

BERICHTEN.

Een ijverig strijder. De vroegere Voorzitter onzer Vereeniging, de heer J. M. VAN ELK, thans te Zutphen, heeft in die stad en hare omgeving afdrucken laten verspreiden van een artikel in het Januari-no. van ons Maandblad, getiteld: „Waarde van reclame-attesten voor z.g.n. Abdijsiroop enz.” Wij twijfelen niet of zijn poging zal met succes worden bekroond. Namelijk wat onze zaak betreft; hij zelf heeft reeds de onaangenaamheden ondervonden die ieder kent, die tegen een bestaand euvel te veld trekt.

Weereenvalsch attest van Foster's Nierpillen. Het *Nieuwsblad v. h. Noorden* bevat het volgende als „ingezonden”:

„Mijnheer de Redacteur.

In het blad van Donderdag j.l. kwam een advertentie voor over de Fosters Nierpillen en daarin werd gezegd, dat ik daardoor zou zijn genezen. Al wat daarin staat, is geheel bezijden de waarheid en zonder mijn medeweten geplaatst. Met dank voor de plaatsing.

Uw. dwn.

JOH. E. VAN DER BEEK.

Groningen, 31 Dec. 1904.”

Twee advertenties die te denken geven:

„ARTS

gevraagd, in eene natuurgeneeskundige inrichting, voor eenige uren per dag. Kennis der natuurgeneeskunde geen vereischt. Salaris f 1500 per jaar.

Br. fr., lett. A. D. 422, N. v. d. D.”

Zoo luidt de eene, waarin het niet onaardig is te lezen, dat de kennis der natuurgeneeswijze geen vereischte is; de andere is van den volgenden inhoud

„DOCTER

gezocht, tot exploitatie van beproefd en bewezen specialiteitsmiddel. Enorme toekomst verzekerd.

Br. fr., lett. B. R. 617 N. v. d. D.”

Daar gaat 't heen als er geen ingrijpende maatregelen — in 't belang van het publiek — genomen worden.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

BERICHT AAN LEDEN EN ABONNES.

Van 1 Jan. l.l. af neemt het Bestuurslid de heer J. VAN RIEL het Secretariaat der Vereeniging waar, terwijl de heer A. J. WIJNNE belast blijft met het geldelijk beheer en de daaraan verbonden administratieve werkzaamheden.

Men wordt dus verzocht te zenden:

Brieven voor het Bestuur bestemd, verzoecken om inlichtingen omtrent doel en strijd der Vereeniging en derg.: aan den heer J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's-Gravenhage;

Kennisgevingen aangaande het lidmaatschap of abonnement, alsmede verzoeken om toezending van gratis-exemplaren van het Maandblad: aan den heer A. J. WIJNNE te Rotterdam; terwijl het adres van de Redactie van het Maandblad blijft bij den heer H. VAN GELDER te Amsterdam.

Als nieuwe leden zijn toegetreden de Heeren:

L. A. Baron v. ITTERSUM, notaris, Vianen.

D. J. E. MAC LEOD, arts, off. v.

gez. 1e kl. Amsterdam.

E. MOGENDORFF,

arts,

„ Amsterdam.

Mej. M. MIJERS,

apotheker,

„ „

J. J. PERSANT SNOEP,

arts,

Workum (Fr.)

W. H. SWETS,

arts,

Amsterdam.

F. J. VISSER,

arts,

Noordwijkerhout.

DE POSTWISSELS.

Met dit nummer worden de postwissel-formulieren voor de contributie en de abonnementsgelden aan de leden en abonné's toegezonden. Het Bestuur verzoekt hun beleefd, maar met grooten aandrang, deze formulieren ingevuld aan den Penningmeester terug te zenden, omdat deze wijze van betaling veel moeite en kosten spaart.

Hun, die het verschuldigde reeds overmaakten, of met wie — naar gewoonte — op andere wijze wordt afgerekend (Vereenigingen enz.) wordt verzocht een eventueel ontvangen formulier als niet gezonden te beschouwen. Het is ter drukkerij niet goed mogelijk voor enkele adressen een uitzondering te maken.

Wie oefent hier praktijk uit? Wat zou men zeggen van de volgende advertentie:

„**J. MOT, Natuurgeneeskundige,** behandelt: *Bleekzucht, Hersenziekte, Heuppijnt, Oogontsteking, Ruggegraatsverkromming, Kliertering, Kinkhoest, Slijmhoest, Algemeene verzwakking, alsmede alle ziekten der uit- en inwendige organen, door de Methodes KUHN, PASTOOR KNEIPP, ALINSON, HAHN, LAHMAN e. a.*

Is dagelijks te consulteren geadsisteerd d. e. Praktiseerend Medicus, v.m. van 9-10, n.m. van 7-8 uur. Zondag v.m. van 10-12 u.

2e J. v. d. Heydensstraat 22. Huis, Amsterdam.” Is het hier, waar MOT zelf verklaart, dat hij „behandelt”, niet duidelijk dat de geneeskundige slechts een stroopop is?

Zou in dit geval aan de bedoeling van de Geneeskundige wet voldaan zijn?

Bloedvergiftiging. — Bode Steyn te Oirschot brandde zich dezer dagen vrij ernstig aan het been, doch bleef er mee loopen, en behandelde de wond met . . . gekookte aardappelen. Het been zwol op, er werd bloedvergiftiging geconstateerd en thans is de patiënt overleden. (De Avondpost.)

Een pseudo-Staphorster Boertje. Dezer dagen kwam te Goor iemand in een gezin, waar de vrouw erg aan reumatiek leed. De bezoeker zeide, dat hij het Staphorster Boertje was en wilde voor f 2 een fleschje medicijnen zenden, welke de reumatiek onteifbaar zou genezen. Bij een tweede lid van het gezin constateerde hij dezelfde kwaal. Voor een rijksdaalder zou hij nog een tweede fleschje zenden.

De medicijnen kwamen niet en enkele dagen daarna werd het gewaande Staphorster Boertje te Enschedé aangehouden. Het ontvangen geld was verdwenen. (Het Vaderland.)

* Dr. Kauling te Ginneken, over wiens zoogenaamde methode ter genezing van tering wij in het Octobernummer eenige mededeelingen hebben opgenomen, heeft blijkens eene advertentie in de lokale bladen deze gemeente verlaten en is, althans tijdelijk, naar het buitenland vertrokken. In de laatste weken vooral hadden verscheidene treffende sterfgevallen de aandacht getrokken. De patiënten die hij nog onder behandeling had, heeft hij ieder een groote flesch zijner olie meegegeven om zich daarmee verder zelf in te wrijven. Er wordt verteld, dat prijzen van f 20 tot f 40 daarvoor betaald moesten worden.

Onder de personen, die ingezonden stukken ter aanprijzing zijner behandeling en ter weerlegging van hetgeen door het Maandblad werd medege-deeld, mede onderteekend hebben, zijn er die dit thans gaarne zouden willen herroepen.

Een goede les voor al te haastige bewonderaars.

Een duivelsbanner. Aan de N. Rott. Ct. wordt het volgende gemeld:

Een sterk staaltje van bijgeloof is voorgekomen op een onzer eilanden.

Eene jonge vrouw leed aan een slepende ziekte. De man en enkelen anderen met hem beweerden, dat de zieke wel „bekold” kon zijn, en daarom werd een duivelbanner aan den vastewal geraadpleegd, die bij een zelfde geval in vroeger jaren het eiland met een bezoek vereerd had. Natuurlijk was er geen twijfel aan: het mensch was bekold door één uit het achtal, dat de zieke bezoekt, maar de verdachte had het juist niet gedaan, aldus verklaarde de duivelbanner. Bij onderzoek in het bed zouden een mouwtje, lat geheimzinnig zoek geraakt was, een soort vogel en dergelijke merkwaardigheden voor den dag komen. Hij gaf kruiden, die geborgen moesten zijn in een gesloten trommel, geplaatst in een grootere, van een ijzeren beugel voorzien. De kruiden mochten alleen toegediend worden door den man, als niemand anders aanwezig was, dan zou ze binnen enkele dagen genezen zijn.

Alle voorschriften zijn nauwkeurig opgevolgd, maar het middel heeft niet gebaat; de onherstelbare zieke is na enkele dagen gestorven en deze heksen-geschiedenis wordt ook onder de bewoners scherp over den hekel gehaald.

De geschiedenis zal wellicht voor den duivelbanner nog een leelijk staaltje hebben. De zoogenaamde medicamenten (kruiden) zijn door de politie in beslag genomen, om ze scheikundig te laten onderzoeken en uit te maken of misschien de dood daardoor eerder ingetreden kan zijn.

Het antivivisectionist's hospital is een ziekenhuis te Londen. Een van de geneesheeren dezer inrichtingen heeft aan verslaggevers van sensatiecouranten aangetoond, dat hij door handgrepen gezichtsgebreen kan genezen, zoodat brillen overbodig worden. Ook het brillen schijnt dus een soort dierenkwellling te zijn. Een uitnoodi-

ging van een oogarts om de beweerde genezingen te bewijzen werd eerst aangenomen, maar de voorwaarden der bewijsvoering werden niet aanvaard. (T. v. Gen.)

Spaansche apothekers tegenover de specialités. In een nationaal Congres van Spaansche apothekers, onlangs te Saragossa gehouden werden o.a. de volgende resoluties goedgekeurd.

1. Middelen om den invoer van vreemde specialités in Spanje te verhinderen.

De invoer van elk galenisch geneesmiddel is verboden, wanneer het niet vooraf door de Kon. Academie van geneeskunde als nuttig is erkend; in geval van toelating moet het voorschrift officieel worden gepubliceerd. De buitenlandsche apotheker, welke deze toestemming vraagt, moet behalve het bewijs dat hij volgens de wetten van zijn land bevoegd is tot de uitoefening der pharmacie, ook nog overleggen het voorschrift en de therapeutische indicaties, benevens een voldoende hoeveelheid materiaal van het geneesmiddel en een voorschot van 5000 pesetas ter bestrijding van de onkosten. De academie en het apothekers-collegium te Madrid moeten het aangeboden geneesmiddel onderzoeken, het volgens het aangegeven voorschrift trachten te bereiden en het in de ziekenhuizen op werkzaamheid toetsen. De uitreiking aan het publiek mag slechts door middel van de inlandsche apothekers geschieden.

2. Bereiding van buitenlandsche specialités in Spanje.

Buitenlandsche specialités en galenische praeparaten, waarvan de invoer verboden is, mogen in Spanje niet worden bereid. De bereiding van toegelatene buitenlandsche middelen moeten in het laboratorium van een Spaanschen apotheker geschieden. De signaturen enz. welke in het Spaansch gesteld moeten zijn, moeten den naam van den apotheker, bereider en van de plaats der bereiding dragen.

De apotheker, die verder voor het praeparaat verantwoordelijk is, mag slechts de bereiding der praeparaten van een enkelen buitenlandschen uitvinder op zich nemen. (Pharm. Weekbl.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

„VITOSE.”

Het beste geneesmiddel voor Borst- en Longkwalen.

„Als gij alles beproefd hebt, zal „Vitose” verzachting en genezing geven. Zoo gij een diepen en drogen hoest hebt, zoo uwe longen of luchtpijpen aangedaan zijn, is „Vitose” het eenige middel tot herstel. Het is onovertroffen voor uwe kinderen bij slijm- en kinkhoest. Vele attesten van genezing ter inzage. Door den billijken prijs 7 cent per flacon onder ieders bereik.”

Indien al de geannonceerde middeltjes tegen hoest, borst- en longkwalen zouden uitwerken wat er van beloofd werd, dan zou er geen borst- en longlijder meer op de wereld behoeven te zijn; al die pastilles, stroopjes, honigs, balsems, (waarlijk de keuze is te groot) waarmee de kwakzalvers de wereld overstroomden ter genezing van de meest ernstige kwalen, zij dienen bij eenig nadenken tot bewijs, dat het de vervaardigers niet te doen is om als helpers in den nood op te treden, maar dat alleen eigenbelang hier in 't spel is, zij 't ook ten koste van talrijke ongelukkigen.

De fabrikant van Vitose (wie 't is weten wij niet, het Generaal-depôt voor Nederland is gevestigd bij J. v. D. HOFF te Amersfoort) is, blijkens de hierboven aangehaalde advertentie, van gevoelen, dat er nog wel een middeltje bij kan, dat hij ook wat van de taart moet hebben.

„Als gij alles beproefd hebt”, als alle andere rommel u in den steek heeft gelaten, (wat te verwachten is) probeer het dan eens met Vitose en, voegen wij er bij, gij zult even bedrogen uitkomen.

Want Vitose is, volgens het onderzoek van de Dames C. HUGENHOLTZ en M. MIJERS, Apothekers te Amsterdam, aardappelstroop, waaraan is toegevoegd een weinig kreosoot, anijsolie, waarschijnlijk een paar druppels fenkelolie en een geringe hoeveelheid phosphorzure kalk, dat, onoplosbaar zijnde, op den bodem ligt.

En van dat mengseltje, in hoofdzaak vrij onschuldig, maar door de aanwezige kleine hoeveelheid kreosoot gevaarlijk voor kinderen, wordt

gezegd: „Het is onovertroffen voor uwe kinderen bij slijm- en kinkhoest.” 't Is erg. Maar erger is nog de verklaring: „zoo uwe longen of luchtpijpen aangedaan zijn is „Vitose” het eenige middel tot herstel.” Dit is schandelijk, wij zouden het misdadig durven noemen.

Wij zeggen: Vitose is in alle opzichten een kwakzalversmiddel.

Pastilles Poncelet.

Ofschoon wij, na de oorspronkelijke mededeeling over dit middel in het Maandblad van April 1895, onze lezers meermalen in de „Herhaalde Waarschuwingen” over de waarde van dit praeparat hebben ingelicht, zien wij ons thans, door de opzienbarende wijze waarop de pastilles weer onophoudelijk in de bladen worden aangekondigd, genoodzaakt er nog eens met enkele woorden op terug te komen. In een der advertenties, die wij voor ons hebben, lezen wij het volgende:

„Niets Nieuws.

De ontdekkingen van den beroemden PASTEUR hebben aangetoond dat Verkoudheid, Bronchitis, Kinkhoest, Influenza, enz., te wijten zijn aan het aanwezig zijn van microben.

Sedert 15 jaren doodt de beroemde Poncelet Pastille

terstond deze microben door hare fijne uitdampingen en hare uiterst vluchtige geesten die tot in de uiterste longvertakkingen doordringen.

Ziedaar waarom alleen de Poncelet Pastille

onfeilbaar is om op volkomen wijze Verkoudheid, Bronchitis, Benauwdheid, Influenza, Kinkhoest en elke borstziekte te voorkomen en te genezen. Niets kan met haar vergeleken worden; een miljoen personen roepen het elk jaar openlijk uit. Zij heeft niets gemeen met dat zevengesternte van geneesmiddelen die iederen dag in het leven geroepen worden en die slechts eene oppervlakkige en schijnbare verlichting verschaffen. De PONCELET PASTILLE doet wonderen. Het is eene werkelijk wetenschappelijke combinatie. Haar geheim bestaat in de ontdekking van nieuwe élementen die door den uitvinder alleen gekend zijn, voor het meest verborgen, aangenaam gemaakt en in eene microscopische pastille teruggebracht, die door een elk verteerd wordt. Niets omvangrijks dat walgt.”

Een andere annonce begint aldus:

„Ongelukkigen Volgt toch den vooruitgang!!!

Voor Uwe verkoudheid, Uwe keelpijn, Uwe slapeeloesheid, Uwe bronchitis, Uwe mondontsteking, Uw griep, influenza, Uwen slecht riekenlen adem, Uw zwakke borst, Uwen kinkhoest der kinderen. In 't algemeen voor Uwe aandoeningen der ademhalingswerktuigen. Gebruikt slechts de Echte Poncelet Pastille.”

Kan het opgeschroefder? Proeft men den kwakzalver niet uit een dergelijke taal? Het zal ons niet moeilijk vallen aan te toonen, dat deze aanbevelingen wemelen van onjuistheden, ja wij durven gerust zeggen van onwaarheden.

Wij stellen voorop, dat door de heeren J. C. v. p. HARST J.Jz. en H. SYTSEMA als hoofdbestanddeelen van de pastilles zijn aangetoond chloorzure potasch en ipecacuanha, oude, bekende geneesmiddelen, die reeds lang werden aangewend vóór dat „de ontdekkingen van den beroemden Pasteur” publiek werden gemaakt. Van de „nieuwe elementen, die door den uitvinder alleen gekend zijn” werd niets gevonden, zoodat wij zoo vrij zijn van de wonderen niets te gelooven.

De microben zullen tegenover de aanwezige middelen wel tamelijk onverschillig zijn, maar het klinkt mooi en geleerd zoo'n woord te gebruiken, waarvan tegenwoordig iedereen wel eens wat gehoord heeft. Maar daarin schuilt juist het gevaar; wij zien het dagelijks, dat kwakzalvers zich op de jongste ontdekkingen der wetenschap werpen, deze in naam gebruiken, om zoodoende aan hun waar een tint van belangrijkheid te geven. — En het groote publiek dat — men houde het ons te goede — nu niet

altijd precies op de hoogte is, gelooft, koopt .. en slikt.

Om nu tot de bestanddeelen van de pastilles terug te keeren, erkennen wij volmondig, dat èn chloorzure potasch èn ipecacuanha geneesmiddelen zijn, dikwijls van groote waarde en die door de geneesheeren menigmaal bij gevallen van verkoudheid, keelpijn of zoo iets worden aangewend. Maar geen hunner zal verklaren, dat die middelen *onfeilbaar* zijn „om op volkomen wijze verkoudheid, bronchitis, benauwdheid, influenza, kinkhoest en elke borstziekte te voorkomen en te genezen.” Zij weten wel beter; zij zijn overtuigd zich schuldig te maken aan *leugen* wanneer zij een dergelijke verklaring afgeven.

De kwakzalver stoort zich aan zoo iets niet, zelfs niet, wanneer zijne middelen nadeel kunnen veroorzaken; en dit is bij de pastilles toch het geval. Nog daargelaten dat zij dit met alle kwakzalversmiddelen gemeen hebben, dat zij het inroepen van tijdige geneeskundige hulp tegen houden, b.v. dat men bij somwijlen hoogst gevaarlijke borstziekten zijn toevlucht zou beginnen te nemen tot Poncelet, in plaats van tot den bevoegden geneesheer, zijn ook de middelen zelve, niet onschadelijk, Ipecacuanha is een *sterk braakmiddel*, waarvan het gebruik bij sommige ziekten van de ademhalingsorganen, zelfs in geringe hoeveelheid, *hoogst ernstige gevolgen kan na zich slepen* en ook de chloorzure potasch mag slechts met groote voorzichtigheid inwendig worden gebruikt. Reeds menigmaal heeft het onoordeelkundig innemen van deze laatste stof den dood veroorzaakt.

En nu mogen — volgens de advertentie — „een millioen personen het elk jaar openlijk uitroepen”, dat niets met de Poncelet-pastillen vergeleken kan worden; wij wenschen onze waarschuwing te herhalen: *Past op uw gezondheid!*

Haarlemmerolie naar keuze.

Wij hebben voor ons een *Leeuwarder Courant* van 9 Januari (een *Courant* die voortdurend allerlei kwakzalversadvertenties bevat); op de eene bladzijde vinden wij een advertentie van *Marseille Tilly* dat *Oprechte Haarlemmerolie* afkomstig is van de „*Eenig geautoriseerde en Koninklijk goedgekeurde fabriek*”. De firma verklaart daarbij: „Alle andere is beslist namaak” en geeft den raad: „Weigert ze dus als schadelijk voor de gezondheid”.

Een kolom verder lezen wij: „Vraagt de *wettig gedeponeerde Haarlemmerolie* van GEBR. WAANING TILLY, Haarlem. Zij is *de eenige olie* waarop men in geval van ziekte kan vertrouwen en die *absoluut genezing* aanbrengt.”

Op een andere bladzijde wordt verklaard: „Dat BOOGAARD'S *Oprechte Witte Haarlemmerolie* het beste middel is enz.

Tot zoover de advertenties. Tevens weten wij dat de firma C. DE KONING TILLY ook voor haar fabrikaat aanspraak maakt op den titel: *Oprechte*; en dat er nog meer fabrikanten zijn van dit mengsel, die zeker ook even „oprechte” waar leveren, kan men in de rubriek „Rechtszaken” in dit no. zien.

Het zou werkelijk voor de arme lijdens aan alle mogelijke ziekten zijn om te wanhopigen, wanneer zij uit al die aanbiedingen hun keuze moesten doen. Zij kunnen echter gerust zijn, want zij zullen zich zelden een weldaad bewijzen, wanneer zij het gebruik van Haarlemmerolie nalaten. Hoe veelmalen ook, in al haar *Oprechteit*, geroemd als het geneesmiddel bij uitnemendheid, is het toch niets anders dan een gewoon *kwakzalversmiddel*, een mengsel van *zwavel-bevattende lijnolie* en *terpentijnolie*, van welk mengsel reeds dikwijls is aangetoond, dat het bij inwendig gebruik, *hoogst schadelijk* kan werken.

De waarde van den Electro-Vigreur.

In de *Deutsche medizin. Wochenschrift* komt het volgend bericht uit de „Aertzlicher Verein te Hamburg” voor:

„DR. TRÖMNER demonstreert een *Electro-vigor-gordel*, welke een van zijn patiënten, natuurlijk zonder gevolg, gebruikt had. De toestel had, ofschoon hij ongeveer 10 mark waard was, 150 mark gekost en was slechts een paar weken gebruikt.

„Nadat hij met azijnzuur van 33% gedrenkt was leverde de keten, direct met een galvanometer in contact, niet meer dan 2 milli-ampère stroom; nadat de vochtige hand tusschen de twee electroden van de gordel was gebracht, kwam er slechts een stroom van 0.9 milli-ampère. Deze op zich zelf al zoo onbeduidende stroom daalde nu bovendien nog zeer snel door polarisatie van de Volta'sche elementen, zoodat men na vier uur met de hand in 't geheel geen stroom meer kon waarnemen.

„Na 24 uur met rust gelaten te zijn, leverde de keten in direct verband met de galvanometer slechts 0.1 milli-ampère; bij inlassching van de hand 0.07 milli ampère. De kleine rheostaat die aan een der electroden was aangebracht was absoluut niet in staat de stroom te reguleeren. Wij hebben dus:

„Een hoogst geringe, spoedig verdwijnende, niet te reguleeren stroom, niet in staat eenige geneeskrachtige werking uit te oefenen.

„Dit is ook door Prof EULENBORG bij zijn onderzoek bevonden.

„En wanneer nu toch de ter aanbeveling dienende brochure beweert dat „de gordel een bijzonder vernuftig verzonnen methode” is, dat de stroom sterk genoeg is, „om elke zenuw met elektrische kracht te verzadigen, dat hij constant en reguleerbaar is en alle pijn genezen kan,” dan zijn dat grove, gewetenlooze leugens die slechts erop berekend zijn het publiek uit te zuigen.”

Uit de praktijk van een kwakzalver.

* In Duitschland komen, zooals wij reeds meermalen gemeld hebben, gedurig aanklachten tegen kwakzalvers voor de rechtbanken. Iedereen mag daar te lande geneeskunst uitoefenen, maar niemand mag zich daarbij een titel geven, die hem, onder welken naam ook, als geneeskundige aanwijst, tenzij hij dien titel langs wettelijken weg en in Duitschland zelf, verworven heeft. De uitvinder van een zoogenaamd oscillatie-apparaat werd onlangs dan ook veroordeeld, omdat hij zich in het openbaar had betiteld als „directeur van het oscillatie-instituut,” een op zich zelf geheel onverstaanbare qualificatie, maar in zoover duidelijk een geneeskundige benaming omdat het bewuste oscillatie-apparaat in het openbaar en per advertentie werd aangeprezen als heilzaam ter genezing van allerlei ziekten en gebreken, op de wijze ongeveer als de beruchte Herculesgordels, Voltakruizen enz.

Tegelijkertijd werd deze zoogenaamde natuur-geneeskundige MISTELSKI door enkele personen aangesproken tot schadevergoeding wegens toegebracht nadeel bij de behandeling van patiënten. In één geval werd hij veroordeeld tot 1000 M. boete, een straf gemakkelijk te dragen, wanneer men nagaat, dat de man, voor enkele jaren in een paar kleine kamertjes begonnen, thans een huis bewoont, waarvoor hij eenige duizenden Markten huur betaalt. Om in de toekomst aan vervolging te ontkomen, heeft hij thans de ook hier te lande gebruikelijke methode aangegegrepen om een bevoegd arts aan zich te verbinden; zekere Dr. FERD. WAGNER ontvangt daarvoor 8000 M. per jaar. Een vroegere assistent verklaarde voor den rechter, dat hij belast was met het houden van het zoogenaamde „*Journal van genezingen*” en op bevel van MISTELSKI meermalen personen als genezen heeft geboekt, die volstrekt niet hersteld waren.

Und so wird's gemacht!

Altijd duiken er weer nieuwe kwakzalvers op, altijd blijkt, dat hun manoeuvres, met enkele variaties, dezelfde zijn; honderd malen wordt bewezen, dat heel hun praktijk en streven er op is gericht om zich te verrijken ten koste van ongelukkigen en goedgelovigen en altijd toch vinden zij nieuwe slachtoffers.

Wat de Volksapotheek, Jonkerfransstraat 70 te Rotterdam, zool annonceert.

De heer C. J. VAN LEDDEN HULSEBOSCH te Amsterdam had de goedheid voor ons een photografie te maken van een groot biljet, dat doo-

de firma SPETTER en Co., eigenares van bovengenoemde apotheek, o.a. in verschillende Rotterdamsche stoombooten is opgehangen. Onder het opschrift: „*Zieken Geneest U zelf*” worden in dit biljet o.m. middelen aangeboden tegen: klierachtige kinderen, alle zenuwkwalen, alle maagkwalen, bloedarmoede, reumatiek, verrekkingen, verstuingen, zwaren en langd. hoest, huidziekte, keelziekte, verzwakte mannen en vrouwen, longtering en zw. borst, tand- of mondziekten, gal, verstopping en slechte stoelgang, onzuiver bloed, kink- en slijmhoest, diarrhé, branderige oogleden, haaruitval en haarroos, galsteen, ratten en muizen, zweetvoetep, zwaarlijvigheid, bedwateren en nog meer.

Het kan zóó, wij zullen maar niet meer opnoemen. Tegen al deze kwalen worden de middelen, waaronder de meest bekende kwakzalversmiddelen, met opgaaf van prijs, aanbevolen.

't Is wel te betreuren, dat bij ons te lande nog geen wet bestaat die aan dit aanprijzen van middelen — met vermelding van de ziekte waartegen zij heeten te helpen — paal en perk stelt. Menigeen, die zó'n biljet leest, denkt „ik kan het altijd probeeren” en loopt er zoo in tot schade van zijn gezondheid en beurs.

Uit de Pers.

(Vervolg.)

De *Nieuwe Arnhemse Courant* van 4 December 1904 bevat een rubriek: „*Sprokkelingen op medisch en hygiënisch gebied* door Dr. KLAUS, waaraan wij het volgende ontleenen:

Wijzende op de aanschrijving van den Minister van Justitie in Beieren (ook in 't vorig n°. van ons Mbl. opgenomen), gericht tot de procureurs-generaal der gerechtshoven, waarin zij aangemaand worden te bedenken: „*dat de kwakzalverij is geworden tot een bedenkelijken misstand in het openbaar leven, waarvan de bestrijding in het algemeen belang is*”, gaat de schrijver aldus voort:

„Misschien is dit belang allen niet duidelijk en daarom wil ik trachten het gevaar der kwakzalverij hier nader toe te lichten. Daarvoor is 't noodig de wijze, waarop de medicus tracht den zieke te genezen in grove trekken te schetsen.

„Besefende dat 't onmogelijk is iemand te genezen zonder den juisten aard en de oorzaak der kwaal te kennen, begint de medicus met 't stellen der diagnose. Dit is een zeer gecompliceerd werk, dat takt en ervaring, maar vooral een *voldoende kennis der geneeskunde* eischt. De medicus tracht door een gesprek de klachten van den patiënt te vernemen, daarbij tevens op den toestand van diens geestvermogens lettende. Daarna onderzoekt hij volgens bepaalde methoden den zieke, ten einde eventuele afwijkingen der verschillende organen te kunnen constateeren. Voor dit onderzoek kan hij dikwijls niet de hulp van diverse instrumenten en scheikundige reagentia ontberen [thermometer, oog-, keel-, oorspiegel, microscoop, stoffen en toestellen voor onderzoek van urine, faeces, braaksels, etc.], daarbij lettende op familie-antecedenten, erfelijkheid, vroeger doorstane ziekten of ongelukken, etc., etc. Is het hem aldus gelukt den aard der ziekte vast te stellen, dan moet hij bij de behandeling weder met tal van omstandigheden rekening houden, [t gestel van den patiënt, de leeftijd, het geslacht, de mogelijkheid of 't feit dat sommige geneesmiddelen niet verdragen worden, de sociale omstandigheden en 't milieu van den zieke].

„Overwogen dus de uitkomsten van het onderzoek, gelet op al de bovengenoemde omstandigheden, bepaalt de geneesheer eindelijk de behandeling. Allereerst tracht hij al wat schadelijk is voor den patiënt, te verwijderen; hij overweegt of de zieke tehuis verpleegd kan worden, dan wel of opname in een ziekenhuis gewenscht of noodig is; hij geeft aan, welke houding 't meest geschikt is, hij let op ventilatie en verwarming van 't ziekenvertrek, hij schrijft leefregel en dieet voor, hij wijst er speciaal op welke spijs of drank, of gewoonten schadelijk zijn; hij geeft zich rekenschap of soms operatie al dan niet noodig is, en of men gerechtigd is de operatie te verschuiven, zonder gevaar te loopen dat de gunstige tijd daarvoor verstrijkt. Wanneer dit alles geregeld is [hetgeen gewoonlijk als 't voornaamste deel der behandeling moet beschouwd worden], dan pas schrijft de medicus zoo noodig nog geneesmiddelen voor, daarbij weder lettende op leeftijd en constitutie van den zieke. Uit 't opgesomde blijkt dus, dat voor een goede behandeling noodzakelijk is, talloze factoren in aanmerking te nemen en daar rekening mede te houden.

„En wat gebeurt er als de patiënt op eigen houtje kwakzalversmiddelen gebruikt? Afgaande op enkele symptomen, stelt patiënt of omgeving de diagnose. Wij zullen dit 't best met een voorbeeld kunnen toelichten: „A. heeft last van benauwdheden. Bij een kennis B., die ook last van benauwdheden gehad heeft, is indertijd door den dokter verklaard, dat hij lijdende was aan een longaandoening.

„Onbekend met 't feit, dat benauwdheid geen ziekte op zich zelf, maar slechts een verschijnsel is, dat bij tal van aandoeningen [van de longen, van de luchtpijpen, van 't hart, van de nier] kan voorkomen, redeneeren zij als volgt: B. klaagde over benauwdheden — de dokter verklaarde dat B. leed aan een longaandoening [aan „de” borstziekte]. A. heeft ook last van benauwdheden — dus lijdt A. ook aan de borstziekte.

Nu ontvangt men een pamflet, of leest in de courant een hoogdravend gestelde aankondiging van een geneesmiddel, als zijnde het eenige, het onfeilbare, het middel tegen borstziekten.

A. bestelt nu 't reclamemiddel en neemt daarvoor een lot in een loterij, waarin de eenige prijs zijn gezondheid is.”

Op eenvoudige duidelijke wijze beschrijft Dr. K. nu verder hoe 't met de zaak gaat, om ten slotte de vraag te behandelen hoe 't mogelijk is, dat de kwakzalvers door 't groote publiek meer vertrouwd worden, dan ervaren bevoegde menschen. Wij mogen echter, wegens onze beperkte ruimte niet meer overnemen; belangstellenden naar het o. i. zeer fraaie en zeer ware artikel moeten wij naar het oorspronkelijke verwijzen.

In *Het Vaderland* van 23 Januari wijdt Dr. J. GERARD MILO een artikel: „Aan de moeders en verzorgers van het jonge geslacht”, naar aanleiding van verkeerde houdingen die de kinderen dikwijls aannemen. Hij wijst o. m. daarin op de onverstandige handelwijze van vele moeders en het gebruik (misbruik) dat het meeren-deel der z.g. deskundigen daarvan maakt. „Zijn de oogen niet te best of bestaat dienaangaande twijfel, dan consulteere men den oogarts. Hij onderzoekt, sehrijft voor wat gedaan moet worden en beslist of een bril gewenscht is en zoo ja, welke — wie op eigen gezag naar den „opticien” gaat, den koopman in brillen en hem zijn nood klaagt, krijgt natuurlijk een bril. Hij, de „opticien” bepaalt het nummer. Hoe ter wereld is het mogelijk in het land van Donders, en toch gebeurt zoo iets dagelijks. De brillenman verkoopt, omdat hij koopman is. Wie met zijn kind den winkel van de corsettenmaakster of manufacturist binnengaat, en zegt, dat zijn kind scheef groeit, keert niet zonder corset of rechthouder huiswaarts. „Das kaufmännliche Stadtpunkt.”

„Wie met zijn verkromd kind bij den bandagist aanklopt, wordt een bandage, van welke makelij dan ook, aanbevolen.

De bandagist levert en verkoopt bandages.

„Wie met zijn kind bij den heilgymnast al of niet „gediplomeerd”, maar altijd onbevoegd, verzeilt, krijgt te hooren, dat heilgymnastiek het beste, wellicht het eenige geneesmiddel is.

„Wie den masseur bezoekt zal vernemen, dat massage moet toegepast worden.

„Wat dan? Hoor ik roepen. Men vrage het oordeel van den huiddokter, hij zal u in het eene geval verwijzen naar den oogarts, in het andere geval naar den medicus specialist-orthopaedist en met hem in overleg treden om te beamen, welke handelingswijze voor iedere patiënt in het bijzonder het meest geschikt is. De medicus, orthopaedist heeft toch alle middelen ter zijner beschikking, en weet wat voor elk geval het best is. Voor A. heilgymnastiek, voor B. massage, voor C. bandage of corset, voor D. een ligapparaat, voor E. slechts controle, voor D. redressement foré, voor E. operatief ingrijpen, voor F. diëetregeling en medicijn enz. Ja, is het werkelijk niet al te dwaas, dat bij de groote vorderingen die de medische wetenschap in het algemeen, de chirurgie en orthopaedie in het bijzonder hebben gemaakt, toestanden zooals boven geschetst nog bestaan? Is het niet belachelijk, om bij afwijkingen van den voetvorm bij den schoenmaker binnen te gaan, en 's mans oordeel en raad op te volgen? Of in den schoenwinkel, een paar zooltjes te koop, alsof niet elke afwijking en ziekte van den voet haar eigenaardigheid heeft, waarover slechts de medicus oordeelen kan en mag. Men gaat toch ook niet naar den hoedenfabrikant om 's mans advies te vragen over afwijkingen van het hoofd.

„En wat het ergste is; als men al de gezegde middelen heeft toegepast, is er vaak veel tijd en moeite en kosten te loor gegaan, niet alleen, maar meestal is het gebrek toegenomen, en dikwijls moet dan het pijnlijke „te laat voor volkomen herstel” vernomen worden.”

Het *Christelijk Schoolblad* van 20 Januari bevat het volgende, waarvoor wij onzen dank betuigen, over ons Maandblad en onze Vereeniging:

„De 25ste jaargang van dit Maandblad, waarvan de oplage 5500 bedraagt, is ingetreden. De Vereeniging, waarvan het uitgaat, bestrijdt het streven der menschen, die met hunne hoogergeroemde waar, welke deugdelijkheid zij in de wereld rondbazuinen, hunne kranke beurzen gezond maken, de fatsoenlijke beurzennijders derhalve, eene soort parasieten op het lichaam der samenleving. Zij maken de zieken diets, dat zij ze kunnen genezen. Steeds zijn ze in de wereld bekend geweest. Kwakzalvers zijn gevaarlijker dan beunhazen, al willen we gaarne aannemen, dat er wel eens een goede onder door loopt, die het eens treft, en dat sommige kwakzalversmiddelen meer van duurte dan van schadelijkheid te beschuldigen zijn.

Laten we hopen, dat de Vereeniging nog eens zoozeer in ledental toeneemt, dat zij elke school een exemplaar van haar nuttig Maandblad kan doen toekomen, of dat de financiële positie der onderwijzers zooveel beter wordt, dat zij een schoolabonnement nemen kunnen. Immers de lectuur van dit ontmaskerend orgaan is allerleerzaamst en levert menige bijdrage tot de meest praktische gezondheidsleer.”

INGEZONDEN.

Aan het Bestuur der Vereeniging t./d.
Kwakzalverij.

Mijne Heeren!

De kwakzalvers treden steeds brutaler op en ontzien zich zelfs niet om gefingeerde brieven van personen te publiceeren, zelfs onder bijvoeging van portret, ten einde hunne middelen met nog meer kans op succés te verkoopen. Iedereen staat er dus aan bloot door deze bedriegers bespottelijk te worden gemaakt of in zijn goeden naam geschaad te worden. Immers velen zullen dezulken als handlangers gaan beschouwen, wat trouwens dikwijls het geval is. — In het Januari-nummer vinden wij toch 3 gevallen vermeld, waarin misbruik van namen geconstateerd is.

Zoude het nu niet op den weg van onze Vereeniging liggen om de bevoegde autoriteiten op deze strafbare handelingen aandachtig te maken? Ik ben er van overtuigd, dat ieder Ambtenaar O. M. gaarne behulpzaam zal zijn om aan dergelijke moeilijk juist te qualificeeren handelingen een einde te maken.

Met de meeste achting,

Zutphen, Januari 1905

J. M. VAN ELK.

BOEKBESCHOUWING.

Geneeskundige Encyclopaedie voor het huisgezin. Afl. 8. Uitgave van Scheltema en Holkema's Boekhandel.

Deze aflevering loopende van „mazelen” tot „pokken” biedt weder veel belangrijks aan. Van ons standpunt trof ons o. a. wat er van de behandeling van ooggebreken wordt gezegd:

„Voor een onoordeelkundig gebruik van de tallooze aangeprezen oogwatertjes moet dringend worden gewaarschuwd. Deze zijn of schadelijk of hebben geen uitwerking. Dikwijls genoeg zijn zij de oorzaak, dat de patiënt den juisten tijd voor het inwinnen van raad laat voorbijgaan. Geneesmiddelen of zalfjes, die in den algemeenen zin van het woord de oogen versterken, bestaan niet. Juist aan een zoo gevoelig orgaan, als het oog is, wreekt zich het gebruik van huis- en geheime middelen of het raadplegen van een kwakzalver bijzonder.

„Men verzuime daarom nimmer in geval van oogziekte zich de kleine moeite te getroosten, geneeskundigen raad in te winnen, want bij geen ander orgaan van het menschelijk lichaam kan een verzuim moeilijker worden hersteld.”

Eerste Hulp. — *Zakkalender* 1905. Firma A. E. C. van Someren te Zutphen. Aan dit boekje, ofschoon ons niet ter bespreking gezonden, moeten wij toch enkele woorden wijden. Over 't algemeen bevat de handige kalender nuttige aanwijzingen voor de eerste hulp bij ongelukken en daarbij een korte schets der voornaamste voorschriften van de Ongevallenwet 1891, die het boekje lezenswaardig maken. Jammer echter, dat de schrijver gemeend

heeft, deze kalender te moeten gebruiken om propaganda te maken voor de Homoeopathie tegenover de Allopathie.

Zeker, ieder heeft het recht zijne beginselen ingang te doen vinden — en wij zijn de laatsten om ons daartegen te verzetten — maar 't gaat niet aan dit, zonder dat de schrijver zijn naam noemt, te doen in een kalender, die op den omslag met het teeken van het Roode Kruis is voorzien. Het heeft voor den oningewijde allen schijn alsof de aanbeveling van de homoeopatische geneeswijze van deze nuttige Vereeniging uitgaat en niets is minder waar.

Tegenover zulk een handelwijze meenden wij een woord van protest te moeten doen hooren.

RECHTSZAKEN.

Haarlemmerolie. De civiele Kamer der rechtbank te Haarlem heeft vonnis gewezen in de zaak tusschen den heer van Dobben, eenig firmant der firma C. de Koning Tilly, en de heeren Paulen en Marselje over door de laatsten gepleegde déloyale concurrentie, door Haarlemmerolie in den handel te brengen onder het merk G. de Koning Tilly, in fleschjes, precies gelijk aan die van den heer van Dobben, in dezelfde etiketten verpakt en waarbij als fabrieksmerk werd gebezigd: G. de Koning Tilly, waarbij echter de G. een treffende overeenkomst had met een C. De eisch van den heer Van Dobben strekte tot schadevergoeding en tot ontzegging aan gedaagden van het recht om langer den firma-naam G. de Koning Tilly te voeren.

De rechtbank wees den heer Van Dobben zijn eisch toe en veroordeelde de heeren Paulen en Marselje tot een schadevergoeding, op te maken bij staat.

CORRESPONDENTIE.

D. J. B. te S. Dank voor uwe inlichtingen en voor uw vriendelijk aanbod, dat wij gaarne aannemen. *Djoet* wordt hier onder dezen naam vanuit Duitschland op kwakzalverachtige wijze aanbevolen als het geneesmiddel bij uitnemendheid tegen suikerziekte; vandaar onze waarschuwing.

Gelieve in 't vervolg Correspondentie voor de redactie van ons blad aan ons adres te Amsterdam te richten.

A. P. J. te A. De *Thé Mexicain* du Dr. James is ons niet bekend; gaarne zullen wij het pakje ontvangen.

Postmerk Dieren. Wij betuigen onzen dank voor de gezonden bladen.

X. te L. De beide middelen, in de toegezonden *Leeuwarder Courant* geadverteerd, zijn reeds vroeger door ons besproken. De *kloosterbalsem*, door L. J. AKKER te Rotterdam — de man van de *Abdystroop* — in den handel gebracht, (vroeger heette hij de *Generaal-Agent* voor Nederland en België) is behandeld in het Maandblad van November 1899. Die wonderbalsem bestaat uit gele vaseline met eenige percenten *terpentijn*, dus niets bijzonders.

Over *Dennenbalsem* vindt gij iets in het no. van Juni 1900. Van dennen is er niets in te bespeuren; 't is een mengsel van *suikerstroop* en *lauwriekerswater*.

Dr. L. v. I. te U. In dank, doch te laat voor dit no. ontvangen.

Uitgever van „De *Avondpost*”. Wij danken u voor de verleende toestemming; voor de plaatsing van het aardige stuk was ditmaal echter geen ruimte.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Thermogène-Watten. Door groote advertenties en boekjes, die op sommige plaatsen huis aan huis worden bezorgd, wordt tegenwoordig bijna dagelijks re lams gemaakt voor deze reeds vroeger door ons beschreven watten. Zij worden genoemd „Alles overtreffend, gemakkelijk en geschikt middel tegen de pijnen, lendenpijnen, steken in de zijde, bronchitis en keelpijnen”, en zijn een product van een belgisch apotheker VANDENBROECK EN CIE.

Het onderzoek van den heer J. J. HOFMAN, apotheker te 's-Gravenhage, heeft aangetoond dat de *Thermogène* is watten, licht gekleurd met aniline-oranje en doortrokken met een afreksel van *Spaansche peper* (tinctura capsici). Het is dus een huidprikkelend middel, anders niets, waarvan gezegd wordt, dat het geeft: „algeheele bevrijding van ALLE reumatische aandoeningen” en dat verder „onschadelijk” is.

Geloove 't wie 't wil, maar wij doen daaraan niet mee, evenmin als wij van de duizenden prikkelende smeersels, zalven en pleisters, door allerlei kwakzalvers tegen reumatiek aanbevolen, geheele genezing verwachten.

In het boekje wordt bovendien onfeilbare genezing van tal van andere kwalen door de watten beloofd. Wij noemen slechts: stijve nek, zenuwpijn, ontsteking van het strottenhoofd, bronchitis, aamborstigheid en darmontsteking.

Hier komt de kwakzalverij duidelijk aan 't licht; de kwakzalverij, die zich niet schaamt de watten onschadelijk te noemen bij ziekten, waar de aanwending van een dergelijk prikkelend middel, in vele gevallen, gevaar kan veroorzaken of de genezing tegenwerken.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 710.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd. Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1,50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD.

Mededeelingen van het Bestuur der Vereeniging.

Berichten: De attesten van Haverhoek — De magnetiseur Colson. — Het Suameerder boertje overleden.

Mededeelingen van verschillenden aard: Engeline. — Voorloopige mededeeling over de samenstelling van Foster's Rugpijn Nierenpillen. — Oprechte Witte Haarlemmer Olie. — Eucalyptus tegen suikerziekte. — Wie zich zool opwerpen als geneeskundigen. — Eigenaardig attest tegen het gebruik van Sanguinose. — Weer een meldenswaardige reclame voor Pinkpillen. — Uit de Peis.

Ingezonden: Flesschentrekkerij met z.g. geneesmiddelen.

Rechtszaken: Een homoeopaath. — Idem, onbevoegt uitoefenen der geneeskunde.

Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Men wordt verzocht in 't vervolg te zenden: Correspondentie voor het Bestuur:

aan den heer J. VAN RIEL te 's Hage.

Kennisgevingen aangaande lidmaatschap of abonnement, aanvragen voor maandbladen, alsmede reclames over de verzending van het Maandblad:

aan den heer A. J. WIJNNE te Rotterdam.

Correspondentie voor de Redactie van het Maandblad:

Aan den heer H. VAN GELDER te Amsterdam.

Als nieuwe leden traden toe de Heeren:

A. J. VAN HEEMSKERK DÜKER, Apotheker, Hilversum.

Gezondheids-Commissie, ... Meppel.

J. GRUJNS, arts, ... Utrecht.

M. J. VAN PIENBROEK, militair apoth.

K. N. Marine, ... Helder.

D. J. REESE, Apotheker, ... Soerabaia.

DE POSTWISSELS.

Reeds zonden vele leden en abonné's hun postwissel ingevuld terug, maar toch nog niet de helft.

Aan allen die dat nog niet deden, wordt nogmaals vriendelijk verzocht zulks ook, en niet later dan in deze maand, te doen. Des Penningmeesters arbeid zal er aanzienlijk door verlicht worden, als hij geen kwitanties behoeft af te zenden.

Hun, die buitenslands wonen, wordt, indien zij stagnatie in de toezending van het Maandblad wenschen te voorkomen, in ieder geval aangeraden het door hen verschuldigde per post over te maken. Disponeeren is niet doenlijk.

Onbekende Afzenders.

Ik ontvang de volgende Postwissels zonder opgave van afzender:

n°. 903 Heerlen, 18 Februari (abonné).

n°. 927 Krommenie, 10 Februari (lid).

n°. 1693 Rotterdam, (Burgem. de Roosstraat) 11 Februari (abonné).

n°. 449 Loosduinen, 9 Februari (abonné).

Wie mag ik hiervoor crediteeren, wil men s. v. pl. de regu's eens nazien?

De Penningmeester,
A. J. WIJNNE.

Het Bestuur der Vereeniging betuigt gaarne zijn dank aan de Redactie's der bladen, die de hun toegezonden, hieronder volgende, mededeeling bereidwillig in hun blad hebben opgenomen.

Het waardeerend woord ten opzichte der Vereeniging door enkele bladen daaraan toegevoegd wordt mede zeer op prijs gesteld.

De bedoelde mededeeling luidde aldus:

„Het Bestuur der Vereeniging tegen de Kwakzalverij vestigt de aandacht van het publiek op de waarde, aan attesten voor geheimmiddelen toe te kennen en schrijft ons:

Meermalen kan men attesten van personen gepubliceerd vinden, die na een of ander middel te hebben gebruikt, bereid zijn te verklaren, dat bedoeld middel hun zoo goed van hunne kwalen heeft bevrijd, dat zij het aan iedereen kunnen aanbevelen. Vaak moet tot staving daarvan nog een portret dienst doen.

Vier van dergelijke attesten werden in het gratis verkrijgbaar Januari-nummer van het Maandblad der Vereeniging besproken, terwijl het onderzoek in die richting wordt voortgezet, als: een aanbeveling van *Kloosterhonig* door den heer A. DOORBOS te Ezinge; een dito voor *Foster's Rugpijn Nierenpillen* door den heer R. LEUVER te Groningen, en twee attesten met portret voor *Pinkpillen* en *Abdijsiroop*, zoogenaamd afkomstig van den heer PADMOS uit Serooskerke.

Daarbij is gebleken, dat deze vier attesten niet alleen zonder voorkennis van genoemde personen zijn gepubliceerd, doch zelfs genoemde middelen door hen niet zijn gebruikt.”

BERICHTEN.

De attesten van Haverhoek. Wanneer men de rubriek „rechtszaken” in dit no. leest, kan men zich ruimschoots een oordeel vormen over het bedrijf dat HAVERHOEK uitoefent. De man is, zooals bij 't vak behoort, in 't bezit van tal van z.g. attesten, waarvan hij een zekere hoeveelheid heeft laten drukken met het volgend opschrift:

„HET GROOTSTE WONDER.”

„Gezien en naar waarheid bevonden door H. M. onze Geëerbiedigde Koningin Wilhelmina, en door den Minister van Justitie den Wel. Ed. Gestr. Heer Mr. J. A. Loeff, en den Minister van Binnenlandsche Zaken Dr. Kuyper.”

Men moet maar durven. Zouden H. M. de Koningin en de Ministers weten dat zoo iets gedrukt en verspreid wordt?

De magnetiseur Colson. Men schrijft uit Ginneken aan de 's-Hert. Ct.:

Tegen Donderdag a.s. zijn eenige waggons der Staatsspoorwegen gereserveerd van uit Tilburg naar Breda, tot overbrenging van ongeveer honderd bezoekers, die den wonderdokter te Ginneken willen consulteeren.

Van station Breda zullen twee expres-trams de patiënten naar Ginneken vervoeren.

(Vaderl.)

Het Suameerder boertje. De in Friesland in wijden kring bekende wonderdokter K. VAN DER WAL, gewoonlijk genoemd „het Suameerder-boertje”, is op 68-jarigen leeftijd overleden.

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Engelin.

Door een apotheker D. v. ENGEL te Bremen, wordt onder bovenstaanden naam een middel tegen maagkwalen in den handel gebracht en met mooie woorden aanbevolen, dat nu inderdaad geen aanspraak kan maken op den naam van nieuw of bijzonder. Het bestaat uit een doos met gelatine-capsules, die elk voor zich ongeveer 350 milligram wegen en, volgens het onderzoek van den heer J. VAN RIEL te 's-Gravenhage, een mengsel van *dubbelkoolzure soda* en *gentiaanpoeder* bevatten. Inderdaad Nederland zou niet ongelukkig zijn, wanneer het van den hulp van dien Engel verstoken blijft.

Of dit echter het geval zal zijn, meenen wij te moeten betwijfelen. Bij den voorzitter van de Nederl. Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, de heer v. GULDENSTEDEN EGELING te Zeist, kwam n.l., onder toezending van een doos Engeline-capsules en een brochure ter aanbeveling van die dingen, een schrijven in, behelzende het verzoek: aan den fabrikant te willen mededeelen of in die brochure ook zaken voorkomen, die de verspreiding in Nederland zouden in den weg staan. Verder werd zijn oordeel over den inhoud gevraagd vóór de vertaling in druk verschijnt, opgave verzocht van iemand, die vloeiend kan vertalen en dankbaarheid belooft voor het verschaffen van goeden raad ten einde de verspreiding van Engeline te bevorderen.

Het was de man, met zijn onbeduidend middelje, niet te doen om eigen voordeel, zooals uit zijn brief moest worden opgemaakt.

„Ik zag gaarne”, zoo schrijft hij, „dat dit „voortreffelijk geneesmiddel, dat reeds vele „lijdenden tot grooten zegen werd, der lijdende „menschheid algemeen toegankelijk werd gesteld, „en wensch het langzamerhand in verschillende „landen in te voeren, vooral in die, waar de „verkoop van geneesmiddelen geen belemmering „ondervindt.”

Nu, dat kan hij in Nederland wagen.

Het is begrijpelijk dat de heer EGELING, vroeger Bestuurslid en thans gewoon lid onzer Vereeniging, den brief onbeantwoord liet en even begrijpelijk dat, met de taaie volharding, den kwakzalver eigen, een tweede schrijven volgde, waarin op spoedige beantwoording werd aangedrongen.

Hierop antwoordde de heer E., dat het reclame-maken voor geneesmiddelen door hem sterk wordt veroordeeld, vooral waar het betreft *geheime* geneesmiddelen.

Hij deelde VAN ENGEL tevens mede, dat er

hier te lande een Vereeniging bestaat ter bestrijding van kwakzalverij met geneesmiddelen; dat hij het bestuur van die Vereeniging kennis zou geven van deze correspondentie en dat, als E. zijn plan doorzette om voor het „Engelin” in ons land reclame te maken, hij, bij zijn eerste poging daartoe, een krachtige bestrijding zou ondervinden.

Nu, 't is misschien niet kwaad met de bestrijding te beginnen vóór die poging wordt aangevend. Un homme avertu, enz.

Foster's Rugpijn Nierenpillen.

(Voorloopige mededeelng.)

Te laat voor een uitvoerige bespreking in dit No. ontvingen wij van de dames C. HUGENHOLTZ en M. MELJERS, Apothekers te Amsterdam, het rapport van het onderzoek van bovengenoemde pillen.

De slecht gemengde pillen bestaan uit *Colophonium* (vioolhars), *tarwezetmeel* en poeder van *Foenum-graecum* (fenegriek-zaden.)

Wij komen op deze samenstelling in het volgende No. terug maar vermelden reeds thans, dat die samenstelling in geen enkel opzicht de wonderen kan verklaren die Fosters pillen heeten te bezitten.

Integendeel.

Oprechte witte Haarlemmerolie.

In ons vorig no., toen wij bij de bespreking van de Haarlemmerolie er op wezen dat elk der onderscheidene fabrikanten zijn praeparaat de „oprechte” olie noemt, gaven wij ook als voorbeeld: BOOGAARD'S *Oprechte witte Haarlemmerolie*. Terwijl wij aan de andere meer of minder „oprechte” producten reeds meermalen een artikeltje gewijd hebben, bleek het nu bij het naslaan van de 24 verschenen jaargangen van ons blad, dat een bespreking der witte olie tot nu toe achterwege was gebleven. Deze olie wordt tegenwoordig veelvuldig geadverteerd en daarom kwam het ons gepast voor thans onze meening ook over dit „Medicament probatum” kenbaar te maken.

Even als de bruine olie, is de witte een probaat middel tegen alles en nog wat; men leze slechts het biljet waarin het fleschje gewikkeld is.

„Dit Medicament is een uitmuntend middel tegen het Graveel en pijn op het Water, ja zelfs tegen de Steen waarvan de bewijzen bij den maker dezer zijn te zien, tegen Besloten-water in de buik, tegen Bloed-wateren, tegen Koude of Pijn in het lijf, tegen een kwade Maag, waardoor veel Roos, Koorts, Hoofdpijn, Kiespijn en stinkende adem uit ontstaat, geneest ook versch gesneden Wonden, verdrijft de Wormen en pijn door armen en beenen, ook de Opstijging der Slijm, die op of om de Maag zit, bevordert de stonden, exelent als men Koude op de Maag heeft, dat men daardoor geen eten kan verdragen, ook tegen Pijn in de lenden, wanneer dit uit koude bestaat, tegen Doofheid en Ruising in het hoofd, als het ontstaat door Zinkens of een koude die op het gehoorvlies zit, doch men moet zich getroosten om een linnen plukseltje met een weinig van deze Olij, drie à vier weken in het oor te dragen, zelfs menschen, die Zinkens op de oogen gevallen waren, bijna blind zijnde, volkomen ziende zijn geworden, als men een weinig van deze Olij met den vinger bij den neus aan het oogklier doet; tegen Oor- en Kiespijn, als men het met een linnen plukseltje in het oor doet, voor Hoofdpijn, als men het aan de slapen van het Hoofd strijkt, ook tegen Lammigheid en Jigt, wanneer men daarvan inneemt en met een warme hand strijkt en voor meer andere kwalen, waarvan vele eigenhandige attestatiën kunnen getoond worden van lieden, die door dit middel zijn geholpen en genezen. Dit Medicament moet gebruikt worden des avonds na het eten, voor bejaarde Personen van 15 tot 50 Droppelen met Jenever, Wijn, Brandewijn, Mee of Melk; Kinderen moeten zooveel droppeleen daags innemen als zij jaren oud zijn of meer als de gebreken zwaar zijn.”

Iets verder lezen wij. „Deze witte Haarlemmerolie is onmisbaar voor het vee.”

De gewone bruine Haarlemmerolie is, zooals reeds dikwijls gemeld is, een mengsel van zwa-

velbevattende lijnolie vermengd met terpentijnolie; de witte (eenigszins licht geel) wijkt van de samenstelling niet veel af. Volgens het onderzoek van den heer V. VAN ITALLIE te Amsterdam is de zwavel niet aanwezig, daarentegen wel de lijnolie — in bleekten toestand — en de terpentijnolie. Deze laatste stof, die dus in de gekleurde zoowel als in de witte olie in aanmerkelijke hoeveelheid voorkomt, maakt juist het middel zoo gevaarlijk.

In het *Geneeskundig Jaarboekje*, bewerkt door drie geneeskundigen van naam, vinden wij het volgende over het inwendig gebruik van terpentijnolie: „Men geve het slechts indien de nieren goed zijn en onderzoekte gedurende het gebruik van tijd tot tijd de urine. Het kan enteritis en nephritis (met haematurie) veroorzaken.” Dit wil zeggen: het kan darmontsteking en nierontsteking (met bloedwateren) teweeg brengen.

De fabrikant der olie schijnt het beter te weten; hij laat van zijn produkt 15—50 druppels gebruiken, o. a. bij bloed-wateren, steen en dergelijke. Bovendien ziet hij er geen bezwaar in, bijna blinde menschen aan een hoogst gevaarlijke proef te onderwerpen en kinderen de dikwijls voor hen zeer noodlottige terpentijnolie te doen slikken.

Het groote publiek dat in de Haarlemmerolie nog altijd het geneesmiddel bij uitnemendheid ziet (er is daarvoor geen enkele reden wat de samenstelling betreft) moge door deze regelen gewaarschuwd worden tegen het groote gevaar waaraan het zich blootstelt bij het gebruik van witte Haarlemmerolie en van haar bruine naamgenooten.

Eucalyptus tegen Suikerziekte en een behulpzaam apotheker.

De bekende en bekwame heer WITTE heeft gemeend, naar aanleiding van een mededeeling in de *Gartenflora*, in het Nederlandsch tuinbouwblad *Sempervirens* de aandacht van de suikerziekten te moeten vestigen op het gebruik van een aftekseel van *Eucalyptusbladen* tegen hunne ziekte, en zegt o.a. daarbij: „Onschuldig is het middel zeker.”

Wij nemen gaarne aan, dat de heer W. de bedoeling had met zijne mededeeling een goed werk te verrichten, betwijfelen echter ten zeerste of dit werkelijk een goed werk was.

In het *N. v. d. D.* van 2 Februari werd het bedoelde bericht overgenomen en terstond verklaarde een inzender in het no. van 6 Febr., dat hij het middel, dat hem reeds vroeger was aanbevolen, nu zou beproeven, „daar ik er thans meer vertrouwen in heb.”

Tevens gaf hij een adres op, waar de bladen verkrijgbaar zijn.

De heer BIERHAALDER, apotheker te Baarn, vond daarin aanleiding in de courant van 9 Februari het volgende te doen plaatsen:

„Naar aanleiding van het ingezonden stukje van den heer Dinkelman de volgende opmerking: Eucalyptusbladeren zijn zoo langzamerhand het middel geweest tegen alle kwalen. Dat de suikerziekte er erg naar luisteren zal, is zeer te betwijfelen. Die ze echter probeeren wil, kan ze bij iederen apotheker krijgen. Ik vrees dat de proefnemers er echter weinig succes van zullen zien.”

Wij vreezen nog iets anders. Er zijn lijdens (en suikerziekten zijn in sommige opzichten zeer gevoelig) voor wie het gebruik van Eucalyptusbladen die op de lever, long en nieren een eigenaardige werking uitoefenen, alles behalve schadeloos is en die, vertrouwende op het „Onschuldig is het middel zeker”, op het dwaalspoor worden gebracht.

Er zijn intusschen anderen, die er veel succes van verwachten. Blijkbaar is de mededeeling van den heer W. ook in andere bladen overgenomen en nu lezen wij dezer dagen de volgende advertenties:

„SUIKERZIEKTE.

De *Haagsche Courant* No. 6727 bevatte een bericht omtrent een door een Geneesheer beproefd middel om die ziekte volkomen te genezen. Een afdruk van dit bericht wordt op aanvraag gratis toegezonden door D. DE MIE, adres: Apotheek *De Kroon*, Piet Heinstraat 43, Den Haag.”

„SUIKERZIEKTE.

Zij, die hieraan lijden en het middel bedoeld in de *Haagsche Courant* van 3 Febr. No. 6727, 1e blad, 2e pagina, willen beproeven, bestellen een *Eucalyptusdrank* aan de Apotheek *De Kroon*, Piet Heinstraat 43. Prijs f 0.40.”

Op de eerste advertentie schrijvende, ontvingen wij een afdruk van het artikel van den heer WITTE, waaraan het onderstaande was toegevoegd:

„Na dit gelezen te hebben kwam ik tot de gedachte, om lijdens of lijderezen aan deze ziekte de gelegenheid te bieden hiervan kennis te nemen. Ook is door mij de bereiding eener *Eucalyptusdrank* ter hand genomen en ik ben er in geslaagd om in een betrekkelijk kleine hoeveelheid vocht, al de werkzame bestanddeelen der *Eucalyptusbladen* te vereenigen.

Een flacon dezer drank, voorzien van gebruiksaanwijzing, en voldoende voor 5 dagen, kost f 1.50 franco per post; na ontvangst van postwissel wordt dadelijk afgezonden.

Verkrijgbaar in de Apotheek *De Kroon*, Piet Heinstraat 43, Den Haag

Hoogachtend,

Uw dw.

D. DE MIE.”

De deskundige lezer zal over dit „slagen” van een z.g. *Eucalyptusdrank* lachen en het zijne er van denken; den niet-deskundige geven wij de verzekering, dat er niets bijzonders is aan het maken van zoo'n aftekseel.

Wie zich zool opwerpen als geneeskundigen.

* De justitieraad DR. A. STURM heeft een leerszaam boekje *) geschreven over de verantwoordelijkheid van kwakzalvers voor het gerecht. Ter gelegener tijd zullen wij het een en ander daaruit mededeelen, niet het minst omdat het weergeeft het oordeel van een bij uitstek bevoegd rechtskundige; voor 't oogenblik teekenen wij eruit op: wie zool de personen zijn, die in Duitschland het beroep van geneeskundige uitoefenen en waardoor volkomen bevestigd wordt, hetgeen wij uit andere bronnen somwijlen over dit punt hebben medegedeeld.

Sedert 1879 is de bevolking van Berlijn toegenomen met 61 pct., het aantal artsen met 102 pct. en volgens officieel bericht van den politiepresident dat der „Kurpfuscher” met 1567 pct. Het wemelt tegenwoordig dus letterlijk van kwakzalvers te Berlijn, dank zij de vrijheid tot uitoefening van geneeskunst in Duitschland. Onder deze massa waren, volgens dezelfde ambtelijke mededeeling, 125 personen van het vrouwelijk geslacht en daaronder was slechts een enkele, die iets meer dan het allereenvoudigste schoolonderricht genoten had; 58 pct. waren dienstboden, 24 pct. naaisters, 10 pct. arbeidsters. Een mooi zoodje inderdaad om er het wel en wee van ongelukkige lijdens aan toe te vertrouwen! Deze gezamenlijke kwakzalvers hebben, op de wijze van wetenschappelijke geneeskundigen, vereenigingen opgericht en geven te Berlijn niet minder dan zes eigen kranten uit, alleen met het doel om reclame voor zich te maken. Een veroordeeling tot geldboete nu en dan zijn deze kwakzalvers gewoon eenvoudig in hun boeken te brengen onder het hoofd: bedrijfskosten!

Die strafaren Untertassungen, ins besonders die fahrlässigen Untertassungen der Aerzte, Heilkünstler, gewerbmässigen Gesundheitsberuf und Kurpfuscher. Berlin, 1905.

Een eigenaardig attest tegen het gebruik van Sanguinose.

Zekere P. J. VAN DER BURG te Rotterdam (dat de nan bestaat zullen wij maar aannemen) onderschrijft het volgende attest:

„Veel en velerlei middelen worden geannonceerd en aangewend „voor” (wij cursiveeren) „bloedarmoede en zenuwzwakte, doch geen van allen voldoet zóó aan de gestelde eischen als „wel Sanguinose... enz.”

Hier doet zich het zeldzaam geval voor, dat wij het geheel met den z.g.n. inzender van 't attest eens zijn.

Geen beter middel om tot bloedarmoede en zenuwzwakte te geraken — vooral bij jeugdige of zwakke personen — dan door het gebruik van wijn van zeer hoog alcoholgehalte. Sanguinose toch is niets anders dan Californische wijn met een bitterte (!) en een dagelijks gebruik van 30 gram kan op den duur, vooral voor zenuwzwakke personen, nadeelige gevolgen veroorzaken.

Wat de waarde der attesten, ook voor het gebruik van Sanguinose betreft, wij hebben reeds vroeger voldoende het zwendelachtige aangehouden, waarop deze dikwijls verkregen zijn; daarenboven zijn er, dit weten wij, voor dergelijke reclames, voor geld en goede woorden, wel individuen te vinden die daarvoor hun naam leener.

Weer een meldenswaardige reclame voor Pinkpillen.

In de *Middelburgsche Courant* van Dinsdag 21 Febr. 1905 stond de volgende reclame:

„De verantwoordelijkheid der moeders.
(Volgt een portret.)

„Ziehier een voorbeeld van wat Pinkpillen kunnen doen... Juffrouw Janna Daane, wonende in de Walstraat te Vlissingen, oud 21 jaar, had sedert vier jaar aan bloedarmoede geleden.

„Zij had een slecht uiterlijk, was steeds bleek, at niet en beklagde zich voortdurend over groote afgematheid, hoofdpijnen en hartkloppingen. Zij had alle tot hiertoe bekende geneesmiddelen aangewend, maar zonder resultaat. Vele malen had zij reeds in de dagbladen gelezen de wondervolle geneezingen, die door de Pinkpillen verkregen waren geworden. Kortom, zij had hun gebruik kwam de kleur en eetlust terug. Thans, zoo verhaalt zij, is zij geheel genezen.

Naar aanleiding van deze reclame schreef het blad in het no. van 24 Febr.:

EENE VERKLARING.

„In ons nummer van Dinsdag kwam onder de reclames weer eene betuiging van erkentelijkheid voor van eene Zeeuwsche, nu eene „juffrouw Janna Daane”, Walstraat Vlissingen, die zekere pillen had gebruikt.

„Dit gaf ons weer aanleiding om, zooals dit meer malen door ons is gedaan, een onderzoek te doen instellen naar de waarheid en de waarde van die verklaring.

„En dit te meer na de jongste gedachtenwisseling in ons blad en de bekende mededeeling van het *Maandblad tegen de Kwakzalverij*.

„En nu schrijft hij, die zoo beleefd was op ons verzoek de bedoelde persoon te spreken, ons het volgende:

„Mij. (dienstbode) Janna Daane verklaarde mij, dat zij negen jaren in Vlissingen woont en voortdurend last had van zwakte, waardoor zij bij de geringste bezigheden moe werd en dat zij het eten in de maag niet kon verdragen. Ook hoestte zij. Zij had een viertal doctoren daarover geraadpleegd, die haar wel medicijnen gaven, doch zonder gunstig gevolg.

„Aan die heeren had zij niet medegedeeld dat zij de pinkpillen, welke haar moeder haar had aangeraden, gebruikte. (*)

„Zij heeft voor f 36 aan die pillen besteed en is nu gezond en flink. Van brakingen heeft ze geen last meer, evenmin van vermoeidheid of zwakte; alleen is de hoest gebleven. Zij ziet er gezond en opgewekt uit.

„Op de vraag of het met hare toestemming was dat haar portret in de courant stond afgedrukt, antwoordde zij neen. Toen ik haar zeide: Je zult toch wel je portret gegeven hebben, zeide zij: een mijnheer vroeg mij er om, doch zou het niet in de courant afdrukken.

„Ik vroeg haar nog: „Hebt ge daarvoor ook een belooning ontvangen,” waarop zij antwoordde de „Ja, f 1 en 2 doosjes pillen”.

„Zij vond het niet aangenaam, dat men haar portret in de courant had afgedrukt en zeide nog: „Nu sta ik tot spot van iedereen in de courant.”

„In hoeverre nu waar is dat zij daartoe geen toestemming heeft gegeven, is door mij niet op te lossen.”

Ook wij ontvingen een schrijven, waarin het laatste gedeelte van deze verklaring wordt bevestigd. Den geachten schrijver onzen dank.

Uit de Pers.

De *Middelburgsche Courant* van 10 Februari jl., de waarschuwing tegen valsche attesten op verzoek van het Bestuur onzer Vereeniging overnemende, voegt daaraan het volgende toe:

„Wij voldoen met genoegen aan dat verlangen, maar de billijkheid brengt toch mee dat wij ook iets meedeelen uit eigen ervaring.

„Evenals in 1901 met de Publicatie van de Municipaliteit van Dordrecht van 4 Juli 1801 zitten ook wij in deze niet stil.

„En reeds vroeger deden wij moeite om inlichtingen te verkrijgen omtrent attesten van Zeeuwen over zulke geheimmiddelen.

„Zoo ook in 1900.

„En toen bleek ons dat in drie gevallen wel degelijk de persoon, die genoemd werd, geschreven had wat was gepubliceerd en eerlijk meende dat hij was genezen door het gebruik van die middelen.

„Onverdachte personen, onder wie een geneesheer, deden voor ons een onderzoek, en gaven ons die getuigenis.

„Volgens dien deskundige was bij die z.g. geneezing suggestie in het spel.

„Wij stellen ons allerminst partij in deze; maar waar van het een zoo hoog opgegeven wordt, mag ook het andere feit niet verzwegen worden.

„En wij halen het ook aan als bewijs hoe moeilijk het voor een blad is in deze eenige controle uit te oefenen, waarop de Vereeniging steeds, zoo sterk aandringt.

„Een officieel lichaam alleen kan dat doen.”

Eenige dagen later verscheen onderstaand Ingezonden stuk:

„Mijnheer de redacteur!

„De Vereeniging tegen de Kwakzalverij heeft mijn volle sympathie, en met groote belangstelling las ik dan ook de ontmaskering van een viertal attesten, voorkomende in uwe courant van Zaterdag.

„Mag ik als leek op dit gebied echter een vraag tot bovengenoemde Vereeniging richten.

„Reeds jaren lang ben ik een trouw lezer van het *Maandblad tegen de Kwakzalverij* en vind ik daarin geregeld melding gemaakt van de samenstelling der verschillende kwakzalversmiddelen. Deze onderzoeken geschieden uit den aard der zaak gewoonlijk door apothekers en natuurlijk komen de waarschuwingen tegen die middelen uit dezelfde bron.

„Tot zoover vind ik alles in den haak maar... wat er nu van te denken als men in een, wat men noemt vertrouwde, apotheek binnentreedt en daar allerlei reclames voor Pinkpillen, Abdijsiroop enz. enz. ziet geteald.

„Als lid van bovengenoemde Vereeniging is mij een dergelijke handelwijze door menschen, die steeds en m. i. terecht in woord en geschrift tegen de kwakzalversmiddelen optreden, een meer dan groote ergernis.

„Ik geloof dan ook dat de Vereeniging tegen de Kwakzalverij een goed werk zou verrichten door onder de collega's zelve eens rond te zien wie van hen de kwakzalverij zoo kostelijk in de hand werkt. Wellicht heeft dat even groot, zoo niet grooter nut dan het ontmaskeren van valsche attesten.

„En eindelijk deze vraag:

„Is het bij de wet veroorloofd dat een geëxamineerd apotheker kwakzalversmiddelen verkoopt? En zoo dat niet het geval is, is dan de inspecteur over de apotheken niet verplicht daartegen op te treden en te zorgen dat dit onmogelijk is?

„Met dank voor de opname.

Middelburg, 11 Febr. 1905.”

Deze beide artikeltjes gaven den Secretaris onzer Vereeniging aanleiding om aan de *Middelb. Ct.* opname van het volgende te verzoeken:

„Geachte Redactie.

„Het schrijven van A. in uw geacht blad van 13 dezer gaarne beantwoordende, biedt mij zulks tevens eene welkome gelegenheid om u dank te zeggen niet alleen voor de opname van het bekende bericht, doch ook voor de welwillende wijze, waarop zulks geschiedde.

„Met waardeering worde dan ook hier opgemerkt, dat reeds meer malen de *Middelburgsche Ct.* in zake den geheimmiddel-strijd heeft getoond aan onze zijde te willen staan, zooals ook in het door mij bewerkt register op de tweede 10 jaargangen van ons *Maandblad* reeds is aangegeven.

„Ook wij deden, gelijk uwe redactie, meer malen gelijke ervaring op en ook wij zouden het zeker op prijs stellen, indien een officieel lichaam onze taak overnam. Doch zoo lang zulks nog tot de vrome wenschen behoort, blijven wij het ons tot plicht stellen de lijders te waarschuwen,

zich niet ter genezing hunner kwalen, — waarvan zij noch den aard, noch den omvang kunnen beoordeelen — in de armen te werpen van kwakzalvers, die, gelijk eene thans bijna 25-jarige ondervinding de Vereeniging heeft geleerd, slechts persoonlijk voordeel met hunne vaak nietswaardige of overbekende middelen beoogen.

„Betreffende A's opmerking zij herinnerd, dat de Vereeniging nooit geschroomd heeft tegen de gelukkig zeldzame geneeskundigen en apothekers op te treden, die zich met kwakzalvers op gelijke lijn stelden, en indien de geachte inzender een zoo getrouw lezer van ons *Maandblad* is, als wij tot ons genoegen vernamen, kan hem zulks niet onbekend zijn.

Ook wij betreuren, dat in enkele apotheken reclamebiljetten voor geheimmiddelen worden aangetroffen en achten den verkoop daarvan beneden de waardigheid van den apotheker en in strijd met den door hem afgelegden eed. Ook is de verkoop van vele dier middelen, gelijk dergelijke apothekers reeds tot hun schade hebben ondervonden, strafbaar, ingevolge de wet, regerende de uitoefening der artsenebereidkunst.

„Indien binnen korter of langer tijd de te verwachten Staatsapothek zal zijn ingevoerd — een instituut, dat in mij een beslist voorstander vindt — zullen dergelijke biljetten wel geen aanstoot meer geven en is tevens te verwachten dat krachtiger actie van hooger hand tegen den geheimmiddelhandel zal worden ingesteld.

„Onder dankzegging voor de opname hoogachtend,

J. VAN RIEL,
Secretaris der Vereeniging tegen de kwakzalverij.

's Gravenhage, 14 Febr. 1905.”

INGEZONDEN.

Flesschentrekkerij met zoogenaamde geneesmiddelen.

* Om zoo mogelijk paal en perk te stellen aan gevallen van flesschentrekkerij, die buiten het bereik van de bestaande wet vallen, heeft de Minister van Justitie, bij wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht, voorgesteld het onvolledige artikel 326 (oplichting) te lezen aldus:

ART. 326.

Hij, die met het oogmerk om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordeelen, opzettelijk, hetzij door het aannemen van een valschen naam of eene valsche hoedanigheid, hetzij door het verzwijgen van een waren naam of eene ware hoedanigheid, hetzij door het wekken van het vermoeden eener niet bestaande kredietwaardigheid, hetzij door listige kunstgrepen, hetzij door een samenweefsel van verdichtsels, iemand beweegt tot afgifte van eenig goed enz., wordt wegens oplichting gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

De tegenwoordige strafwet kan evenmin als tegen de hier bedoelde flesschentrekkerij iets uitrichten tegen de gewone bedriegerijen en de sluiperige oplichtingen door middel van zoogenaamde geheimmiddelen, specialités, elektrische kruisen, gezondheids gordels, galvanische kettingen, herculesbanden en hoe ze mogen heeten de artikelen, die dagelijks vooral in de groote kranten worden aanbevolen onder het met opzet aangeven van allerlei valsche namen en valsche hoedanigheden.

Zoo deze wetwijziging wordt aangenomen zal het nu mogelijk worden de eerste soort te bestraffen, doch de andere, die zonder onderscheid altijd onnoozelen, zieken of ongelukkigen treft, zal ongestoord als vroeger haar gang kunnen gaan. Alleen misleiding „door listige kunstgrepen of een samenweefsel van verdichtsels”, omtrent iemands kredietwaardigheid zal als dan strafbaar worden, omtrent de waarde en de eigenschappen der waren en der artikelen, die men tracht aan den man te brengen om argelooze zieken „te bewegen tot de afgifte van eenig goed”, mag bij voortduring zooveel gelogen worden als men wil, „opzettelijk” en onder „valschen naam”, met „verzwijgen der ware hoedanigheid” enz. enz., het doet er alles niets toe, deze flesschentrekkerij kan gerust

(*) oen-schenen die pillen dus nog niet geholpen te hebben.
Red. Mbl.

haar gang blijven gaan, mits het maar geschiedt met zoogenaamde geneesmiddelen en onder het mom van het verschaffen van geneeskundige hulp.

Nederland blijft langzamerhand bij deze vrijgevigheid voor kwakzalvers en hunne bende alleen staan onder de beschaafde natieën en het is te betreuren, dat de hoogste ambtenaar der justitie zoo weinig begrip blijkt te bezitten in het wezen dezer bedriegerij, zooals zij zich in den tegenwoordigen tijd schaamteloos heeft ontwikkeld tot een uitgebreide industrie, gedreven door vennootschappen en maatschappijen, dat hij zelfs geen poging waagt om haar bij eene door hem voorgestelde strafrechtwijziging te betrekken onder het artikel tegen gewone flesschentrekkerij. B.

Blijkens ons hoofdartikel in het Mbl. van November 1904 zijn wij met betrekking tot de voorgestelde wetswijziging iets meer optimistisch gestemd dan de geachte inzender.

REDACTIE.

RECHTSZAKEN.

Een homoeopaath.

Den 30en December jl. had zich voor het kantongerecht te Utrecht te verantwoorden de bekende R. H., ter zake van het zonder te zijn geneeskundige in het openbaar aankondigen, dat hij de geneeskunde uitoefent, subsidiair het zonder geneeskundige te zijn een titel voeren, die hem aan het publiek als geneeskundige aanwijst. Bekl. had nl. aan de deur van zijn woning aan de Moreelplein te Utrecht een naambord bevestigd gehad, waarop stond „R. H., homoeopaath.” De ambtenaar bij het O. M., mr. P. Peereboom, eischte tegen bekl. f 25 boete, subs. 20 dagen hechtenis, doch de kantonrechter ontsloeg bij vonnis van 31 December, ten aanzien van het eerste ten laste gelegde feit, den bekl. van rechtsvervolging en sprak hem ten aanzien van het tweede feit vrij.

De kantonrechter overwoog o. m.:

dat de titel „homoeopaath” bij de geneeskundige wetten niet is bekend, dat het voeren van dien titel wel te kennen geeft, dat men is voorstander der homoeopathische geneeswijze, maar het publiek daardoor niet in den waan kan worden gebracht, dat men eenige bevoegdheid bezit om de geneeskunst uit te oefenen;

dat derhalve dit eerst als bewezen aangenomen moet niet strafbaar is en de bekl. daerom te dier zake moet worden ontslagen van rechtsvervolging;

dat de bekl. op grond dat aan den titel van homoeopaath geenerlei geneeskundige bevoegdheid kan worden ontleend van het hem subsidiair ten laste gelegde feit (als zijnde daarvoor geen bewijs bijgebracht) moet worden vrijgesproken.

Van dit vonnis kwam de ambtenaar bij het O. M. in hooger beroep, hetwelk voor de rechtbank te Utrecht diende.

Opnieuw werd als getuige-deskundige gehoord dr. Ch. H. Ali Cohen, hoofd-inspecteur der volksgezondheid voor Noord-Holland en Utrecht.

Evenals in eerste instantie verklaarde dr. Ali Cohen ook thans, dat de naam van bekl. niet voorkomt in de registers van het Geneeskundig Staats-toezicht; dat de naam „homoeopaath” aanduidt, dat iemand de geneeskunst uitoefent op homoeopathische manier en dus als geneeskundige wordt beschouwd. Getuige gaf hierbij nog eenige citaten uit eene lezing van wijlen prof. Stokvis over homoeopathie en van dr. Callenbach (een homoeopathisch geneesheer). Omgekeerd is echter iemand, die de homoeopathische geneeswijze toegedaan is, nog geen homoeopaath.

De bekl. gaf evenwel een andere en nieuwe uitlegging aan het woord „homoeopathie”. Het beteekent niet meer, zooals dr. Ali Cohen nog eens uitlegde, wijzende op de afleiding van „homios” (gelijk) en pathos (ziekte), dat eene ziekte genezen wordt met eene gelijk aan de vroeger bestaande, maar het beteekent . . . . menschevriendheid. Kwamen b.v. menschen bij bekl., die de geneesmiddelen niet betalen konden, dan kregen ze die voor niets.

De subst.-officier van justitie, mr. A. A. baron van der Feltz, bleek echter niet veel geloof aan bekl.'s menschevriendheid te hechten, en wees op de praktijken, die bekl. wel degelijk om zijn brood uitoefent. Hij is al dikwijls voor verschillende kantongerechten gedagvaard wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunde en zal binnenkort weer moeten voorkomen wegens ergerlijke dingen te Rotterdam gepleegd. Spr. qualificeerde bekl.'s handelingen als onvoorzichtig en misdadig.

Wat het ten laste gelegde betreft, dat het pu-

blek den bekl. voor geneeskundige aanziet — en dat is hier de hoofdzak — is al gebleken bij eerste instantie, toen iemand uit Zwolle werd gehoord, die, afgaande op het naambord van bekl., zich bij hem vervoegde, doch later eerst bemerkte, dat hij verkeerd was. Dat bekl. ook geen reëel eerlijk man is, blijkt uit zijn ellendige aankondigingen, waarin hij zich o. m. uitspreekt voor het grootste wonder, tot staving waarvan hij H. M. „onze geëerbiedigde” Koningin en nog een tweetal ministers er bij haalt. Maar wie weet van hoeveel slachtoffers de bekl. den dood al op zijn geweten heeft. Spr. meende, dat daarom hier de zwaarste straf moest geëischt worden, en vorderde dat de bekl. zou worden veroordeeld tot eene geldboete van f 200, subs. 30 dagen hechtenis.

De bekl., die aanvankelijk zich eenigszins zonderling gedroeg, door niet de bank van de beschuldigten te willen binnentreden, en die eenmaal tot de orde moest worden geroepen wegens zijn optreden tegenover de rechtbank en zijne uitlatingen over dr. Ali Cohen, hield tot zijn verdediging een onsamenhangend vertoog, waarin hij o. m. zijn vervolging toeschreef aan een complot van dr. Ali Cohen en dr. de Groot (homoeopathisch arts te Utrecht), die hem wilden plagen. Overigens kwam bekl. op tegen hetgeen de subst.-officier van justitie had gezegd over de slachtoffers, wier dood hij op zijn geweten had. Integendeel zeide bekl., dat hij 2037 brieven had van menschen, die door hem genezen waren.

De rechtbank, overwegende dat de bekl. zonder daartoe gerechtigd te zijn een titel voerde, die hem voor het publiek aanwees als geneeskundige; dat wel de geneeskundige wet waarin slechts de titel van „arts” voorkomt, dien van „homoeopaath” niet kent, dat dit evenwel ook het geval is met titels als „gynaecoloog” en „specialiteit voor huidziekten”, die toch den drager daarvan bij het publiek als geneeskundige aanwijzen; dat haar voorkomt, dat dit ook het geval is met den titel van „homoeopaath”; verklaarde, bij de uitspraak, den bekl. schuldig en veroordeelde hem tot een boete van f 25, subs. 20 dagen hechtenis (U. D.)

Onbevoegd uitoefenen der geneeskunde.

Voor het derde kantongerecht te Rotterdam was gedagvaard RUDOLF HAVERHOEK, oud 45 jaar, van beroep koopman in homoeopathische geneesmiddelen, wonende te Utrecht, bekl. van het onbevoegd en zonder noodzaak uitoefenen van de geneeskunde.

Bekl. was niet verschenen, maar in zijn plaats als gemachtigde mr. R. Heidema Tzn., advocaat te Utrecht.

In deze zaak werden vier getuigen gehoord. De eerste getuige is de patient in quaestie, de 20-jarige Dirk Verheul, wonende te Charlois. Getuige wordt in een brancard liggende de zaal binnengedragen. De kantonrechter verlaat zijn zetel en plaatst zich naast de brancard. Na beantwoording der gewone vragen en het afleggen van den eed, zegt getuige: Ik ben 25 weken in het Stadsziekenhuis verpleegd, na eerst behandeld te zijn door dr. de Groot op wiens advies ik naar het ziekenhuis ben gebracht. Daar werd geconstateerd, dat ik lijdende was aan tuberculose in de gewrichten. Inplaats vooruit, ging ik achteruit. Mijn vader heeft mij er toen weer uitgehaald en werd ik behandeld door dr. Postma. Het gipsbed werd mij mede gegeven en zeide dr. Postma, dat ik vooral daarin moest blijven liggen. Het bleek mij later, dat vader gesproken had met Verschoor uit Hillesluis, die hem had medegedeeld ook zoo iets te hebben gehad en radicaal genezen was door een Duitsch doctor, zijnde dr. Haverhoek — bekl. in deze — te Utrecht. Vader en moeder gingen er heen en na met den doctor gesproken te hebben, kwam deze mij bezoeken.

Hij heeft mij toen dadelijk gelast dat gipsbed te verlaten, er bijvoegende daar moeten die smeertappen uit het ziekenhuis maar in gaan liggen, daar is het goed voor. De geneesmiddelen, zijnde een doosje korrels en een pot zalf, had hij reeds medebracht. Met de zalf moest ik gewreven worden en de korrels moest ik innemen. Ofschoon ik onder de behandeling van dr. Postma vooruit ging, vloog ik nu achteruit, en leed ondragelijke pijnen. Ook had hij uit mijn lies een reageerbuisje genomen, dat afgewassen en er weder ingestoken; mij met een hamertje geklopt op rug en borst, geheel onderzocht en gezegd, dat ik genezen zou. Voor een en ander moest ik 25 betaald worden. Vóór zijne behandeling was ik opgewekt en had goeden eetlust. Onder zijne behandeling verloor ik dat alles en had zelfs geen lust meer in een beetje melk. Toen de korrels op waren, schreef vader voor andere, die hij zond met 2 potjes zalf voor f 6. Herhaaldelijk werd hem per brief gevraagd om nog eens over te komen,

maar telkens was het antwoord, dat ik moest doorgaan en wel genezen zou.

Ten einde raad ging vader weder naar dr. Postma, die dadelijk kwam en zeide „dat is verloren”. Na veel moeite zeide vader aan den doctor de waarheid. Ik word thans sedert 9 weken in Eudokia verpleegd. Na het afleggen dezer verklaring zeide de kantonrechter: Je zult zeker wel vermoed zijn. Ja mijnheer! Ik zou wel weer graag naar bed willen. Zowel het O. M. als de verdediger hadden daartegen geen bezwaar en het ongelukkige slachtoffer van bijgeloof werd weggebracht. Alnu werden als getuigen gehoord de vader en moeder, die ongeveer gelijklopende verklaringen afleggen, er alleen bijvoegende hoe het huis van den wonderdocter te Utrecht er uit ziet.

De deskundige dr. Postma gaf verslag van zijn bevinding en toonde het gevaar aan, waarin de zieke door dezen kwakzalver is gebracht. Hij las eenige citaten voor van beroemde geleerden, waaruit blijkt, dat de behandeling, die de patient in het ziekenhuis heeft gehad, de eenige is waardoor zulk een ziekte kan genezen worden. De behandeling door bekl. gedaan, ofschoon verkeerd, moet als een geneeskundige beschouwd worden.

Op de vraag van den kantonrechter ontkende de gemachtigde al de feiten in de dagvaarding omschreven, eveneens ontkende hij al de brieven en briefkaarten als afkomstig van bekl. of namens hem geschreven.

De ambtenaar van het O. M. het woord verkrijgende, drukte er zijn spijt over uit, dat de zaak ter vervolging in zijne handen is gesteld, daar het bekl. had toegekomen voor de rechtbank gevonnisd te worden. Deze bekl. — zegt hij — is een hoogst gevaarlijk individu, een gewetenloos kwakzalver gelijk hem is medegedeeld door zijn ambtgenoot te Utrecht. Bekl. is dikwijls vervolgd en dikwijls vrijgesproken. Hetgeen hij gedaan heeft, grenst aan oplichting en is een niet te kwalificeeren gemeenschap, hij laat zich zelfs doctor noemen. Het eenige goede oogenblik was dat hij hier niet durfde komen, bevreesd om zijn slachtoffer te moeten zien. Voor de behandeling is dat geld gevraagd, de geneesmiddelen zijn toegegeven. Het ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen achtende, vroeg hij veroordeeling tot f 300 boete. Het aantal dagen subsidiaire hechtenis door den kantonrechter op te leggen, is hem onverschillig, omdat de man toch de boete betaalt.

De verdediger zeide, dat het eenige wat hier volgens de dagvaarding strafbaar is, is de ten laste legging, dat bekl. als beroepsgeneeskundige het beroep heeft uitgeoefend, en dat moet eerst bewezen worden wil een veroordeeling kunnen volgen. Nu het O. M. daarmee in gebreke is gebleven, zal bekl. moeten worden vrijgesproken. Wat de geneesmiddelen betreft, dat zijn alle homoeopathische en die mag in Nederland ieder vrij verkoopen, zoodat op dat punt ontslag van rechtsvervolging moet volgen. Bekl. heeft nog nooit iemand dood gemaakt. Wat de middelen betreft, in de homoeopathische apotheek is niets verderfelijks te vinden. Of er iets goeds in zit durft spr. niet te zeggen.

Daar het O. M. niet van repliek diende werd de uitspraak bepaald over 14 dagen. Deze luidde: f 200 boete of 14 dagen hechtenis.

(Alg. Handelsblad).

CORRESPONDENTIE.

Een medicus verzoekt inlichtingen omtrent pillen onder een franschen naam geadverteerd „voor vrouwen tegen onregelmatige toestanden”. Zij waren door een vroedvrouw afgeleverd.

Bij onderzoek bleken deze pillen geheel gelijksoortig te zijn aan de vrouwenpillen van Dr. (?) de Brissac, waarvoor vroedvrouwen thans in de locale pers groote reclame maken.

Gelijk in het December-nummer van 1902 reeds is vermeld, zijn deze vrouwenpillen van Dr. de Brissac gelijk aan de algemeen bekende staalpillen (Blandsche pillen).

Arts B. te S. Zie over het middel van TUCKER de artikelen over den *Atomizer* in de Maandbladen van Oct., Nov. en December 1903.

Tot ons leedwezen ontbreekt ons thans de ruimte voor een „berhaalde waarschuwing”.

W. te B. Wij danken u voor de toezending. Dat HAVERHOEK een kwakzalver is, zal, bij de lezing van de rubriek „rechtszaken” in dit no., wel niet twijfelachtig zijn.

P. M. E. R. te P. Wij zijn u zeer dankbaar voor 't gezondene en zullen er spoedig gebruik van maken. In dit no. is geen plaats meer.

Toezender van het Nieuwsblad van Friesland. Alweer een illusie minder; wij waren in de meening dat *Hepkema's Courant* geen kwakzalvers-advertenties opnam. Uit de — in dank — van u ontvangen exemplaren blijkt ons het tegendeel.

H. te 's H. Over de reclame, die de firma VERWEY EN CO. voor haar Lecithine-paraferaten maakt, vindt gij iets in het Maandblad van October 1903.

Dr. H. te G. Over de kwakzalversmiddelen van de z.g. Abddij te Buckfastleigh schreven wij nog kortelings in het no. van Juni 1904. Wij danken u voor de toezending der fraaie advertentie. Aan uw verzoek is voldaan.

— Veel moest tot een volgend no. blijven liggen.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 714.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd. Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1,25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1,50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD.

Mededeelingen van het Bestuur. — Mr. H. Massink overleden.

Hoofdartikel: Staattoezicht op de Volksgezondheid en bestrijding der kwakzalverij

Berichten: Mr. Massink. — Overledenen aan tering te Ginneken. — Kwakzalve smiddelen op een tentoonstelling geweigerd. — Zou de zaak van Reimanns niet naar wensch gaan? — Een onvriendelijk natuurgeneeskundige.

Mededeelingen van verschillende aard: Attesten voor Sanguinose. — Foster's middelen. — Bedrog met een attest voor Foster's Ruggijn Nierenpillen. — Een onbevoegde, die een arts ter assistentie vraagt. — Kwakzalvers-verweer. — Geen vrijheid voor praktiseeren voor oekundigen.

Ingezonden: Nog een vals attest van Foster's pillen. Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Als nieuwe leden zijn toegetreden:

D. VAN AALST, apotheker, ... Probolinggo.
W. R. VAN DE KASTELE, arts, ... Amsterdam.
Mej. E. A. J. KNOOPS, ... Rotterdam.
Gezondheids-Commissie, m. d. zetel te Zierikzee.
P. M. ED. RÖPCKE, letterkundige, ... Putten (G.)

Onbekende Afzenders.

Nog vernam ik niet wie de afzenders waren der Postwissels:

n°. 903 Heerlen, 18 Februari (abonné).
en n°. 449 Loosduinen, 9 Februari (abonné).
terwijl ik er weer een nieuwe bijkreeg, n.l.:
n°. 1461 Doorn, 14 Maart (abonné).

Mag ik ook dezen afzender verzoeken, zijn naam bekend te maken?

De Penningmeester,
A. J. WIJNNE.

DE POSTWISSELS.

Wie der leden of abonné's nog plan heeft zijn postwissel af te zenden, — mogen het nog velen zijn —, wordt vriendelijk verzocht dit alsnog VOOR 15 APRIL te doen.

Men zal den ondergeteekende verplichten door toezending van nog beschikbare exemplaren van het Maandblad van Januari 1904.

A. J. WIJNNE.

† Mr. H. MASSINK.

Met diepgevoeld leedwezen geeft het Bestuur kennis van het overlijden van zijn vroeger medelid en oud-Voorzitter, Mr. H. MASSINK, die na een langdurig lijden, den 23 Maart te Zutfen op 45jarigen leeftijd is bezweken.

Mr. MASSINK, na reeds lang een belangstellend lid onzer Vereeniging te zijn geweest, werd in de Algemeene Vergadering van 24 October 1899 tegelijk met de heeren Dr. W. Rutgers van der Loeff en J. van Riel tot bestuurslid gekozen.

De Vereeniging verkeerde toenmaals, gelijk aan ingewijden voldoende bekend is, in zeer moeilijke omstandigheden en dringend was de behoefte aan mannen, die den toenmaligen Voorzitter, den heer J. M. van Elk, zoowel als den

sinds kort opgetreden secretaris-penningmeester, den heer A. J. Wijnne, in hunne plannen tot reorganisatie krachtig ter zijde wilden staan en waarbij rechtsgeleerde hulp bepaald onontbeerlijk was.

Van groot belang voor de Vereeniging zijn dan ook steeds de vele zaakrijke adviezen van den thans overledene geweest, zoodat de overige bestuursleden, na de periodieke aftreding van den heer Van Elk, hem gaarne, ook om zijne persoonlijke qualiteiten, tot hun Voorzitter verkozen.

De statuten maakten zijne aftreding op 31 Dec. 1903 noodzakelijk, maar toch wenschte Mr. Massink, ofschoon zijn gezondheidstoestand reeds toen wankelend was, een werkzaam aandeel in den strijd te blijven nemen, door zich bereid te verklaren het bestuurslidmaatschap der afdeling Amsterdam te aanvaarden.

Hij had zijne krachten echter overschat, en was zelfs gedwongen ook zijne maatschappelijke betrekkingen op te geven.

Zoo is hij ten slotte, tot droefheid der zijnen, in den familiekring te Zutfen overleden en op een leeftijd, waarop de maatschappij nog veel van hem mocht verwachten terwijl ook voor onze Vereeniging zijn verscheiden een groot verlies wordt geacht.

Ongetwijfeld zal dan ook zijne nagedachtenis bij het Bestuur en de leden, die hem meer van nabij gekend hebben, steeds in eere blijven.

Namens het Bestuur,
J. VAN RIEL,
Secretaris.

Staattoezicht op de Volksgezondheid en bestrijding der Kwakzalverij.

* In de vergadering van Voorzitters van Gezondheidscommissiën in Nd.-Brabant, gehouden ten raadhuize te Eindhoven op 17 November 1904 was door Dr. VAN MOORSEL voorzitter van de Commissie te 's-Hertogenbosch, de bestrijding der Kwakzalverij aan de orde gesteld.

Doordat het de eerste maal is dat dit onderwerp ter sprake komt in eene officieele bijeenkomst onder de nieuwe Gezondheidswet, achten wij het noodig over te nemen uit de notulen dier vergadering wat er over is gezegd.

„Dr. VAN MOORSEL duidt uitvoerig aan welke groote nadeelen de verkoop van zoogenaamde geneesmiddelen ten gevolge heeft, hij wijst voorts op de stuitende manier, waarop de aanwijzing aan het publiek plaats heeft. De noodlottige gevolgen, die het gebruik dier kwakzalversmiddelen voor de menschen hebben kan, moeten er z. i. toe leiden, dat de gezondheidscommissiën daartegen zooveel mogelijk ageeren.

„Spreker heeft in zijn practijk in het Gasthuis te 's-Bosch op dit stuk droevige ervaringen.

„Arme teringlijders hebben sommen van f 10 tot f 30 uitgegeven aan de „beroemde” pinkpillen, terwijl in den laatsten tijd weer een nieuw „middel” is ontdekt tegen ruggepijn, zoogenaamde „nierpillen,” dat blijkbaar goed opgang maakt. Spreker meent, dat de gezondheidscommissiën tegen dit kwaad wel iets kunnen doen.

„Door de aanschaffing van het „Maandblad tegen de Kwakzalverij” wordt onze aandacht daarop meer gevestigd, hetgeen er van zelf toe leidt, meer toe te zien. Ten andere heeft spreker zich de vraag gesteld, of door gemoedelijk op te treden bij de verkoopers, deze er niet toe te brengen zouden zijn hunne reclame te beperken. Spreker heeft hier voornamelijk op het oog de apothekers, die de uitbreiding van dit kwaad niet moesten dulden; op dezen kunnen de gezondheidscommissiën stellig hunnen invloed ten goede aanwenden, opdat zij althans, als wetenschappelijke mannen, zich er niet toe leenen, om de verderfelijke kwakzalverij in de hand te werken.

„De Voorzitter der vergadering, Dr. WOLTERING, Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid en vroeger zelf apotheker, betuigt zijne levendige sympathie met hetgeen door den spreker is in 't midden gebracht en betoogt ook, dat kwakzalverij, waarvan soms vele arme drommels de dupe worden, met kracht moet worden tegengegaan, te meer wijl daarop meermalen een wetenschappelijk stempel wordt gedrukt; hij kan zich met het idee van den spreker ter bestrijding van het kwaad, zeer goed vereenigen en deelt de vergadering sub rosa mede, dat aan eene commissie, waarvan hij de eer heeft voorzitter te zijn, de opdracht is gedaan eene wettelijke regeling te ontwerpen op het toezicht op levensmiddelen — een zeer moeilijk onderwerp — in welke regeling niet zal mogen ontbreken eene strafbepaling tegen het aanprijken van kwakzalversmiddelen.

„De heer BEKER (apotheker) zegt, dat niet de apothekers de kwakzalverij in de hand werken; de daaraan verbonden moeite wordt inderdaad niet beloond. Hij zoekt het euvel meer bij de drogisten, die een ontzettende propaganda voor dien tak van bedrijf maken; dat zijn de groote steunpilaren van het kwaad en spreker gelooft, dat een gemoedelijk woord bij hen niet veel zal baten. Wij hebben dringend behoefte, zoo meent hij, aan een wet als in Beieren, waar straf is bedreigd tegen het publiceeren van genezingen door middelen, die volgens de wetenschap daartoe niet kunnen dienen. Voorts zal eene herziening noodig zijn van de lijst C. van enkelvoudige geneesmiddelen, welke beneden eene zekere hoeveelheid alleen door apothekers mogen worden verkocht.

„Zoolang die ontbreekt, zullen misbruiken van drogisten mogelijk blijven, aangezien de rechtbank geene vervolging mogelijk acht bij het

afleveren door onbevoegden van middelen, die niet op de lijst voorkomen."

Tot zooverre de bewuste notulen, die over dit punt der agenda verder niets vermelden.

Wij verheugen ons natuurlijk ten zeerste over deze bespreking en hopen, dat de gezondheidscommissiën den raad van een harer voorzitters zullen opvolgen en door het lezen van het Maandblad zich op de hoogte zullen houden van het schandelijk voortwoekeren der kwakzalverij in den tegenwoordigen tijd.

Vermoedelijk komen wij op een enkel punt nader terug, maar terstond reeds veroorloven wij ons de vraag: waarom op nieuwe of uitbreiding der bestaande wetten aangedrongen? In elke drogisterij wordt door aflevering van verboden geneesmiddelen, in bijna iedere apotheek door aflevering van z.g. geneesmiddelen waarvan de deugdelijke samenstelling onbekend is, (specialités in origineele verpakking) gezondigd tegen de tegenwoordige wet; op dit oogenblik zijn er in ons land vier speciale pharmaceutische inspecteurs belast met het toezicht op dergelijke overtredingen: wanneer zij of de andere ambtenaren van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, die eveneens de bevoegdheid daartoe bezitten, om de eene of andere reden, geen vervolging instellen, waartoe dan andere wetten gevraagd, waarvan evenmin de zekerheid bestaat dat zij zullen worden gehandhaafd?

Op 9 Februari van dit jaar werd in den Haag onder leiding van den Hoofdinspecteur Dr. W. P. RUISCH de 3de vergadering gehouden van Hoofdinspecteur, Inspecteurs en Voorzitters, van Gezondheidscommissiën in Zuidholland, overeenkomstig art. 17 van de Gezondheidswet.

Een van de twaalf punten op de agenda luidde: *Maatregelen tegen de Kwakzalverij.*

In het verslag, opgenomen in het *Tijdschrift voor Sociale Hygiëne* lezen wij daarover het volgende:

„De heer DE SAVORNIN LOHMAN (*Alfen*) deelt mede, dat meerdere klachten zijn ingekomen over de voortdurende toename der kwakzalverij ten plattelande en schetst daarvan eenige sprekende voorbeelden. Hij vraagt of den voorzitter meer afdoende middelen tot wering van dit kwaad bekend zijn en geeft de mogelijkheid in overweging om de maatregelen daartegen te verscherpen.

„De heer DEKKER (*Bodegraven*) heeft dezelfde ondervinding: dagelijks leest men reclame-artikelen of advertenties op kwakzalverij betrekking hebbende in de bladen en veel onheil wordt daarmede veroorzaakt. Hij stelt voor een enquête in te stellen naar den aard en den omvang, welke de kwakzalverij in den lande heeft aangenomen.

De heer THIEBOUT (*Maassluis*) betreurt het ten zeerste, dat medici er zich toe leenen de kwakzalverij met hun naam te dekken en zodoende voedsel geven aan het kwaad.

„De heer DE GRAAF (*Dordrecht*) wil maatregelen genomen zien om het adverteeren te beletten of althans tegen te werken, omdat naar zijne meening daarin het grootste kwaad schuilt.

„De Voorzitter betreurt het algemeen bekende feit van het voortwoekeren der kwakzalverij, maar noemt het stellen van afdoende maatregelen tot het bestrijden van het kwaad uiterst moeilijk. Zelfs is 't al ondoenlijk de grens te bepalen wat onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde of onbevoegd verkoopen van geneesmiddelen is en wat niet. Het verzamelen van gegevens acht hij niet verkeerd, maar van weinig nut, omdat het feit reeds algemeen bekend is.

„De heer VAN LEDDEN HULSEBOSCH (Inspecteur der Volksgezondheid en oud-apotheker) meent dat zonder de krachtdadige hulp der regering men met de bestrijding niet veel verder zal komen en hoopt, dat behalve de verkoop van geneesmiddelen ook het in 't openbaar aankondigen en het tot verkoop in 't klein daarvan voorradig hebben, strafbaar zal worden gesteld voor onbevoegden."

Tot zooverre ook deze notulen, waarop wij eveneens misschien later terugkomen; het is te betreuren, dat de vergadering, al mocht het

niet in haar macht liggen bepaald omschreven voorstellen te doen, evenmin als haar zuster in Nd.-Brabant tot het besluit kwam om deze zaak, die volgens haar zelf, zoo zeer de volksgezondheid bedreigt, ernstig onder de aandacht te brengen van den Centralen Gezondheidsraad.

De moeilijkheid van het bepalen van een grens der overtreding, waarop de voorzitter den nadruk legde, behoeft toch nimmer aanleiding te wezen tot het achterwege laten van strafbepalingen; — het is aan den rechter overgelaten bij elk voorkomend geval te bepalen of de overtreding al of niet valt binnen het kader der wetten.

Nog veroorloven wij ons de opmerking, dat weliswaar een enkele maal hoogst afkeurenswaardige handelingen van medici en apothekers plaats vinden, die zich niet ontzien de kwakzalverij door hun naam te steunen, maar daartegen zou misschien somwijlen iets te doen zijn, indien meer solidariteit onder vakgenooten aanleiding gaf tot openlijk afkeuren van zulke handelingen. Wij meenen zelfs dat de *Ned. Maatschappij ter bevordering der geneeskunst* tegenwoordig een tuchtmiddel bezit om medici, die zich aan dergelijke helersdiensten schuldig maken, te treffen.

Het zijn echter niet deze handelingen van geneeskundigen, die de kwakzalverij met geneesmiddelen het meest in de hand werken, maar hun onwil, hun nonchalance of schroom om zich in hun particuliere praktijk te verzetten tegen allerlei kleine en groote kwakzalverijen hunner patiënten. Zij vreezen dikwijls, door een ernstig woord van protest hun clientèle te ontstemmen, en stellen zich tevreden met onder schouderophalen te verzekeren: ik hecht er niets aan, maar ga je gang, als je er lust in hebt; baat het niet, het schaadt niet! Een zoo'n gezegde is genoeg om het kwakzalversmiddel, dat de patiënt of zijn omgeving op het oog had, voor goed in dien kring in te burgeren, met de toevoeging: Onze dokter zelf is er niet tegen! spoedig aangroeiende tot de verzekering: hij heeft het aangeraden!

Hier zit het groote kwaad en daarnaast nog een veel erger, dat de geneeskundigen zelf zoo dikwijls fabrieksartikelen, zoogenaamde specialités, aanraden waarvan zij de samenstelling zelf niet kennen en waarvan het nut en de werking hun alleen wordt verzekerd in brochures, die hun door den verkooper-fabrikant zijn toegezonden. Zelfs waar de samenstelling niet onbekend is, schrijven zij nog de origineele verpakking voor, de patiënt daardoor in de waan versterkende, dat zij gebruik maken van een geheimmiddel.

't Ware te wenschen, dat deze welkome hulp aan de geheimmiddelfabrikanten werd achterwege gelaten, de tegenwoordige bloei der kwakzalverij zou er gevoelig door worden geknakt.

Als gevolg van deze laatste bespreking, vernemen wij nader, heeft de Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid voor Zuidholland en Zeeland eene commissie benoemd van Voorzitters van Gezondheidscommissiën in Zuidholland om, in overleg met den geneeskundigen Inspecteur en den pharmaceutischen Inspecteur, maatregelen te beramen tot bestrijding der in deze provincie vooral toenemende kwakzalverij.

De zaak blijft dus gelukkig ook officieel aan de orde.

BERICHTEN.

+ Mr. H. MASSINK. De redactie sluit zich geheel aan bij de woorden van hulde, door het Bestuur aan de nagedachtenis van den Oud-Voorzitter gewijd. Menigmaal mocht zij van de gewaardeerde adviezen van Mr. MASSINK gebruik maken.

* Overledenen aan tering te Ginneken. De Gezondheidscommissie te Ginneken deelt in haar jaarverslag mede de sterfte aan verschillende ziekten in de gemeenten tot haar kring behoorende.

Wat tering (tuberculose) betreft teekent zij aan voor twee onmiddellijk naast elkaar gelegen gemeenten, overleden in 1904:

Teteringen met 4420 inwoners 2
Ginneken „ 6264 „ 15

Aan deze plotseling vrij groote rijzing der sterfte aan tering in de gemeente Ginneken is, zegt de Commissie, wellicht de aanwezigheid van vele patiënten uit den vreemde in het afgelopen jaar niet vreemd.

De reden van den komst dier vreemdelingen, zoo voegen wij er aan toe, is, zooals bekend, de zoogenaamde speciale *behandeling dier ziekte, aldaar tijdelijk in trek.*

Kwakzalversmiddelen op een tentoonstelling geweigerd. Bij gelegenheid van de algemeene vergadering der „Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie“, — welke dit jaar te Maastricht zal gehouden worden, — is de Regelingscommissie werkzaam om, bij genoegzame deelneming, den 23, 24, 25 en 26 Juli eene internationale „Pharmaceutisch-Hygiënische Tentoonstelling“ te doen houden.

Deze tentoonstelling zal gehouden worden in de daartoe bij uitstek geschikte voormalige Dominicaan-kerk; zij zal omvatten: drogerijen, chemicaliën, galenische preparaten, verbandmiddelen, apothekenbehoeften, pharmaceutische toestellen en gereedschappen, toestellen voor microscopisch, bacteriologisch en scheikundig onderzoek, hulpmiddelen voor de pharmaceutische techniek, voorwerpen, betrekking hebbende op ziekenverpleging enz.

Geheimmiddelen en verzegelde specialités zullen onvoorwaardelijk geweigerd worden. De commissie beslist in laatste ressort wat onder deze rubriek gereangschikt moet worden.

(N. v. d. D.)

Zou de zaak van Reimanns niet naar wensch gaan? Wij veronderstellen dat de verkoop van breukbanden enz. te wenschen overlaat, afgaande op de wijze van reclame die er tegenwoordig voor gemaakt wordt. In *Amsterdam* n.l. kon men de vorige maand mannen zien rondloopen, dragende groote borden, waarop het portret van REIMANNS, versierd met allerhande ridderorden, medailles of zoo iets. Tegelijkertijd werden biljetten, ook met 't fraaie portret versierd, aan de voorbijgangers ter hand gesteld, waarop te lezen stond: „Wilt gij volkomen genezen

van BREUKEN, HARTLIJVIGHEID, AAMBEIEN, MAAGPIJN of RHEUMATIEK, vraagt dan gratis methode aan Dr. REIMANNS, Maastricht.

Deze gratis methode is slechts voor korten tijd. Deze aanvraag kost U slechts eene Briefkaart van 2½ cent."

Zoo'n reclame geeft te denken.

Berlijn. — Een onvriendelijk natuur-geneeskundige, die een rede heeft gehouden over „oneerlijke wetenschap; een kijkje achter de coulissen van het geneeskundig gauwdieventoneel“, en daarbij heeft verteld, dat de meeste artsen door den drank verlopen zijn, geen moraal bezitten en in staat zijn tot iedere misdaad en meeneed, is door Dr. MANASSE wegens beleediging aangeklaagd en moet nu een maand in de gevangenis doorbrengen.

(N. T. v. Gen.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Attesten voor Sanguinose.

In ons vorig n°. kwam een stukje voor getiteld: „Een eigenaardig attest tegen het gebruik van Sanguinose“ en waarin de woorden waren opgenomen: „Wat de waarde der attesten, ook voor het gebruik van Sanguinose betreft, wij hebben reeds vroeger voldoende het zwendelachtige aangetoond, waarop deze dikwijls verkregen zijn."

Namens de firma VAN DAM EN CO., de fabrikanten van Sanguinose, werd onze aandacht op de bovenvermelde zinsnede gevestigd en, op haar verzoek, verklaren wij gaarne dat, wat de attesten van Sanguinose betreft, wij niet het bewijs hebben, dat deze op zwendelachtige wijze zijn verkregen. Wij herroepen derhalve deze verklaring. Overigens blijft ons oordeel over de Sanguinose onveranderd.

Redactie.

Foster's middelen.

Welke courantenlezer kent deze middelen niet? Dag in dag uit wordt men op de meest boeiende verhalen van genezing onthaald, en men zou denken, dat ziekte, door de uitvindingen van FOSTER nu tot het verleden zou behooren, ware

het niet dat vele anderen vóór hem van hunne middelen even fraaie vertelsels hadden opgedischt en men toch ziet, dat er zieken blijven.

Wij begrijpen niet, dat dit verschijnsel niet iedereen de oogen moet openen voor het ware bedrijf dier kwakzalver, maar helaas! hoe treurig ook, een feit is het, dat ieder handig wonderdokter weer nieuwe slachtoffers maakt.

Wij hebben al in de no's. van December 1904 en Maart 1905 het een en ander over deze middelen meegedeeld; dat het zoo broksgewijze geschiedt, vindt zijn oorzaak in de omstandigheid dat het onderzoek nogal tijd kostte. Wij kunnen thans iets vollediger zijn.

Voor FOSTER'S zelf, een mengsel van lano-line, zinkoxyde en carbolzuur, verwijzen wij naar het Maandblad van December 1904.

FOSTER'S Rugpijn Nierenpillen. Hiermee is het gevaarlijk spelletje begonnen. Gratis werd een doos der pillen aangeboden aan ieder, die er om schreef en dit gulle aanbod werd aldus gemotiveerd;

„Door een geneesmiddel zooals „Fosters Nierenpillen” onder het bereik van iedereen te brengen, durven de eigenaars van dit product gerust te verklaren, dat geen geneesmiddel tegen de aandoeningen dier organen — *niettegenstaande de overdrijving waaraan andere fabrikanten van gelijksoorten middelen zich schuldig gemaakt hebben* — *) kan wedijveren met „Fosters Nierenpillen”, daar zij hiervan overtuigd zijn door de talrijke brieven, die zij dagelijks ontvangen, getuigende van de weldaden, die de pillen aan de menschheid bewijzen. Alle dagen worden oude en jonge menschen, die voortdurend pijn lijden, genezen en talrijk zijn de gevallen van aangestaste, vervallen, gekromde en gebogen ruggen, die, versterkt en krachtiger gemaakt, nieuw leven krijgen. Met zulk een geneesmiddel behoeft men niet te aarzelen een aanbod zooals dit te doen; ofschoon wij het verlies lijden van de doos, die wij U cadeau doen verzekeren wij ons de waardevolle medewerking van een vriend die ons zal helpen vele andere doozen te verkoopen”.

Vat men het?

Tegen hoeveel soorten van ziekten die pillen onfeilbaar heeten te werken is niet te zeggen. Talrijke attesten waarvan enkele, die nader op de waarheid onderzocht werden, dien toets niet konden doorstaan, moeten de deugdelijkheid van het middel bewijzen bij tal van kwalen, die volgens FOSTER, hun oorzaak in de nieren hebben. De lijder (zeker altijd een bevoegd deskundige) moet maar beoordeelen of dit het geval is.

En als hij dan niet mistast, dan wordt hij, mits hij er spoedig bij is (FOSTER is bang, dat de lui te lang wachten) geholpen door pillen, volgens het onderzoek van de dames C. HUGENHOLTZ en M. MELJERS, Apothekers te Amsterdam, bestaande uit *colophonium* (vioolhars), *tarwezetmeel* en poeder van *Foenum-graecum* (fenegriekzaden).

Een vreemd mengseltje inderdaad, dat wij eerder in een apotheek van een *veearts* zouden gezocht hebben; want daar wordt nog somwijlen *fenegriek-poeder* aangetroffen. Als inwendig gebruik bij menschen heeft het geen aanwending evenmin als het *colophonium*, dat trouwens bij ernstige nierziekten, door zijn prikkelende werking, geenszins als onschadelijk is te beschouwen. Zou de man, die door dit middel genezing belooft, de lui, die op zijn belofte vertrouwen, soms ook voor vee aanzien?

Scherts ter zijde; in FOSTER'S pillen is niets aanwezig dat de geneeskracht, die zij heeten te bezitten, kan verklaren. Wie er anders over denkt en den kwakzalver gelooft, loopt groot gevaar dat hij, bij het begin van een of ander nierlijden, zijn kwaal op ernstige wijze kan doen verergeren.

FOSTER'S Maag-pillen. In een boekje, door de *Foster-Mc. Clellan Co.* (zoo heet de Engelsche firma, die als weldoenster optreedt) verspreid, en waarop wij aanstonds nog even terugkomen, worden de kenmerken beschreven, waaraan ieder leek kan zien of zijn kwaal haar oorzaak vindt in de nieren. Wij wisten niet dat die nieren

zoo veel ongelukken konden teweegbrengen; bijna iedereen vindt er wat in van zijn gading.

Maar als nu iemands lijden in het geheel niet overeenkomt met de beschrijving in het boekje, dan zou het toch jammer zijn zoo'n patiënt los te laten. Daarom nog een ander onfeilbaar middel gepraktiseerd: *Foster's Maag-pillen* (*Versterkend Laxeermiddel*). Deze genezen, zoo heet het: schele hoofdpijn, leverziekte, maagzuur, ontsteking, maaghinder, slechte spijsvertering, winden, neerslachtigheid, slijm, gal, benauwdheid, bleke kleur, geelziekte, koude handen of voeten, hartkloppingen en duizelingen.

Het kan zoo wel, dunkt ons. De heer D. v. D. WERD te Kampen had de goedheid de pillen te onderzoeken en hij vond daarin als werkzaam bestanddeel: *rhabarber* met een weinig *pepermuntolie*, dus een bekend, gewoon laxeermiddel, dat men waarlijk niet uit Engeland behoeft te laten komen en dat zeker niet het wonderresultaat zal opleveren, dat de fabrikant er van belooft.

Integendeel, bij enkele van de bovengenoemde kwalen, die een degelijk onderzoek en nauwkeurige behandeling eischen, zal het onoordeelkundig gebruik van rhabarber en van de scherpe pepermuntolie ongetwijfeld schade doen.

De Foster's middelen worden, 't behoort er tegenwoordig zoo bij, behalve door advertenties, ook door een brochure aan het publiek bekend gemaakt. Om eens wat nieuws te vinden heet de brochure van Foster: *Egyptisch droomboek*, waarin een uitleg van allerlei droomen gegeven wordt op de wijze, zooals men wel eens op de kermissen, of bij z.g. waarzegsters gehoord heeft. Maar tusschen die uitleggingen in staan, tal van prentjes met tekst, die den lezer nu eens duidelijk (?) vertellen, hoe groot het heil is dat Foster's middelen aan de lijdende menschheid kunnen verschaffen.

Het boekje is in 't Nederlandsch geschreven, dus men rekent op een druk debiet. Om dit nog te vergrooten is er een biljet bijgevoegd met het volgend opschrift:

„Publiciteit voor Spécialités Foster,

N. Z. Voorburgwal 296, Amsterdam.

Daar er een groote vraag naar dit boekje bestaat en wij gaarne de waarde onzer specialiteiten onder Uwe vrienden bekend willen maken, zullen wij daarvan gaarne een exemplaar gratis en franco zenden aan al de personen, waarvan U onderstaand naam en adres wilt opgeven.

Wij danken U bij-voorbaat voor de lijst die gij ons toezenden wilt en verzoeken U beleefd ook Uw adres op te geven, opdat wij weten door wien ons deze lijst gezonden wordt.”

Men begrijpt waar het om te doen is. Wie eenmaal zoo'n boekje heeft aangevraagd of doet aanvragen, wordt niet spoedig losgelaten. Dat kennen wij uit ervaring.

Met genoegen maken wij melding van een briefkaart, die een onzer letterkundigen schreef, nadat hem ongevraagd — misschien had een ander zijn naam opgegeven — zoo'n boekje was gezonden. Deze kaart luidde aldus:

„Uw „Egyptisch droomboek” ontving ik en daar het mij in mijn kwaliteit van letterkundige werd toegezonden, veronderstel ik, dat het ter beoordeeling was. Daar ik slechts litteraire geschriften kritiseer en geen reclame-boekjes, waarvoor weliswaar minder ontwikkelden dienden te worden gewaarschuwd, zond ik het nietswaardig ding aan de *Vereeniging tegen de Kwakzalverij*, die meer bevoegd is dan ik dergelijke prulleboekjes met de daarin zoo walgelijk aangeprezen „genees(?)-middelen (!) te beoordeelen.”

Een goed voorbeeld.

Bedrog met een Attest, geconstateerd door den Commissaris van Politie.

Men schrijft ons uit Zutphen:

Evenals in meerdere plaatsen stelde ook hier een bekende firma in de plaatselijke bladen advertenties met de mededeeling dat lijders aan nierkwalen en rugpijn, eenige dagen, tegen opgave van den naam, gratis de z.g.n. *Fosters Rugpijn Nierenpillen* konden krijgen. Daardoor kwamen die handlangers van dien verachte-

lijken handel in 't bezit van adressen van eenvoudige menschen, van wie zij eene verklaring konden trachten uit te lokken

't Is ons gebleken dat, vooral voor z.g.n. Abdij siroop, Pinkpillen en Foster's pillen, een zich als „Heer” voordoend persoon op de meest onbeschaamde wijze is te werk gegaan.

Weldra verscheen hier en elders een reclame-annonce van bedoelde Nierenpillen onder 't opschrift van „*De Dankbaarheid van een bewoner van Zutphen*”. Deze bevat eene verklaring van den heer A. Braam, Lievenheersteeg 13 te Zutphen, waarin wordt medegedeeld dat hij achttien maanden onophoudelijk zou geleden hebben aan pijn in rug, zijde, borst, tengevolge van een nierkwaal. Urine troebel met bezinksel, duizelig, terneergeslagen, lusteloos. Hij had van vrienden zoo veel goeds gehoord over F's Nierpillen en zou zich nu zeer gelukkig gevoelen, door na 10 daags gebruik reeds veel beter te zijn. Pijn zou volkomen verdwenen zijn, evenals duizelingen, geheele toestand verbeterd enz. Ten slotte geeft hij machtiging het bovenstaande op elke wijze publiek te maken.

In de Zutphensche Courant van 28 Februari j.l. waarschuwde de Redactie tegen dat te dure zoogenaamde geneesmiddel en berichtte tevens dat de Commissaris van Politie eene verklaring van bovengenoemden A. Braam voor ieder belangstellende ter inzage houdt, waaruit blijkt dat hij hoegenaamd geen baat heeft gevonden en zich ergert over het schandelijk misbruik van zijn naam gemaakt.

Bij een persoonlijk onderzoek door ons ingesteld, blijkt dat A. Braam een eenvoudig stoelematter is, die door een „Heer” uit Amsterdam was opgezocht; deze verzocht hem zijn naam onder een briefje te zetten. Wat daarin stond wist hij zelf niet, vooral ook ergerde hij zich omdat men hem verdacht zich voor die verklaring te hebben laten betalen, wat hij belijst ontkent.

Wij laten hieronder de verklaring van Braam volgen, die wij aan de welwillende medewerking van onzen Commissaris van Politie hebben te danken.

„Ik ondergeteekende, Arnoldus Braam, oud 37 jaren, wonende Lievenheerssteeg 13 te Zutphen, verklaar dat het mij voorgelezen artikel in de „Deventer Courant van 24 Februari j.l. over de „Fosters rugpijn Nierenpillen, wat aangaat de „verklaring door mij afgegeven, geheel bezijden „de waarheid is.

„Ik heb twee of drie doosjes van die pillen, „die ik gratis heb gekregen, gebruikt omdat ik „wel eenige pijn in de rug heb en ook wel eens „duizelig in het hoofd ben. Toen ik met het ge- „bruik der pillen bezig was, kwam er een heer „mijn huis binnen, die vroeg of mij de pillen „hadden geholpen, waarop ik antwoordde: „Ja „ik geloof wel dat ze mij een weinig geholpen „hebben.” Toen zeide hij, dat ik nierziekte had, „en vroeg mij of mijn water wel eens troebel was „en of ik ook wel eens last had van dikke voeten. „Ik heb geantwoord, dat mijn water wel eens „troebel was en dat het ook wel eens kon zijn, „dat ik dikke voeten had, omdat ik somwijlen „mijn schoenen moeielijk kan aankrijgen. Onder- „wijl wij zoo praatten schreef hij iets op een stukje „papier, hetwelk hij mij vroeg om te teekenen; „zonder dat ik het gelezen had, teekende ik, nadat „hij mij vooraf had verklaard, ik daarmee geen „kwaad kon. Ik wist echter niet dat er zooveel „zwendel in de wereld was, want had ik geweten „dat mijn naam op zoo'n schandelijke wijze mis- „bruikt zou worden, had ik niet geteekend. Het „verhaal, zooals het in de Deventer Courant *) „staat is niet hetgeen ik verklaard heb.

„Ik verklaar thans besli dat ik van het „gebruik der Foster rugpijn- en nierenpillen „aanvankelijk meende iets beter te zijn geworden, „doch dat het mij is gebleken, dat deze pillen voor „pijn in de rug, duizelingen in het hoofd en nier- „kwaal niets helpen.

„Zutphen den 25 Februari 1905.

(w.g.) A. VAN BRAAM.”

*) Hetzelfde bedriegelijke attest vonden wij ook in andere bladen en in de bij duizenden verspreide reclameboekjes voor die pillen.

Het antwoord van de kwakzalverskant was eene groote verspreiding van de bekende boekjes, waarin toch nog dat zoo schandelijk verkregen attest van A. Braam staat. Wij hopen echter dat het goede voorbeeld van den eenvoudigen Braam navolging zal vinden, opdat de goede naam, ook van eenvoudige personen, zoo weinig mogelijk door den schandpaal der kwakzalvers geschaad worde.

Wij mogen dit artikel niet eindigen zonder een warm woord van dank en hulde aan onzen wakkeren Commissaris van Politie, die, zooals ons blijkt, een flinke medestrijder is voor onze beginselen.

Ook der Redactie van de Zuphensche Courant onzen dank voor hare zeer gewaardeerde medewerking, die het blad voorzeker in de achting zal doen stijgen van velen, die zoo ongaarne de tastbare leugens lezen, welke dikwijls de advertentie-kolommen ontsieren.

Wij bevelen ons aan ook voor de opname van artikelen uit ons maandblad en hopen dat het goede voorbeeld van den Zutphenschen Commissaris van Politie door zijne Collega's zal gevolgd worden.

J. M. v. E.

Brutaal.

* In een der nommers van Maart van de *Nieuwe Rotterdamse Courant* kan men de onderstaande advertentie lezen:

„GENEESHEER.

Voor terstond gezocht een Arts, genegen, een volgens de wet onbevoegde met een enorm drukke praktijk, (vijf dagen per week) te assisteren en tevens als hoofd eener inrichting.

Br., met opg. verlangd salaris, onder het No. dezer advertentie, aan het bureau dezer Courant

De steller weet, dat hij zich schuldig maakt aan wetsovertreding, waartoe zou hij anders een bevoegde ter bijwoning zijner spreekuren vragen? Hij heeft een zeer drukke geneeskundige praktijk en het is dus niet wel mogelijk, dat hij heimelijk zou te werk gaan, dat niemand er iets van bemerkt dan de patiënten alleen, die zijne hulp inroepen. Het publiek is er blijkbaar mee bekend en vandaar zijn toeloop.

Wij vragen echter niet, waar zijn de rechtelijke ambtenaren, wier plicht het is toe te zien op overtreding der wetten in het algemeen, omdat het ons bekend is, dat overtreding der onnoozelste politie-verordening bij hen dikwijls zwaarder weegt dan de meest brutale inbreuk op de wetten, regelende de uitoefening der genees- of artsenijsbereidkunde, maar wel vragen wij en met aandrang, waar zijn de processen-verbaal door den hoofd-inspecteur of de inspecteurs van het Staatsoezicht op de Volksgezondheid opgemaakt wegens overtreding der geneeskundige wet, waarvan zij niet onkundig kunnen zijn, omdat de toeloop van het publiek hen den weg moet wijzen? Worden die processen-verbaal door den officier van justitie eenvoudig ter zijde gelegd of verzuimen zij zelf iedere poging om de wet, welker handhaving in het bijzonder aan hunne zorg is toevertrouwd, te helpen eerbiedigen? Helaas! door lange ervaring hunner voorgangers geleerd, vreezen wij het antwoord te kennen.

Nog een andere vraag dringt zich op: wat zou er niet al gebeuren, hoe zouden de politie-beambten aan 't werk worden gesteld, indien iemand op zoo'n manier openlijk aanwees zijn gewoonte om een andere wet te overtreden, rakende b.v. den eigendom, de belasting smokkelarij enz., of zelfs eenvoudig de drankwet of de jachtwet? De steller der advertentie kon verzekerd zijn binnen een etmaal te zijn opgespoord en geregeld de politie-agenten aan zijn deur te hebben.

Kwakzalvers-verweer.

Naar aanleiding van ons artikel over *Kloosterhonig* — Generaal-agenten VIERSSEN en Co. te Groningen en WILLEM KRAAL JUNIOR te Kampen — in het no. van Januari j.l., ontvingen

wij van genoemde heeren een „ingezonden stuk,” dat zij ons verzochten „terwille van recht en waarheid” te willen opnemen.

In dat stuk, (dat trouwens reeds in verschillende bladen, vooral plaatselijke, is opgenomen) wordt het resultaat van het onderzoek betwist, zelfs wordt ons verweten dat „het ware resultaat van het onderzoek verzwegen wordt,” en verklaard dat men „met een waardevol artikel te doen heeft.”

Verder wordt volgehouden, dat het attest van den heer A. Doornbos (zie het Mbl. van Januari) door dezen ondertekend is. *)

Wij staan bij niemand ten achter waar het betreft „recht en waarheid” te betrachten maar wij stellen ons blad niet beschikbaar voor hen, die wij als kwakzalvers beschouwen, om daarin reclame voor hunne artikelen te maken en ons op den koop toe nog uit te schelden. Wij waarschuwen eerst na grondig onderzoek en zijn steeds bereid eventueel gemaakte vergissing te herstellen, maar de woorden van de belanghebbende verkoopers van wondermiddelen wegen bij ons niet zwaar. Dit zij aan alle heeren kwakzalvers, in 't algemeen, gezegd.

*) Wij komen op deze bewering in het volgend n^o. terug.
RED.

Geen vrijheid van praktiseeren voor onkundigen.

* Het is niet geheel van belang ontbloeit uit een boek van een Professor aan de Vrije Universiteit, Mr. FABIUS: *Sociale Vraagstukken* getiteld, eene zinsnede over te schrijven, die lijnrecht ingaat tegen het gevoelen van vele zijner partij- en geloofsgenooten, alsof eigenlijk maar aan ieder, die gave of roeping daarvoor meent of zegt te bezitten (adres Bijsterveld) het recht moet worden toegekend om geneeskundige praktijk uit te oefenen. Sprekende over aangelegenheden van onderwijs en beroep, meent namelijk Mr. Fabius, dat in het algemeen de toegang tot elk beroep voor ieder moet openstaan; door willekeurige bepalingen mogen geen belemmeringen in den weg worden gelegd, doch hij voegt er aan toe:

Allerminst is het een redelijk verlangen, dat ieder welk beroep ook zal mogen uitoefenen, zelfs zonder eenige bekwaamheid daarvoor te bezitten, zonder althans verplicht te wezen het bewijs te leveren, dat men die heeft.

Zegt het voort! zouden wij willen toeroepen aan de vrienden en beschermers van sommige kwakzalvers en hun praktijken.

INGEZONDEN.

In 't *Leidsch Dagblad* van 26 October 1904, later herhaald, vindt men in de rubriek „reclames à 40 cent per regel” een verklaring van mijne vrouw: Mej. W. F. ZUURDEEG, Spoorstraat n°. 12.

Mijne vrouw is, volgens verklaring van haar medicus, een nierenlijdstster en soms zeer ziek geweest.

Toen nu, door reclamebiljetten, haar aandacht gevestigd was op *Foster's Rugpijn Nierenpillen*, gratis verkrijgbaar gesteld bij de HH. D. W. E. F. DE WAAL, Mare. 56, D. M. KRUISINGA, Nieuwen Rijn 33 en REIJST en KRAK, Steenstraat 41, heeft zij bij eerstgenoemden een doosje met genoemde pillen gehaald en die pillen gebruikt.

Baat heeft zij daarvan niet ondervonden.

Na 14 dagen meldde zich een heer bij haar aan die kwam informeren naar de werking van de pillen.

Toen hij vernomen had dat er geen gunstig resultaat merkbaar was en hij eenige vragen tot mijne vrouw over haar ongesteldheid had gericht, deelde hij haar, als zijn gevoelen, mede, dat al de onaangename gewaarwordingen en pijnen die zij lichamelijk ondervond, voortkwamen uit de nieren. Zij moest nu maar even haar handtekening plaatsen op een blanco stukje papier, en dan zou een tweede doosje pillen gratis worden verstrekt, na het gebruik waarvan zij zeker genezen zou zijn.

Of nu later boven haar handtekening is geschreven en of dit soms verband houdt met hetgeen is afgedrukt in het *Leidsch Dagblad* onder „reclames à 40 cent per regel” is mij niet bekend; maar ik wensch hiermede te verklaren dat wat daar staat afgedrukt onwaar is en dat mijne vrouw noch na het eerste, noch na het tweede doosje pillen gebruikt te hebben eenige baat of genezing gevonden heeft.

Leiden, 14 Maart 1905.

W. F. ZUURDEEG.

CORRESPONDENTIE.

Mevr. C. v. P.—L te 's-G. Homan's klierendrank is nog in onderzoek. Wij raden u aan het resultaat af te wachten.

Dr. v. D te A. Wij zijn u zeer dankbaar voor het gezondene; Het *New York Institute of Science* is onlangs besproken in het n^o. van Mei 1904. Wij denken er later weer eens op terug te komen en zullen dan gaarne gebruik maken van het door u verstrekte materiaal.

Een artikeltje over de *Rice-methode tot genezing van breuken* (echte kwakzalverij) moet tot het volgend n^o. wachten.

Dr. Ch. B. te A. De *Dragées de fer Cognet* bevatten, volgens het onderzoek van den heer M. J. VAN PIENBROEK te den Helder, een vrij goede hoeveelheid *ferro-oxalaat*. Waarschijnlijk is ook *quassine* aanwezig; zeker is het echter niet te zeggen.

L. H. te A. In een volgend n^o. zullen wij gaarne van uwe mededeeling omtrent *Sanden's gordel* gebruik maken; dank voor uwe medewerking.

A. S. te A. Uw schrijven ontvingen wij in dank. De dames H. en M. zijn niet van plan zich te verdedigen tegen den aanval van de *Kloosterhonig-fabrikanten*, wat o. i. zeer juist gezien is.

P. M. E. R. te P. Gaarne zullen wij uw stuk in 't volgend n^o. plaatsen. Thans is het te laat. Uw voorstel hebben wij aan het bestuur medegedeeld.

V. L. H. te A. Dank voor uwe mededeeling; uwe bijdrage zien wij met genoegen te gemoet. Aan uw verzoek zal in 't vervolg worden voldaan.

C. J. K. te B. Wij danken u voor uw schrijven; ja 't is erg hoe die kleine bladen, in de dorpen, met kwakzalvers-advertenties als bezaaid zijn, maar de groote bladen geven het voorbeeld.

J. A. S. te E. Tot onzen spijt te laat voor dit n^o. ontvangen.

G. B. te S. Het *Anti-épileptique* van UTEN, hebben wij reeds meermalen besproken en zullen het spoedig nog eens doen, als de plaatsruimte het toelaat. Het werkzaam bestanddeel is *broom-kalium*. Zie o. a. de Herhaalde Waarschuwingen in het Mbl. van Mei 1902.

Uitgever van „De Avondpost”. Voor uw welwillend afgestan feuilleton konden wij, tot ons leedwezen, nog geen plaats vinden.

— Aan de velen, die ons in den loop der vorige maand couranten ter kennisneming toezonden, onzen hartelijken dank.

Enkele stukken, boekbeschuwing enz., moeten blijven liggen.

Wij brengen nogmaals in herinnering dat wij de, met betrekking tot het blad, tot ons gerichte vragen slechts bij *hooge uitzondering* per brief kunnen beantwoorden. De rubriek „Correspondentie” is voor die beantwoording bestemd. Het insluiten van postzegels voor antwoord zal ons niet van dezen stelregel doen afwijken.

ADVERTENTIE.

Publicatie 1801.

Afdrucken op zwaar Hollandsch papier dezer Publicatie, die een in bijna alle opzichten typografische juiste reproductie is van het origineele stuk, dat op het Gemeente-Archief te Dordrecht berust, worden tegen ontvangst van f 0.15 franco toegezonden door ondergeteekenden, drukkers van het Maandblad.

BLUSSÉ & COMP., Dordrecht.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Tegen inzending van poswissel ad f 0.55 per Ex., zijn bij den ondergeteekende nog eenige Exemplaren te verkrijgen van het

REGISTER

op de Jaargangen XI-XX v. h. Maandblad, vervaardigd door den Heer VAN RIEL.

De Secretaris-Penningmeester,
A. J. WIJNNE.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 711.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD.

Mededeelingen van het Bestuur der Vereeniging.

Hoofdartikel: Kwakzalverij.

Berichten: Bestuur der Afd. Amsterdam. — Lezing over kwakzalverij te Krommenie. — Kankergenezing door Dr. Foreman. — Behandeling door natuurlijk magnetisme. — Een geneesheer gevraagd door iemand die tering radicaal geneest. — Een middel om thuis een breuk te genezen. — De geneesmiddelen van Ds. Grass en de Gezondheids Commissie te Elburg. — Pepermuntjes tegen allerlei kwalen. — Onbevoegde uitoefening van geneeskunde. Kwakzalverij-Cijfers.

Mededeelingen van verschillende aard: Liquozone. — Verspreiding van het Maandblad. — Staatstoezicht op Volksgezondheid en de bestrijding der kwakzalverij. — Voorgaan doet volgen; een onbevoegde, die een geneeskundige vraagt. — Een brutale brief van Sanden Electric Belt Co. — Hoe atesten voor Pink pillen worden verkregen. — Het vroeger besproken atest voor kloosterhoning. — Weer een nietszeggend atest voor Pink pillen.

Boekbeschuiving: Hygienische Vlagschriften No. 13. — Geneeskundige Encyclopaedie voor het huisgezin.

Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Postwissels zonder bekende Afzenders.

Nog altijd weet ik niet, wie van onze twee, te Heerlen wonende, abonne's mij den Postwissel n°. 903 van 18 Februari

toezond. De Heeren lezen dit toch, zouden zij dit niet eens willen nazien? Anders moet ik noodwendig bij beide disponeeren in de volgende maand.

Zoowaar kreeg ik er nog weer 2 bij, n.l. n°. 5506, 12 April te Rotterdam (hoofdkantoor) en n°. 457, 25 April te Bodegraven ingeschreven.

Ook deze abonne's moet ik dringend verzoeken, hun namen aan mij op te geven. Hoe houd ik anders de Administratie in orde?

De Penningmeester,
A. J. WIJNNE.

KWAKZALVERIJ.

(Vervolg van No. 2.)

Spraken we in een onzer vorige nummers over de kwakzalverij uit medegevoel, thans moeten we een heel anderen vorm bespreken. Een vorm, waarbij het medegevoel geheel is buitengesloten en het den raadgevers slechts te doen is om eigen voordeel. We bedoelen de beroepskwakzalvers. Zij speculeeren op de zucht van het publiek naar mystiek en geheimzinnigheid en omringen zich met een waas van geleerdheid — men denke aan de z.g. piskijkers. — Anderen maken gebruik van geneesmiddelen en kiezen daarvoor die, welke voor sommige gevallen als werkzaam te boek staan (Pinkpillen).

Weer anderen misbruiken de verschijnselen der electriciteit en dergelijke om hun slag te slaan. De laatste vooral slagen maar al te dikwijls door de aantrekkelijkheid, die het geheimzinnige bij het publiek steeds heeft. Allen hebben dit gemeen, dat de patiënt nooit wordt onderzocht en gewoonlijk zelfs niet behoef

te worden gezien —, dat dient ook nergens toe als 't zaakje maar rendeert.

Toch is er altijd nog een hang naar den kwakzalver — en 't is vreemd — vooral in de geneeskunde. Of gaat er iemand om brood bij den koekbakker of wendt hij zich tot den metselaar als zijn tafel stuk is? Immers neen. Aan dr. VITUS BRUINSMA ontleenen wij de volgende interessante gelijkenis:

Wanneer uw kachel niet branden wil, kan dit verschillende oorzaken hebben. De rooster kan verstopt zijn, of slecht liggen, de kachel kan te oud zijn, de pijp niet goed aansluiten of wellicht schuilt het gebrek in den schoorsteen. Wat zoudt ge wel zeggen wanneer iemand tot u kwam en zeide:

Brandt uw kachel slecht? Zij zal goed branden indien ge mijn pook koopt, die is te krijgen voor tien gulden; hij helpt tegen verstopping van den rooster, tegen ouderdom van de kachel, tegen slecht aansluiten van de pijp, tegen slecht trekken van den schoorsteen. Koopt mijn pook en uw kachel brandt weer goed. Het staat te bezien of er iemand gevonden zal worden die de pook voor f 10 koopt. Veeleer zal men den kachelsmid eens ontbieden opdat deze zal kunnen zien waar het gebrek schuilt. Hoewel er nu aan een menschenleven meer verloren gaat dan aan zulk een kachel, voor hem wordt de tienguldens-pook maar al te vaak gekocht.

Als nu die kwakzalvers zooveel kwaad doen waarom verdwijnen zij niet van zelve van het tooneel. Misschien denkt hier of daar een lezer juist aan eenen goeden bekende, die toch door den kwakzalver is genezen of een ander aan de ingezonden mededeelingen met of zonder portret, of de dankbetuigingen die men in de groote bladen zoo vaak kan lezen. Wij moeten dus trachten deze overpeinzingen te weerleggen.

Inderdaad heeft de kwakzalver soms succes. Daar zijn b.v. ziekten die lang duren en ten slotte beteren zonder dat men kan zeggen, waarom op een gegeven moment genezing intreedt. Ook zijn er ziekten die er zoo ernstig uitzien, dat de geneesheer niet veel moed kan geven. De familie loopt dan soms in wanhoop naar den kwakzalver. Heeft nu de patiënt het geluk er bovenop te komen, dan zegt de familie — en dit is volmaakt begrijpelijk — dat de zieke door de doktoren — eventueel ook professoren — was opgegeven en dat hij door kwakzalver die en die is genezen. Een aardige illustratie hiervoor is een verhaal dat ons Professor TREUB heeft medegedeeld.

In den tijd dat deze Hoogleeraar nog de gewone praktijk uitoefende, kreeg hij een meisje onder behandeling dat aan eene zeer ernstige ziekte lijdende was. Een consult met een professor werd gehouden en daarna der familie medegedeeld, dat er niet veel kans op behoud was. Groote verslagenheid bij de familieleden.

Kort daarop kwam de vader van het meisje bij Prof. TREUB en vroeg zijn oordeel over de werking van de *electro-homoeopatische druppeltjes van Graaf Mathei*. Men wilde n.l. deze druppeltjes eens beproeven, nu toch dokter en professor de zieke hadden opgegeven en er naar het oordeel der familie toch niets meer te verliezen was. Daar deze druppeltjes uit schoon water bestaan, raadde Prof. TREUB het gebruik ervan beslist af. De vader beproefde ze toen ook niet.

Na eenigen tijd kwam tot aller blijdschap eene gunstige wending in de ziekte en de patiënte herstelde volkomen. Stelt u nu eens voor, waarde lezer, dat deze menschen tegen het advies van hunnen geneesheer, de druppeltjes toch hadden aangewend, zou dan niet ieder gezegd hebben dat juffrouw die en die, door doktoren en professoren reeds opgegeven, hersteld was door het gebruik van de druppeltjes van graaf MATHEI? Zoo komen o.a. de verhalen van wonderbaarlijke genezingen in de wereld. En nu zal deze gene denken, nu ja als dit meisje de druppeltjes had gebruikt zou zij ook wel beter zijn geworden. Volkomen juist — indien zij althans evengoed als nu den raad van haren geneesheer had opgevolgd. Maar het gevaar schuilt ergens anders. De zieken, die van de kwakzalversmiddelen hooren, grijpen er naar, en verzuimen soms tijdig deskundige hulp in te roepen, of volgen den raad van dezen slecht op omdat die te lastig is. Waarom zouden zij het ook doen, zij hebben nu een onfeilbaar middel dat hun van hunne kwalen afhelpt. Nemen we eens de zooveel geprezen pinkpillen. De lezers van ons blad weten reeds dat dit zijn slecht bereide staalpillen. Toch doen deze in geschikte gevallen (waarin gewone staalpillen zeker niet in den steek laten) wel hunnen dienst. Wat is nu het gevaar? Ieder die bleek ziet meent te lijden aan bloedarmoede, terwijl die bleekheid evengoed het eerste teeken kan zijn van eene ernstige ziekte, b.v. van tering. De leek weet dit echter niet. Hij ziet bleek en voelt zich ongezellig en neemt een paar dozen pinkpillen, die toch volgens de courantenberichten en volgens mededeelingen van kennissen zoo goed zijn. Op deze wijze gaat dan dikwijls de tijd voorbij waarin door den deskundigen veel goeds kan worden gedaan. Maar er is een nog veel grooter gevaar. Het geregeld gebruik van staal is voor den teringlijder hoogst gevaarlijk en doet zijn kwaal verergeren. Hier is dus het gebruik dubbel schadelijk, niet alleen helpt het niet en houdt het de genezing tegen, doch het middel doet bovendien nog direct kwaad. Hieruit kan men zien, dat men zelfs een gebruikelijk geneesmiddel niet op eigen houtje moet innemen.

(Slot volgt.)

BERICHTEN.

Afdeeling Amsterdam. Het bestuur der afdeeling, dat onvoltallig was geworden, heeft zich aldus geconstitueerd:

H. v. Gelder — Voorzitter,
E. Th. Smeets — Penningmeester,
Mej. C. Hugenholtz — Secretaresse,
Dr. W. Rutgers van der Loeff,
E. J. Abrahams.

Lezing over kwakzalverij. Onze ijverige medestrijder, de heer E. J. ABRAHAMS, arts te Amsterdam, heeft te Krommenie, op uitnodiging van het bestuur der afdeeling van het Witte Kruis, weder over de kwakzalverij gesproken. Moge zijn goed voorbeeld veel navolging vinden!

Kankergenezing zonder operatie. De volgende advertentie was dezer dagen in vele couranten te lezen:

„INRICHTING

ter speciale behandeling zoowel in- als uitwendig en zonder operatie van

KANKER

(Carcinoma),

alsmede van Gezwollen, Klieren, Aambeien (Haemorrhoiden), Zweeren, Open wonden enz.
(Gelegenheid voor tijdelijke opname.)

Spreekuren: elken Donderdag en Vrijdag van 10 tot 5 uur, elken Zondag van 10 tot 2 uur.

Bovenbrugstraat No. 3 Arnhem, tegenover Diaconessenhuis.

Dr. L. FOREMAN."

Dus ook hier te lande een inrichting op de wijze van WINDELINCX, waartegen wij reeds herhaalde malen te velde zijn getrokken.

Wij brengen in herinnering dat Dr. FOREMAN de man is, die eenige jaren het *Staphorster boertje* met zijn naam gedekt heeft. Dat geeft vertrouwen!

Behandeling door natuurlijk magnetisme. Van bevoegde zijde bericht men ons dat Arnhem zich ook mag verheugen in het bezit van een gewezen onderwijzer, D. H., die zijne patiënten behandelt door z.g. natuurlijk magnetisme: het opleggen van handen, geheimzinnige gebaren tegen het hoofd enz. enz. Het consult kost maar 7 gulden.

Een faaie advertentie komt voor in de *Standaard* van 8 April; zij luidt:

„Met een positief Christelijk Arts of Geneesheer in een dorp (niet te ver van een stad en aan spoor of tram gelegen), die zelf een Apotheek heeft, wordt connectie gezocht door iemand, die een onschadelijk, giftloos, radicaal middel heeft tegen toring.

Geheimhouding wordt verzocht en verzekerd. Brieven onder het motto „Ongetwijfelde Genezing" te richten aan het Bureau van dit Blad."

Een middel om thuis een breuk te genezen. Wij waarschuwen ernstig tegen een advertentie, die, met het bovenstaand opschrift, in verschillende bladen is opgenomen. In het volgend no. zullen wij de redenen voor die waarschuwing uiteenzetten.

* Jammer genoeg! Wilt het de Gezondheidscommissie te Elburg niet gelukte de juiste samenstelling te weten te komen der geneesmiddelen van Ds. GRASS, welke in haar gebied even veelvuldig gebruikt als aangeprezen worden in de plaatselijke bladen, liet zij haar voornemen varen hiertegen openlijk te waarschuwen; (Jaarverslag dier Commissie over 1904.)

Een heilzaam geneesmiddel. Een zeer bespraakt heerschap wist een vrouw te Visvliet over te halen de alleenverkoop voor die plaats op zich te nemen van een middel dat zou helpen voor allerlei vrouwenkwalen en ook voor het verdrijven van wormen bij kinderen. Toen de vrouw van de gekochte pakjes een openmaakte, bleek, dat zij tien cent had betaald voor... achttien pepermuntjes.

Onbevoegde uitoefening van geneeskunde. Voor het tweede kantongerecht te Rotterdam heeft terecht gestaan Albertus J. wegens het onbevoegd en zonder noodzaak uitoefenen van de geneeskunde, driemaal gepleegd.

Uit het getuigenverhoor bleek, dat bekl. na het onderzoeken van urine bij zijn patiënt kanker had geconstateerd, wat bij het tweede bezoek veel beter was, en bij het derde geheel genezen, ofschoon hij toen verklaarde dat de vrouw „het water" had.

Het O. M. eischte de veroordeeling tot drie geldboeten van f 100, subs. 20 dagen v. or elke boete.

Kwakzalverij-cijfers. In Duitsland is nu sedert 36 jaren de uitoefening der genees-

kunst een vrij bedrijf. In Pruisen heeft men thans 4104 kwakzalvers van beroep of 22.8 op 100 artsen. Van 1897—1902 is de bevolking van Berlijn met 30 pCt. toegenomen, het Berlijnsche kwakzalverskorps met 57 pCt. Bijna 112,000 personen zijn lid van de 835 vereenigingen voor „natuurgeneeskunde" in Duitsland. In drie jaren tijds zijn 392,000 vlagschriften op dat gebied verspreid. Eén „natuurgeneeskundig" tijdschrift heeft een oplage van 12,000 exemplaren. Van het „leerboek" van den kwakzalver Bilz zijn 1 miljoen exemplaren in den handel gebracht. Zijn vroegere kantoorbediende PLATEN heeft van zijn boek 250,000 stuks doen drukken. Alleen in 1902 zijn 3056 openbare voordrachten gehouden tot aanprijzing der „natuurgeneeskunde". (Nederl. Tijdschr. v. Geneesk.)

MEDEDELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Liquozone.

Alweer is uit Amerika een nieuw panacee komen overwaaien, enkel en alleen om de lijdende menscheit te helpen en in het geheel niet om andere bijzondere redenen! De bruine flacons, die in Chicago voor den billijken prijs van één dollar te koop zijn, en hier te lande slechts drie gulden kosten (!) bevatten een etiket, waarop een heeleboel Amerikaansche geleerdheid te lezen staat, maar waarop in de eerste plaats aandacht gevraagd wordt voor het bijgevoegde boekje, eene wetenschappelijke (?) verhandeling over „het" nieuwe middel. Het kan bij heel wat ziekten gebruikt worden, namelijk bij..... — doch laten wij den lezer de opsomming van al die ziekten en kwalen gerust sparen, en hier volstaan met de mededeeling, dat het „de" reeks van ziekten en gebreken is, die de meeste fabrikanten van soortgelijke kwakzalverijtjes opgeven.

Op een der eerste bladzijden van het boekje leest men: „Wat is liquozone?" Volgt het antwoord: Liquozone is vloeibare zuurstof (!) Ja, lezers, hoogst interessant zult u het natuurlijk vinden, dat, waar groote geleerden als Moissan, Pictet en zooveel anderen, niet anders dan bij de laagste temperaturen, en met behulp van de kostbaarste en meest samengestelde machines de zuurstof vloeibaar konden maken, — dat daar „The Liquozone Company" ze de lijdende menscheit zoo maar in een fleschje à raison van 1 Dollar thuis stuurt!

Het gevoel van eerbied en ontzag, dat bij het eerste aanhooren van dit nieuws wellicht héél, héél even voor dien Amerikaan zoude rijzen, verzinkt echter onmiddellijk in het niet, om plaats te maken voor diepe minachting, indien men kennis genomen heeft van de uitkomsten van de analyse, die een der medewerkers van ons blad heeft gemaakt. De flacon, uitwendig zoo fijn en smaakvol uitgedoscht, bevat niets anders dan eene waterige oplossing van ZWAVELIGZUUR, dat is het sterk prikkelende gas, dat bij verbranding van zwavel ontstaat, en dat ieder lezer natuurlijk zeer goed kent. In dit vocht is zelfs reeds een deel van genoemd ZWAVELIGZUUR omgezet in ZWAVELZUUR, méér bekend als VITRIOOL. En dát is nu het heele middel. De kurk is door het scherp bijtende vocht zelfs reeds aangetast geworden, tengevolge waarvan de vloeistof eene lichtgele kleur heeft aangenomen. Onnoodig dus waarde lezer, te vragen, of dit middel soms ook op onze slijmvliezen van mond, slokdarm en maag eene bijtende werking zal uitoefenen? Het aantasten van eene weerstandbiedende stof als kurk zegt reeds meer dan genoeg!

En wat zwaveligzuur in verdunder staat betreft? Ziehier:

Het moet zeer zeker tot de vergiftige stoffen gerekend worden, al worden minimale hoeveelheden ten gebreke van het z.g.n. zwavelen van flesschen dan ook toegestaan. In vruchten-sappen worden dan ook slechts sporen ervan door den scheikundige geduld. Zoodra dranken méér dan 0.008 procent van het zwaveligzuur bevatten, moeten zij als schadelijk voor de gezondheid worden afgekeurd. Lucht, waarin slechts 0.06 procent zwaveligzuur aanwezig is, kan reeds doodend werken. En Liquozone bevat Nota Bene 8.76 gram zwaveligzuur per Liter.

Niettegenstaande dat alles laat de Amerikaansche firma het goedgehoovig publiek dit gevaarlijke artikel geduldig slikken!

„Zuurstof is eene eerste voorwaarde om te leven; liquozone is zuivere, vloeibare zuurstof — waarmede zoude men dus de verschillende kwalen, die het lijdende menscheit komen teisteren, beter kunnen bestrijden, dan met liquozone?" Aldus is hun devies. Doch de aandachtige lezer weet nu beter, en zij dus op zijne hoede. Wij hopen van harte, dat het Staatstoezicht op de volksgezondheid ervoor wake, dat dit, niet alleen waardelooze, doch ook gevaarlijke, vergiftige kwakzalversmiddel, zoo niet in Amerika, dan toch buiten de grenzen van ons land gehouden worde.

Verspreiding van het Maandblad.

„Ieder lid ontvangt één exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 exemplaren ter gratis-verspreiding."

Het zou mij niets verwonderen c. nimmer heeft een der leden nagedacht over de schijnbaar futiele kwestie onder welke klasse van menschen men het Maandblad der Vereeniging tegen de Kwakzalverij met succes kan ronddeelen.

Hierover enkele opmerkingen.

Hoe gaat het met het Maandblad in ziekenhuizen, sanatoria etc.? De praktizeerende medicus geeft het blaadje aan zijn patiënten..... die het eens doorsnuffelen en het in de prullemand doen verdwijnen; maar die menschen behoeven allerminst een waarschuwing! Tenzij ze voor het gebruik van kwakzalversmiddeltjes in zoo'n inrichting zijn gekomen; maar dan hebben zij, dunkt mij, al leergeld genoeg gegeven.

En particulieren? Nu, ze geven eens een exemplaar aan een vriend of kennis, die hen bezoekt en in de onmiddellijke nabijheid van het laagje Maandbladen komt; en anders blijft het liggen.

Mij komt het voor, dat de meest praktische verspreiding die onder de volksklasse is; deze toch wordt speciaal de dupe der charlatanerie. Hiermee sluit ik het feit niet uit, dat velen uit „hoogere" standen (ik bedoel de *financieel* meer gegoeden, niet de geestelijk hooger staanden!) zich ook wel met kwakzalverij ophouden. Waaruit alweer blijkt, dat het bezit van aardsch slijk niet tegen domheid vrijwaart. Maar bij de geldelijk meer gezegenden is dat kwakzalverij-dilettantisme meer een gevolg van het blasé-zijn, meer een jacht naar het excentrieke. Het is toch geen nieuws, dat vele dames uit de haute volée de trouwe bezoeksters zijn van z.g. „spiritistische" séances, van vrouwen, die „werken" met het ei of met koffiedik! Maar, deze liefhebberij zij den geblaseerden gegund; al verkwisten zij wat geld..... waarom niet? Als zij's middags gaan dineeren, wacht hun een malsche biefstuk met doperwten, een flink glas wijn en hun fysieke gesteldheid lijdt niet onder de openbaringen der spiritistische wonderen of onder de voorspellingen, gebroeid uit het ei of opgezogen uit koffiedik. En hun psychisch bestaan zal er wel niet al te zeer door geschokt worden; het was hen immers te doen om eens een emotie, een griezelingetje te krijgen!

Maar nu de volksman.

Vaak ontbreekt hem niet alleen het hoogst noodige geld om zich en zijn gezin te voeden, maar ook de geestes-ontwikkeling om in sommige gevallen te besluiten wat hij doen moet. Zoo'n arme kerel z'n dochttertje is ziek; het kind hoest, kan niet eten, valt van dag tot dag meer af. „Zwaar verkouden" — heet het dan maar. Een medicus zou na auscultatie wel anders weten en beginnende tuberculose constateeren. Rust, goede voeding en versche lucht zullen uw kind opknappen, man! Vraag het den dokter. Maar jawel, daar komen duizenden raadgevingen van onontwikkelden: wonderen zijn er gebeurd door dit of dat in te nemen en nu hoort men de walgelijkste, maar toch goed bedoelde raadgevingen uit den mond van bijgeloofigen, dommen, eigenwijzen. Waaruit putten die menschen hun kennis? Uit de advertentiën van dagbladen! Ik vind het dan ook onverant-

woordelijk, dat deze hun kolommen voor allerlei flesschentrekkerij openstellen. De grootste dagbladen plaatsen kolossale annonces ter reclame van gordels, waaruit nieuwe levenskracht je lichaam binnenvloeit (sic), van pillen, die je heele corpus reinigen enz. enz. En schrijft men daarover aan den hoofdredacteur (ik spreek uit ondervinding), dan krijgt men het naïve antwoord, dat deze zich nimmer met de afdeeling „Advertentiën” bemoeit! Bravo! Heerlijk, heel aardig! Dus: meneer de hoofdredacteur schrijft b.v. een hoofdartikel en heeft tot onderwerp genomen: „De toenemende kwakzalverij”. Op pagina 4 van zijn blad ziet ge... de Pinkpillen aanbevolen en de weezinwekkende mededeeling „Ik was kaalhoofdig”. Die woorden zijn voor mij een snel-werkend vomitum geworden.

Neen, heeren redacteurs, die inkonsekventie staat in het nauwste verband met de aandeelhouders van uw blad! Die groote advertenties en de „Ingezonden mededeelingen” laat gij goed betalen. U houdt mij toch ten goede, gij, vertegenwoordigers van de Koningin der Aarde, dat ik dit ambtsgeheimpje verklap? Maar het geheim is eigenlijk al zoo publiek!

„Kloosterbalsem”, „Abdij-siroop” en dergelijke heerlijkheden moeten de domme menigte natuurlijk door hun naam suggereeren: balsem uit een klooster of stroop, die in een abdij gemaakt is... als dat niet helpt, helpt niemandal! O, arme, domme goedgelovigen, wat zou ik u gaarne toeroepen: koopt voor dat geld liever biefstuk, melk of eieren, maar gooi het niet weg voor die in de kranten zoo walgelijk aangeprezen middeltjes! Men betaalt van een gedeelte van uw geld die dure advertentiën en dan blijft er nog genoeg over om groote winsten te maken. Ten slotte een opwekking aan redactie en lezers van het Maandblad. Ik weet, dat uw blad, Mijnheer de Redacteur, geen bepaald „volkskrantje” is; toch zou het dit in zekeren zin moeten wezen. En daarom nodig ik u uit een enkele maal raadgevingen en stukken op te nemen, speciaal voor den volksman. Hij heeft uw steun en uw voorlichting nodig. En gij, leden der Vereeniging tegen de kwakzalverij, die in de gelegenheid zijt het Maandblad te verspreiden, U verzoek ik niet onverschillig te zijn bij de ronddeeling van dit blaadje. Geef het den armen, den minder ontwikkelden, opdat zij in geval van ziekte geen kwakzalvers helpen verrijken, maar direkt den arts halen en hun geld besteden voor voorgeschreven artsenij en goede voedingsmiddelen.

Putten. EDOUARD RÖPCKE.

Staatstoezicht op de Volksgezondheid en de bestrijding der kwakzalverij.

* Als vervolg op onze mededeelingen over dit punt in het vorige nummer nemen wij over hetgeen behandeld is in de vergadering van voorzitters van gezondheidscommissiën in Zeeland:

„De Hoofdinspecteur deelt mede, dat door hem, in overleg met eenige voorzitters van Gezondheidscommissiën in Zuidholland, op voorstel van de heeren Jhr. Mr. DE SAVORNIN LOHMAN en DEKKER, in die provincie maatregelen bevestigd werden tegen de uitbreiding der kwakzalverij, o.a. door het verzamelen van feiten, waaruit de nadeelige gevolgen der kwakzalverij blijken, en door het publiceeren van de samenstelling der aangeprezen middelen met den werkelijk kostenden prijs tegenover den gevraagden prijs.

„Hij geeft de voorzitters der Zeeuwsche Gezondheidscommissiën in overweging dat voorbeeld te volgen.

„De heer VAN LEDDEN HULSEBOSCH, meenende dat ook de schadelijke cosmetica moeten geweerd worden, waarschuwt o.a. tegen het gebruik van het z.g. „New London Hair Restorer” ’t welk voor de gezondheid schadelijke bestanddeelen levert en waarvan flesschen tegen f 1.— van uit Zeeland in den handel worden gebracht, terwijl de kostende prijs door hem op f 0.05 à f 0.06 wordt geschat.”

Ons dunkt dat de kosten van dergelijke middelen slechts bijzaak zijn; hoofdzaak blijft het gevaarlijke.

Voorgaan doet volgen.

* Nauwelijks hadden wij de ergerlijke advertentie, waarbij door een onbevoegde met drukke geneeskundige praktijk een arts ter assistentie werd gevraagd en die in het vorige Maandblad is overgenomen, uitgeknipt uit de N. R. C., of de onderstaande volgde er op; al even brutaal als de vorige:

„H. H. MEDICI.
Een Natuur-geneeskundige (niet geprom.), met uitstekende referentiën, zoekt een med. Doctor, onder wiens toezicht hij zijn praktijk kan uitoefenen. Honor. f 1500.— per jaar.
Fr. br. No. 2742, aan SEYFFARDT'S Centr. Ann.-Bur., Amsterdam.”

Wij willen niet herhalen, wat wij de vorige maal aan zulke eene advertentie toevoegden over de nalatigheid van de ambtenaren, zoowel der justitie als der volksgezondheid om zulke duidelijke overtredingen der wetten, als waarvan hier openlijk getuigenis wordt afgelegd, niet tegen te gaan, maar wij zouden wel graag het oordeel eens vernemen over de vraag of werkelijk een onbevoegde gedekt wordt door de bloote tegenwoordigheid van een bevoegd geneeskundige? Hier te lande is de beantwoording eigenlijk van weinig praktisch belang, omdat ook de onbevoegde, waar hem niet zulk een deskundige ter zijde staat, slechts zelden of ooit aan vervolging bloot staat, maar in Duitschland wordt aangenomen, dat de *handelingen* van een niet-wettig-tot-geneesheer-verklaarde niet van karakter veranderen, wanneer — onder welken naam ook — een geaprobeerd arts daarbij bloot en alleen tegenwoordig is.

Een brutale brief van Sanden Electric Belt Co

Onophoudelijk worden ons brieven toegezonden, afkomstig van bovengenoemde firma, die wij echter — wij hebben reeds meer dan een opgenomen — onmogelijk alle in ons blad een plaats kunnen geven. Een uitzondering wenschen wij te maken met onderstaand schrijven, omdat het ons opnieuw en duidelijk leert hoe brutaal de firma voor den dag durft te komen.

Een lijder aan een ernstige ziekte wilde een z.g. elektrische ceintuur koopen mits deze door zijn geneesheer en nog een anderen medicus werd goed bevonden en doelmatig uit een therapeutisch oogpunt.

Het antwoord op zijn brief, dat geen commentaar noodig heeft, luidde aldus:

„Wed. Heer.

„Wij stemmen U gereedelijk toe, dat men alvorens zich welk apparaat ook, aan te schaffen zeer verstandig handelt door het advies van bevoegde personen in te roepen. De groote kwestie is echter of de door U genoemde personen bevoegd zijn te oordeelen over een toestel waarvan zij noch de samenstelling, noch de werking kennen en over een methode, die zij bij voorbaat reeds afkeuren zonder de moeite te nemen de resultaten te controleren. Hieromtrent aan de lezing van blz. 47-51 onzer brochure U nog nader van dienst zijn.

„Verder zij U opgemerkt, dat er evenals in iedere andere wetenschap ook in de geneeskunde verschillende opvattingen zijn; de allopathen, d. w. z. zij die medicijnen voorschrijven, zullen wel steeds tegenstanders van iedere natuurgeneeswijze blijven, hoewel zij in de praktijk gedwongen worden de natuurgeneeswijze toe te passen. Een eigenaardig voorbeeld is het geval van Priesnitsch; een man, die geen medische opleiding genoten had, doch alleen in het bezit was van een helder verstand. Toen hij voor het eerst met zijne wateromslagen werkte, choldt de faculteit hem voor een kwakzalver: ... en thans gebruikt ieder geneesheer te zijner tijd de Priesnitsche omslagen. Waaruit dus volgt, dat het eerste oordeel der faculteit absoluut verkeerd en onbezonnen was. Der homoeopathie heeft sinds onheugelijke tijden bij de gewone geneesheeren in den allerslechtsten reuk gestaan... en thans bestaat er aan de faculteit een leerstoel voor de homoeopathie!!

„Onze geneesheeren hebben geen mindere opleiding genoten dan welke andere arts, doch inplaats van onzen tijd te verbeuzelen in noodeloze disputen, die niemand genezen, voeren wij liever als bewijzen voor de deugdelijkheid onzer methode, de levende getuigen aan namelijk onze genezen patiënten.

„Mogelijk dat U het oordeel van een willekeurige geneesheer stelt boven dat van iemand, die zelf genezen werd door onze methode — mogelijk ook, dat

U alvorens onze methode toe te passen wenscht te beproeven, hoeveel geneesheeren U niet kunnen genezen, wij kunnen echter niet anders doen dan voortgaan met onze patienten te genezen, hetzij dan dat dit de goedkeuring hebbe van Uwe autoriteiten, of niet. Niettegenstaande Uwe minder gunstige opinie, niettegenstaande wij de gewaardeerde medewerking missen van dr. X. Y of Z, zullen wij ons permitteeren iederen dag opnieuw weder in het licht te stellen en met onweerlegbare bewijzen te staven, dat het percentage der door onze methode genezen patienten grooter is dan van welke andere methode ook.

„Degeen die de electriciteit als geneesmiddel afkeurt is niet op de hoogte van zijn tijd, — behoorde in de 15e eeuw geleefd te hebben; degeen die niet aan tastbare bewijzen geloof schenkt, doch zijn eigen, onberedeneerde opinie als een evangelie beschouwt, is een waardig nakomeling van de beulen, die Galilei ter dood brachten, omdat de aarde draait.

Ziedaar eenige punten U ter overdenking voorgesteld, terwijl wij voortgaan onze patienten te genezen.

Hoogachtend,
Uwe Dw Dienaren,
Sanden Electric Belt Co.
Dr. H. ERNSTE,
Arts.

Attesten voor Pinkpillen.

De redactie van een Zwitsersch tijdschrift (Journ. Suisse de Chim. et Pharm.) kwam dezer dagen in het bezit van een schrijven der firma GABLIN EN Co. te Parijs, dat gericht was aan een depôthouder harer Pink-Pillen te Lucern en, vertaald, aldus luidt:

„Mijnheer,

Reeds geruimen tijd vermelden wij in de Lucerner-couranten uw naam als depôthouder der Pink-pillen. Aangezien gij er geregeld van verkoopt, zijn wij overtuigd, dat zich onder uwe cliënteel personen bevinden, die met succes gebruik gemaakt hebben van onze Pink-pillen. Het komt ons billijk voor, in ruil voor het herhaaldelijk noemen van uwen naam in de couranten, dat gij ons eenigszins te gemoet komt in de daarvoor gemaakte kosten. Nu kunt gij ons geheel bevredigen door pogingen in het werk te stellen, om van door Pink-pillen genezen personen verklaringen te verzamelen met toestemming deze te mogen publiceeren. Wij moeten hierbij opmerken, dat degene die door u belast wordt deze attesten te verkrijgen, door ons beloond zal worden met fr. 10 voor elke verklaring. Voortaan zullen wij slechts in de couranten van die depôthouders melding maken, welke ons krachtig geholpen hebben in het verkrijgen van dergelijke attesten. Wij vertrouwen dat ook u daarbij zult zijn.

In afwachting, enz.”

Hieruit kan men eenigszins begrijpen, waarom ook hier ter lande zoo'n jacht gemaakt wordt op het verkrijgen van attesten. Fr. 10 per stuk, dat is niet goedkoop!

J. P. v. D. M.

De ware geschiedenis van een gewraakt attest, omtrent het artikel Kloosterhoning en verder schrijven van het „Maandblad tegen de Kwakzalverij”.

Onder bovenstaanden titel hebben de hoofdverkoopers van de kloosterhoning in verschillende, vooral plaatselijke bladen een artikel geplaatst, (waarvan wij de opneming geweerd hebben; zie ons vorig no.) waarin o. a. werd opgekomen tegen een schrijven van den heer J. A. SCHLEURHOLTS, Med. Doct. Arts, te Ezinge, vermeld in ons Maandblad van Januari j.l. Dit schrijven, waarvan zij de onwaarheid trachtten aan te toonen, en dat zij een „lasterlijke aantijging” noemden, heeft den heer S. aanleiding gegeven tot het doen plaatsen van het onderstaand stuk in de *Nieuwe Prov. Gron. Ct.* van 28 Maart.

„Ezinge, 24 Maart 1905.

Gerichte Redactie!

„Van beviende zijde werd mij een exempl. uwer courant van 21 Maart j.l. toegezonden, waarin een ingezonden stuk voorkomt van de heeren Kraal Jz.

te Kampen en Viersen en Co. te Groningen, hoofdverkoopers van het geheimmiddel „Kloosterhonig“.

„Daar de heeren mij in dat stuk beschuldigen van pressie te hebben uitgeoefend op den heer A. Doornbos te Ezinge, verzoek ik u beleefd om opname van de volgende regelen.

„Het Maandblad van de Vereniging tegen de kwakzalverij heeft den Kloosterhonig laten onderzoeken en toen is gebleken, dat die zoo goed als uitsluitend bestond uit honig, terwijl misschien deze met eene kleine hoeveelheid van iets anders vermengd was, maar in allen gevalle geene bekende geneeskrachtige stoffen werden gevonden.

„En nu mogen de hoofdverkoopers beweren, dat juist in de combinatie met d'e geheimzinnige, nog bovendien twijfelachtige hoeveelheid van iets anders de beweerde groote geneeskracht van Kloosterhonig ligt, ik voor mij geloof dat niet. Trouwens, ik geloof aan geene voortreffelijkheid van welk geheim- of kwakzalversmiddel ook. De officieele wetenschap geeft ruimschoots alles, wat geheimmiddelen praesteren en vrij wat meer nog bovendien. Wie dat niet gelooft, moet het zelf weten, ik kan alleen waarschuwen, maar pressie daarom uitoefenen, op wien ook, heb ik nooit gedaan en zal ik nooit doen.

„Willen nu anderen gewonen honig duur betalen, dan is dat ook tot op zekere hoogte hunne eigene zaak, ofschoon ze, naar mijn oordeel, verstandiger handelden en vooral goedkoper uit waren, wanneer ze een zakje met ulevelen kochten of wat suikerwater voor hunne hoest gereed maakten.

„Maar er is iets wat vrij wat erger is. De ver-koopers van geheim- en kwakzalversmiddelen verlokken het publiek door het plaatsen in de dagbladen van lange, dure en opgeschroefde advertenties, iets dat de heeren Viersen en Kraal noemen „reclame maken op eene eigenaardige en opvallende manier.“ Ja, wel eigenaardig! Laten wij die eigenaardigheid eens nader bezien.

„Eene dergelijke advertentie, die ik in het Maandblad van de Vereniging tegen de kwakzalverij van het begin tot het einde onwaar noemde, plaatsten de hoofdverkoopers van Kloosterhonig in het „Nieuwsblad van het Noorden“ van 25 Sept. j.l. In die advertentie wordt beweerd, dat de heer A. Doornbos te Ezinge den hoofdverkoopers schreef, dat zijne kinderen erg leden aan kinkhoest, dat verschillende middelen geprobeerd waren, maar niets baatte; dat na het gebruik van Kloosterhonig dat middel direct zijn weldadigen invloed liet gelden en Doornbos het recommandeerde in de plaats zijner inwoning, waar de kinkhoest in erge mate zoude heerschen.

„Ge ziet, geachte Redactie, dat de advertentie nog geheel iets anders inhield dan de hoofdverkoopers nu beweren in het nummer uwer courant van 21 Maart j.l. Want daarin staat het volgende: „Op de vraag, of er zoovele menschen te Ezinge hoestten, was het antwoord, dat vele kinderen de kinkhoest hadden en de Kloosterhonig hiertegen met goed gevolg werd aangewend. Op ons verzoek wilde hij dit schriftelijk bevestigen, hetgeen ook gebeurde.“ Het blijkt dus, dat hier van Doornbos' eigen kinderen geen sprake is, noch van het recommandeeren van het middel aan anderen. Maar ook van het schriftelijk bevestigen is geen woord waar, zooda's blijkt uit nevensgaande, door den heer Doornbos geteekende verklaring, die ik u beleefd verzoek hier onder een plaatsje te verleenen. De hoofdverkoopers zullen het mij wel niet kwalijk nemen, dat ik, met dergelijke „eigenaardigheden“ voor oogen, nu op mijne beurt, en naar ik mij vli, met vrij wat meer recht dan de geachte heeren, hunne handelwijze van zoodanigen aard vindt, om niet nader aan te duiden.

„Ten slotte zeggen de hoofdverkoopers, dat bij den heer Willem Kraal Jr. te Kampen vele attesten en dankbetuigingen ter inzage liggen, waaronder van menschen met naam. Nu, als ze alle zijn van den aard als het onderhevige attest, zal het eene mooie verzameling zijn. Maar bovendien weten we, dat de neiging tot kwakzalveren en het gebruiken van geheimmiddelen aan geen stand gebonden is. Ge zult u, geachte Redactie, zeker nog zeer goed herinneren de ergerlijke gevallen, zelfs met doodelijken afloop, die Freule Anna de Savornin Lohman daarvan publiceerde in de „Hollandsche Lelie“ en de kernachtige wijze, waarop zij hare standgenooten daarover de les las.

„Vergun mij ten slotte nog eene opmerking omtrent de waarde van een ander attest, nl. van de Posters rugpijnpijnen. In hetzelfde Januari-nummer van het „Maandblad tegen de kwakzalverij“ staat een protest, overgenomen uit het „Nieuwsblad van het Noorden“, van R. Leuver, Torenstraat no. 15 te Groningen, tegen het misbruik maken van zijnen naam op soortgelijke wijze als met dien van den heer Doornbos is geschied. Het is niet mijne schuld, dat het alweer de Firma Viersen en Co. Viersen zijn, die den verkoop van dat middel hebben.

„U, geachte Redactie, dankend voor de opname dezer regelen, noem ik mij,

Met de meeste hoogachting,
J. A. SCHLEURHOLTZ,
Med. Doct. Arts.
„Ezinge, 23 Maart 1904.

„Ondergeteekende verklaart, dat hij aan de Firma Viersen en Co. te Groningen geen schriftelijk attest heeft afgegeven, waarin verklaard wordt, dat de Kloosterhonig bij zijne kinderen uitstekend tegen de kinkhoest heeft geholpen en dat hij zelfs geen enkel attest, hoedanig ook, den Kloosterhonig betreffende, heeft afgegeven.

A. DOORNBOS.”

Weer een nietszeggend attest voor Pinkpillen.
De *N. Rott. Ct.* bevatte onlangs, op de bekende plaats, weer het volgend attest met portret:

„Juffrouw Carolina Frederika Schijf, 40 jaren oud, wonende te Oost en West Souburg, bij Middelburg, had ook eene verkoudheid veronachtzaamd, welke haar van lieverlede ondermijnde en verzwakte; zulks werd van dag tot dag erger, en van tijd tot tijd had zij bloedspuwingen.”

„Op aanraden ben ik tot het gebruik der Pink-Pillen overgegaan. Na verloop van acht dagen gevoelde ik mij sterker, de eetlust kwam terug en van bloedspuwingen is hoegenaamd geen sprake meer geweest. Mijne verklaring kunt U in alle couranten en dagbladen bekend maken.”

Tengevolge van dit bericht ontvingen wij het volgend schrijven, waarvan wij dankbaar gebruik maken:

„O. en West Souburg, 30 Maart 1905.

Naar aanleiding van de reclame voor de pinkpillen in de Nieuwe Rotterdamche Courant van 29 Maart j.l. wil ik u de ware toedracht der zaak mededeelen. U kunt er naar geheven gebruik van maken.

Juffrouw CAROLINE SCHIJF, (huisvrouw van J. van den Broecke) heeft mij verklaard en dit is bevestigd door haar toenmaligen medicus, mijn vader, dat zij 5 jaar geleden haematemesis (bloedbraking) gehad heeft en daarvan door de behandeling van hare medicus is genezen.

Toen zij na hare genezing nog wat zwak bleef heeft zij op aanraden van anderen 2 dozen pinkpillen gebruikt en zij gevoelde zich na het gebruik daarvan wel wat sterker.

Vorige jaar kwam volgens het verhaal van de juffrouw een mijnheer, die haar vroeg of zij wel eens pinkpillen gebruikt had, wat zij toef, en deze mijnheer vroeg haar toen over de ziekte die zij gehad heeft enz. Daarop vroeg hij haar portret, wat zij eerst niet wilde geven maar na een bod van f 2,50 gaf, er bijzeggende daar kan ik 12 nieuwe voor hebben. Toen vroeg hij haar of hij het in de couranten mocht zetten. Zij stemde daarin toe, als het maar niet in de Zeeuwsche bladen kwam.

Hieruit blijkt, dat het grootste deel van het verhaal in de N. R. R. lügen is en het eenige resultaat van de pinkpillen is geweest, dat zij wat sterker geworden is, welk resultaat zij natuurlijk even goed en met vrij wat minder kosten met gewone staalpillen had kunnen verkrijgen.

Hoogachtend,

Uw Dw. Dr.,

C. E. PLUGGE, Arts.”

BOEKBESCHOUWING.

Hygienische Vlugschriften, No. 13, Keel en Ooren. Uitgave van F. van Rossen te Amsterdam.

Dr. H. PINKHOF gaat onvermoeid voort met het verspreiden van nuttige raadgevingen in de bovengenoemde handige boekjes. In het thans verschenen No. 13 zijn keel en ooren aan de beurt en menigeen zal denken: had ik deze zaken maar vroeger geweten.

Beachtenswaardig, van ons standpunt beschouwd, is o. a. ook het volgende:

„Dooven en hardhoorigen zijn nog aan een bijzonder gevaar overgeleverd doordat talloze bedriegers het op hen hebben gemunt. Zeer bekend is een groote zwendelfirma te Parijs, die door geheel de wereld adverteert en de slachtoffers reeksen van attesten onder de oogen duwt die de goede werking van de middelen der firma uitbazuinen. Iemand, die daarvoor tijd over had, heeft brieven gezonden naar een aantal van de adressen, die in de attesten waren opgegeven en kreeg ze bijna allen terug als onbestelbaar; zoodat bleek, dat de attesten verzinsels waren. Het is al erg genoeg als men zijn gehoor

moet missen zoodat het waarlijk niet noodig is, dat men zijn geld er ook bij inschiet. Veel kan worden gedaan, bij den tegenwoordigen stand der oorheekunde, om bij verschillende vormen van doofheid de oorzaak op te sporen en zooveel mogelijk te verhelpen. En tal van toestellen zijn er uitgedacht om het zwakke gehoor ter hulp te komen. Maar voor dit alles moet men bij den dokter en niet bij den kwakzalver terecht komen. Vooral, dat zij nog eens gezegd, vereischen ooraandoeningen van kinderen een zorgvuldige behandeling. Want niet alleen doofgeborenen kinderen, maar ook kinderen die in de eerste levensjaren doof worden, kunnen doofstom worden.”

Geneeskundige Encyclopaedie voor het huisgezin. Amsterdam, Scheltema en Holkema's boekhandel.

Met evenveel genoegen als bij de vorige afleveringen kondigen wij thans de verschijning aan van de 9e aflevering dezer Encyclopaedie die van „pokken“ tot „verzorging der tanden“ loopt. Wenken, het behartigen overwaard, worden weer in menigte gegeven; wij, voor ons, bepalen ons tot de overneming van de volgende:

Bij „suikerziekte“ lezen wij: „De lichtgeeloovige patiënten worden helaas telkens opnieuw overstroemd met aanprijzingen van geneesmiddelen die een fabelachtige uitwerking zouden hebben, welke echter absoluut zonder waarde zijn en in werkelijkheid alleen moeten dienen om de beurs der fabrikanten te stijven. Zulke waardelooze preparaten, die, in weerwil van de ijverigste reclame, de wetenschappelijke kritiek niet hebben kunnen doorstaan, zijn b.v. djoeat, antimelline, glykosolvol, saccharosolvol.”

„Bij het artikel „Syphilis“ heet het: „Zonder voorbehoud willen wij het groote publiek waarschuwen voor de dagelijks in alle dagbladen opgenomen reclame van kwakzalvers. Zij trekken partij van de dikwijls wanhopige gemoedstemming van de patiënten om hen een onwetenschappelijke en ontoereikende behandeling te doen ondergaan, die den bestaanden ziekteijken zenuw- en gemoedstoestand slechts kan doen verergeren.”

CORRESPONDENTIE.

— Men zendt ons het *Dagblad van Noord-Brabant* van Zondag 2 en Maandag 3 April, waarin de mededeeling voorkwam van een rechtszitting, waarbij de bekende Reimanns nogal een raar figuur maakte. De zaak heeft echter met kwakzalverij, breukbanden enz. niets te maken, zoodat wij het verslag niet kunnen opnemen.

J. C. v. L. H. te A. Dank voor uwe mededeeling over de *Pillen van Dr. de Brissac*; wij komen er spoedig op terug.

P. N. v. L. te N. In de Maandbladen van October, Nov. en December 1903 is door ons besproken de *Atomizer van Tucker*. Het middel *Vixol* kennen wij niet en wij hebben het hier te lande nog niet geadverteerd gezien.

Dr. M. te A. Wij moeten ons tot een enkele waarschuwing bepalen; de man is bevoegd, dus van wettelijke zijde is er niets aan te doen. Helaas!

J. B. D. te A. Wij danken u voor uw schrijven, doch ook tegen deze zaak kunnen wij voorloopig niet met succes optreden. Wanneer er een geneesheer wordt gevonden, die zich verlaagt om aan de oproeping in de advertentie gevolg te geven, zullen wij eens zien of een waarschuwing nut kan hebben.

H. W. v. R. te D. Door de dames C. HUGENHOLTZ en M. MEIJERS, Apothekers te Amsterdam, zijn de door u gezonden middelen onderzocht.

Het *Poudre Anti-rhumatismale* van Peeters bevat melksuiker en verder magnesia, kalium, natrium, zwavelzuur en koolzuur, hoogstwaarschijnlijk aanwezig als *sulfas magnesicus*, *sulfas kalicus* en *bicarbonas natrius*.

De *Pilules Anti-rhumismales* van Peeters bevatten in hoofdzaak *Extr. casc. sagrad.* en *Salicylas natrius*.

Gij ziet, dat wij het zonder die prachtige uitvinding ook wel kunnen doen.

— Aan allen, die ons in de afgelopen maand advertenties, brochures enz. toezonden, betuigen wij onzen dank.

— Alweder moest veel tot een volgend no. worden uitgesteld.

ADVERTENTIE.

HOTEL DU COMMERCE

te Leiden,

wordt H.H. Medici ten zeerste aanbevolen.

M. DE GRAUW. Prop.

Maandblad tegen de Kwakz ligt ter lezing

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 711

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per Jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD.

Mededeelingen van het Bestuur der Vereeniging.

Hoofdartikel: Kwakzalverij.

Berichten: Verhooging van bijdrage — Lezing over kwakzalverij. — Lezing over natuurleefwijze. — Congres tegen de kwakzalverij. — Verschillend optreden tegenover kwakzalverij. — Kwakzalverij in New York.

Mededeelingen van verschillende aard: De breukengenezer W. S. Rice, te Londen — Homan's klierendrank. — Barsol. — Waarschuwing vanwege de politie — Waarschuwing vanwege het Dep. van Binnenl. Zaken. — Uit de Pers.

Ingezonden: Over kwakzalvers-advertenties.

Rechtszaken: Haarlemmerolie fabrikanten. — Cassatieberoep van Haverhoek door den Hoogen Raad verworpen.

Boekbespreking: Natuurbond. De Bode van „Sanitas”

Handleiding voor de vleeckkeuring.

Correspondentie:

Herhaalde Waarschuwingen: Sanguinose.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

In deze maand zullen de kwitantien worden aangeboden voor de nog niet betaalde contributiën en abonnementen. Men wordt verzocht het bedrag gereed te leggen, opdat de Kwitantie niet terugga wegens „niet-thuis” zijn.

Buitenlands vertoevende, en in de tropen verblijfhoudende, leden en abonné's worden nogmaals herinnerd aan de noodzakelijkheid, het door hen verschuldigde per postwissel over te maken.

Na het afsluiten der ledenlijst nog postwissels ontvangen van de volgende leden:

J. S. te A.; Mr. d'A. te L.; J. J. te R.; Mej. G. M. R. te R., en Dr. R. te U.

Wie zijn de afzenders der postwissels:

n°. 5606, 12 April Rotterdam
en n°. 457, 25 April Bodegraven?

De Penningmeester,
A. J. WIJNNE.

KWAKZALVERIJ.

(Slot).

Een ander maal is het succes van den kwakzalver te danken aan blind vertrouwen, waarmede de patiënt tot hem komt. Er zijn menschen die jarenlang lijden aan pijn en die door de suggestie, door den kwakzalver worden genezen.

Staat het dus vast dat de kwakzalver in een enkel geval beterschap kan brengen — en is hij zodoende voor een enkel individu een zegen — voor de maatschappij is hij een verschrikking en wel juist door die enkele genezingen. Want deze gevallen worden over de daken uitgeschreeuwd en door hem handig geëxploiteerd.

Eén zulk een geval vestigt zijn roem, maar de 99 anderen, die door zijn toedoen onherroepelijk verloren gaan, daarvan hoort men niet veel, die zwijgen. Zij schamen en ergeren zich over hun onverstandige daad, die komen half of geheel onherstelbaar bij den geneesheer. Daarom hoort men in het algemeen van den kwakzalver niets dan goed.

En in gemoede vragen we u: hoe kan het ook op den duur goed gaan? Waar de geneesheer den zieke onderzoekt, soms herhaaldelijk en langdurig, voor hij eene vaste overtuiging kan uitspreken, daar weet de kwakzalver steeds dadelijk wat de patiënt scheelt, zonder dat hij hem behoeft te onderzoeken, dikwijls zelfs zonder dat hij hem heeft gezien. Waar de geneesheer na nauwgezet onderzoek bepaalt wat hij den zieke als geneesmiddel zal voorschrijven of als geneesmethode zal aanraden — daar heeft de kwakzalver één middel, dat tegen alle mogelijke kwalen heet te helpen.

Wat beteekent dan die kwakzalverij tegenover de geneeskunde? Gaat eens na hoe de laatste voortdurend en op allerlei gebied is vooruitgegaan, door nauwgezet onderzoek en harden arbeid van hare beoefenaren, hoe telkens nieuwe hulpmiddelen zijn ontdekt en toegepast tot heil der menschheid, en vraagt dan daartegenover eens wat de kwakzalver heeft gepresteerd. Dan luidt het antwoord: al heel weinig.

De middelen komen en verdwijnen weer na eenigen tijd; dan verschijnen zij weer in een ander gewaad steeds met veel geschreeuw en misbaar en voorzien van eene naar de tijdsomstandigheden gewijzigde reclame.

Wat de dankbetuigingen betreft, die men zoo vaak in lange ingezonden mededeelingen en advertenties in onze couranten vindt, daarbij behoeven we niet lang stil te staan; de lezers van ons Maandblad weten wel hoe weinig waarde aan deze mededeelingen is te hechten. Nog in den laatsten tijd is weer gebleken hoe die attesten dikwijls langs slinkschen weg worden verkregen. Vaak ziet men ook portretten afgebeeld, deze worden niet zelden gekocht, d. w. z. voor het afstaan van zulk een portret en voor de toestemming het te plaatsen wordt geld gegeven — dikwijls vijf gulden. Eenvoudige menschen vinden dit geen onwelkome tegemoetkoming, terwijl sommigen het lang niet onaardig vinden ook eens in de courant afgebeeld te staan. Niet zelden komt het voor dat namen der z.g. genezen lijdens blijken te zijn namen van ondergeschikten of ook wel dat de genoemde personen in het geheel niet bestaan.

Men weet dus welke waarde men aan dergelijke publicaties hechten kan.

Wij komen nu tot de vraag of het nuttig is de kwakzalverij te bestrijden. Door sommigen wordt dit betwijfeld. Men zegt, het gaat met de kwakzalverij als met een slecht boek, bestrijding wekt nieuwsgierigheid; of ook wel de kwakzalverij is zoo ingeworteld, dat men het geld aan de bestrijding ervan besteedt, als weggeworpen kan beschouwen. Weer anderen zeggen dat de kwakzalver is het plechtanker, de laatste hoop der ongeneeslijken, welke men dezen laten moet.

Wat het eerste motief betreft, kan dit slechts een aansporing zijn om nog krachtiger en nog

aanhoudender het kwaad te bestrijden, de nieuwsgierigen worden dan langzamerhand wel bekeerd. Dat de kwakzalver het plechtanker is voor de ongeneeslijken mag voor ons toch geen motief zijn, hem niet te bestrijden, want het is een anker waarvan de ketting is doorgesleten, het houdt niet en is niet betrouwbaar.

Dat de kwakzalverij niet geheel zal verdwijnen ondanks bestrijding is duidelijk, maar men kan door herhaalde waarschuwingen velen van hun verderf terughouden en dat dit dikwijls gebeurt is ons menigmaal gebleken, zoodat het geld, dat men aan de bestrijding besteedt volstrekt niet is weggeworpen, doch integendeel zeer nuttig werkt.

De pers, die zulk een invloed op hare lezers kan oefenen, zou ons en der maatschappij in dien strijd van groot nut kunnen zijn.

Helaas op een enkele loffelijke uitzondering na, willen de couranten de inkomsten der goedbetaalde advertenties niet missen.

Vroeger konden de redacties zich verschuilen achter het voorwendsel, dat de redactie geen invloed kon oefenen op de opname der advertenties. Tegenwoordig is die verontschuldiging vervallen, want verschillende groote bladen weigeren in den laatsten tijd advertenties van een zeker soort, die zij volgens hunne verklaring als moordenaars-advertenties beschouwen. Waarom heeren redacteuren blijft ge dan even schadelijke advertenties opnemen?

Gelukkig daghet het in het Oosten en begint de overheid zich blijkbaar meer met deze zaak te bemoeien. Men neemt tegenwoordig notitie van ons. Moge hier, evenals dit in Duitschland het geval is, spoedig een goede regeling worden getroffen ter beteugeling van het groote kwaad. Moge behalve de kwakzalver ook de couranten-redactie verantwoordelijk gesteld worden voor de inhoud der advertenties, dan zullen wij een heel stuk verder zijn.

Laten wij intusschen met kracht en ijver de kwakzalverij bestrijden, waar wij kunnen; dat zal onzen kring in het bijzonder en der maatschappij in het algemeen ten goede komen.

BERICHTEN.

Verhooging van bijdrage. Door de Afd. Meppel en O. van de Nederl. Maatschappij t. bev. d. Geneeskunst wordt aan de eerstdaags te houden Alg. Vergadering dier Maatschappij voorgesteld: de jaarlijksche bijdrage aan de Vereeniging tegen de kwakzalverij van f 25 tot f 100 te verhooggen. Dit bewijs van belangstelling verheugt ons zeer.

Lezing over kwakzalverij. Opnieuw heeft de heer E. J. ABRAHAMS, te Amsterdam woonachtig, een lezing over kwakzalverij gehouden; ditmaal te Bloemendaal, voor de Afd. van den Ned. Bond voor Ziekenverpleging.

Lezing over natuurleefwijze. Voor den „Natuurbond” is te Leeuwarden opgetreden in

„Excelsior” de heer Beijleveld uit Zutphen, met het onderwerp „Het nieuwe evangelie van gezondheid en levensgeluk”.

In een improvisatie, die ongeveer twee uur duurde, bepleitte spreker de noodzakelijkheid om ter wille onzer gezondheid terug te keeren tot een natuurleefwijze, gegrond op de individuele kennis van het samenstel van het menselijk organisme. De officieele gezondheidsleer werd daarbij aan scherpe critiek onderworpen, de theorie, die de oorzaak der ziekten zoekt in allerlei bacillen, belachelijk gemaakt, met verontwaardiging gewezen op het feit, dat ontdekkingen door voorstanders der natuurgeneeswijze gedaan, worden toegeschreven aan en geëxploiteerd door de mannen der officieele wetenschap (als voorbeeld werd genoemd de werking van het zonnelicht als geneesmiddel tegen lupus, waarvan de ontdekking wordt toegeschreven aan Finzen, doch toekomt aan Mehl te Oraniëburg) enz. Ten slotte werd door spreker meer in bijzonderheden aangegeven, waarin de natuurleefwijze zich van de heerschende onderscheidt. Hij eindigde met op te wekken lid van den Bond te worden. (Leeuw. Ct.)

Congres tegen de kwakzalverij. Het Congres, dat den 8sten Mei te Parijs zou zijn gehouden onder voorzitterschap van BROUARDEL, is uitgesteld tot 30 April 1906. Algemeen secretaris is Dr CH. LEVASSORT, Place des Vosges 2. (T. v. Geneesk.)

Verschillend optreden tegenover kwakzalverij. Het Hooggerechtshof van Missouri heeft bepaald, dat een kwakzalver, al is hij geen arts, geheel verantwoordelijk is voor de gevolgen zijner handelingen en zich niet (gelijk in Duitschland) kan dekken door zijn onwetendheid. In New-Hampshire is de aanklacht van een teleurgestelden patiënt van een gebedsgenezer afgewezen, omdat hij slechts „het loon voor zijn domheid had ontvangen.” In Nebraska is het uitoefenen der „Christian Science” geheel verboden. (Tijdsch. v. Geneesk.)

Kwakzalverij in New-York. Volgens mededeeling van het Medisch Genootschap voor New-York, zijn in deze stad 20,000 Kwakzalvers, deels verbomde medici, deels natuurgeneeskundigen.

Sinds de laatste paar jaren zijn 500 Kwakzalvers veroordeeld, die te zamen 216,000 gulden als strafgeld hadden te betalen. (Vox Medic.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

De breukenezer W. S. Rice, te Londen.

In den laatsen tijd kon men in onze bladen meermalen een advertentie lezen met den aanhef: „Een middel om thuis eene breuk te genezen”, waarin men werd attent gemaakt op een methode: „waaraan honderden genezingen te danken zijn”. De advertentie eindigde aldus: „Een boek waarin eene volledige beschrijving van de methode voorkomt is verkrijgbaar gesteld, en wordt gratis en franco toegezonden te zamen met een monster van de aan te wenden methode, op aanvraag gericht aan W. S. RICE (Specialiteit voor breuken) (Afdeling H. R.) 8 & 9, Stonecutter Street, Londen, E. C. Knip dit uit en vraag om het boek. Indien gij geen last van een breuk hebt, geef het dan aan een van Uw vrienden die wel eene breuk heeft. Eene breuk eischt onmiddellijke aandacht en dit nuttige boek behoort zoo spoedig mogelijk verkregen te worden. Schrijf er nog heden om.”

Een onzer leden, terecht vermoedende dat hier kwakzalverij in 't spel was, schreef om 't boek en ontving als antwoord een bezending geschriften, die hij ons toezond. Deze bezending bestaat uit:

a. Een Duitsche brochure 28 bl. groot (dit was zeker het boek), waarin alles en nog wat over breuken, breukbanden en hunne aanwending, met veel quasi-geleerdheid wordt verteld; waarin verder wordt aangedrongen — volgens de aanwijzing in de brochure — een band te bestellen en de noodzakelijkheid wordt betoogd van het gebruik van een vloeistof om de spieren te versterken, door RICE *Lymphol* genaamd.

b. Een tweede kleiner boekje, ook Duitsch, in beknopten vorm een herhaling van het bovenstaande.

c. Een monsterfleschje *Lymphol* (dat wij maar niet hebben laten onderzoeken, 't komt er toch niet op aan waaruit de vloeistof bestaat.)

d. Een vragenlijst, zooals te doen gebruikelijk is, tevens voorzien van een aanwijzing voor het aan R. verschuldigd bedrag (zonder welke niets wordt afgezonden) en waarin ons nog bijzonder het volgende trof:

„Wenn Sie hier nachfolgend die Namen und Adressen aller Bruchleidenden, die Ihnen bekannt sind, verzeichnen, werden Sie allen Beteiligten einen grossen Dienst erweisen”.

e. En ten slotte een hartroerende Deutsche brief — blijkbaar weer volgens vast model — waarin de overtuiging wordt uitgesproken, dat de aanwending van de methode-Rice een verrassende uitwerking zal hebben. De brief eindigt (vertaald) aldus: „Heb vertrouwen in mij; schrijf mij over uwen toestand; ik voorspel u zekere genezing, talm niet tot het te laat is en gij zult den dag, waarmee gij de kuur begint, als de gelukkigste van uw leven vieren”.

Dat de noodige attesten waren bijgevoegd, behoeft niet vermeld te worden.

Toen op dezen brief geen antwoord werd verkregen, kwam weer een bezending papieren, benevens een brief, ditmaal in 't Nederlandsch; men begon zich dus meer op ons land toe te leggen.

Die brief is te mooi om hem niet in zijn geheel op te nemen; hij luidt aldus:

„Mijnheer!

Ik heb nog geen bestelling van U ontvangen in antwoord op mijn kortelings geleden aan U gericht schrijven met ingesloten prospectussen enz. Natuurlijk, zoude het U onnuttig blijken mij te schrijven tenzij ik er in geslaagd ware U te overtuigen, dat het de waarheid is, dat mijn Breukband en *Lymphol* de genezing van Breuk teweeg brengt. Het is mij echter onmogelijk zwijsend toe te blijven zien en U te veroorloven te blijven voort sukkelend zonder dat ik alles in het werk stel om U te doen ontwaken en U aan het verstand te brengen, dat het een feit is dat eene genezing U wacht, indien U slechts een begin wenscht te maken. Ik verklaar dit met een volkomen bewustheid van wat het zeggen wil zulk een veelomvattende en overweldigende verklaring af te leggen, en door dit te doen herhaal ik slechts alleen wat dozijnen dankbare mannen en vrouwen mij iedere dag melden. Ik schrijf geen „Geloof” genezing voor, ofschoon zelfs vertrouwen alleen, menig keer de meest wonderbare resultaten teweeg bracht. Ik bied U aan de beste Breukband in de wereld — de beste niet alleen omdat dezelve gemakkelijk past en netjes gemaakt is, doch omdat het een Breukband is waarmede een breuk voortdurend ingehouden wordt, volkomen, stevig en op aangename wijze, zoodat het U mogelijk wordt gemaakt Uw dagelijkse bezigheden te verrichten, zonder bijna U te herinneren, dat gij een breuk hebt. En wat bovendien van even groote betekenis is, met mijn ontwikkeling *Lymphol* wordt de aangedane plaats geheel en wordt de genezing permanent.

Ik weet niets meer te zeggen, dat U nog meer kan helpen om te vertrouwen, dat Uw genezing te verkrijgen is met mijne behandeling. Ik heb eene volledige uitlegging van den Breukband gegeven, ik heb U verwezen naar handelslieden, landbouwers, mijnwerkers, redakteuren, predikanten en andere personen die allen overtuigd zijn, dat wat ik U gezegd heb de waarheid is, en ik heb daardoor de zekerheid verkregen, dat het U heeft moeten interesseren. Er moet een of andere oorzaak zijn waarom U niet besteld hebt; en laat mij daarom herhalen, dat het er niet op aan komt of U een Breukband wenscht te bestellen of niet, doch schrijf mij, bericht mij aan welke breuk gij lijdt, zijt, wat voor een breukband gij thans draagt, en geloof mij als ik U zeg dat het het mij interesseerd, zonder eenig verlangen om U een breukband te leveren.

Het is zeker dat Uw genezing zal worden teweeg gebracht als U een volkomen proef met mijne behandeling neemt.

Bestel het heden.

Met de meeste hoogachting,

W. S. RICE.”

Wat hebben nu wij omtrent dit alles te zeggen? Wij kunnen volstaan met twee aanhalingen uit vroegere Maandbladen: In het no. van Juli 1903, namen wij een waarschuwing op van den Gezondheidsraad te Karlsruhe (het betrof ditmaal de breukbanden van Reimanns) waarin het volgende voorkwam:

„Wij hebben er reeds vroeger dikwijls op gewezen, dat een behandeling per brief bij breuklij-

ders geheel en al te verwerpen is, daar slechts door een nauwkeurig onderzoek van den lijdende, de geneesheer een zeker oordeel kan vellen of een breuk bestaat, van welken aard deze is en wat ter genezing of tot inhouden is aangewezen.

„Wij waarschuwen daarom nogmaals er tegen, breukbanden te bestellen zonder voorafgaand geneeskundig onderzoek.”

En in het no. van Januari 1897 schreven wij naar aanleiding van de breukzalf, z. g. van Pastoor Beck:

„Nooit heeft eenige zalf een breuk genezen of heeft eenig geneeskundige, die zelf geen bedrieger is, de mogelijkheid van zulk eene genezing kunnen beweren.

„Evenmin als het gat in een plank zal dicht groeien door een smeerseltje, evenmin kan de abnormale opening in den spierwand van den buik weder gesloten worden door zalf te smeren op de huid, die haar bedekt. Er kan verschil bestaan omtrent de werking van het een of ander geneesmiddel, de geneeskundigen mogen het somwijlen niet eens zijn aangaande de behandelingswijze, die zij bij sommige kwalen of gebreken het meest doelmatig achten, — hier echter is alle twijfel buiten gesloten; — allen zijn het volmaakt eens; — wie zegt een breuk door zalf te kunnen genezen, liegt en bedriegt.”

Wat wij hier van zalf verklaarden, geldt ook voor andere smeersels, al heeten ze ook *Lymphol*.

Men begrijpt dus dat wij de methode van RICE ten sterkste afkeuren en ieder aanraden geen hulp bij het Engelsche kantoor te zoeken, waar hij die meestal zeer gemakkelijk en zeker hier te lande bij zijn eigen geneesheer kan vinden.

Niet alleen dat hij in zijn beurs wordt benadeeld (op zijn minst is hij f 24 kwijt) maar hij loopt tevens groot gevaar zijn kwaal te zien verergeren.

Waarschuwing vanwege de politie.

* Altijd en altijd weer treft ons hetzelfde gebrek aan juist inzicht, zoodra er sprake is van medicijnen en hetgeen er mede verband houdt. Aan opzet bij het sluiten der oogen mag niet gedacht worden, doch ook onkunde kan niet meer ter verontschuldiging dienst doen bij al hetgeen hierover reeds gesproken en geschreven is; men kan ter verklaring dus niets anders aannemen, dan dat er een soort van suggestie uitgaat van de woorden: geneeskunde, geneesmethode, geneesmiddelen e. d., die de begrippen benevelt.

Dezer dagen werd weder bij herhaling door den hoofd-commissaris van politie te 's-Gravenhage gewaarschuwd tegen zeker adres, met name genoemd, waar per advertentie geld ter leen werd aangeboden en waarvan het hem vermoedelijk bekend was, dat het niets anders is dan zwendelarij en een middel om ongelukkigen en onnoozelen geld uit den zak te kloppen, met schoone beloften en verzekeringen.

En iederen dag en in iedere Haagsche courant wordt per advertentie geen geld, maar gezondheid aangeboden aan ongelukkigen, die er behoefte aan hebben, zooals anderen aan geld. Het laatste desnoods te verschaffen, behoort, in vele gevallen althans, niet tot de materiele onmogelijkheden te behooren, al zal de hoofdcommissaris ook wel goede reden hebben gehad om de ernst van dit aanbod in twijfel te trekken, maar aan zieken, ongeneeslijken, onbekenden, die lijden aan allerlei kwalen, herstel en genezing te verzekeren door het een of ander middel, waarvoor men aan zeker adres maar geld behoort over te zenden of dat hier of daar in een winkel te koop is, behoort tot de absolute onmogelijkheden. Zulk een aanbod is altijd bedrog en geschiedt alleen met hetzelfde doel als het geldaanbod, waartegen gewaarschuwd is, namelijk om „ongelukkigen en onnoozelen geld uit den zak te kloppen met schoone beloften en verzekeringen”. Toch zagen wij hier te lande — met enkele uitzonderingen — nog nimmer daartegen een waarschuwing vanwege de politie!

De suggestie houdt den mond gesloten.

Barsol.

„Wrijfmiddel tegen Jicht, rheumatiek, verstuingen, spit in den rug, kinkhoest... een weldaad voor verstuite en kreupele Paarden”.

Zoo staat er ongeveer in de advertentie, zoo staat het woordelijk op 't fleschje, waarin *Barsol* wordt afgeleverd.

Mooi zoo! Helpt het niet tegen de jicht, vindt uw kind er geen baat bij in geval van kinkhoest . . . dan kunt gij er uw *paard* nog altijd een weldaad mee bewijzen.

Is 't nog noodig tegen dit middel te waarschuwen? Voelt iedereen niet, dat aan zoo'n middel geen waarde kan worden gehecht? Wij kunnen dan ook kort zijn en beperken ons alleen tot mededeeling van het rapport, dat wij van den heer V. VAN ITALIE te *Amsterdam*, die het onderzoek verrichtte, ontvingen:

„*Barsol* is eene geelachtig dikke vloeistof, wegende + 110 Gram, die zich bij staan in twee lagen scheidt. De onderste, eene waterige laag, bestond in hoofdzaak uit *Ammonia* en een gedeelte verzepte olie; terwijl de bovenste laag, dik olieachtig was en bleek te bestaan uit ten deele verzepte lijnolie, waarin kamfer is opgelost. *Barsol* bestaat dus uit: *Lijnolie*, hierin opgelost *kamfer* en daarna geschud met *Ammonia*. Iets anders heb ik niet kunnen aantoonen”.

Men ziet het: een prikkelende uit zeer bekende stoffen samengestelde vloeistof, waarvan sommige wel eens bij lijders aan reumatiek worden aangewend, maar die o. a. bij kinkhoest en verstuijkingen menigmaal van nadeelige werking kunnen zijn.

En dat noemt de Engelschman, die het middel in den handel brengt, „*Indispensable to Suffering Humanity*” (onmisbaar voor de lijdende menschheid)!

Homan's klierendrank.

Tot de grootste weldoeners in ons vaderland behooren — of liever rekenen zich ongetijfeld — de firma's *VIERSSEN & Co.* te *Groningen* en *WILLEM KRAAL JR.* te *Kampen*. Groot is reeds het getal krachtig werkende z.g. geneesmiddelen waarmee zij gezamenlijk of ieder afzonderlijk de arme zieken volkomen genezing . . . beloofd hebben, en dat alles uit menschevriendheid. Jammer genoeg, dat ook zij het lot deelen van zooveel groote mannen en niet die waardeerding vinden, waarop zij zoo gaarne aanspraak maken. Tenminste, wij voor ons, zagen ons telkens — uit overtuiging — genoodzaakt, tegen de meeste hunner producten, die wij kwakzalversmiddelen noemen, te waarschuwen en dat moeten wij opnieuw doen ten opzichte van het middel, waarvan wij den naam hierboven af drukten.

„*Homan's Klierendrank*”, zoo heet het in de advertentie, „maakt gezond en krachtig (sterk). Vraagt en leest Prospectus met talrijke attesten.”

Wie *Homan* is, van wiens product de genoemde firma's „*Hoofdverkoopers*” (?) zijn, weten wij niet, maar wel weten wij waaruit zijn gezond — en krachtig — makende drank bestaat.

Het onderzoek van den heer *J. VAN RIEL* te 's-*Gravenhage* heeft aangetoond een afkooksel van *notenbladen*, hoogst waarschijnlijk vermengd met *aardappelstroop*.

Nu weet, bijna ieder huismoeder, dat *notenbladen* dikwijls als huismiddel bij klierachtige kinderen worden aangewend, maar dat is ook alles wat er ten gunste van den drank, die voor f 1.— per flesch verkocht wordt, valt te zeggen. Dat hij sterk-makend zou werken en verder dat het gebruik de heilzame gevolgen zou hebben, die de verkoopers aan het publiek beloven, is, kortweg gezegd, *onwaar*.

Wij verwachten nu van de „*Hoofdverkoopers*” weer de mededeeling, dat het onderzoek *onnauwkeurig* is en dat juist de werkzame stof *niet* is gevonden, maar die praatjes laten ons koud. Wij zijn nu eenmaal zoo brutaal aan de beweringen van kwakzalvers niet te veel geloof te hechten.

Waarschuwing vanwege het Departement van Binnenlandsche Zaken.

* Het exploiteeren van geheimmiddelen op groote schaal stamt — *Holloway* uitgezonderd — uit *Amerika* en is daar te lande gewoonlijk in handen van Maatschappijen op aandeelen. Hoe de samenstelling der middelen is en wat zij bevatten komt er minder op aan — men heeft ze gehad, met sterk werkende purgeerstoffen,

zelfs met kwikpraeparaten, maar als regel zijn zij van onschuldigen aard, wat hun bestanddeelen betreft; de hoofdzaak is een nieuwe vorm te vinden en een bijzondere reclame te maken, de rest volgt van zelf; de ongelukkigen, die ziek zijn, de dommen, die alles gelooven wat gedrukt staat en de zich wijs noemenden, die, hoe ongeloovig meestal ook op ander gebied, op het punt van geneeskunst en geneesmiddelen devotelijk neerbuigen voor alles wat hun met zekere geheimzinnigheid wordt aangeboden, zij allen koopen en slikken wat de speculatieve fabrikanten hun aanbieden; altijd weer opnieuw, mits het maar komt zoogenaamd uit een oud receptenboek van een grijzen monnik, van een familierecept, een onwetend boertje, een wonderdokter, desnoods een oude baker of iemand, die bij een heuschen dokter gediend heeft, maar niet eenvoudig wordt voorgeschreven door een gewoon geneesheer die niets geheimzinnigs over zich heeft en die de lijders kalm onderzoekt. Dat laatste is al te eenvoudig in zulke hoogwijze oogen; tegenwoordig is het bij deze laatsten vooral mode om met of zonder behulp van de bovengenoemde categorie van personen te scherpen met „*Natuurgeneeswijze*,” geen flauw begrip koesterende, dat ten slotte alles door natuurwetten geregeld wordt en dat alle geneesmiddelen niet anders werken dan door toepassing op het menschelijk lichaam van de bijzondere eigenschappen van sommige stoffen, in de natuur voorkomende en op bepaalde wijze bereid, doch dat daartoe voor alles noodig is te weten, wat er in dat menschelijk lichaam hapert en op welke afwijkingen of stoornissen deze geneesmiddelen moeten worden toegepast.

De geheimmiddelkramers hebben zich van deze mode-opvatting gretig meester gemaakt en noemen hun reclameboekjes, hun zoogenaamde elektrische apparaten, hun pillen en poeders „*Natuurgeneeswijze*” en onder den nieuwen naam worden de oude middelen weer afgeleverd.

Een groote firma te *Washington, M. A.* *WINTER* en *Co.* heeft een eenvoudig purgeermiddel in den handel gebracht en onder den wijschen naam van „*Natuurlijke gezondheids-hersteller*” worden op het vasteland van *Europa* overal agenten gezocht om er reclame voor te maken, verkoopers en kopers te zoeken. Het wordt aanbevolen als een nieuw en onfeilbaar geneesmiddel in bijna alle omstandigheden en daardoor is het mogelijk een hoogen prijs vast te stellen.

De *MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN*, dit laatste in eene circulaire mededeelende, voegt er aan toe, dat „de geheele onderneming ten slotte niets anders is dan eene behendige exploitatie van het publiek door een slimmen *Amerikaan*.” De *Minister* dringt er daarom bij de verantwoordelijke Hoofden in iedere provincie op aan om op gepaste wijze de bevolking binnen hun ressort in te lichten omtrent deze oplichterij en te waarschuwen tegen de agenten dier firma en hunne reclames.

Duidelijker dan door zulk eene officieel schrijven aan de vertegenwoordigers der Regeering in de verschillende provinciën van het Rijk kan moeilijk in het licht worden gesteld, dat de overtuiging meer en meer doordringt hoe ook de Regeering een taak te vervullen heeft bij dien vorm van flesschentrekkerij, welke de gedaante aanneemt van verkoop van geneesmiddelen, en dat praeventief optreden door gepaste waarschuwingen een der beste middelen is om de bevolking voor schade te behoeden. Onze Vereeniging weet zulk een steun zeker op hoogen prijs te stellen en kan de Regeering niet genoeg haar dankbaarheid betuigen.

De Regeering in *Pruissen* wel te verstaan; in *Nederland* kunnen de agenten van de firma *M. A. WINTER* en *Co.* te *Washington* ongestoord hun gang gaan.

Uit de Pers.

Het volgend belangrijk artikel komt voor in het *Sociaal Weekblad* van 13 Mei j.l.

„Weigering van Advertenties.

„Voortaan niet meer?” — werd voor eenigen

tijd in 't *S. W.* gevraagd naar aanleiding van het medegedeelde besluit der directie van het *Nieuws van den Dag*: wering van advertentiën, wier strekking verband zouden houden met misbruiken op het stuk van neo-malthusianisme. — „Hoe kan”, werd verder gevraagd „de directie van het *N. v. d. D.* op haar daarmede ingenomen standpunt, ook verder advertentiën plaatsen die buiten kijf het kenmerk dragen van verderfelijke kwakzalverij?” De aangesproken directie mag daarop zelve een antwoord geven. Ik, klein-krant-uitgever, zou wel eens over dat onderwerp een praatje willen maken.

Het behoeft nauwelijks gezegd, dat het weigeren van „kwakzalversadvertenties” voor den krant-uitgever een ernstige geldkwestie is. De heeren kwakzalvers en hun handelstrawanten betalen prompt: hun kracht zit in den drukinkt. De krant moet toch vol: een bijna-petroleum-ongeluk minder (niemand zal het gemis bezwaren) en een kwakzalversannonce meer, doet de productiekosten van het blad niet stijgen en integendeel wordt de nettowinst verhoogd met het volle bedrag van wat die annonce opbrengt — 't is „klare winst.”

Zou het te gewaagd zijn te meenen, dat menig blad financieel „goed” wordt (is) vooral door zijn kolommen open te zetten voor kwakzalverij- en overeenkomstige advertenties? — Zoo juist weiger ik ('k ben het „in beginsel” met de redactie eens, en tracht het beginsel sinds jaren toe te passen) een advertentie-abonnement voor een veel genoemd (veel geroemd!) likkepotje; die weiger-welde kost mij f 20 (1000 regels à 2 cent). Twintig gulden winst, alsof het geld geen waarde heeft, geweigerd en tegelijk spoed ik mij van den zolder naar de toonbank om een studentje te helpen aan: „Voor een halve cent grif(fel), halve cent terug!” ('n kind woekert ook gaarne met zijn „kapitaal”, — de snoepwinkel is er ook nog!)

Mijn buurvrouw rechts is heelwat „verstandiger” dan ik: zij heeft, naar eigen getuigenis, verleden jaar (1904) bij buurman links, wel voor tien gulden aan „likkepot” versnoept en — met succes hoor!, want „h-e-e-l-e-m-a-a-l geen dokter noodig gehad, heelemaal niet!” (Historisch). En om zulke menschen als buurvrouw en haars gelijken „te beschermen” breng ik mijn offer!

Maar vrindje, zal de redactie misschien zeggen, behoorde de geweigerde likpot-advertentie wel tot de zulke „die buiten kijf het karakter dragen van verderfelijke kwakzalverij”?

Juist! dat is de vraag nog. Het is mak'lijk catechiseren met gemeenplaatsen. Geen kwakzalverij-vijandige krantuitgever zal weigeren *tafel-honig* te adverteeren, maar wel „*Kloosterhonig*”? (die volgens 't *Maandblad* tegen de kwakzalverij behalve aan de kleur niet van gewone honig te onderkennen is.) Waar ligt het criterium om „buiten kijf het karakter van verderfelijke kwakzalverij” te herkennen? Ik spreek uit ervaring. Hier schuilt misschien „het verderfelijke” in het middel zelf, dáár in den vorm van aanprijzing, elders in de aanwending van het middel; hier is gevaar voor de gezondheid, daar voor de beurs en veelal komen die kenmerken gecombineerd voor. De kwakzalverij strekt zich stellig verder uit dan tot die in of met geneesmiddelen en blijft eens consequent in uw schifting! Ik denk aan moreel en materieel volksverdervende — of is 't woord te hard? — loterij-zwandel, aan ondernemingen, waaraan wie nuchter is een luchtje bespeurt of minstens vermoedt dat het er niet mee in den haak is. „*Prijsraadsels*” weigeren en soms toelaten dat een staatsleening wordt aangeprezen (een leening om voortzetting van menschenmoord in 't groot te helpen mogelijk maken)! „*Holloway*” pillen in den ban doen, ze weren uit de advertentiekolom en — aan *Hollandschen jenever, vieux cognac* een eereplaatsje geven, alsof de alcohol niet in schier alle richtingen onnoemlijk veel meer kwaad sticht, dan de *Holloway*pillen ooit deden of ooit kunnen doen! Inconsequent es zijn er voor 't grijpen; met een ziertje overdrijving is het niet moeilijk de consequentie zoover te voeren, dat de advertentie pagina bijna-in-blanco kan gedrukt!

Naast het financieel bezwaar, het offer dat couranten-uitgevers brengen als ze trachten „verderfelijke kwakzalverij advertenties” te weren, staat het bezwaar: het moeilijke om met argumenten in elk concreet geval te beslissen: al of niet opnemen. Het is mij herhaaldelijk voorgekomen dat, wat ik in argumenten te kort kwam, met een soort van „koppigheid” werd aangevuld: „Ik doe het niet, omdat ik het niet wil doen.” Daarbij: eigen onkunde, gebrek aan zaakkennis, die een wikken en wegen zeer bemoeilijken. Natuurlijk zijn er ook genoeg gevallen waar geen twijfel mogelijk is: niet doen, in geen geval, voor geld noch goede woorden! *)

Er is ten slotte nog een bezwarend element. Wij hebben immers „vrijheid van drukpers.” Welnu, is dan het weigeren van toegang tot de advertentiepagina geen schreeuwende tyrannie van den uitge-

ver, geen misbruik maken van zijn positie als eigenaar van het blad; is het geen toepassen van het recht van den sterkste? De krant-uitgever is toch niet verantwoordelijk voor wat een advertentie inhoudt, dat is de inzender alléén. Waar de adverteerder zich beweegt binnen de perken der wet — en daar past hij in den regel zelf wel op — laat hem zijn gang gaan! Als de uitgever of redactie meent, dat het algemeen belang gevaar loopt geschaad te worden, laat hij of zij er tegen opkomen met alle kracht . . . van argumenten. B.v. adverteer „likkepot“ en schrijf er boven, er naast of er onder, wat ge wilt, maar weigert de opname niet!

Dat 's ook een beginsel, dat nog al eens wordt toegepast, en zonder dat de uitgevers het zich in den regel druk maken om den inhoud der advertentiekolommen te weerspreken, is dit beginsel bijzonder homogeen met 's uitgevers finantieel belang. Zich bescheiden incompetent te achten voor 't broederschoederschap is toevallig geldelijk het voordeelst; de „vrijheidszin“ legt in dezen geen windelieren!

„Mundus vult decipi“, de wereld wil bedrogen worden, denkt deze krantenman en mundus neemt het hem volstekt niet kwalijk dat hij zich leent om te helpen „decipere“! Integendeel, de krantuitgever die „geluksaankondigingen“ ter zijde legt, die weigert „het geheim van 't boertje“ te helpen wereldkundig maken, handelt minstens dwaas tegenover zijn beurs en stelt zich vijandig tegenover het volksgeluk dat „buitenkansjes“ verlangt en „middeltjes“ wil hier voor en daar tegen. Zoo denkt er menigeen.

Ik denk voorloopig op den ingeslagen weg voort te gaan; ik betreur, daarbij vaak op gevoelsimpresies te moeten afgaan, want bepioef ik te argumenteeren, te redeneeren in concrete gevallen, dan komen eerst recht de moeilijkheden. „Ga dan minder ver“ zal de redactie misschien zeggen †); ik antwoord: het is ook een vraag: ga ik wel ver genoeg?

JOHANNES.

*) Als alle kranten daarmee dan alvast begonnen. [RED.]
†) Neen, Johannes, dat zegt ze volstrekt niet. [RED.]

INGEZONDEN.

Het zal wel niet behoeven gezegd te worden met hoeveel instemming ik het ingezonden stuk van den heer E. RÖPCKE in het vorig nummer heb gelezen. De conclusie die de inzender trekt: n.l. dat de groote bladen de gevaarlijke, soms walgelijke kwakzalvers advertenties opnemen om der wille van de smeer, is mijns inziens volkomen juist. Hoe vaak is er niet reeds van de zijde van ons bestuur bij de redacties der couranten op aangedrongen deze voor het publiek zoo schadelijke aankondigingen niet meer te plaatsen? Steeds was het aan een dovenmansdeur geklopt. Het kon niet — over de rubriek advertenties had de redactie niets, de administratie alles te zeggen. Opmerkelijk wat bij de groote pers onmogelijk was, gelukte bij de kleine zeer dikwijls. Vele kleinere dagbladen wagen hunne lezers niet meer aan deze verleiding en plaatsen geen mededeelingen meer betreffende kwakzalversartikelen.

Maar — er gebeurde een wonder — *Het Centrum* kondigde voor een maand of wat aan, dat zij geen advertenties meer opnam van zekere strekking, omdat zij meende door de aankondiging van deze middelen medeplichtig te worden aan moord! Kort daarop verscheen in het *Handelsblad* een van dag tot dag waarin de hoofdredacteur op de hem eigen enthousiaste wijze mededeelde, dat ook in zijn blad voor dergelijke mededeelingen, geen plaats meer was. Geen moordenaars-advertenties in de courant — geene mededeelingen die men zijn dochters niet kan laten lezen.

Eilieve, hoe staat het nu, hebt ge nu over de plaatsing van advertenties wat te zeggen al dan niet?

Zoo ja — en het blijkt toch dat dit het geval is — dan moogt Gij, hoofdredacteurs der groote bladen, wel eens nadenken over het groote kwaad dat ge brouwt, door het voortdurend announceeren van de kwakzalversmiddelen die men gevoegelijk met den naam van middelen tot sluipmoord kan aanduiden. Maar bovenal moogt ge er eens over nadenken of ge het nog langer kunt verantwoorden, ingezonden mededeelingen van dezen aard plaats af te staan, te midden van het redactioneel gedeelte, al staat er dan ook boven à 50 cts. per regel.

Zijn chronisch zieken er niet reeds erg genoeg

aan toe, moet ge mede werken hun geld uit den zak te kloppen?

Moet ge bevorderen dat andere zieken den tijd om deskundige hulp in te roepen laten voorbij gaan?

Meent ge dat het er voor uwe huigenooten niet op aankomt allerlei walgelijke afbeeldingen in uwe courant te vinden, allerlei geheime ziekten daar te zien besproken?

Of zult ge het eerst laten wanneer de wet, evenals dit in Duitschland het geval is, u met straf bedreigt wanneer ge soortgelijke advertenties opneemt?

Heeren redacteurs, denkt er eens over na; als ge wilt, kunt ge. De uitvlucht dat ge in deze niets te vertellen hebt, hebt ge zelve gelogenstraft.

E. J. A.

RECHTSZAKEN.

Haarlemmeroliefabrikanten. De heeren PAULEN en MARSELJE, door de rechtbank te Haarlem veroordeeld wegens deloyale concurrentie tot schadevergoeding, op te maken bij staat en verbod tot het gebruiken van het door hen gedeponeerde merk G. de Koning Tilly, tot verkoop van Haarlemmerolie, (zie Mbl. van Febr. 1905) zijn van dit vonnis in hooger beroep gegaan.

Door den Hoogen Raad is verworpen het cassatieberoep van HAVERHOEK te Utrecht, die een naambordje aan zijn woning had gehad, waarop „homoeopaat“, en te dier zake wegens het onbevoeglijk voeren van een geneeskundigen titel, was veroordeeld tot f 300 boete. De requirant had in cassatie o. a. aangevoerd, dat een homoeopaat geen geneeskundige is, doch de Hooge Raad was van oordeel, dat het aan den rechter, die over de feiten oordeelt, is overgelaten te beslissen, wat een geneeskundige titel is.

BOEKBESCHOUWING.

„Natuurbond“, Nederlandsche bond voor de Natuurlijke leef- en geneeswijze. Ons Program!

De Bode van „Sanitas“, veget.-pension Apeldoorn.

Handleiding voor de vleeschkeuring door H. G. van Harreveld, uitgave van J. G. Broese te Utrecht.

Bovengenoemde „program“ en brochures ontvingen wij of ter bespreking of ter recensie; de onderwerpen, daarin behandeld, staan echter buiten het terrein, waarop ons Maandblad zich beweegt, zoodat wij het bij een enkele aankondiging moeten laten.

Wel zou er voor ons aanleiding kunnen zijn om het een en ander in het midden te brengen naar aanleiding van hetgeen in de twee eerstgenoemde geschriften, vooral in het eerste, gezegd wordt over de z. g. *Natuurgeneeskunde* en de *Natuurgeneeswijze zonder medicijnen*, maar in een beknopt woord gaat dit moeilijk en onze ruimte beschikbaar voor „Boekbeschuwing“ is zeer beperkt.

Trouwens, onze meening omtrent deze quaestie hebben wij reeds herhaaldelijk uiteengezet. Wij wenschen er nog even de aandacht op te vestigen, dat wij de aanwending van de z. g. *natuurgeneesmethoden* (die bovendien tegenwoordig door bijna alle geneesheeren min of meer worden toegepast), mits op advies van een bevoegd deskundige, geenszins als kwakzalverij beschouwen; dit is eerst het geval wanneer — wat helaas! onophoudelijk geschiedt — geheel onbevoegden, onder den naam van „natuurgeneeskundigen“ zich opwerpen als allesgezers door middel van hunne geneeswijze. Voorbeelden, dat het optreden van dergelijke lui hoogst gevaarlijk is, hebben wij in ruime mate in ons blad meegedeeld.

Het boekje van den heer VAN HARREVELD lazen wij met genoegen.

CORRESPONDENTIE.

Dr. L. E. G. te Z. De *Pilules Orientales* zijn besproken in de Maandbladen van Maart en September 1901. De heer WINNE, destijds te Middelburg, vond daarin een ijzerverbinding, zeer waarschijnlijk *lactas ferrosus* en olie van komijnzaad

Een onderzoek, verricht op last van de politie te *Berlijn*, had het volgende resultaat: De pillen zijn gemaakt van een bitter extract, vermengd met allerlei meelsoorten door elkaar en een spoor van aromatische olie, met een beetje ijzer; de pillen zijn sterk arsenik- (rattekruid) houdend en fraai verzilverd.

Van uw welwillend aanbod zal het Bestuur gaarne gebruik maken.

L. en J. te B. De bedoelde Thee is van onzentwege nog niet onderzocht.

Een bestendig lezer. De *Pilules du Dr. Séjournet* zijn ons niet bekend; wij zagen ze in de Nederlandsche bladen nog niet aangekondigd. Zoolang dit niet het geval is, kunnen wij ons, in den regel, niet met dergelijke middelen bezighouden, omdat wij al geen tijd en plaats hebben voor al de kwakzalverijen, die in onze bladen onder de aandacht van het publiek worden gebracht.

Intusschen schijnt ons een behandeling van diabetes zonder special regime, zeer verdacht toe

Geneesheer te X. De door u gezonden pillen bevatten, volgens het onderzoek van den heer J. VAN RIEL te 's-Hage, vrij veel aloë en rhabarber.

W. Zie over het middel van Uten dit no.

J. D. A. te A. De *Anker Lagosa zalf* van de firma RICHTER is van wege de Vereeniging niet onderzocht. Het onderzoek heeft zich, in het begin van onzen strijd, tot enkele van zijne voornaamste kwakzalverijen bepaald.

A. S. te N. B. Ook met de *Anker Sahlatpastilles* is dit het geval. Wij zullen weer eens meer op Richter's nieuwe middelen letten.

H. te T. De groote, herhaaldelijk geplaatste advertentie over *Vanadiol* enz., is onze aandacht niet ontgaan. Waar zooveel geheel verschillende ziekten door dat middel konden worden genezen, b.v. zenuwziekten, ingewandsziekten en tuberculose, beschouwden wij het met groot wantrouwen en doen dit nog.

Een onderzoek van het middel — en als een gevolg daarvan een bespreking — heeft nog niet plaats gehad; de kosten van die dure middelen zijn voor de kas te bezwarend, waar de gratis-verspreiding der Maandbladen zooveel eischt.

V. v. J. te A. en Dr. G. W. B. te B. Uwe mededeeling n dank ontvangen; in 't volgend no.

De gewezen onderwijzer D. H., van wien wij in ons vorig no. gewaagden, als genezende door middel van z.g. natuurlijk magnetisme, is, naar men ons van vertrouwde zijde mededeelt, DIRK HOOGEWEG, te Arnhem.

ADVERTENTIE.

HOTEL DU COMMERCE

te Leiden.

wordt H.H. Medici ten zeerste aanbevolen.

M. DE GRAUW. Prop.

Maandblad tegen de Kwakz ligt ter lezing.

ABSOLUTE zekerheid van Succes.

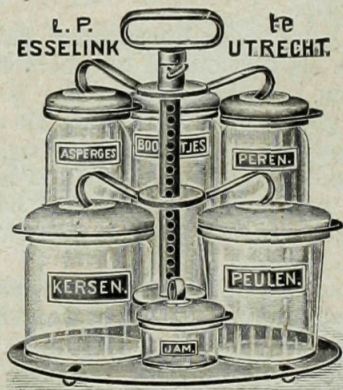
Versch bewaren

van VRUCHTEN en GROENTEN,

in GLAZEN zonder beugel noch Schroef,

MEET

Esselink's STERILISATOR.

In 't HUIS met de DRAGEN,

geheel compleete STERILISEER-APPARATEN

vanaf f 8 —.

SYST. WECK'S FLESSCHEN met nieuw model

Deksel en Lipring. Compleet vanaf 31 cts.

N.B. Vraagt Prijscourant.

ESSELINK, Utrecht.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 711

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD.

Mededeelingen van het Bestuur der Vereeniging.

Hoofdartikel: Kwakzalversmiddelen niet steeds gelijk in samenstelling.

Berichten: Hygienische Blätter — Het geheim van den dokter. — Geen kwakzalvers-advertenties. — Weer een onbevoegde die een dokter vraagt. — Nagemaakte Pinkpillen. — Krachtig optreden in Oostenrijk. — De pers en de kwakzalvers. — Lahmann's nalatenschap. — Een gewone uitvlucht.

Mededeelingen van verschillende aard: Sanatogeen. — De kruiden van De Haas. — Een voorbeeld ter navolging. — Een zoogenaamd anti-alcohol-poeder. — Goede voorbeelden van een paar Gezondheidscommissies. — Overgenomen uit „Hygienische Blätter”. — Uit de Pers.

Boekbespreking: Geneeskundige Encyclopaedie voor het huisgezin.

Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Aan Leden en Abonné's wordt bekend gemaakt, dat aan verzoeken tot toezending van een exemplaar van het door ondergeteekende samengesteld Register op de jaargangen XI—XX van het Maandblad niet meer kan worden voldaan, zijnde de oplaag thans geheel uitverkocht. Wel zijn nog exemplaren verkrijgbaar van het Register van Elk op de jaargangen I—X.

De Secretaris,
J. VAN RIEL.

Kwakzalversmiddelen niet steeds gelijk in samenstelling.

Wij willen hier enkele kwakzalversmiddelen bespreken die niet altijd uit dezelfde middelen zijn samengesteld. Wij, voor ons, zien daarin niet zoo'n groot bezwaar want al ware één en hetzelfde middel voortdurend uit dezelfde grondstoffen vervaardigd, en al behoorden zelfs die grondstoffen tot de meest gunstig bekende geneesmiddelen, dan nog zouden wij een middel blijven afkeuren dat tegen duizend en een kwalen zonder onderzoek van den patiënt, meestal onder allerlei schijnbaar schoonklinkende woorden, den lijders wordt aanbevolen. (*)

Zóó mogen echter de kwakzalvers niet redeneeren. Waar zij den volke verkondigen dat, dank zij ijverige studie en veel inspanning, het hun eindelijk gelukt is een middel te vinden dat alles en nog wat geneest daar moet dit middel toch altijd onveranderlijk van samenstelling zijn. . . . of weg is 't met de wonderkracht. Laten wij nu eens nagaan hoe het gesteld is met som-

(*) Waar wij dan ook bij de behandeling van een of ander kwakzalversmiddel meestal de samenstelling daarvan opgeven, geschiedt dit niet om daardoor aan te toonen dat wij met een kwakzalverij te doen hebben (daarvoor zijn andere kenmerken) maar om de aandacht van het publiek te vestigen op het gevaar, dat het loopt bij het gebruik van tal diermidelen en verder om het er op te wijzen, dat de belangrijke ontdekkingen, die de kwakzalvers beweren gedaan te hebben, geen ontdekkingen zijn.

mige van de meest gepubliceerde kwakzalversmiddelen.

Pinkpillen. Het laatste onderzoek, ten behoeve van onze Vereeniging verricht, dateert van Mei 1904 en geschiedde onder leiding van den heer P. v. D. WIELEN, Lector in de Pharmacie aan de Hoogeschool te Amsterdam. Het resultaat werd in het Maandbl. van Juni 1904 aldus medegedeeld:

„De analyse van de Pinkpillen, waarvan twee fleschjes werden onderzocht n.m.l. één door U gezonden en één aangeschaft in Amsterdam, is verricht door mijn assistent, de heer J. BLOMBERG, apotheker.

De inhoud van beide fleschjes bleek geheel identisch. Elk fleschje bevatte 36 pillen, welke samen 12.1 Gram wegen (gemiddeld per pil 336 milligram) de lichtste wegen 313 de zwaarste 342 m.G.

Suikerlaag per pil 74 m.G.

Oplosbare stof 77.4 m.G.

Suikerlaag bestaat uit suiker, talk en gom. Pillen bevatten als constituens *Tragacanth*, zetmeel (niet goed vast te stellen welk, daar het min of meer verkleisterd was) en *gentiaanpoeder*.

Aangetoond werd zink (niet quantitatief bepaald) kalium, ferro- en ferri-verbindingen.

Verder koolzuur en zwavelzuur.

Geen arsenicum, natrium of alkaloiden.

Het aschgehalte bedroeg bij drie bepalingen achtereenvolgens gemiddeld 236, 253.5 en 234 m.G. per pil, met suikerlaag.

Het ijzergehalte 18.2, 19.27 en 19.6 m.G. per pil.

Het koolzuurgehalte (één bepaling) in 3 pillen 26 m.G. koolzuur; berekend als kaliumcarbonaat, is dit 27.2 m.G. van deze stof onontleed per pil.

Pinkpillen zijn dus, zooals reeds meermaals werd medegedeeld, gewijzigde *Blaudsche pillen*, waarvan de werking door toevoeging van *gentiaan*, in ons geval, ondersteund wordt; misschien dat het zink-gehalte ook invloed op de werking heeft.”

Wij vestigen de aandacht op de afwezigheid van *arsenicum*; juist omdat beweerd was dat deze stof een bestanddeel van de Pink-pillen uitmaakte, was door ons om een nieuw onderzoek verzocht.

Vanwege de *Deutsche Apotheker-Verein* was een koker *Pinkpillen*, in oorspronkelijke verpakking ter onderzoek gezonden aan het pharmaceutisch Instituut van de Universiteit te Berlijn; ijzer, kalium, mangaan en zwavelzuur lieten zich gemakkelijk aantoonen. Verder werd nog de aanwezigheid van *phosphorzuur* vastgesteld, maar vergiften — dus ook *arsenicum* — werden niet gevonden.

Door het „*Pharmazeut. Gesellschaft*” te St. Petersburg (*Chemiker-Ztg.* N°. 8, 1905,) werden de Pinkpillen ook aan een onderzoek onderworpen; mangaan werd niet aangetroffen maar

wel *arsenicum*, n.l. 0.35 milligram per pil.

Aan de nauwkeurigheid der onderzoekingen valt niet te twifelen, en buitendien levert het erkennen van de aanwezigheid van *arsenicum* voor den deskundige geen moeilijkheden op. Het verschil in uitkomsten schuilt dus wel degelijk in de samenstelling.

Zwitserse pillen van Richard Brandt. De pillen, die hier te lande verkocht worden, bevatten een belangrijke hoeveelheid *aloë*. Daar, waar zooals b.v. in Oostenrijk, de invoer van *aloë*-houdende middelen verboden is, wordt deze zeer werksame stof eenvoudig weggelaten.

Pillen van Dr. De Brissac. Volgens het onderzoek van den heer J. VAN RIEL, opgenomen in het Maandblad van December 1902, waren de door hem onderzochte pillen gelijk aan gewone *Staalpillen* (Blaudsche pillen). Van geachte zijde ontvingen wij thans een rapport over bovengenoemd kwakzalversmiddel, waaruit blijkt, dat onder dien naam ook pillen worden verkocht, grootendeels uit *secale cornutum* (moederkoorn) en *herba sabinæ* (sevenboom) bestaande, met droppoeder tot massa verwerkt.

Dit verschil, is waarlijk zoo groot, dat de beide soorten pillen (beide voor een even schandelijk doel aanbevolen) ongetwijfeld verschillende makers moeten hebben gehad, die het publiek met een gelijkvullenden naam bedotten.

Anti-épileptique Uten. Dit praeparat tegen vallende ziekte (waartegen zooals de fabrikant in een brochure opgeeft o.a. *broomkalium* geen baat geeft) is reeds meermaals onderzocht.

Dr. L. VAN ITALLIE (zie Mbl. van Januari 1891) geeft op als samenstelling: een oplossing van *broomkalium* met een groen kleurtje en een geur naar amandelen.

Mevrouw A. C. A. S., Apotheker te Utrecht, vond, behalve een groene *aniline-kleurstof*, 12 % *broomkalium*.

Volgens een bekendmaking vanwege de politie te Darmstadt bestond het middel uit 10 % *broomkalium*, groen gekleurd en geparfumeerd met *Eucalyptusolie*.

JUBLONSKI (Ph. Zeit. 1903, 58) toonde aan 15.2 % *broomkalium*, alcohol (vermoedelijk als *gentiaan-tinctuur*) 1.073 % en *malachiet-groen-sulfozuur*.

AUFRECHT (Ph. Zeit. 1903, 58) vond slechts 10 % *broomkalium*, ongeveer 1 % van een bitter, alcoholisch plantenaftreksel en *bladgroen*.

Volgens THOMS, (Arbeiten aus dem Pharm. Institut der Universität Berlin, Apoth. Zeit. 1905, 23) werd geen *bladgroen* maar zeer waarschijnlijk *malachietgroen-sulfozuur*, circa 1 % van een bittere tinctuur en 16 % *broomkalium* gevonden.

Wij zouden deze voorbeelden nog met andere kunnen vermeerderen; de aangehaalde zijn echter o.i. voldoende om aan te toonen dat het de kwakzalvers al weinig kan schelen, *wat* zij het publiek laten slikken. Als zij maar het geld ontvangen.

En aan zulke menschen vertrouwt men zijn gezondheid toe!

BERICHTEN.

Hygienische Blätter is de titel van het officieele orgaan van de *Duitsche Vereeniging ter bestrijding der kwakzalverij*, uitgegeven door Dr. GEORG FLATAU te *Berlijn* en Dr. CARL REISSIG te *Hamburg*.

Wij ontvingen in dank het no. van Juni j.l. en zullen in dit en in eenige volgende no's een en ander uit dit Maandblad overnemen.

Het geheim van den dokter. „Naar het *D. v. N.* verneemt, is door Dr. K. te Ginneken bij de politie een aanklacht ingediend wegens vermoedelijke diefstal van een hoeveelheid van zijn geheim medicament, waarmede hij tuberculoselijders zoo succesvol behandelt.

Men vermoedt, dat deze diefstal heeft plaats gehad om het geheim daarvan scheikundig te onderzoeken hetgeen al meermalen tevergeefs werd beproefd.

Het bovenstaande vonden wij in de *N. R. Ct.* Enkele middelen zijn door ons reeds genoemd in het Maandblad van 1904; het zijn tabletten van *kinine* en *oleum chelidonii*, het laatste om te wrijven.

Geen kwakzalvers-advertenties. Door de Noordholl. afdelingen van den *Bond van Nederl. onderwijzers* wordt een propagandabladd voor de openbare school uitgegeven.

De Redactie besloot in dit blad, dat *gratis* verspreid wordt en dus grootendeels op de opbrengst der advertenties moet drijven, geen alcohol- en geen *kwakzalvers*advertenties op te nemen.

Wij zijn de Redactie zeer dankbaar voor deze medewerking. Zij geeft weer een goed voorbeeld.

Weer zoo'n mooie advertentie. „Wordt gevraagd ter assistentie

een Dokter,

bij iemand met drukke praktijk die de wettelijk bevoegdheid mist. Br. fr., letter T A 531, *N. v. d. D.*”

„Aan allen die Pinkpillen gebruiken. De Directeur-Scheikundige der Rotterdamche Volks-Apotheek maakt bekend, dat hij de buitenlandsche Pinkpillen scheikundig heeft onderzocht en dat thans Hollandsche Pinkpillen verkrijgbaar zijn van dezelfde samenstelling à f 1.20 per koker van 60 stuks.”

Het bovenstaande lezen wij dier dagen in een advertentie.

Wat een weldoener is toch die „Directeur-Scheikundig"! Trouwen reeds meerdere kwakzalvers-middelen zijn zooals hij zegt, door hem onderzocht en nagemaakt. Dit is op zich zelf zoo kwaad niet, maar erger is het, dat hij zijn middelen zeer dikwijls aanbeveelt met opsomming van allerlei kwalen, waarheen zij heeten te helpen. Precies als een gewoon kwakzalver.

Wat nu de Pinkpillen betreft, brengen wij in herinnering, dat 60 goed bereide *Blaudsche pillen* (waarmee de Pinkpillen vrijwel overeenkomen, doch die niet altijd „goed bereid” zijn) in elke apotheek zeker voor niet meer dan 60 cent te krijgen zijn.

Krachtig optreden in Oostenrijk. Melding makende van de waarschuwingen tegen het z. g. *Coza-poeder* (op een andere plaats in dit blad opgenomen) zegt *De Blauwe Vaan*, orgaan voor drankbestrijding, het volgende:

„Krasser is men in Oostenrijk te werk gegaan. Daar laat het ministerie van Binnenlandsche Zaken de talrijke proefzendingen van het „onfeilbaar geneesmiddel — voor zoover zij onder rembours geschieden — eenvoudig niet aan haar adres bezorgen door de post; bovendien heeft zij op de kranten die een advertentie voor dit artikel bevatten, beslag gelegd. Onder deze omstandigheden konden moeite en kosten der fabrikanten niet vergoed worden door veelvuldige afname van hun dure waar, en zoo zal Oostenrijk het dus maar zonder genezing door het *Cozapoeder* moeten doen!

Als fabrikant van dit wondermiddel wordt een D. en genoemd, OVE NIELSEN, die wegens zwendelachtige haargroei-advertenties tot gevangenisstraf werd veroordeeld en daarom naar Engeland vluchtte.

Vreemd toch, die combinatie van specialiteit in haarwater en genezing van drankzucht! Ook onze oude vriend JOSEPHUS leed er aan!”

De pers en de kwakzalvers. De Duitse afdeling der Boheemsche *Aerz'ekammer* heeft met de Duitse pers te Praag een vergadering gehouden waarin werd besloten, dat de *Aerz'ekammer* de pers voortdurend met inlichtingen ter zijde zou staan tot wering van advertenties omtrent „geheimmidelen”, die voor het publiek gevaar opleveren. Te München zijn soortgelijke onderhandelingen mislukt. (T. v. Geneesk.)

Dr. LAHMANN, de overleden voorstander van de natuurlijke geneeswijze, heeft indertijd zelf voorspeld dat hij de vijftig niet halen zou. Hij is gestorven aan hartzwakte. Zijn sanatorium dat plaats heeft voor 350 patiënten, herbergde steeds verscheidene honderden zieken. Er hooren 12 villa's als dependenties bij. Behalve Lahmann waren er negen dokters aan het sanatorium verbonden. Dr. Lahmann ontving elk jaar meer dan 700,000 mk., en laat een vermogen van 8 miljoen mk. na.

Een gewone uitvlucht. „f 1000 belooning voor hem, die kan bewijzen dat mijn haarwater geen haar op 't kaal te hoofd voortbrengt,” adverteerde een kwakzalver. Iemand met een kalen knikker bestelde een flacon, wendde het goed aan en bevond dat het niets hielp. Belust op de f 1000 ging hij naar den kwakzalver en liet hem zijn hoofd zien, terwijl hij tevens om het uitgeloopte geld vroeg. „Bewijst mij eerst,” zei de man van het haarwater, „dat gij 't kaalste hoofd hebt.”

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Sanatogeen.

Wij ontvingen een vraag om inlichting omtrent bovenstaand middel, die wij niet op de gewone wijze in de rubriek „Correspondentie” willen beantwoorden, te meer omdat in den laatsten tijd door brieven, getuigschriften enz. weder eene enorme reclame voor *Sanatogeen* wordt gemaakt. Wij meenen echter te kunnen volstaan door hier over te nemen, wat wij in het Maandblad van Mei 1904 schreven:

„Dit praeparat, meer als versterkend middel dan als geneesmiddel aangekondigd, wordt op zoo'n opzienbarende wijze onder de aandacht van het publiek gebracht, dat het door menigeen als een kwakzalversmiddel wordt aangezien.

Men denke slechts aan die groote advertentie, waarin den volke wordt verkondigd dat *Sanatogeen* „Door meer dan 1100 Professoren en Doctoren als een uitnemend en versterkend middel (wordt) aanbevolen bij *Zenuwziekten, Bloedarmoede, Rachitisme* (Engelsche ziekte).”

Aan hen, die ons om inlichtingen aangaande dit middel vroegen, kunnen wij slechts mededeelen dat het, volgens opgave van den fabrikant, bestaat uit: „95 deelen *Eiwitstof* uit versche melk en 5 deelen *Natriumglycerine-phosphaat*.” Dit komt vrijwel overeen met een opgaaf in de *Pharm. Centralh.* en met een voorloopig onderzoek, ten behoeve van onze Vereeniging door den heer Dr. L. J. B. VAN DER MARCK te Zutphen verricht.

Wij kunnen daaraan toevoegen, dat *natriumglycerine-phosphaat* tegenwoordig door sommige geneesheeren, vooral in 't buitenland, meermalen wordt aangewend en dat het eiwit uit de melk, de kaasstof, even als vele eiwitstoffen, tot de goede voedingsmiddelen behoort.

Of nu het mengsel van deze stoffen, door de „*Sanatogeen Werke Bauer en Cie te Berlijn*” volgens een aangewezen methode bereid en onder den naam van *Sanatogeen* in den handel gebracht, het *versterkingsmiddel bij uitnemendheid* is, dat, volgens de advertentie, dient „ter versterking van het lichaam en het zenuwgestel van volwassenen en kinderen,” kunnen wij niet beslissen.

Wel bekennen wij, dat de wijze van reclame ons niet met vertrouwen jegens het praeparat vervult. Goede wijn behoeft zoo'n krans niet.”

De kruiden van De Haas

Ofschoon wij reeds vroeger (Maandbl. Maart 1902) de samenstelling van deze kruiden, in hoofdzaak, hebben medegedeeld, kunnen wij thans een volledige opgave verstrekken, waaruit

dit wondermengsel bestaat. Door de welwillendheid van den heer V. VAN ITALLIE te Amsterdam, die de kruiden onderzocht heeft, zijn wij daartoe in staat.

Zij bestaan uit: *Sennabladen, kalmoeswortel, steranijs, rosmarijnbladen, kamillen, oranjeschillen, lijnzaad, vlierbloemen*, enkele bloemen van de *welriekende viool* en van *duizendguldenkruid, poeder van zoethout* en stelen van de *gezegende distel*.

De man denkt zeker: helpt 't eene niet, dan het andere.

Een voorbeeld ter navolging.

Wordt in vele gevallen daarvan naar buiten weinig vernomen, is ons Maandblad of de rubriek correspondentie voor niet-ingewijden daarvoor de eenige maatstaf, toch getuigt menig door het Bestuur ontvangen schrijven, dat onze Vereeniging zich in warm gestemde medestrijders mag verheugen.

Wij erkennen dit feit dan ook dankbaar, het geeft, nu wij ons voorbereiden over enkele maanden het 25-jarig bestaan der Vereeniging op passende wijze te gedenken, aanleiding daarvoor de noodige opgewektheid te gevoelen; het geeft ook moed om op den door de Stichters der Vereeniging eenmaal ingeslagen weg krachtig voort te gaan.

Strijden voor een volksbelang, strijden onbaatzuchtig, strijden, zoodat alleen zij die grof eigenbelang boven volksbelang stellen, daarvan schade ondervinden, kan nooit nutteloos blijven.

Zoo is ook het door ons en onze medestanders uitgestrooid zaad, ook al viel het niet altijd op even vruchtbaren bodem, ontkiemd.

Werden verdachtmakingen ons niet onthouden, toch heeft menigeen door ons geleerd de schoone, genezing-belovende woorden van kwakzalvers te wantrouwen.

Wel stemt het treurig, dat velen daartoe eerst droeve persoonlijke ervaring moesten opdoen, maar, gelijk zoo menig in ons archief berustende brief getuigt, zij hebben daardoor tevens geleerd in eigen kring tegen den kwakzalver te waarschuwen. Toch blijven er nog velen, wie, in verband met onze middelen, ons Maandblad niet voldoende bereikt en die wij toch zoo gaarne wenschten te waarschuwen of gewaarschuwd zagen.

Aangenaam stemde ons dan ook de ontvangst van een brief, waarin de schrijver, ons zijn voornemen te kennen gaf, om op Zondag 18 Juni voor de werklieden-vereeniging „*St. Joseph*” te *Loenen a.d. Vecht* een voordracht te houden over „*Kwakzalverij en Kwakzalvers*”.

En de geachte schrijver wilde het niet bij die enkele voordracht laten doch had zich voorgenomen in het „*Gebouw*” dier Vereeniging eene „*Zwarte lijst*” te doen ophangen, vermeldende de kwakzalversmiddelen, die in die streken het meest voorkomen, hunne geneeskracht en waarde; behoudende voorts ieder lid vrijheid om aanvulling of inlichting te vragen.

Zulk een optreden verdient uit den aard onze bijzondere sympathie; practisch nut kan daarvan uitgaan, in de eerste plaats voor de leden zelf en hunne gezinnen, in de tweede plaats voor allen, die van de daar gesproken woorden in wijderen kring zullen vernemen.

Wij hebben dan ook vergunning gevraagd, om van dit voornemen in ons Maandblad gewag te mogen maken en kregen daartoe welwillend verlof. Dit goede voorbeeld verdient ten eerste navolging. In werkmanskringen wordt helaas nog te veel geofferd aan kwakzalversmiddelen; het daardoor aan het loon onnut ontnomen bedrag kan aan het gezin op zooveel betere wijze ten goede komen.

Niet genoeg kan het verder herhaeld worden, dat vele dier middelen schadelijk zijn, ook doordat het gebruik daarvan aanleiding geeft, dat tijdige deskundige hulp aan den zieke wordt onthouden.

Wie het schoone voorbeeld, in Loenen gegeven, wil navolgen, wie in kringen, waar hij

invloed heeft, door woord en daad als onze medestrijder wil optreden, zal ons altijd ter medewerking bereid vinden.

J. VAN RIEL.

Een zoogenaamd anti-alcohol-poeder.

* Reeds sedert geruimen tijd werd weder een nieuw en natuurlijk onfeilbaar middel tegen dronkenschap in den handel gebracht, dat, zooals het in de advertenties en reclames heet, „beter werkt dan alle praatjes over onthouding”.

Het is Coza-poeder; een naam die als iets bijzonders indruk zal maken op elk, die niet weet dat het eenvoudig bestaat uit *gentiaanpoeder*, *kalmoespoeder* en *dubbelkoolzure soda*, zooals nagenoeg alle andere middelen tegen dronkenschap, die aan den man gebracht worden; de waarde is enkele centen, doch het geheimzinnig middel wordt aan de goedgelovigen en helaas! altijd ongelukkigen aangesmeerd voor 10 Mark (f 6.)

De „*Hamburger Nachrichten*” had eene aanbeveling van dit poeder opgenomen en omdat het adverteeren van kwakzalverijen daar ter stede is verboden (gelijk bijna in geheel Duitschland), wanneer daarbij tevens de naam van ziekten of kwalen genoemd wordt waartegen zij heeten te helpen, volgde een aanklacht tegen den redacteur van dit blad van de zijde der Hamburgische Medizinalbehörde.

De redacteur verweerde zich door te zeggen niet te weten, dat drankzucht als een ziekte beschouwd wordt en dat hij juist van meening geweest was een goed werk te doen met de plaatsing. Deze onwetendheid werd als verzachtende omstandigheid in aanmerking genomen en de redacteur tot slechts 25 Mark (f 15) boete veroordeeld.

Deze laatste verontschuldiging zou in Nederland niet meer opgaan, sedert Prof. WEFERS BETTINCK op verzoek van den Centralen Gezondheidsraad het bewerkte middel heeft onderzocht en deze Raad het resultaat in zijn officieel orgaan heeft gepubliceerd en doen mededeelen aan alle nieuwsbladen hier te lande (Zie Maandblad van Febr. en Maart 1904.)

Toch kan de firma, die het zaakje exploiteert, juist in Nederland gerust voortgaan met te adverteeren en de menschen te bedriegen met een valschen naam, met bedriegelijke verzekering eener zoogenaamde onfeilbare genezing, en daarvoor enorme prijzen bedingen; zulke praktijken toch zijn straffeloos hier te lande, mits het artikel, dat men wenscht aan te smeeren slechts — juist omgekeerd als in Duitschland — den naam gegeven wordt van „geneesmiddel” en nuttig in met name genoemde ziekten!

Doux pays!

Goede voorbeeld n van een paar Gezondheidscommissiën.

* Wij lezen in het verslag over 1904 der gezondheidscommissie, zetelende te *Ter Neuzen* en omvattende de gemeenten: Axel, Hoek, Neuzen, Overslag, Philippine, Sas van Gent, Westdorpe, Zaamslag en Zuiddorpe, dat in de vergadering van 17 Mei werd besproken eene advertentie voorkomende in de *Terneuzensche courant* van Donderdag 21 April, aldus luidende:

— Ondergeteekende, exploitant van het zoo beroemde middel tegen Croup en Kinkhoest en andere keelaandoeningen, heeft voor de prov. Zeeland als agent aangesteld, de heer K. Haak, van Sluishil, bij wien particulieren en wederverkoopers zich voor den in- en verkoop kunnen vervoegen. Chr. Maas, Nordhorn.”

Besloten werd aan den heer K. Haak het volgende schrijven te zenden:

De Commissie, gelezen hebbende in de *Terneuzensche courant* van 21 April j.l. uwe advertentie: bekendmaking van den verkoop van een middel tegen de zoo zeer gevaarlijke ziekte croup, waardoor voor de lijders, bij de gebruikmaking van dat middel, niet tijdig genoeg de hoogst noodzakelijke geneeskundige hulp zal worden ingeroepen, geeft u in overweging het annouceren te staken, daar de commissie anders genoodzaakt zal zijn daartegen de noodige maatregelen te nemen.

In het verslag over hetzelfde jaar eener andere

commissie, mede in Zeeland, namelijk te *Hulst* en omvattende de gemeenten Boschkapelle, Clinge, Grauw en Langendam, Hulst, Hengstdijk, Hontenisse, St. Janssteen, Koewacht, Osse-nisse en Stoppeldijk, zien wij dat tot de administraties van de lokale bladen het verzoek is gericht om, zooveel mogelijk, zoogenaamde kwakzalversadvertenties uit hunne advertentiekolommen te weren, daar door het aanwenden van die zoo druk geprezen middeltjes er gevaar zou kunnen bestaan, dat eene ziekte verslecht of althans de tijdige inroeping van medische hulp wordt uitgesteld, zoodat eene ziekte daardoor ongeneeslijk zou kunnen worden. Resultaat had dit verzoek niet, moet de Commissie er echter helaas bijvoegen!

Overgenomen uit „Hygienische Blätter.”

Het been moet weg. Men is op het gebied van de kwakzalverij aan alle mogelijke en onmogelijke mededeelingen gewend. Het geval, in het volgende bericht, toont echter dat zelfs het ongelukkigste nog plaats kan vinden. De *Tagliche Rundschau* van 9 April 1905 meldt: De 16-jarige zoon van zekeren M. viel bij een vechtpartij zoo ongelukkig, dat hij zijn linkerbeen brak. De vader ging met den jongen naar een schrijnwerker in het dorp, die den naam had beenbreuken te kunnen genezen. Deze bezag het toegebrachte letsel en in zich zelf mompeland: „de breuk is koet — daar helpt niets meer aan — het been moet weg”, haalde hij een scherp slagersmes en scheidde met eenige flinke sneden het been van het lichaam. De toestand van den geamputeerde is hopeloos.

Ziekten, die geen geneesheer meer kan helpen, nam de 23-jarige kastenmaker SCHWAGER te *Hochspeyer* in behandeling. Hij liet o.a. een zieke, die aan keel- en longtering leed, dagelijks 14 koppen thee en een halven liter urine drinken. Deze, wien genezing binnen 4 weken was beloofd, stierf vijf dagen na het begin der kuur. Een vrouw, lijdende aan longen en hart, die op dezelfde wijze werd „behandeld”, stierf reeds na 3 dagen.

De kastenmaker, wegens deze feiten vervolgd, werd..... *vrijgesproken*. Daar, naar het oordeel der deskundigen, de urine-goochelaar zwak van geestvermogens was, oordeelde de rechter, hoezeer hij de handeling van den kwakzalver ook als zwendel beschouwde, dat hij in zijn „kunst” geloofd had en zich derhalve niet bewust was, dat hij tegen de wet had gehandeld.

Heerlijke gevolgen van de vrijheid aan ieder om de geneeskunde uit te oefenen!

Uit de Pers.

In het Mei-nummer van *Boon's Geïllustreerd Magazijn* bespreekt Dr. H. PINKHOF, op de volgende wijze wat men naar zijn opvatting moet denken van de kwakzalverij, vooral zooals deze zich in onzen tijd voordoet.

„Wat moet men kwakzalverij noemen en wat is een kwakzalver? Deze twee begrippen gaan niet geheel samen, evenmin als diefstal en dief. Als iemand één keer steelt onder zeer verschoonbare omstandigheden, dan is zijn handeling in ieder geval een diefstal, doch het zou zeer verkeerd zijn, hem nu eens en vooral dief te noemen. Maar omgekeerd zijn er menschen, die men (als het niet verboden was) gerust voor dieven zou kunnen uitmaken, terwijl hun handelingen, hoe ook af te keuren, niet letterlijk met den naam diefstal kunnen worden bestempeld. Zoo zou ik kwakzalverij willen noemen: iedere handeling of raadgeving; strekkende om zieken of gewonden te behandelen, welke geschiedt door een persoon, die de daartoe noodige kennis niet bezit. Ieder, die niet in de geneeskunde heeft gestudeerd, en daardoor geheel en al mist de kennis, noodig om den toestand van den zieke of gewonde te beoordeelen en de uitwerking van zijn handelingen of raadgevingen te begrijpen, en niettemin raad geeft, of handelingen verricht, oefent *kwakzalverij* uit. Tenzij het handelingen of raadgevingen zijn, waarvoor hem door een geneeskundige de noodige kennis is verstrekt, zooals een verpleger of verpleegster, die, zoo *noodig*, enkele verrichtingen op zich mag nemen, welke tot het gebied van den geneesheer behooren; de in een cursus wel onderrichte mannen en vrouwen, die eerste hulp bij ongelukken verlenen; de hui.moeder, die door den dokter is

ingelicht omtrent bepaalde verchijn-elen, die bij haar kinderen kunnen voorkomen en de middelen die zij in dit geval mag aanwenden. Ieder die buiten deze omstandigheden van geneeskundigen raad dient, maakt zich schuldig aan *kwakzalverij* en dit is een verkeerde handeling, gelijk ik straks uitvoerig zal aantoonen, maar hij is nog niet altijd een kwakzalver, wat in mijn oogen een zeer verachtelijk mensch is, doch kan een braaf, welwillend en eerbiedwaardig persoon zijn. Een kwakzalver zou ik willen noemen iemand, die zijn beroep maakt van het behandelen van zieken, evenals een geneesheer. Maar, terwijl bij den geneesheer op den voorgrond staat, te doen, wat hij kan om den zieke te genezen, en eerst in de tweede plaats de noodzakelijkheid komt, om door de behandeling van zieken zijn levensonderhoud te verdienen, is bij den kwakzalver het streven om aan de zieken geld te verdienen de hoofzaak en kan het hem vostrekt niet schelen of de zieke beter wordt. Als nu een dokter, zooals helaas wel eens voorkomt, naast een kwakzalver gaat zitten tegen een zekere belooning en den zieken, die den kwakzalver komen raadplegen een receptje meegeeft, waardoor dan de kwakzalver wordt gedekt tegen vervolging, dan pleegt hij geen kwakzalverij, maar hij is toch een kwakzalver.

Er is dus goedbedoelde en kwaadbedoelde kwakzalverij. De eerste is intusschen volstrekt niet ongevaarlijk, en ik zou ieder, die zich daaraan wel eens schuldig maakt, — zij zullen onder mijn lezers ook wel voorkomen — ernstig willen raden, hun fiet-hebberij te laten varen. In uw familie is bekend een middeltje tegen kinkhoest, dat indertijd door iemand is aangeraden, die het „uit Noord-Brabant” had medegebracht. Het recept ervan is in handen van apotheker zus en zoo, die, op verzoek, het „kinkhoestmiddel” aflevert. Als gij verneemt, dat bij uw kennissen of in het gezin van de werkster kinkhoest is, verwijst gij hen naar dien apotheker. Welnu, die apotheker is een kwakzalver en gij maakt u schuldig aan kwakzalverij. „Maar”, zult gij vragen, „wat kan dat nu voor kwaad? Ik verzeker u, dat bij een aantal kinderen de hoestaanvallen dadelijk zijn verminderd”. Ik kan dat best gelooven. Maar u weet evenmin als ik, hoe dat is gekomen. Het kan zijn, dat het middel eerst wordt geproefd, als de ziekte al een poos heeft geduurd, zoodat het aantal hoestaanvallen reeds vanzelf zou zijn gaan verminderen. Maar het kan ook zijn, dat het drankje een wat overmatige hoeveelheid verdoovende stoffen bevat, waardoor zeer zeker de hoest kan worden *onderdrukt*, maar tevens het zenuwstelsel van het kind *blijvend* kan worden benadeeld. Ik weet niet, of het zoo is, maar u weet niet, dat het *niet* zoo is. *Wilt u dat nog langer op uw verantwoordelijkheid nemen?* Daar zie ik u niet voor aan, want dan zou ik uw kwakzalverij niet langer voor goedbedoeld aanzien. En ook is alle kinkhoest niet hetzelfde. In sommige gevallen ontstaat tijdens de ziekte een longontsteking, enkele gevallen gaan over tot tuberculose. En terwijl de werkster in goed vertrouwen haar kind uw drankje toedient, kan het zijn, dat het tijdig inroepen van geneeskundige hulp veel onheil had kunnen voorkomen. Nog eens, mag het uw schuld worden, dat de dokter te laat werd geroepen?

Dit is nu een van de voorbeelden van goedbedoelde kwakzalverij. Wie haar bedrijft, begrijpt niet, dat men, om een ziekte te behandelen, ten minste moet kunnen weten of zij een normaal verloop heeft; of de verschijnselen die zich voordoen een bijzondere behandeling vereischen; van welke verschillende middelen op grond van wetenschap en ondervinding nut kan worden verwacht; welke van die verschillende middelen gepast zijn voor den zieke in het onderhavige geval en aan welke mogelijke nadeelige werkingen moet worden gedacht. Maar dat niet begrijpen *verklaart* deze soort van kwakzalverij, maar kan haar *niet verontschuldigen*. Een kinkhoestmiddeltje behoort nog tot de onschuldigste zaken op dit gebied. Ernstiger zijn de „geheime middelen” tegen vallende ziekte, tuberculose, kanker. Waarom toch worden juist bij zulke ziekten geheime middelen aan den man gebracht? Omdat het ernstige, langdurige, dikwijls ongeneeslijke ziekten zijn. Zou dit nu niet juist een reden zijn, om de verantwoordelijkheid voor lijders aan deze ziekten over te laten aan personen, die de verantwoordelijkheid kunnen dragen, omdat zij er althans zooveel van weten, als men redelijkerwijze kan vorderen? Er is iets aan de machine defect. De boot gaat langzamer varen; gij hoort een bedenkelijk gerammel en gestoot. Gij gaat naar de machinekamer. De machinist staat zich te bedenken. Hij moet nog eerst nagaan, waar het hapert en dan pas kan hij zich afvragen, of hij het gebrek kan herstellen en hoe hij dat moet doen, of dat de boot moet dokken. Valt het u nu in, den kapitein aan te raden om den machinist geen raad te

vragen, maar veeleer eens die beste machine-olie te probeeren, waarmee uw tante onlangs haar naaimachine heeft bevochtigd toen de naald steken overvloeg?

Neen, ik zie u voor wijzer aan. En als een der omstanders zich zulk een raad zou laten ontvallen, zoudt ge hem in koor uitlachen! Waarom? Hoe komt het, dat gij begrijpt, dat iedere raad van een onbevoegde hier een dwaasheid is, en dat gij dat niet begrijpt als het die wondermachine, het menselijke lichaam betreft? Doordat gij van de stoommachines veel of weinig, maar althans iets weet, genoeg althans, om te weten, dat gij niet in staat zijt, er iets aan te doen als 't niet goed gaat, en van de menselijke machine weet gij veel te weinig. Tracht van de samenstelling en de verrichtingen van ons lichaam wat te weten te komen; als men slechts onthield wat men op de lagere school leerde, dan zou menigeen zich van gevaarlijke bemoeiingen op geneeskundig gebied onthouden.

Gevaarlijk! Ik noemde zooveen vallende ziekte, tuberculose en kanker. Al deze ziekten zijn vatbaar voor behandeling. Men mag van een lijder aan vallende ziekte nooit zeggen, dat er toch niets aan te doen is en dat men daarom het middel van de familie X. gerust eens kan probeeren. Want er zijn gevallen, waar wel wat aan te doen is. Al zullen er zijn, die niet te genezen zijn, toch komen er ook onder de ongeneeslijke gevallen een aantal voor, waarbij men door zorgvuldige regeling der voedingwijze en nauwlettende waarneming van de ziekteverschijnselen kan maken, dat het aantal aanvallen vermindert en dat die aanvallen minder hevig zijn. Als men nu weet, dat een hevige aanval met levensgevaar kan gepaard gaan en dat dikwijls het kort op elkander doorstaan van zulke hevige aanvallen de verstandelijke vermogens benadeelt, zal men inzien, van hoeveel belang het is, den lijder aan vallende ziekte tijdig toe te vertrouwen aan geneeskundige behandeling. En tevens zal men begrijpen, dat met het familiemiddel groot kwaad kan worden gesticht.

Hetzelfde is het geval met tuberculose. Dat weet nu nagenoeg iedereen, dat er een aantal tuberculoselijders zijn, die door een doeltreffende behandeling kunnen worden genezen of zoodanig verbeterd, dat zij weer flink werkzaam kunnen zijn. Maar dan mag, zoodra men weet dat men met tuberculose te maken heeft, geen tijd worden verzuimd met geheimzinnige middeltjes. Ik zou haast denken, dat ieder ontwikkeld mensch dit tegenwoordig wel weet. Maar als het niet goed gaat; als „de arme kunst”, gelijk onze *De Geneesket* zegt, „weer vergeefs zocht naar 't kruid, dat nergens wast op aard”, en de arme zieke verloren is—oh, dan is het niet zoo erg, als hem de troost wordt geboden van een middeltje, waarvan hij gelooft, dat het hem misschien kan helpen. Dan pleegt de goetwillige kwakzalverij geen erger bedrog dan de dokter, die zelf, tegen beter weten in, den zieke telkens verzekert, dat hij hem nu wat nieuws zal geven, wat dit of dat verschijnsel zeker zal verzachten, en dat, als het met dien vermoeienden hoest wat beter gaat, de geheele toestand zal verbeteren. Maar daarom, als het zóver is, dat de dokter zelf wordt gedwongen, menschlievende kwakzalverij te bedrijven, word dan althans openlijk zijn medeplichtige, als u een geheim middel wordt aan de hand gedaan. Kan dit geen kwaad, hij zal u onder deze omstandigheden stellig niet verbieden, het toe te passen. Waarom u een korten tijd van hoop te ontrooven?

Bij kanker is het gevaar, gelegen in het gebruik van geheime middelen, het allergrootst. Kanker kan worden genezen, doch alleen, indien zoo vroeg mogelijk de ziek geworden deelen door middel van een operatie worden verwijderd. Wel zijn er eenige betrekkelijk goedaardige vormen van kanker, die onder den invloed van in- of uitwendige geneesmiddelen tot stilstand, ja tot genezing kunnen komen, doch om te beoordeelen of er in een bepaald geval van zulk een minder kwaadaardigen kanker sprake is, daartoe is een nauwkeurige kennis der ziekte noodig, die niet één leek kan bezitten. Iedere week die wordt verspild met het probeeren van geheime middelen, kan maken, dat een nog te opereeren kanker zich ontwikkelt tot een, die door operatie niet meer voor goed te genezen is. De geneesmiddelen, waarvan de geneesheer het op wetenschappelijke gronden mogelijk acht, dat zij op den kanker een gunstigen invloed kunnen uitoefenen, worden door hem alleen beproefd in gevallen, waarin geen hoop meer bestaat, dat een operatie redding kan brengen. Zooveel te meer moeten „geheime middelen”, wier werking men niet kent, worden achterwege gelaten in gevallen waar een operatie nog mogelijk is. De gevallen, waarvan men weet te verhalen, dat het „geheime middel” heeft geholpen, waren of goedaardige gevallen, of in het geheel geen kanker; want het is een gewone kunst van de kwakzalvers, om onschuldige ziektegevallen uit te maken voor zeer gevaarlijke, opdat zij de wonderbaarlijke uit-

werking hunner middelen kunnen aantoonen. Maar wie geen kwakzalver is en alleen uit goedigheid kwakzalverij zou willen bedrijven, weet nu, dat hij daardoor zijn medemenschen aan de grootste gevaren kan blootstellen. En als hij aan den anderen kant meent, dat zijn geweten bezwaard zou blijven, zoo hij een middel, dat toch misschien goed zou kunnen doen, aan den zieke onthield, wel dan is er geen bezwaar om aan den dokter mede te deelen, wat men op het hart heeft. Deze zal dan het middel door een schei- of plantkundige doen onderzoeken en als er iets goeds aan is, zal hij er gaarne gebruik van maken, terwijl men, als het kwaad kan of noch goed noch kwaad kan doen, dit dan met een weet.

Maar als ik den liefhebberij-kwakzalver goed door zijn vest heen kijk, zie ik, dat hij in die openhartigheid toch niet veel zin heeft. Als een „geheimmiddel” in de gewone artsenschat der geneeskundigen zou terecht komen, dan zou de bekoring van het geheimzinnige er af zijn. En die trek naar het geheimzinnige is het juist, die, meer nog dan de zucht om den evenmenschen te helpen, de grond is der goedwillige kwakzalverij. Het is heel iets anders, of een middel van „de nonnetjes” komt, of dat hetzelfde middel van een dokter komt. Wat op het gebied van geneeskundig bijgeloof ook onder zoogenaamd geavanceerde klassen wordt beleefd, is niet te gelooven voor wie het niet dagelijks bijwoont. Een ring, gemaakt van een schroef van een doodkist, olie waarin een kikker levend is gekookt, een kooi met een tortelduif in bed, een pakje met pieren om den hals gelegd, dat zijn in veler oogen louter krachtige geneesmiddelen bij allerlei ziekten. Was de naastenliefde en niet de trek naar het geheimzinnige de voornaamste drijfveer van onzen dilettant, dan zou hij toch er op gesteld moeten zijn, dat ook de officieele geneeskunst kennis kreeg van zijn middel, zoodat geheel de lijdende menschheid er van kon genieten.

Nu zal mij worden tegengeworpen, dat menige dokter den leek zal uitlachen, die met een „geheimmiddel” komt aandragen, en dat geloof ik ook wel, want er is reden genoeg voor. Maar dan moet men niet rusten, voordat men den man heeft gevonden, die het onderzoek wil instellen. Natuurlijk zijn een aantal middelen zóó onzinnig, dat ook de meest tolerante dokter er voor zou bedanken, om zijn tijd en moeite of die van anderen aan het onderzoek daarvan te vermorsen. Maar de geneeskunde heeft het nimmer versmaad, middelen en geneeswijzen, die bij leeken in zwang waren, naar hun waarde of onwaarde te onderzoeken. Tal van geneesmiddelen, die wij aan het plantenrijk ontleenen, zijn oorspronkelijk middelen geweest, die de landbevolking bij bepaalde ziekteverschijnselen had toegepast, en waarvan het nut door langdurige ondervinding was bevestigd. Ook van wilde volken heeft de geneeskunde gaarne willen leeren.

Zóó zijn wij gekomen aan onze beste overzeesche geneesmiddelen. Ik wil slechts twee voorbeelden noemen, betreffende geneesmiddelen, die aan ieder bekend zijn: kinine, het kina-extract en talloze andere middelen zijn ontleent aan de bast van den kina-boom, die reeds bij de oorspronkelijke bewoners van Zuid-Amerika tegen koorts werd aangewend; de cocaine, het middel, waarmee men deelen van het lichaam gevoelloos kan maken, hij, bij het trekken van kiezen, is een bestanddeel van de coca-bladeren, die wij ook uit Zuid-Amerika krijgen. De bewoners kauwen daar coca-bladeren op hun lange bergtochten en maken daardoor hun maag gevoelloos voor den honger. En zoo zou het kunnen gebeuren, dat ook de middelen, die in het geheim door de Europeesche wilden, als ik hen even zoo mag noemen, worden gebruikt, voor een deel nuttig zouden kunnen worden in de hand van den geneesheer. Maar dan moet men ze niet voor hem verborgen houden.

Een tusschenling tusschen dengenen, die te hooi en te gras kwakzalverij bedrijft en den kwaadwilligen beroep-kwakzalver is de kwakzalver uit menschenmin, die zonder geldelijk belang, regelmatig kwakzalvert. Deze is reeds heel wat gevaarlijker dan de liefhebber. Een groote hoeveelheid onwetendheid en warmwilsheid is er noodig om zich te verbeelden, dat men zieken kan behandelen en mag weglokken van de deskundigen, zonder dat men iets weet van ziekte of van de middelen om die te herkennen. Dat ongeveer naastenliefde hierbij de voornaamste drijfveer is, maakt de zaak volstrekt niet beter. Vooral goddharfige mevrouwen kunnen op dit gebied gevaarlijker worden dan Jaq the Ripper, vooral zoo zij de arme zieken nog bovendien door liefdadigheid tot zich lokken.

Maar het allergevaarlijkst is de beroepskwakzalverij. Onder welke vormen deze zich vertoont en wat wij daarvan moeten denken, wil ik een volgenden keer vertellen.

BOEKBESCHOUWING.

Geneeskundige Encyclopaedie voor het huisgezin. Afl. 10, uitgave: Scheltema en Holkema's boekhandel.

Ook deze aflevering bevat, even als de voorgaande, veel behartenswaardige werken. Wij brengen, als voorbeeld, een enkele onder de ogen van onze lezers.

Onder het hoofdstuk „Vallende Ziekte” (Epilepsie) vinden wij o. a. het volgende:

„De epilepsie is een geesteslijke ziekte. Dikwijls zelfs geneest zij zóóder dat een bepaalde behandeling werd toegepast. En dit feit verklaart hoe soms schijnbaar goede resultaten worden verkregen door kwakzalvers; we worden herinnerd aan de middeleeuwen: beensach van eksters die in de 2 nachten na Kerstmis zijn geschoten, fijn gemalen hennepgaren, allerlei handopleggingen en tooverformulieren! Eén middel slechts heeft dan toets tot op heden doorstaan: het broom. Dit is echter geen onschuldig middel, en het moet streng worden veroordeeld, dat het broom zeer dikwijls zonder geneeskundig voorschrift wordt gebruikt. Nog strenger moest worden opgetreden tegen die kwakzalvers, die het broom, in geheimmiddelen verwerkt, de wereld insturen en dan op hun prospectussen tegen het gebruik van het broom, „dit gevaarlijk vergif”, waarschuwen. Broom mag slechts worden toegepast onder voortdurende controle van den geneesheer en met strenge opvolging van zijn verdere voorschriften omtrent de te volgen levenswijze. Dan alleen kan het de genezing bevorderen. Veel epileptici konden genezen, wanneer ze dezen raad ter harte namen.”

BOEKBESCHOUWING.

L. D. te A. De vraag over *Sanatogeen* vindt gij op een andere plaats in dit blad beantwoord.

C. A. S. te O. B. Wij kunnen u op 't oogenblik niet nader inlichten; zooals gezegd, kennen wij de samenstelling der pastilles niet. Wilt gij ons enkele ter onderzoek zenden?

N. te 's-G. Wij danken u voor uw briefkaart; het boek is besteld.

Toezender van *Apeldoornsch Weekblad*. Ook u betuigen wij onzen dank. Wij zullen omtrent deze zaak inlichtingen inwinnen.

H. W. C. E. H. te R. Aan uw verzoek is voldaan.

ADVERTENTIEN.

HOTEL DU COMMERCE

te Leiden,

wordt H.H. Medici ten zeerste aanbevolen.

M. DE GRAUW, Prop.

Maandblad tegen de Kwakz. ligt ter lezing.

ABSOLUTE zekerheid van Succes.

[Verschikbewaren]

van VRUCHTEN en GROENTEN, 3/12

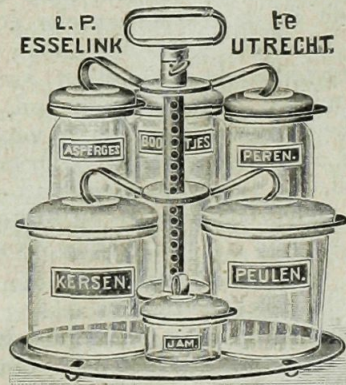
in GLAZEN zonder beugel [noch] [Schroef,

MET

2

Esselink's STERILISATOR.

L. P. ESSELINK te UTRECHT.

In 't HUIS met de DRAGEN, geheel compleete STERILISEER-APPARATEN!

vanaf 3/8.—

SYST. WECK'S FLESSCHEN met nieuw model Deksel en Lipring. Compleet vanaf 31 cts.

N.B. Vraagt Prijscurant.

ESSELINK, Utrecht.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD.

Mededeelingen van het Bestuur.

Hoofdartikel: Het scheikundig laboratorium van Jasinski & Co.
Berichten: P. Kruijsse overleden. — De openbare waarschuwingen van den Gezondheidsraad te Karlsruhe in een bundel vereenigd. — Geneeskunde en kwakzalverij. — Spotten met de Wet. — Onbevoegde uitoefening der geneeskunde. — Een vrouwelijke uroscop. — Kneipp-artsen in de oudheid. — Reclame-geneesmiddelen en indolente medici.

Mededeelingen van verschillenden aard: Lilonese. — Het Sap van Vantura. — Een schadelijk haarkleurmiddel. — Electro-Vigneur van Dr. Mac Laughlin. — Onze wetten niet meer voldoende. — Nalezing op de beraadslaging over de Loterijwet. — Beoordeeling van kwakzalversovertreedingen van de zijde der gerechtelijk-geneeskundigen. — Om de dokters te lijmen. — Weer een vals attest. — Bestrijding der kwakzalverij in het buitenland.

Boekbeschuwing: Geneeskundige Encyclopaedie voor het huisgezin.

Correspondentie:

Vereeniging tegen de Kwakzalverij. Mededeelingen van het Bestuur.

Het is het Bestuur bijzonder aangenaam te kunnen mededeelen, dat Prof. Dr. HECTOR TREUB aan het daartoe aan Zijn Hooggeleerde gericht verzoek wel heeft willen voldoen, door zich bereid te verklaren op de a. s. algemeene vergadering, ter gelegenheid van het 25jarig bestaan der Vereeniging, een voordracht over kwakzalverij te houden.

Ook de Leden zullen ongetwijfeld met groote waardeering van dit welwillend en voor onze Vereeniging vereerend voornemen van dien geachten hoogleeraar kennisnemen.

Namens het Bestuur,
J. VAN RIEL,
Secretaris.

Een eigenaardig scheikundig laboratorium. Jasinski en Co.

(Naar aanleiding van een onderzoek van de afd. Amsterdam.)

Wanneer men de Ceintuurbaan te Amsterdam lange wandelt, dan kan men zien dat in een der huizen een scheikundig laboratorium van de firma JASINSKI en Co. is gevestigd.

Vreemd zal men het vinden voor de ramen van het laboratorium allerlei artikelen te bemerken die men dáár niet zou zoeken, maar de bevreemding zal verdwijnen als men de volgende advertentie, in verschillende bladen voor komende, leest:

„Voor de Dames!

Mevrouw JASINSKI,

te Berlijn en Weenen opgeleid en gediplomeerd.

AMSTERDAM, Ceintuurbaan 260, bij de Ferd. Bolstraat, aan de Tramlijn 3 of 4.

Spreekuren dagel., ook Zondags van 11-5, 's avonds van 8-10 uur.
Dringend Aanbevolen! Ons apparaat „Felicitas.”

wett. ged. Prijs f 10.25 remb.

Enorm succes! De Pastilles v. Dr. LADISLAUS JASINSKI, Vrouwenarts te Lemberg.

De doos f 2.25. — Veroud. gev. f 3.75 en f 5.25 remb.

Vraagt! Tabletten „Marguerite.” De doos f 1.75 remb.

Met goed bekroond. Parijs 1900. Brussel 1898.

Met bekendheid verzekeerd door het Scheikundig Laboratorium JASINSKI & Co.

Het doel van deze kennisgeving is o.i. duidelijk genoeg; wij behoeven het niet nader uiteen te zetten. Nieuwsgierig intusschen naar de „onschadelijke” middelen, die de te Berlijn en Weenen gediplomeerde Dame aan hare *lijderessen* aanbeveelt, vonden wij een onderzoek van enkele dier middelen, waarvan ons eenige waren toegezonden, niet ongewenscht. De heer J. P. v. D. MAREL te Amsterdam was zoo welwillend het onderzoek op zich te nemen en meldde ons het volgend resultaat:

„1e Pillen, in een kartonnen schuifdoosje. Elk uur 5 pillen in te nemen. Ruim 300 m.gr. per stuk, goed bereid. Als bestanddeelen gevonden:

Oleum sabinæ (Olie van sevenboom), drop en zoethoutpoeder.

„2e Koekjes, verpakt in een dun papiertje, Om de 2 uur 1 in te nemen; hielp het niet dan om het uur,

Een koekje weegt pl.m. 3½ gram; sommige waren uit elkaar gevallen; slecht gemengd. Als bestanddeelen werden aangetroffen: *Citroenzuur*, *hydrochloras chinini*, (zoutzure kinine) *suiker* en *cacao*.

„3e. Een fleschje met troebel vocht, 10 gram om het uur in te nemen. Het bevatte: *Extractum hydrastis liquidum*. (Vloeibaar hydrastis-extract) *Tinctura acida aromatica* (Zure aromatische tinctuur) en wijn.

„4e. Een doos poeder om uit te spuiten. Het poeder is boorzuur.

Wanneer wij, met bovenstaand rapport in handen, het slot der advertentie nog eens nalezen en daar zien: „De onschadelijkheid wordt verzekerd door het Scheik. Laboratorium Jasinski en Co.”, dan durven wij gerust beweren dat de eigenaars van dat laboratorium voor geen kleintje vervaard zijn. Want schadelijk — erg schadelijk zijn sommige der geneesmiddelen, waarvan het laboratorium de onschadelijkheid verzekert.

Oleum Sabinæ mag in de apotheken slechts in gesloten vergifkasten worden bowaard en van *Extractum hydrastis liquidum* mag, volgens de Nederl. Pharmacopee, aan een volwassene niet meer dan 4 gram per dag worden ingegeven. En welk een nadeelige werking juist deze geneesmiddelen op het menschelijk lichaam uitoefenen — och, Dames, vraagt het uwen geneesheer en hij zal het u duidelijk maken, dat uw gezondheid, zelfs uw leven ernstig worden bedreigd door de laakbare hulp van de te Berlijn en Weenen gediplomeerde.....

Wij zijn in het bezit van een verklaring van een geneeskundige, bij wien een door het laboratorium behandelde dame later hulp zocht, die bewijst dat wij niet te veel hebben gezegd.

De bestierders van het laboratorium schijnen niet op hun mondje te zijn gevallen. Ten blijke daarvan laten wij hier een brief volgen, door de

firma gericht tot een dame, die eerst nader inlichtingen verzocht en die ons is toevertrouwd met vrijheid dien openbaar te maken. De brief luidt aldus:

Mevrouw!

Uwe geëerde letteren hebben wij heden met belangstelling gelezen.

Bij uw bezoek hier aan onze inrichting heeft Mevrouw Jasinski U onze N. M. Spuit aanbevolen.

Daarop heeft U te kennen gegeven, in het bezit te zijn van eene spuit, overeenkomende met onze spuit.

Indien dat de waarheid is, dan kunt U wel het succes verkrijgen, mits U onze wetenschappelijke raadgevingen zult opvolgen.

Deze verstreken wij echter bij eene doos poeder van f 5 niet kosteloos.

U sprak ook over poeder voor de spuit, afkomstig hier uit Amsterdam. Is U daarvan overtuigd, dat dit doelmatig poeder is? Indien U alzo uwe spuit het doelmatige poeder en ons poeder om in te nemen, aanwend, dan kunt U bepaald een gunstig resultaat behalen.

Het voornaamste echter hierbij is, dat de voorschriften flink worden opgevolgd.

Stelt U in onze inlichtingen en raadgevingen belang, dan laten wij dit aan U over nog eens hier te komen.

De prijs is voor consult, poeder en inlichtingen f 15.

Uwe stoute vraag of wij overtuigd zijn, van succes voor f 5, vinden wij enigzins overdreven en vreemd.

Eene gewone werkmansvrouw, die onze inrichting opzoekt, zegt ons, alvorens zij onze middelen neemt: alle onze voorschriften te willen opvolgen en de zaak flink aan te pakken, opdat succes dan stellig te verwachten is.

Deze mindere vrouw eischt ook niet van ons met bestellingen van f 2 of f 5 zeker te slagen. Deze vrouw, die hare laatste penningen nog bij elkander scharrelt, begrijpt wel, dat onze wetenschap ook betaald moet worden.

Achtend,

(w.g.) JASINSKI & Co.”

Zoo iets noemt men „Wetenschap”. Schandelijk! Men krijgt respect voor de opleiding te Berlijn en Weenen!

Maar genoeg over dit laboratorium. Wij kunnen niet anders doen dan daartegen met kracht waarschuwen maar zouden zij, die in ons land er voor hebben te zorgen dat de wetten worden toegepast, niet iets meer kunnen doen?

BERICHTEN.

P. Kruijsse †. Te 's-Gravenhage is op 78jarigen leeftijd overleden de oud-apotheker P. KRUIJSSE, oud-bestuurslid onzer Vereeniging. In de eerste jaren na haar oprichting nam hij een zeer werkzaam aandeel in den strijd tegen de kwakzalverij.

Gegen die Kurpfuscherei und den Heilmittelschwindel is de titel van een boek, uitgegeven door Burg. en Weth. van Karlsruhe, waarin opgenomen zijn al de openbare waarschuwingen die door den bekenden Gezondheidsraad

aldaar sedert 1878 zijn publiek gemaakt en waarvan de meeste — dank zij de welwillende toezending van wege dien raad — in ons Maandblad zijn opgenomen.

Het is een heuglijk — voor ons Nederlanders vreemd — verschijnsel, dat door de *Stedelijke Regeering* krachtig wordt meegewerkt in den strijd tegen de kwakzalverij en dat, op vermeldde wijze, een werk wordt in 't licht gegeven, dat aan hen, die nog vertrouwen stellen in de handelingen en het optreden van de kwakzalvers of die daaromtrent nog in twijfel verkeerden, onschatbare diensten kan bewijzen.

Het is gelukkig in den boekhandel verkrijgbaar bij de Hofboekdrukkerij van G. BRAUNSCHEN te Karlsruhe.

Wij betuigen aan het Gemeentebestuur te Karlsruhe onzen hartelijken dank voor de toezending van dit hoogst belangrijk werk.

Iets over geneeskundige kwakzalverij is de titel van een verhandeling, opgenomen in de 1e aflevering van den 2en jaargang van het tijdschrift: *Het Groene en het Witte Kruis*. Wij komen daarop in het volgend no. terug.

Spotten met de Wet. In de *Enkhuizer Courant* van 9 Juli j.l. (voor welke toezending wij onzen dank betuigen) vonden wij, behalve de gewone groote aankondigingen ter aanbeveling van *Sanguinose*, *Abdijsiroop*, *Pinpillen* enz., ook een annonce van een beroemde *Veezalf*. Deze laatste advertentie hadden wij misschien in 't geheel niet behandeld, ware het niet, dat de steller dezer annonce: VAN WOUTER RUITER, in de Groote Bazar, (een winkel in speelgoed) daarin tevens aan 't publiek mededeelt, dat bij hem verkrijgbaar zijn: „Doozen kininepillen 15 cent.”

Dat gaat toch te ver!

Onbevoegde uitoefening der geneeskunde. Door de politie te Schiedam is proces-verbaal opgemaakt tegen J. P., wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, door middel van electriciteit (stelsel-d'Alimonda.)

(N. Rot. Ct.)

Zou 't in de familie liggen? In de *N. R. Ct.* lezen wij de volgende advertentie:

„URINE-ONDERZOEK.

Mevrouw VAN BIJSTERVELD VAN DIJK, UROSCOPE.

Spreekuren voor Dames:

Din dag, Woensdag en Donderdag van 10-4 uur.
Boompjes 52, Rotterdam.”

Wij brengen in herinnering, dat de vermaarde P. VAN BIJSTERVELD zich ook onder den titel van Uroscopie heeft aanbevolen; zou bedoelde Mevrouw familie van dezen zijn?

En even knap uroscopie?

Kneipp-artsen in de oudheid. EBSTEIN citeert in de *Deutsche med. Wochenschrift* onder meer hydrotherapeutische antiquiteiten twee zinsneden uit gedichten uit de 12de en 13de eeuw. Zij luiden: „Und in ganz nackten Füßen in Tau... ging ich nach einer Wiese. Die Aerzte sagen, dasz dies gesund ist” en „Entrée en est en son vergié (tuin) Nuz piez en va par la rouée (rosée); ... la rousé.”

Est bone et saine... ce dient cil fuscien”.

(Dat zeggen de artsen).

(Tijdschr. v. Geneesk.)

Reclame-geneesmiddelen en indolente medici. De redacteur van *Lady's Home Journal*, Mr. BOK, voert een veldtocht tegen wat hij noemt „de vloek der spécialités” en heeft daarbij honderden brieven van instemming ontvangen van geneeskundigen en geneeskundige vereenigingen uit Amerika. Maar hierbij heeft hun belangstelling zich bepaald. In veertien Staten zijn wetten voorgesteld tot wering van den verkoop van schadelijke spécialités of gedwongen vermelding van de samenstelling dier middelen op de verpakking. Deze wetten zijn gevallen doordat allen, die er tegen waren — de fabrikanten, de handelaars en tusschenpersonen, de couranten die van de advertenties voordeel hebben, de advocaten, wier scherpzinnigheid door de belanghebbenden was te hulp geroepen — de wetgevende lichamen onder verzoekschriften hadden bedolven. Maar tot stenn der wetten is ook niet één geneeskundige of geneesheer opgetreden. Na de beslissing ontving Mr. BOK weder talloze brieven van doktoren, vol ergernis over de verdorvenheid der wetgevers. Nu is hij weer aan het werk getogen en dezen winter zal in bijna alle Staten een wetsvoorstel in zijn geest worden ingediend. Maar nu hoopt hij ook, dat de geneeskundigen zich flinker zullen gedragen.

(Tijdschr. v. Geneesk.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Lilionese.

In het *N. v. d. D.* van 17 Juni j.l. kwam een advertentie voor, waarin beloofd werd, dat zomersproeten, levervlekken enz. geheel zouden verdwijnen door het beroemde *middel van Dr. Conrad*. Voor 60 ct., naar buiten voor 75 ct., kan men in 't bezit daarvan geraken bij de meest bekende verkoopers van kwakzalversmiddelen.

Bij aankoop van den flacon bleek uit een begeleidend biljet, dat het middel afkomstig was uit de *Apotheek en Chemisch laboratorium van ADOLPH CONRAD te Berlijn* en verkocht werd onder den naam van *Lilionese*. De gebruiksaanwijzing meldde het volgende:

„Bij Zomersproeten, Moedervlekken, Gele of Grauwe Huid, Puisten, achtergebleven Pokkenvlekken, Vetpuistjes, Wormpjes, wordt de huid 3 à 4 maal daags met een sponsje op de plaats met *Lilionese* bevochtigd. Door deze bewerking worden de verharde (verouderde) gekleurde vochten onder de huid opgelost.”

Voor de geruststelling (?) van den verbruiker werd tevens vermeld:

„N.B. Om namaaksel te voorkomen eischen men op iedere Gebruiksaanwijzing en Flacon de handteekening van den Hoofddepôthouder.

A VAN TUIJLL.

Paleisstraat 13, Amsterdam.”

De heer D. VAN DER WEERD te Kampen was opnieuw zoo welwillend het fleschje voor ons te onderzoeken, waarbij het hem bleek, dat de inhoud bestond uit een zwakke, waterige oplossing van *potasch* (carbonas kalicus), welriekend gemaakt door een beetje *lavendelspiritus*.

Nu schadelijk is het goedje niet, maar het nut, dat het zal uitoefenen bij de opgenoemde kwalen, is o. i. zeer twijfelachtig. Wij beschouwen het geld, daaraan besteed, als weggegooid.

Lilionese is geen onbekende naam. Vanuit *Hamburg* is reeds vroeger een schoonheidsmiddel in den handel gebracht dat volgens het werkje van CAPANN-KARLOWA, „*Medicinische Specialitäten*”, bestond uit een verzadigde potaschoplossing, geparfumeerd met eenige druppels kaneel- en rozenolie

Misschien heeft dit middel weinig succes gehad en moest daarom in de advertentie de naam van „beroemd middel van Dr. Conrad” dienst doen?

Het Sap van Vantura,

DOOR

Dr. W. P. H. van den Driessen Mareeuw.

Nu en dan wordt op de markt alhier het sap van Vantura te koop aangeboden. Bij iederen flacon, die pl.m. 32 cM. vloeistof bevat, wordt een biljet van den volgenden inhoud gevoegd.

„Nieuw!

Nieuw!

Sap van Vantura.

Dit sap is door een toeval ontdekt en na onderzoek te zijn, te beschouwen als een onfeilbaar middel voor pijn in ooren, been, rug, schouderbladen of reumatische pijnen. Verder voor hoofdpijn, kiespijn, tandpijn, suizing of zinkens in het hoofd.

ONMIDDELLIJKE VERLICHTING VERZEKERD.

MAG IN GEEN ENKEL HUISGEZIN ONTBREKEN.

Gebruiksaanwijzing.

Voor pijn in den arm, been, rug, lenden, schouderbladen of reumatische pijnen, het eerst flink schudden, tot het wit wordt, neem dan een beetje in de holte van uw hand en dan naar een kant uitwrijven op de pijnlijke plaats, totdat uw hand droog is. Voor hoofdpijn, duizeligheid, suizing of zinkens in het hoofd, wrijf men het sap flink heen en weer voor uw hoofd langs, tot uw hand warm wordt. Voor oorpain achter uw ooren wrijven; voor kiespijn of tandpijn maakt dan een watje goed vochtig en doe dat achter de kies of tand waarin u de pijn hebt. De mond een paar minuten goed gesloten houden en u zult onmiddellijk verlichting vinden. De sap van Vantura is onmis-

baar en is bij al onze Depothouders en Droogisten verkrijgbaar voor f 1.60 per flacon. Proef flacons worden afgezonden tegen 15 ct. verhooging voor port, door het Hoofdkantoor in de *Beekstraat, Zutphen*.

Het onderzoek leerde nu het navolgende: De inhoud van den flacon scheidt zich in twee lagen, die men gemakkelijk door middel van een scheidrechter kan scheiden. De onderste laag die 17.5 cM. droog, voldeed aan de eigenschappen van lijnolie, waaraan harsolie was toegevoegd. De harsolie werd aangetoond door de reactie van STORCH-MORAWSKI*). Hiertoe werd 2 cM³. van de olie met 1 cM³. azijnzuuranhydriet geschud. Nadat het azijnzuuranhydriet was afgepipeteerd, werd dit door toevoeging van H₂SO₄ van het s.g. 1.53 violet-rood gekleurd.

De bovenste laag vloeistof, die 13.5 cM³ droog, bleek bij onderzoek uit brandspiritus te bestaan. Het sap van Vantura bestaat dus uit: 56.5 volumen-procent onzuivere lijnolie en uit 43.5 volumen-procent brandspiritus. Een liter van het mengsel kost inkoop f 0.25 en brengt bij verkoop f 7.80 op of 3020 pCt.

Utrecht.

Chem. Pharm. Laboratorium.

(Pharm. Weekbl. 8 Juli 1905.)

*) Zie Benedict Analyse der Fette, 3e druk, bladz. 203.

Onderzoek van een haarkleurmiddel.

DOOR

Dr. A. Robertson.

Onlangs werd mij het onderzoek opgedragen van twee fleschjes haarverf, behoorende bij den zoogen. haarverfkam, Merk D. R. G. M. — 64865, welke in den handel wordt gebracht door de firma E. BLOEMENBERG, zich noemende magnetiseur, specialiteit in huidverpleging.

De fleschjes haarverf zijn gemerkt 1 en 2. De inhoud moet worden gebracht op een stukje vilt, dat tusschen de tanden van den kam wordt geschoven; nadat de haren eerst met warm sodawater en daaropvolgende afspoeling met warm water zijn gereinigd, worden zij eerst behandeld met haarverf 1 en daarna met haarverf 2.

Het bleek mij, dat haarverf 1 bestond uit eene 2.7 pCt. oplossing van kaliumpermanganaat, haarverf 2 bestond uit eene oplossing van chloretum cupricum, chloretum ferricum en acid. pyrogallicum.

Door de behandeling met kaliumpermanganaat wordt alle kleurstof aan de haren onttrokken, terwijl het misschien ook wel aan eenige bedenking onderhevig is, de hoofdhuid voortdurend met een koperverbinding in aanraking te brengen.

In het bij den haarkam gevoegde prospectus wordt hoog opgegeven van de volkomen onschadelijkheid der haarverven.

Zij zijn „vrij van alle vergif en houden alzoo geen lood of koper in, zooals de meeste in den handel voorkomende haarverven.”

Dit laatste is in ieder geval niet overeenkomstig de waarheid, terwijl ook op de onschadelijkheid nog wel iets zou zijn af te dingen.

Rotterdam, 13 Juni 1905.

(Pharm. Weekbl. 8 Juli 1905.)

Electro-Vigueur van Dr. Mac Laughlin.

Wij hebben onze lezers al eenige malen vergast op brieven van de *Sanders Electric Belt Co.* Zij moeten nu ook eens een van zijn concurrent lezen. Hij is al even mooi en luidt aldus:

„Ik denk dat het onnoodig is u te zeggen dat ik vurig verlang u van mijn electro-vigueur te zien gebruik maken, en dat ik het eenig inzicht heb eene genezing meer te bekomen. Ik ben overtuigd dat zooals de menigte zieken door mij genezen, het voor u een werk van herkennen zal zijn eene *vurige propaganda ten voordeele* mijner electro-vigueur te maken, want deze propaganda mijner klanten is de grondvest van mijnen bestaanden bijval.

„Niettegenstaande al mijne brieven en getuigenissen dat ik u gezonden heb, hebt gij nog den electro-vigueur niet gevraagd dat noodig is in uwen toestand. Is het mogelijk dat gij nog twijfelachtig weze?

„Ik zond u hierbij eenige getuigenissen van zieken die ik genezen heb, wettiglijk gemaakt door den Burgemeester hunner streek, en, indien gij tot heden twijfel bezat, denk ik dat gij nu zult overtuigd wezen.

„Ik denk dus dat de gausche betaling mijner electro-vigueur de eenige oorzaak uwer aarzeling is, en ik wil niet dat gij voor eene nieltige som uwe genezing moet uitstellen. In u een groot vertrouwen hebbende, aarzel ik geenszins u het noodige toestel voor uw genezing af te leveren (waarvan gij den prijs kent) op voorwaarde dat gij het voldoet in vijf maandelijksche stortingen.

„Doch het is noodzakelijk dat gij het vragenblad opnieuw invulle en mij weder zendde. Dan, zal ik het toestel bijzonderlijk voor uwe kwaal oprichten. Ik zal den stroom rechtstreeks naar den zetel der kwaal richten, want sedert ik uw diagnostiek opgemaakt heb, kunnen er zekerlijk eenige veranderingen bijgekomen zijn.

„Indien gij dit wonderbaar aanbod aanneemt, bied ik u mij eene eerste storting te doen en den electro-vigueur bijzonderlijk voor uw geval vervaardigd zal u per post collo gezonden worden en franco behandigd.

„In atwaching van uwe nieuwstijding te ontvangen, bied ik u mijne beste groetenissen te aanvaarden.

(w.g.) Dr. MAC LAUGHLIN.”

Wat een beste man, niet waar? Men zij voorzichtig!

Onze Wetten niet meer voldoende.

Art. 30 van de Wet van den 1sten Juni 1865, S. 61, regelende de uitoefening der artseneij-bereidkunst, luidt aldus:

„Behalve door de apothekers en door de geneeskundigen, tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, mogen de geneesmiddelen, door Onzen Minister van Binnenlandsche zaken, eene commissie van deskundigen gehoord, aan te wijzen, niet worden verkocht beneden de hoeveelheid, daarbij voor elk dier middelen te bepalen.”

Dit artikel heeft tengevolge gehad het opmaken van een lijst (de z.g. lijst C.) die voor het laatst bij beschikking van 15 October 1889 is bekend gemaakt en welke lijst het opschrift draagt:

„Lijst van Geneesmiddelen, die, behalve door de apothekers en door de geneeskundigen tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, niet mogen worden verkocht — onverschillig tot welk doel — beneden de hoeveelheid in die lijst voor elk dier middelen bepaald; met dien verstande dat dit verbod ook betrekking heeft op als geneesmiddelen verkochte mengsels, oplossingen, aftreksels en andere bereidingen, met behulp van een of meer der op de lijst genoemde middelen beneden de daarin opgegeven hoeveelheden bereid, of waarin een of meer dezer middelen beneden die hoeveelheden ontstaan zijn.”

Met deze bepalingen, wanneer zij goed worden gehandhaafd, kon vroeger de verkoop van geneesmiddelen door onbevoegden altijd eenigzins worden tegengegaan.

Maar thans? Wij lazen onlangs de volgende advertentie:

„Nieuwe Geneesmiddelen.

Verkrijgb. bij A. VAN TUYLL Palei str. 13, Amsterdam. Mesotan, Aspirin tabletten, Lactagol, Neurol, Sanatogen, Gonosan Capsules, Frostinzaif, Lactocin, Exodin tabletten, Pollantia, Levurine pillen, Broomwater, Dr. ERLEMEYER, Baume Bengué, China-Eisen Bitter.”

Indedaad behooren de in die advertentie genoemde geneesmiddelen tot de nieuwe en zijn hun bestanddeelen, op een tweetal na, niet op lijst C. te vinden. Toch behooren de meeste hunner tot de sterk werkende middelen, wier gebruik slechts onder contrôle van den geneesheer is aan te bevelen, terwijl ze door VAN TUYLL maar vrij aan iedereen te koop worden aangeboden. Daarin ligt een groot gevaar!

En daartegen is bij onze tegenwoordige wetgeving niets te doen.

Nalezing op de beraadslaging over de Loterijwet.

* Onder dit opschrift komt in de Nieuwe Rotter-

damsche Courant van 28 Mei jl. een betoog voor, waaraan wij een zinsnede willen ontleenen ter herinnering voor diegenen, die met ons herhaaldelijk er op aandringen, dat door de Nederlandsche Regeering evenals in het buitenland maatregelen zullen worden genomen om aan het voortwoekeren der kwakzalverij met geneesmiddelen paal en perk te stellen, terwijl daartegenover anderen staan, die stokstijf volhouden, dat zij zich met zulke zaken niet heeft te bemoeien.

„Een wetgever, zoo lezen wij in het artikel van de N. R. C., zette zich niet tot bevoogding, ook niet van hartstochten; met een bevoogdingsstelsel slaat hij in de lucht en zijn doel voorbij. Maar wel komt hij op tegen hartstochtexploitatie. Het is altijd een sociaal kwaad te noemen, dat derden, die er buiten staan, geld slaan uit de passies van anderen.

Is de laatste zinsnede niet volkomen van toepassing op de kwakzalverij, wanneer het woord „passies” wordt veranderd in „ziekten, lichamelijk lijden of gebreken”, met dit onderscheid nog bovendien, dat de laatste veel meer ieders medelijden zullen opwekken en ook meestal verdienen, omdat er veel minder dan aan de eerste eigen schuld aan ten grondslag ligt en in alle geval door eigen wilskracht er veel minder tegen te werken valt. Eerder dan tegen hartstochtexploitatie zal dus de wetgever mogen opkomen tegen ziekte-exploitatie!

Maar wat dan te denken van een blad, dat dusdanige wijze lessen uitdeelt om zelf in zijn advertentiekolommen mee te doen aan zulke exploitatie? Of is het iets anders dan exploitatie van ongelukkige lijdens, wanneer — om maar één voorbeeld te noemen — week aan week, tegen betaling van flink geld, reuzengroote advertenties geplaatst worden ter aanbeveling van z.g. elektrische ceinturen, die het blad zelf weet, dat niets dan leugens inhouden en dat die toestellen niemand zullen helpen. Het is ons welkom te ontwaren, dat de N. R. C. nu zelf als 't ware de wetgever te hulp roept om tusschenbeide te komen en hieraan een einde te maken!

De beoordeeling van kwakzalversovertreddingen van de zijde der gerechtelijk-geneeskundigen.

In de jaarlijksche vergadering van de geneeskundige ambtenaren in Pruisen zijn de overtreddingen vanwege de kwakzalvers (Kurfuscher) uitvoerig besproken. Van het daar behandelde ontleenen wij het een en ander aan de Hygienische Blätter: *)

Prof. PUPPE te Königsberg wees op het — ook door ons vermeldde — geval van SCHRÖDER, die, na uit de gevangenis ontslagen, annonceerde: „Nadat hij zijn straf had ondergaan, zou hij zijn praktijk naar hij hoopte met nog beter gevolg weer opnemen, daar hij uit het tegen hem gevoerde proces veel had geleerd.”

Tegenover zulke brutaliteiten gat het reden tot vreugde dat de „dritte Strafsenat des Reichsgerichts” de volgende uitspraak had gedaan: „Het is juist in den geest van de „Gewerbeordnung”, volgens welke de geneeskunde vrij mag worden uitgeoefend, dat diegenen, die zich daarmee bezig houdt, zich ten volle bewust moet zijn van de groote verantwoordelijkheid zijner daden. Elke gewetenloosheid, die bij uitoefening der geneeskunde begaan wordt, kan derhalve niet streng genoeg worden vervolgd.” Jammer dat de uitspraken der lagere rechtbanken niet altijd in overeenstemming zijn met het oordeel van het hooge rechtscollege. Er moesten echter middelen worden gevonden om de lijdende menschheid te beschermen tegen een zoo groot gevaar voor de gezondheid en het leven.

„Amtsgerichtsrat” v. IHERING was van meening dat het publiek op allerlei wijze moest worden ingelicht omtrent de schadelijkheid van het kwakzalverswezen: tegen de reclame moest vanwege de overheid gewaarschuwd worden. De kwakzalverij door een rijkswet te verbieden achtte deze spreker aan bedenkingen onderhevig. De Staat beschermt leven en gezondheid

*) Men moet hierbij in aanmerking nemen, dat onder Kurfuscher in Duitschland verstaan wordt een persoon, die zonder daartoe bevoegd verklaard te zijn, geneeskundige handelingen verricht. Dit is aldaar geoorloofd.

van de inwoners, doordat hij hem, die wegens zijn beroep tot verhoogde oplettendheid verplicht is, bij lichaamsbeschadiging of dood met zwaarder straf bedreigt. Bovendien moet men bij het instellen van een aanklacht tegen kwakzalvers zeer voorzichtig te werk gaan, daar voor hen niets een zoo goede reclame is als een vrijsprekend vonnis.

Geheime Medicinaalraad Dr. GUTTSTADT te Berlijn zegt, dat de weg om in deze tot klaarheid te komen, reeds sedert jaren zonder gevolg is betreden. Juist de bezittende en ontwikkelde kringen wenden zich tot de kwakzalvers. Het proces Nardenkötter en andere hebben aange-toond, dat het publiek zich niet uit zuinigheid tot de kwakzalvers wendt. Op de Staat rust de plicht de menschen te beschermen tegen de kwakzalverij, die een publiek gevaar is geworden. Met voorlichting en waarschuwing komt men er niet; hij weet wel, dat het niet mogelijk is de kwakzalverij te vernietigen, maar in het belang van het openbaar welzijn is het noodig de kwakzalverij door een rijkswet te verbieden.

Zooals men ziet, waren de meeningen verschillend; er werd dan ook aan het bestuur opgedragen de zaak nader te overwegen en later weer in behandeling te brengen.

Voor de voorstanders van de vrije uitoefeningen der geneeskunde in Nederland valt uit deze discussie o. i. wel te leeren, dat die vrije uitoefening met zeer groote gevaren gepaard gaat.

Om de dokters te lijmen.

* Onlangs werd aan vele geneeskundigen in N.-Brabant de onderstaande circulaire toegezonden, onder mededeeling, dat de persoon, van wien zij uitging en wiens naam door ons geschrap is, op een aangegeven grensplaats in Nederland op bepaalde dagen en op aangegeven uren zitting zou houden.

Op de enveloppe, die, hoewel zij alleen drukwerk bevatte, toch gesloten en als brief gefrankeerd was, stond met groote letters PERSONELLE, waarschijnlijk om het tamelijk compromitterende vertrouwelijk briefje aan het slot niet onder verkeerde oogen te brengen. Commentaar er bij te voegen, zal niet noodig zijn.

„Antwerpen, datum van de Post.

Achtbare Heer Dokter.

De Ondergeteekende neemt eerbiedig de vrijheid UEd. deze regels te sturen.

De oorzaak mijner nieuwe onderneming is, daar ik verleden jaar in de Maand Juli niet wel was, het hoofd lang te veel vermoeid had, zoo raadde mijnen Dokter mij aan, mijne bezigheden te verminderen; toen gaf ik mijne schoone en groote Affairs over aan twee Heeren van Antwerpen (op overeenkomst), daar ik te jong ben om niets meer te doen, en ik de bekwaamheid bezit, het recht heb, nieuwe cliënten buiten Antwerpen te bedienen. Al de Orthopedische Artikelen (welke mij voorkomen geef ik aan mijne overnemers zonder iets percent), maar ik lever voor eigene rekening: BREUKBANDEN, GEBREVETEERDE BUIKBANDEN (Ceinture) voor alle gevallen, alsook Elastieke Kousen voor geberste Aders, of opzwellende Beenen, met echten rooden Engelschen Elastiek ingewerkt. Al mijne Artikelen zijn van eerste kwaliteit.

Daar ik wel bekwaam ben, om gelijk voor welke ongelukken te werken, alzoo ben ik zoo vrij mij in UEd's gunst aan te bevelen. Om inlichtingen te nemen over mijne bekwaamheid, wend U tot de Heeren Bestuurders der Antwerpsche Gasthuizen; al de Gasthuizen bedien ik meer dan 15 jaren, en heden nog staan ik mijne ondernemers bij, bij lastige gevallen. In de hoop Achtbare Heer Dokter dat UEd. mij zult aanbevelen bij Uwe Cliënten, zoo heb ik de eer UEd. op voorhand te danken, en noem mij met eerbied

UEd. DIENAAR,.....
BREUKMEESTER.

P.S. Mijn werk zal juist voor 't ongeluk,

schoon met zorg, en niet kostelijk afgeleverd worden; bij het afleveren van gelijk welken artikel, zal ik de cliënten aanraden, een visite bij UEd. te doen, om de cliënten te overtuigen dat het artikel goed is, en terzelfder tijd, om door mijn werk UEd's gunst te blijven genieten.

Vertrouwelijk

Achtbare Heer Dokter.

Dit briefje heb ik zelf geschreven voor 't volgende (U mag dit niet kwalijk nemen) is het mij toegelaten u een goede percent toe te kenren op de cliënten welke u tot mij stuurt? Indien u zulks aangenaam is, gelieve mij dan een kort antwoord te willen zenden, zoodoende bewaar ik zorgvuldig de recepten; onder alle oogpunten zal u zeer tevreden zijn."

Weer een vals attest.

In het *Rott. Dagblad* verscheen onlangs het onderstaand „Ingezonden stuk”:

„Ten onrechte een naam gebruikt.

Driel, 28 Juni 1905.

Geachte Redactie!

Dat men niet altijd kan vertrouwen, op de brieven, welke dikwijls in verschillende couranten voorkomen, bevattende een heel relaas over de wonderbare genezing door Pink Pillen, blijkt uit het volgende:

Iemand hier ter plaatse las in „De Avondpost” van Vrijdag 16 Juni 1905, een brief van zekeren heer F. Vos, bode van Elst op Nijmegen te Elst, waarin hij vermeldt sinds eenige jaren geleden te hebben aan hevige ruggepijn, welke pijn hij toeschreef aan rheumatische aandoening, doch nu door het gebruik van de Pink Pillen is genezen.

De perzoon nu, B., waarvan ik hierboven spreek, is ook lijdende aan een dergelijke kwaal en wenschte ook door het gebruik der Pink Pillen genezing te vinden, doch alvorens daartoe over te gaan, besloot hij eerst den heer F. Vos te Elst eens te schrijven en te vragen, of het wel waarheid bevatte, dat hij door de Pink Pillen is genezen geworden en hierop kreeg hij, B., het volgende antwoord:

Elst, 25 Juni 1905.

Mijnheer!

Met deze wil ik U eemg antwoord omtrent „Uw verzoek geven, als zou ik gebruik gemaakt „hebben van de Pink Pillen, maar daar ik nooit „geen pillen heb gebruikt en ook nooit aan die „kwalen heb geleden, natuurlijk doet mij dat „geloegen, want dat zijn geen aangenamen „kruisjes, maar ik zeg U in vertrouwen, dat ik „er nooit gebruik van gemaakt heb, maar ik „heb er wel eens meer van gelezen, maar wat „er van waar is, weet ik ook niet. Ik zou U wel „eerder geschreven hebben, maar ik heb er „geen tijd voor gehad, maar ik wensch, dat U „maar spoedig van die kwaal genezen mag zijn.

Gegroet,

(w.g.) W. F. Vos,
Kleermaker.

P. S. „Ik heb ook de eer te schrijven dat ik geen bode van Elst op Nijmegen ben, maar wel kleermaker.

Hopende bovenstaand aanleiding zal geven dat het publiek eerst een onderzoek zal instellen voor zij er toe overgaat geloof te hechten aan de brieven die voorkomen in de couranten omtrent de wonderbare genezing door Pink-Pillen.

U mijnheer de Redacteur mijn hoogste dank zeggende voor de verleende plaatsruimte teken ik met de meeste hoogachting.

Uw d.w. dienaar,
J. Bus.”

Bestrijding der kwakzalverij in het buitenland.

* *The Brit. med. Journal* heeft zijn nummer van 3 Juni 1905 bijna geheel gewijd aan een beschrijving van de maatschappelijke verhoudingen van den geneeskundigen stand in een groot aantal landen in en buiten Europa.

Ook het uitoefenen van geneeskundige praktijk door onbevoegden en de bestrijding der kwakzalverij komen daarbij ter sprake. In een overzicht van geheel het artikel in het *Tijdschrift voor Geneeskunde* van 24 Juli vinden

wij omtrent dit laatste punt het volgende:

„De kwakzalverij wordt in Italië het krachtigst tegengegaan; de bevolking, hoe phantastisch en bijgeloovig ook, heeft weinig zin voor de kwakzalvers. Het „intelligente” Duitschland is hun beloofde land. Hiertoe wordt o.a. bijgedragen door het bestaan van ongestudeerde lieden met een zekere bevoegdheid op geneeskundig gebied, zooals masseurs, „Heildiener,” enz. *The Brit. med. Journ.* is het niet eens met hen die de kwakzalverij vrij willen laten. De Staat behoort de burgers te beschermen tegen bedrog van anderen en hun eigen domheid. Het bestaan van een wettelijk verbod schrikt althans een zeker aantal personen van de kwakzalverij af, oordeelt zij.”

BOEKBESCHOUWING.

Geneeskundige Encyclopaedie voor het huisgezin. Afl. 11, uitgave: Scheltema en Holkema's boekhandel.

De afleveringen volgen elkander snel op en geven telkens aanleiding om het verschijnen van dit werk met vreugde te begroeten.

Als gewoonlijk, nemen wij ook uit deze aflevering een klein gedeelte over, waaruit onze lezers kunnen zien, dat de behandeling van de z.g. natuurgeneeskundigen met water niets nieuws van hen is en dat die behandeling ook wel degelijk deskundige leiding behoeft.

„De behandeling van zieken met water — koud en warm water — is zoo oud als de wereld. Uit de oudheid kennen wij door de overlevering gevallen van genezing, met deze methode verkregen. Een klassiek voorbeeld is dat van keizer Augustus. Hippocrates beval 400 jaren v. J. C. het koude water aan bij verlammingen en rheumatiek, in den vorm van afwrijvingen en douches; in de eerste jaren der Christelijke jaartelling behandelde de Romeinsche geneesheer CELSUS veel zieken op dezelfde manier. In de middeleeuwen werd onder den invloed van den godsdienst de zorg voor het menschelijk lichaam verwaarloosd; in de 17e eeuw bracht de Engelsche arts FLOYER de koudwaterbehandeling weer in eere. In Duitschland waren het in de 18e eeuw de geneesheeren HOFFMANN en HAHN die de waterbehandeling invoerden. Den leek PRIESNITZ komt de eer toe de eerste koudwaterinrichting te hebben opgericht; zijn behandeling was echter zeer ingrijpend. Maar naar het voorbeeld van deze eerste inrichting ontstonden in Duitschland in den loop der laatste 50 à 60 jaar talrijke andere en betere inrichtingen. In het begin dacht men dat men slechts koud water moest voorschrijven en handelde men naar deze grondstelling: hoe kouder, hoe beter. Maar spoedig zagen de geneesheeren in, dat niet elke zieke de koudwaterbehandeling kon verdragen. De slechte gevolgen der kuur bleven niet uit, en in alle door geneesheeren bestuurde koudwaterinrichtingen kwam men dus terug van de eenzijdige toepassing ervan. Men is toen begonnen met een rationeeler behandeling toe te passen, die rekening houdt met de eigenaardigheden van elken zieke; patiënten die het koude water niet kunnen verdragen, worden met lauw, zelfs met warm water behandeld.

Langzamerhand is de benaming koudwaterinrichtingen in onbruik geraakt. Zulke inrichtingen bestaan er in 't geheel niet meer, maar in de plaats zijn gekomen de waterinrichtingen, d. w. z. sanatoria, waar behalve met koud en warm water, de zieken worden behandeld met alle moderne geneesmiddelen in den meest verschillende vorm en op wetenschappelijke wijze.

Het is hier tevens de plaats er op te wijzen, dat men verkeerd doet met te zeggen dat water een geneesmiddel is. De behandeling met water dat op verschillende wijze wordt aangewend is een behandelingsmethode. Daardoor is het tevens verklaarbaar dat zoovelen ziekten in een waterinrichting (hydrotherapeutisch instituut) kunnen worden behandeld.”

Wij ontvingen nog een paar boeken, waarvan de bespreking tot een volgend no. moest

worden uitgesteld, benevens eenige werkjes, welker inhoud volstrekt geen verband houdt met de zaken, die in ons blad worden behandeld. Wij moeten ons daarom bepalen tot de enkele vermelding van de titels; deze zijn:

Geensaccharine in de huishouding door Dr. W. GRESSHOFF.

„Ziekenzorg,” Maandblad van de Algemeene Amsterdamsche Vereeniging voor Genees-, heel- en verloskundige hulp.

Tweemaandelijksche lijst der woonplaatsen, zittingslokalen, spreekuren enz. van de 378 te Amsterdam wonende Geneeskundigen, bewerkt door Dr. W. RUTGERS v. D. LOEFF. Uitgave van F. v. ROSSEN te Amsterdam.

Het Volksblad vereenigd met Christelijk Zondagsblad, Hoofdredacteur D. WOUTERS te Apeldoorn.

Feuilleton hebdomadaire van de „Exposition Universelle et Internationale de Liège.”

CORRESPONDENTIE.

B. T. Mzn. te S. Het ons gezonden bericht houdt geen verband met den inhoud van dit blad; wij kunnen het dus niet plaatsen.

Dr. v. d. D. M. te U. en Dr. R. te R. Dank voor de gezonden afdrucken.

J. K. Jzn. te St. A. P. Wij danken u voor de toezending van de geschriften enz. over de „Hair Grower” van John Craven-Burleigh. Er zijn ons ook door anderen doosjes van dat „gratis monster” gezonden — maar men houde ons ten goede, dat wij, niettegenstaande de groote reclame die voor dit smeerseltje wordt gemaakt, het in ons blad niet behandelen. Wij hebben al ontelbare keeren gezegd, dat er geen middelen zijn om verloren haren te hernieuwen. Wie er nu noch geld voor wil uitgeven moet het zelf weten.

— De redacteur van dit Maandblad is van 2—15 Augustus op reis.

ADVERTENTIE.

HOTEL DU COMMERCE te Leiden,

wordt H.H. Medici ten zeerste aanbevolen.

4/12

M. DE GRAUW, Prop.

Maandblad tegen de Kwak. ligt ter lezing.

ABSOLUTE zekerheid van Succes.

Versch bewaren

van VRUCHTEN en GROENTEN,

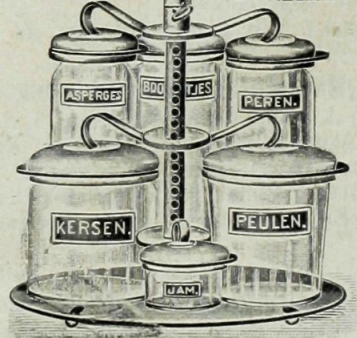
in GLAZEN zonder beugel noch (Schroef,

MET

3

Esselink's STERILISATOR.

L. P. ESSELINK te UTRECHT.

In 't HUIS met de DRAGEN,
geheel complete STERILISEER-APPARATEN]

vanaf 7/8.—

SYST. WECK'S FLESSCHEN met nieuw model
Deksel en Lipring. Compleet vanaf 31 cts.

N.B. Vraagt Prijscurant.

ESSELINK, Utrecht.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd. Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD.

Mededeelingen van het Bestuur.

Hoofdartikel: Het nieuwe Ministerie.

Berichten: Kwakzalverij van vóór 100 jaar. — Een kras geval van kwakzalverij. — Waarschuwing tegen haarkleurmiddelen.

Mededeelingen van verschillende aard: Tuberculophobie. — St. Martin balsam. — Een duur Valerian-aftreksel. — Buitenlandsche regeeringen tegen de kwakzalverij. — Weer een paar valsche attesten. — De titel „Homoeopaath”. — Oorzaken van het succes der kwakzalvers-advertenties. — Uit de Pers.

Ingezonden: De naverking van kwakzalversmiddelen.

Boekbeschuwing: Physical Culture, de verzorging van het uiterlijk voorkomen.

Correspondentie:

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Het 25jarig bestaan der Vereeniging.

Gelijk het Bestuur bereids in het Augustusnummer vermocht mede te deelen heeft Prof. Dr. HECTOR TREUB welwillend toegezegd, op de a.s. algemeene vergadering, waarbij het 25jarig bestaan der Vereeniging zal worden herdacht, een voordracht over kwakzalverij te houden, een mededeeling, die terecht groote belangstelling heeft gewekt.

In aansluiting daaraan kan thans het volgende worden bericht:

De vergadering zal te Amsterdam vermoedelijk in October worden gehouden en twee dagen duren. Voor den eersten dag, voordracht van Prof. TREUB, zal een avond-bijeenkomst met groote vrijheid voor de leden van introductie worden uitgeschreven. ten einde velen in de gelegenheid te stellen, door een zoo bevoegd persoon als Prof. TREUB het doel, waarvoor de Vereeniging thans bijna 25 jaren strijdt, te hooren uiteenzetten.

Introductie zal ook worden verleend aan vereenigingen en personen, op wier steun wij prijsstellen, terwijl, waar de strijd tegen kwakzalverij internationaal is, buitenlandsche zustervereenigingen met wie wij vriendschappelijke betrekking onderhouden, zullen worden uitgenoodigd zich voor deze bijzondere vergadering te doen vertegenwoordigen.

De tweede dag zal meer zijn gewijd aan behandeling der gewone administratieve zaken en gelegenheid bieden onderling van gedachten te wisselen over de verder door de vereeniging te volgen gedragslijn.

Voor regeling dezer zaken heeft het Bestuur der afdeling Amsterdam zich wel met ons in comité willen vereenigen en maken ook de Redacteur van het Maandblad, de heer H. VAN GELDER, de oud-Voorzitter, de heer J. M. VAN ELK en de heer H. NANNES GORTER, journalist, daar deel van uit.

Voorts zal, gelijk in de vorige algemeene vergadering is besloten, een Gedenkschrift verschij-

nen, waarvoor ondergeteekende de redactie op zich heeft genomen en reeds enkele bijdragen zijn toegezegd, die door meerdere mogen worden gevolgd. Overigens zullen de verschenen jaargangen van ons Maandblad met zijne artikelen, die van groote actualiteit zijn gebleken, daarvoor de stof leveren en zal ook een opgaaf der middelen gedurende 25jaar onderzocht, met vermelding hunner samenstelling, daaraan niet ontbreken.

Ten slotte behoeft het geen betoog, dat, ook al zal zeer bescheiden worden opgetreden, aan het houden der vergadering, de uitgave van het gedenkschrift enz. onkosten zijn verbonden, terwijl het niet gewenscht is onze kas, voor gratis verspreiding van het Maandblad en verdere bevordering van propaganda maar matig voldoende, daarmee te bezwaren.

Tot stijging van het ledental, waartoe ieder in zijn kring zal kunnen medewerken, doet het Bestuur bij het 25jarig bestaan der Vereeniging dan ook een krachtige opwekking, terwijl voorts het zenden van een feestgave aan den penningmeester, den heer A. J. WIJNNE te Rotterdam, zeer zal worden op prijs gesteld.

Namens het Bestuur,

J. VAN RIEL, Secretaris.

Voor opgaaf van onderwerpen ter plaatsing op de agenda voor de a.s. algemeene vergadering houdt ondergeteekende zich reeds nu aanbevolen.

J. VAN RIEL, Secretaris

Als nieuwe leden traden toe de heeren:

Dr. C. N. VAN DE POLL, arts te . . . . . Amsterdam.
LEO POLAK, Jur. doct. te . . . . . S'eenwijk.
H. NANNES GORTER, journalist te . . . . . Amsterdam.

Het nieuwe Ministerie.

Wij hebben het al meermalen gezegd: „Wij doen, in ons Maandblad, niet aan politiek”. Toch moeten wij een oogenblik stil staan bij de politieke gebeurtenis, die in de vorige maand heeft plaats gehad.

„Zuster Anna, ziet gij nog niets komen?” was de vraag, die bij elke verandering van Ministerie ons steeds over de lippen kwam en die wij telkens konden herhalen . . . omdat er inderdaad niets kwam, van welke richting de Regeering ook was. En thans, nu onze Vereeniging bijna vijf en twintig jaar bestaan heeft, nu al dien tijd haar roepstem is geweest gelijk aan die van een „roepende in de woestijn”, komen wij weer met dezelfde vraag voor den dag.

Zal dit nieuwe Ministerie ons iets brengen? Of liever, want dit is het wat wij beoogen, zal het doen, wat in zijn vermogen is, om paal en perk te stellen aan een ramp, waardoor de Volksgezondheid en Volkswelvaart op ergerlijke wijze worden aangetast?

Wij weten het niet. . . wij hopen slechts. Het is niet te ontkennen dat, tengevolge van de bekende

uitlatingen in de Tweede Kamer, wij, van ons standpunt, van de vorige Regeering niet veel konden verwachten; anders is het van de tegenwoordige.

Immers, wij herinneren ons nog steeds het woord, door den huidige kabinetformeerder, destijds Minister van Binnenlandsche Zaken, MR. GOEMAN BORGESIUS, gesproken in de 50ste Algem. Vergadering van de Ned. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunde. Dat woord luidde:

„Geen regeering in Nederland zal er aan denken de geneeskunde op eenige wijze belemmerende bepalingen in den weg te leggen. En waar de regeering tegen kwakzalverij optreedt, daar doet zij dit in het belang der volksgezondheid. In die bedoeling wordt krachtig door de maatschappij tot bevordering der Geneeskunst gewerkt.”

Wij mogen nu veronderstellen, dat het tegenwoordige kabinet grootendeels beziel zal zijn met den geest van den heer BORGESIUS en dat het dientengevolge ook zal inzien dat het in het belang der volksgezondheid is, dat de Regeering tegen de kwakzalverij optreedt.

Is het Ministerie van die meening en deelt het tevens ons gevoelen, dat de kwakzalverij niet alleen de volksgezondheid maar ook de volkswelvaart in hevige mate ondermijnt, dan mogen wij met grond verwachten, dat het met kracht zal ingrijpen om aan het euvel der kwakzalverij paal en perk te stellen. Altijd, zooveel mogelijk; de kwakzalverij uitroeien gaat helaas! niet, zoolang niet „alle menschen wijs” zijn.

Maar er kan toch met vrucht gewerkt worden; daarvoor is in de eerste plaats noodig dat men verandering brenge in de wettelijke bepalingen tegen de kwakzalverij, zooals die, met de beste bedoelingen, in 1865 door THORBECKE in de geneeskundige wetten zijn aangebracht en die nog steeds van kracht zijn gebleven, niettegenstaande herhaaldelijk is aangetoond, dat de bedoelde wetsartikelen zijn ondoelmatig en onpractisch in de uitvoering.

Bovendien, — wij gaven er in ons vorig n^o. nog een voorbeeld van — zijn zij voor den tegenwoordigen tijd onvoldoende

Wil men echter in het kader der tegenwoordige wetgeving blijven (nog steeds wachten de geneeskundige wetten op herziening) dan zijn wij zoo vrij Z.Exc. den Min. van Binnenl. Zaken te wijzen op het feit, dat er ergens in zijn Departement, misschien bedolven onder het stof, een adres moet liggen, in 1886 vanwege onze Vereeniging ingediend, waarbij de verandering van eenige wetsartikelen van de Geneeskundige wetten van 1865 dringend werd verzocht. Maar beter is het, naar wij meenen, de bepalingen ter beteugeling van de kwakzalverij niet alléén in de geneeskundige wetten op te nemen, waar wij dagelijks waarnemen dat de kwakzalvers, om hunne waren ingang te doen vinden, gebruik

maken van leugen, bedrog en andere misdaden, die beter bij andere wetten en verordeningen strafbaar kunnen worden gesteld.

Hoe het zij, het ligt niet op onzen weg den Minister ongevraagd aan te wijzen, hoe hij in deze heeft te handelen.

Bij een goeden wil van de Regeering om het groote euvel onzer maatschappij, de kwakzalverij, niet ongestoord te laten voortwoekeren, is er zeker een weg te vinden om tot dit doel te geraken, al wordt ook niet alles bereikt wat men zou wenschen.

BERICHTEN.

Kwakzalverij ruim honderd jaar geleden. — De mensch is nooit te oud om te leeren, zegt men.

Maar velen hebben nog altijd niet geleerd te onderscheiden wat kwakzalverij is.

In ons land doen de kwakzalvers nog altijd goede zaken — dank zij den dommen menschen. Vroeger was het al niet beter.

We vonden dezer dagen een kwakzalverij uit een Friesche krant van 110 jaren geleden.

„De middelen, uitgevonden door een gezelschap van geleerde mannen, zijn drie gemaakte kraaien, aan een groene draad, die de jonge kinderen worden om de hals gedaan, waardoor tanden en kiezen spoediger en met minder smarte uitkomen, en waardoor veel daar mede gepaard gaande stuipen en ziekten grootendeels worden verhoed of weggenomen. Als ook een gemaakte plaatje om te dragen op de buik, waardoor niet alleen de wormen worden gedood, maar ook de stoffen en zaden, waaruit die voortkomen worden ontlast en de dikte der buik verdund; dit middel is even zoo nuttig voor meerder bejaarden als voor kinderen; en beide deze middelen vroegtijdig gebruikt, behoed de kinderen voor de Engelsche ziekten en nemen ook de beginselen daarvan weg. Deze middelen zijn ieder met een gedrukt bericht voor 1 gulden te bekomen, behalven in alle de Hollandsche steeden, ook te Leeuwarden bij W. Wigeri, boekhandelaar.”

Zijn de menschen tegenwoordig wijzer geworden? We vreezen van neen. (H. t. Valerl.)

Een kras geval van kwakzalverij hield, volgens de *Frankfurter Zeitung*, de rechtbank aldaar bezig. Een 25jarige decoratieschilder nam een halfjaar onderricht als masseur en natuurgeneeskundige. noemde zich altoos „Praktikant der Hydrotherapie und Director des Heilinstituts Hygiea” en vestigde zich te Leipzig. Een meisje van 6 jaar werd wegens constipatie (verstopping) onder zijn behandeling gesteld en kreeg een sterk lavement van *sublimaat*, met het gevolg, dat het binnen eenige uren stierf.

De kwakzalver moet zijn schandelijk gedrag boeten met een gevangenisstraf van vier jaar en drie maanden.

* Waarschuwing tegen haarkleur middelen. Het Departement van Openbare Gezondheid in Zwitserland (kanton Basel) maakt bekend, dat bij een onlangs waargenomen ziektegeval is gebleken, dat in de stad Basel haarkleurmiddelen verkocht worden, die *paraphenyleendiamine* bevatten. Deze stof heeft de eigenschap op een gevoelige huid kwaadaardige ontstekingen te voorschijn te roepen; mitsdien wordt de verkoop verboden van alle haarkleurmiddelen waarin deze stof voorkomt, onder verwijzing naar de hierop betrekking hebbende paragraaf der politiewet.

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

„Tuberculophobine.

Dr. J. L. C. POMPE VAN MEERDERVOORT,
te Apeldoorn.

Speciaal en uitsluitend voor de behandeling van longlijders met bovengemeld middel, waarmee hij bereids zeer goede uitkomsten verkregen heeft.

Dr. POMPE is te consulteeren alle werkdagen van voorm. 9½—12, nam. van 2—4 uren, *Sophiapark 167, Apeldoorn.*”

Bovenstaande advertentie, in de laatste weken in de bladen voorkomende, heeft niet nage laten veler aandacht te trekken, zoodat op onderstaande wijze aan bij ons ingekomen verzoeken ter inlichting wordt voldaan.

De steller der advertentie is Jhr. J. L. C. POMPE VAN MEERDERVOORT, die in 1849 — toen-

maals 20 jaar oud — als officier van gezondheid bij de Ned. Marine in dienst trad.

Wars van allen personenstrijd breng ik in ons Mbl. ook nu nog gaarne hulde aan zijn reeds spoedig gebleken wetenschappelijke zin en wil ook releveeren, dat hem in 1856 de eervolle onderscheiding te beurt viel door de Ned. Regeering te worden aangewezen om, ingevolge daartoe gedaan verzoek, in Japan een Instituut voor Natuur-, Genees- en Heelkundig onderwijs te grondvesten.

De wet van 1866 verleende hem vrijheid om, na ontslag uit den zeedienst, zich als civiel geneeskundige te 's-Hage te vestigen, alwaar hij tot 1873 verbleef, waarna Japan zijn bijstand in diplomatieke zending te Petersburg behoefde.

In het vaderland teruggekeerd, bleek de medicus van diplomaat tot industrieel te zijn vervormd en steunde Jhr. Pompe met grooten ijver alle pogingen om de Oosterschelde voor oestercultuur in exploitatie te brengen, pogingen, die met veel succes zijn bekroond.

Toenmaals, in onze gemeenschappelijke woonplaats Bergen-op-Zoom, mocht ik op ander gebied aangenaam en vruchtbaar met hem samenwerken, zoodat ik met oprecht leedwezen mij thans tegenover hem geplaatst bevind.

De bloeiperiode der oestercultuur bleek niet van duur, een terugslag volgde en thans is Jhr. Pompe weer tot zijne oude liefde, uitoefening der geneeskunde, teruggekeerd.

Het Maandblad had hier onverschillig bij kunnen blijven, want ondanks herhaalde wisseling van carrière heeft de heer Pompe zijne geneeskundige bevoegdheid behouden, doch, nu zijne vestiging te Apeldoorn met een „Eureka” gepaard gaat, mag ondanks zijn hoogen leeftijd en vroegere verdiensten een woord van protest niet achterwege blijven.

De industrieel blijkt naast den man van wetenschap te zijn blijven bestaan, de fabrikant schemert reeds in de advertentie door en spreekt nog duidelijker uit de etiquette van *Tuberculophobine*, luidende: „Geen fabrikaten worden voor echt erkend, als die bereid in ons eigen Laboratorium en voorzien van onderstaande handteekening.” (Dr. Pompe).

De heer Pompe van Meerdervoort moet weten, dat het aan geneeskundigen slechts in bepaalde, in de wet genoemde en hier niet aanwezige, gevallen geoorloofd is, geneesmiddelen af te leveren.

En wat het middel zelf aangaat, gelijk dit in sierlijke flacons van 300 cM³ inhoud, waarin de naam van den vervaardiger is aangebracht, wordt verstrekt, het bleek geheel van *plantaardigen* aard te zijn; stoffen met specifieke eigenschappen vermocht ik niet aan te toonen, *negatief* waren ook de uitkomsten bij vergelijking met middelen voor gelijk doeleinde aanbevolen, doch physisch, zoowel als chemisch, bood het een groote overeenkomst aan met een aftreksel van *gentiaan*.

Voor mij ligt een schrijven van Jhr. Pompe, als slotwoord op een brief van medici, die zich insgelijks, doch op de, in sanatoria gangbare wijze, aan de behandeling van longlijders wijden en wier belangstelling, na het verschijnen der aan het hoofd geplaatste advertentie, begrijpelijk wijze was gewekt.

Ik neem daaruit deze zinsnede over, voeg daarbij, dat door hen het resultaat van mijn onderzoek aan Jhr. Pompe was medegedeeld en dat deze daarin toegeeft dat *Tuberculophobine* een planten-afkooksel is.

„Ten slotte kan ik dan ook uwen raad, om het gebruik en verspreiding van het middel te staken, niet opvolgen.”

Welnu, ik wil mij ook als slot deze vraag veroorloven:

Zou de jonge militaire geneeskundige, die voor 50 jaar in Japan eene Hoogeschool ging oprichten die een „Vijf jaren in Japan” schreef, dat lang als standaardwerk gold, gelijkelijk hebben gehandeld? Zou hij, vermeenend een geneesmiddel voor longlijders te hebben gevonden, daarvoor reclame gemaakt of het als geheimmiddel ter markt hebben gebracht?

Ik moet weigeren het te gelooven.

J. VAN RIEL.

ST. MARTIN BALSEM.

In het *Kamper Advertentieblad* komt in de laatste weken gedurig de volgende advertentie voor:

„St. Martin Balsem.

Middel bij uitnemendheid tegen reumatiek, jicht, brand, snijwonden enz. tegen den prijs van 30 en 60 cents per potje. Verkrijgbaar bij Willem Kraal te Kampen en bij Viersen & Co. te Groningen, hoofdagent A. Bamberger te Groningen.”

Het potje is voorzien van een etiquette waarop te lezen staat

„Martin Balsem

uit het klooster St. Martin
wereldberoemd middel

tegen Rheumatiek, Brand en Snijwonden,
Kneuzingen, Spierverrekkingen, enz.

Alleen echt uit de Droogisterij VIERSSEN & Co. te Groningen.”

De balsem, door den heer D. v. D. WEERD te Kampen onderzocht, bleek te bestaan uit *geline viseline* en eenige percenten *terpentijn*, waarbij een weinig *cajaputolie* was gevoegd.

Deze samenstelling komt vrijwel overeen met die van de *Kloosterbalsem* van den bekenden AKKER, waarvan het onderzoek is opgenomen in het Mbl. van November 1899.

En dit verschijnsel behoeft ons niet te verwonderen waar die firma en de firma VIERSSEN & Co. druk bezig zijn elkaar in 't exploiteeren van allerlei kwakzalversmiddelen vliegen af te vangen en nog minder is er reden tot verwondering wanneer wij het volgend door Viersen & Co. ondertekend briefje lezen, dat om het potje *St. Martin Balsem* is gewikkeld:

„Aangezien door een mijner concurrenten het woord *kloosterbalsem* is gedeponeerd, wordt mij niet meer vergund mijn balsem onder den naam *kloosterbalsem* te verkoopen, maar zal ik ze voortaan in den handel brengen onder den naam.

ST. MARTIN BALSEM.”

Wij kunnen nu de beide balsems over één kam scheren en zoowel tegen de *St. Martin Balsem* als nogmaals tegen de *kloosterbalsem* waarschuwen.

AKKER noemt zijn mengeltje van vaseline en terpentijn: „het eenig genezend middel”, VIERSSEN zegt van het zijne „Middel bij uitnemendheid tegen *rhumatiek*” enz.

Wie van beide heeft gelijk?

Geen van tweeën; hun z.g. balsem is een onbeduidend mengsel; dat noch „eenig genezend” noch „een middel bij uitnemendheid” is.

Een duur Valeriaan-aftreksel.

Kort geleden ontvingen wij onderstaand schrijven, waarin wij, omdat het niets ter zake doet, de namen alleen door de beginletters aanduiden. Ons zijn die namen echter bekend.

„WelEd. Heer!

Voor eenige dagen kwam een kwakzalver bij mij en wilde mijne vrouw in behandeling nemen, die geruimen tijd door onzen dokter, den heer J. C. P., behandeld wordt. Ze lijdt, volgens den dokter, aan bronchitis..

Die kwakzalver gaf voor apotheker te Rotterdam te zijn en aldaar ruim 20 jaren in het gasthuis werkzaam te zijn geweest. Op zijn aandringen om zijne medicamenten mijne vrouw toe te dienen, kocht ik een fleschje medicijnen van dien man om ze niet aan mijne vrouw, maar aan dr. P. te geven. Elken dag 2 x 1 eierlepel vol zou haar in 4 weken volkomen doen genezen en hij liet mij hiervoor betalen f 6.50.

Toen ik het den heer P. liet zien, ried ZED. mij aan het bewuste fleschje met den inhoud aan de Vereeniging tegen de kwakzalverij te zenden, daar deze Ver. haar best doet door onderzoek enz., de kwakzalverij zooveel mogelijk te bestrijden.

Hopende dus de Vereeniging hiermede een dienst te hebben gedaan, zend ik u het fleschje en verblijf ik na beleefde groeten, met de meeste hoogachting

Ued. dw.
C. H.”

Wij betuigen den geachten schrijver onzen

dank voor zijn optreden. Het drankje is, volgens het onderzoek van den heer J. VAN RIEL te 's Gravenhage, niets anders dan een *aftreksel van Valeriaan-wortel*. Wel wat duur voor f 6.50 en vermoedelijk, in het beoogde geval, geheel onwerkzaam.

Buitenlandsche regeeringen tegen de kwakzalvers: Pruisen Oostenrijk, Rusland en Noorwegen.

* Zonder onderscheid achten in het buitenland de overheden het zich ten plicht om het publiek bij herhaling te waarschuwen tegen de praktijken der kwakzalvers en hun bende van helpers.

Onlangs deelden wij mede, wat de *Pruisische* regeering heeft gedaan om te voorkomen, dat eene *Amerikaansche* zwendelfirma WINTER zich zou voorzien van agenten daar te lande, die als tusschenpersonen zouden moeten optreden om het argeloos publiek in de luren te leggen; op het laatst van het vorige jaar (23 Dec. 1904), heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken in *Oostenrijk* tegen dezelfde firma te Washington gewaarschuwd en tegen den geheimmiddelhandel, dien hij trachtte ingang te doen vinden.

Het hoofd der politie te *Berlijn* deelt mede, dat de zoogenaamde *Johannisthee*, ook *Blankenheimer thee* of *Liebersche kruiden* genaamd, die in den laatsten tijd weder druk geadverteerd worden als geneesmiddel tegen hoest, verkoudheid en longtering lang bekende kruiden zijn (*Galeopsis ochroleuca*) zonder geneeskracht. In zoogenaamde origineele verpakking kost het pakje een gulden en is geen dubbeltje waard. De kruiden groeien op vele plaatsen in het wild.

Een gelijke waarschuwing als tegen de firma Winter richt terzelfder tijd de *Oostenrijksche* Minister ook tegen den bekende DR. JAMES W. KIDD in Noord-Amerika, dezelfde die ook hier te lande zijn netten uitspant om domme visschen te vangen en velen, die zich verbeelden het niet te zijn.

In vroegere Maandbladen (Febr., Juni, Oct. en Nov. 1903) hebben wij uitvoerig over hem en zijn praktijken gehandeld, zonder er echter aan te kunnen toevoegen, dat ook onze Regeering zich met hem bemoeit of zich geroepen acht het publiek tegen hem te waarschuwen.

De Minister van Financiën in *Rusland* heeft kort geleden de lijst van specialités die, mits tegen hooge inkomende rechten, daar te lande mogen worden ingevoerd weder herzien en tal van praeparaten laten schrappen, omdat hun samenstelling onbekend was, omdat zij voor de gezondheid schadelijke bestanddeelen bevatten of hun waarde niet in evenredigheid was met den verkoopprijs. Bovendien is verboden reclames of bijzondere aanbevelingen bij de verpakking te voegen.

De politie in *Hessen* heeft een tweetal zeer vermete kwakzalvers aan de kaak gesteld. De eerste noemde zich professor, doch was een gewoon handelsbediende, DE CARTRES genaamd, die reeds meer dan eens wegens bedrog in het binnen- en buitenland, was veroordeeld. Onder den naam: *Sanator, veni, vidi, vici!* had hij op de meer en meer gebruikelijke wijze te Darmstadt een zoogenaamd natuurgeneeskundig instituut opgericht, waarin hij eene bijzondere afdeling had gevestigd voor behandeling per brief. Met grooten ophef kondigde hij geheele genezing aan van alle slepende ziekten, ook zelfs van dezulke, zooals hij er uitdrukkelijk bijvoegde: „die algemeen als ongeneeslijk worden aangegomen” en bovendien alles „zonder operatie.”

De geheele inrichting was op grootschen voet ingericht en zooals de politie niet verzuimt aan hare waarschuwing toe te voegen, vele hulpzoekenden hebben tot hun schade er kennis mee gemaakt, zowel landgenooten als vreemdelingen.

De andere kwakzalver adverteert, dat ieder die, voor welke ziekte ook, genezing zoekt, aan zeker adres te Londen moet schrijven. Het is aan de politie gebleken dat ook weder een zoogenaamd natuurgeneeskundige zich daar verborgen houdt, zekere HEINEMANN, die o. a. een paar jaar geleden wegens vruchtafdrijving in meerdere gevallen te *Berlijn* werd veroordeeld tot 1 jaar en 3 maanden gevangenisstraf; ook

hij heet aan het hoofd te staan van een zoogenaamde *Natuurgeneeskundige Vereeniging*.

De autoriteiten in *Hessen* wijzen er op, dat het plaatsen van de advertenties dezer kwakzalvers niet geoorloofd is.

Ten gevolge eener nieuwe wet, van 16 Mei 1904, is in *Noorwegen* eveneens de verkoop van zeer vele, met name genoemde specialités verboden en hebben de ambtenaren van justitie en politie aanzegging ontvangen van wege het Departement van Justitie om den handel tegen te gaan van alle geheimmiddelen, waarvan de samenstelling onbekend is of waarvan de verkoopprijs in geen verhouding staat tot de waarde.

En zoo gaat het overal: Pruisen, Oostenrijk, Rusland, Noorwegen treden krachtig en bij voortduring op tegen het voortwoekeren der kwakzalverij, vooral in haar moderneren vorm van groote en kleine exploitatie-maatschappijen, alleen Nederland niet.

Weer een paar valsche attesten.

Aan „*Het Vaderland*” van 9 Aug. j.l. ontleenen wij het volgende:

„In het blaadje van 31 Mei 1905 *Ebenhaëzer*, uitgever R. J. Fuik, Suezkade 100, Den Haag, kwam een ingezonden stukje voor, hetwelk aldus luidde:

Aan den heer doctor de Jong,
Waterdokter, Den Haag.

Wel Ed. Zeergel. Heer!

Door deze letteren breng ik UEd. mijn oprechten dank voor de volkomen genezing van mijn vrouw, die, zooals UEd. weet, geleden heeft aan maagversteening; zij kan nu alles eten en heeft ook flinken eetlust en ziet er flink uit. Mocht ik UEd. later noodig hebben, reken ik steeds op UEd. hulp.

Inmiddels,

UEd. Dw. Dn.,
A. HASPELS,
Ontv. der Dir. Bel.

Piershil.

In de *Rotterdammer* schrijft thans echter de heer Haspels:

Mijnheer de Redacteur, daar ik geen lezer ben van dat blaadje, kwam ik eerst kort geleden te weten (van hooren zeggen), dat ik daarin een ingezonden stuk geplaatst zou hebben. Ik heb mij bij herhaling gewend tot den uitgever van *Ebenhaëzer*, om eenige plaatsruimte machtig te worden, ten einde het publiek in kennis te stellen van de waarheid, doch de waarheid kon ook daar geen herberg vinden. Nu wend ik mij tot u mijnheer de redacteur, om te verklaren:

1°. dat ik nooit iemand ontmoet heb, die zich noemde doctor De Jong;

2°. dat ik aan niemand anders ook permissie heb verleend voor de plaatsing van die dankbetuiging;

3°. dat ik op grond daarvan onder de oogen van het publiek wensch te brengen, dat genoemd ingezonden stuk, voorkomende in *Ebenhaëzer* van 31 Mei '05, een brutaal leugenstuk is en ik dus dr. De Jong niet kan aanbevelen om reden ik nooit met hem in aanraking kwam.

Zou gefingeerde aanbeveling niet strafbaar zijn?”

De *Nieuwe Groninger Courant* van 21 Augustus bevatte het volgend „Ingezonden Stuk.”

„Mijnheer de Redacteur!

Naar aanleiding van de advertentie, voorkomende in uw veel gelezen Courant omtrent de Foster's rugpijn nieren pillen, ben ik zoo vrij mij daarop te verantwoorden, om reden dat er boven staat een dankbaarste inwoner en dat ik zes jaar heb geleden aan de nieren en nu volkomen ben genezen. Ik begrijp niet hoe ze bij die apenkool komen, want daar is hoegenaamd niets van waar. Maar ik weet wel hoe dat komt dat ze het schrijven, dat komt voor de reclame, maar dan moet mijnheer Fosters maar een andere kiezen en dan volgens portret, dat helpt volgens mijn oordeel nog veel meer, maar mij asjeblief niet, want ik heb een monsterpakje Foster's nierenpillen gehad en er maar tien van gebruikt, om reden ik mij er niet wel bij gevoelde.

Hopende dat dit ingezonden stukje in uw veel

gelezen courant opgenomen kan worden, verblijf ik, U mijnheer de Redacteur dankende voor de opname,

Uw dw. dienares,
Wed. KORHORN.”

De titel „Homoeopaath”.

De Hooge Raad heeft een uitspraak gedaan, waardoor nu in hoogste instantie beslist is, dat de titel „homoeopaath” iemand aan het publiek als geneeskundige aanwijst, zoodat uitsluitend geneeskundigen dien titel mogen voeren. Het betrof het geval van HAVERHOEK, die door de Rechtbank te Utrecht in hooger beroep schuldig verklaard was aan de overtreding van „geen geneeskundige zijnde, een titel voeren, die hem aan het publiek als geneeskundige aanwijst”, omdat hij een naambordje met het opschrift „R. HAVERHOEK, Homoeopaath” op zijn deur had. Tegen deze beslissing had HAVERHOEK cassatie aangeteekend, op grond van twee grieven tegen het vonnis, waarvan de eerste eenvoudig daarop neerkomt, dat in zijn dagvaarding een schrijffout in plaats van Hoemoeopaath, Homoespaath gestaan had.

De tweede grief grondde zich daarop, dat het woord „homoeopaath” niet een geneeskundige zou aanwijzen.

Hierover zegt nu de Advocaat-Generaal ORT in zijne conclusie:

Wat de andere grief betreft, blijkt uit het vonnis, dat de Rechtbank aan den titel van „Homoeopaath” de beteekenis toekent als van iemand die de geneeskunst uitoefent op homoeopathische methoden. Zij vereenigde zich te dien aanzien op wetenschappelijke gronden met dit gevoelen van den deskundige Dr. ALI CHEN, hetwelk gegrond was én op hetgeen hieromtrent in de wetenschappelijke geneeskundige litteratuur van den kant van voor- als van tegenstanders der homoeopatische geneeswijze voorkomt, én op het algemeen spraakgebruik.

Door deze beslissing kan m. i. geen wetsartikel zijn geschonden. Immers de geneeskundige wetgeving geeft niet aan hoe de titel moet luiden, waardoor iemand geacht wordt zich aan het publiek als geneeskundige aan te wijzen. Waar derhalve naar wetenschap en spraakgebruik een zekere titel eene bepaalde beteekenis heeft mag deze beteekenis worden aangenomen ook te zijn die, welke de wet op het oog heeft. Ware de bedoeling anders, dan zou de wet eene bepaalde omschrijving hebben moeten geven, welke titel wel en welke niet deze aanwijzing inhield.

Ik houd daarom ook deze grief voor ongegrond. *) De beslissing van den Hoogen Raad luidde: verwerping van het beroep, wat de tweede grief betreft overwegende:

dat de tweede grief zich richt tegen die overweging van het bestreden vonnis, waarin de Rechtbank, zich vereenigende met het gevoelen van den door haar gehoorde deskundige, in overeenstemming met de wetenschappelijke geneeskundige litteratuur en het algemeen spraakgebruik aan den titel homoeopaath de beteekenis hecht van „iemand, die de geneeskunde uitoefent op homoeopathische methode”, bewerende de requirant toch, dat het woord homoeopaath niet aanwijst een geneeskundige;

O., dat in art 3 der wet van 1 Juni 1865 (Stbl. n°. 60) wordt verboden het geen geneeskundige zijnde een titel voeren, die hem aan het publiek als geneeskundige aanwijst, maar nergens in de wet nader wordt aangegeven, door welken titel zulks geschiedt en mitsdien de door de Rechtbank in de wetenschappelijke litteratuur en in het algemeen spraakgebruik gezochte beantwoording dezer vraag juist is te achten, zoodat daardoor geen wetsartikel is geschonden en ook deze grief ongegrond is te achten. *)

*) Overgenomen uit „Het Paleis van Justitie” van 7 Juli 1905.

(Vox Medicorum.)

Een der oorzaken van het succes der kwakzalvers-advertenties.

Een onzer lezers, Mr. in de Rechten en een vijand van kwakzalverij, schrijft ons o. a. het volgende:

„Ik wil u terloops wel mededeelen, dat ook op mij langen tijd een kwakzalvers-advertentie machtige bekoring heeft uitgeoefend, nl. die van de electr. gordels. Ruim een jaar ben ik zenuwziek, gelukkig ben ik thans, onder goede behandeling, flink herstellende.

In den beginne trof ik doktors aan, die mij niet veel hulp verschaften. En o! hoe deed de bedoelde advertentie mij heerlijk aan; verruk-

kelijk was het genot, haar slechts te lezen. U, die die ziekte, naar ik hoop, niet gekend hebt, kunt dit niet begrijpen, maar het is een feit. Waarin nu lag die bekoring? In die prachtig gekozen bewoordingen der advertentie. O, hoe gaven ze nauwkeurig weer het akelige, lamledige gevoel, dat ik steeds met mij rondroeg. Zóó had ik dit nog van niemand, ook niet van de verschillende doktoren, die mij behandelden, vernomen, zoo nauwkeurig, zoo precies aangegeven, zoo als het ware zelfgevoeld. En hoe getrouw was weer beschreven de genezing, waarop ik zoo hoopte, maar die ik niet zag komen en evenmin vertrouwde dat zij zou komen.

Nogmaals, de kracht dier advertentiën ligt in haar mooie, voor den gezonde opgeschroefde, voor den zieke natuurgetrouwe beschrijving der symptomen van de zenuwziekten.

Wie zoo de ziekte kan omschrijven kent haar en wie haar kent, kan haar ook wellicht genezen, is de redeneering, die de zieke bij het lezen bij zich opmaakt.

Inderdaad, ware mijn gezond verstand niet sterker geweest dan mijn wil, ik ware eveneens dupe geworden van de schoonklinkende annonce. Toen bepaalde ik me slechts, een oogenblikkelijke verlichting te krijgen door het lezen en herlezen der advertentie, iederen avond weer.

Ik deel u dit mede, opdat u eens een indruk kunt krijgen van de gevolgen, die zoo 'n goed gestelde reclame op een lijder uitoeft.

't Spreekt van zelf, dat u, desgewenscht, van het bovenstaande mededeeling moogt doen in uw maandblad."

Uit de Pers.

Het Nieuwsblad van Nederland wijdt in zijn no. van 11 Augustus 1905 een hoofdartikel aan het a. s. zilveren jubileum onzer Vereeniging, waarvoor wij onzen hartelijken dank betuigen. Het vindt in dit jubileum aanleiding het een en ander van de geschiedenis onzer Vereeniging mee te deelen, daarin geholpen door onzen Secretaris, de heer J. VAN RIEL, die de noodige gegevens uit het archief verstrekke.

Veel wat in dit artikel wordt vermeld, is aan onze leden en lezers geheel of ten deele bekend, weshalve wij meenen te kunnen volstaan met het geven van een kort resumé.

Na de mededeeling dat Prof. HECTOR TREUB zich bereid heeft verklaard op de herdenking van het 25-jarig bestaan een rede uit te spreken, en hieromtrent zijne ingenomenheid te hebben betuigd, begint het blad zijne beschrijving van de geschiedenis aldus:

„In de laatste maanden van het jaar 1880 waren een aantal doctoren, apothekers, scheikundigen en belangstellenden het eens, dat er iets moest gedaan worden tegen de krachtiger dan ooit bloeiende kwakzalverij. Eenige bekende heeren, van wie dr. G. W. Bruinsma *) de ziel was, kwamen bij elkaar en richtten de Vereeniging tegen de Kwakzalverij op.

In Januari 1881 bedroeg het ledental 163 en werden niet minder dan 22 840 maandbladen der Vereeniging, waarin het doel en streven duidelijk werd uiteengezet, gratis verspreid."

Het Nieuwsblad laat nu hierop volgen ettelijke namen van hen, die tot de eerste leden behoorden en gaat dan aldus voort:

„Het ledental klom aanvankelijk langzaam maar zeker: in 1883 bedroeg het reeds 780, in 1884 waren er 1021 leden, in 1888 zakte het tot 982 leden, en sinds dien bleef het rijkende en dalende, al naar gelang de omstandigheden en in het laatste jaar verslag wordt melding gemaakt van 85 leden.

Hieruit zou men mogen afleiden dat de belangstelling der leden langzamerhand verminderde. En dit is ook zoo. Hoewel het bestuur voortdurend zijn best deed met al de middelen, die het tot zijn beschikking had, verflauwde de sympathie van veel leden, omdat het werken en ageeren der Vereeniging tegen de Kwakzalverij „toch niks" gaf.

De menschen bleven evenals vroeger allerhande kwakzalversmiddelen slikken en al had men in het optreden tegen dezen of genen kwakzalver wel eens succes, hun aantal verminderde niet, ja groeide integendeel.

Men drong bij de Regeering aan op herziening der geneeskundige wetten en pharmaceutische wetgeving, doch tot nog toe bleef dit tot de vrome wenschen behooren.

Met welke goede bedoelingen het bestuur ook te voorschijn kwam, bloeien deed de Vereeniging in den loop der jaren niet."

Het blad maakt vervolgens melding van de enquête, een paar jaar geleden ingesteld bij een zestal heeren hier te lande, van welke enquête het resultaat werd megedeeld in de Algemeene Vergadering der Vereeniging van het jaar 1903. (Zie ook het Maandblad van November 1903), om daarna te besluiten met de volgende woorden:

„Het bestuur der feestvierende Vereeniging kan dus, nu een nieuwe periode van zijn strijd tegen de kwakzalverij begint, met kracht de handen aan het werk slaan. Wij hopen dat zijn streven met meer succes zal bekroond worden dan tot nog toe het geval was.

Mag er al veel w. a. r. s. g. l. e. g. e. n. z. i. j. n. i. n. e. e. n. b. e. k. e. n. d. w. o. o. r. d. v. a. n. o. n. z. e. n. d. r. S. t. e. p. h. a. n., dat de kwakzalverij onuitroeibaar is, omdat zij steeds is en zal blijven het plechtaker de o geneeslijken, indien de Vereeniging gesteund wordt door meerdere leden, zal zij toch veel nut kunnen stichten."

INGEZONDEN.

Geachte Redactie!

In mijn bijzijn werd dezer dagen het volgend gesprek gevoerd:

Hij. Gister heb ik je zuster gezien. Wat zag die er goed uit!

Zij. Ja, die is heelemaal opgeknappt van de Pinkpillen.

Hij. Van de Pinkpillen? Dacht je dat?

Zij. Ja zeker. Zij heeft — laat een kijken! — verleden jaar in September een doos vol gebruikt van een poeier die er nog stond van haar overleden man. De stumper was een half jaar eerder gestorven, vrij onverwacht, en had van zijn laatste medicijnen maar een heel beetje opgebruikt. Toen zij toen niet goed werd, nam zij dat maar eerst, maar zij vond er geen baat bij. Een poos later heb ik haar Abdijstroop aangeraden en dat voldeed haar best. Maar haar zoon dacht, dat gewone Maagpillen meer goed zouden doen en gaf haar een doos vol, die ze met tegenzin verorberde, want zij voelde elke pil waar ze neerkwam als zij haar doorslikte. Nu had haar dochter baat gevonden bij teerpillen en daar had ze nog wat van. Die voldeden mijn zuster echter al evenmin, en zij begon weer met de Abdijstroop, totdat een nieuwe buurvrouw haar met een middel van „het boerke" geriefde. Alles wordt dan geprobeerd, moet je denken, en eerst ging het bovenst best, en zij was ook nooit met wat anders begonnen, moet je denken, als niet onze neef uit Amsterdam, die met een vacantiekaart bij z'n familie aan z'n vrouws kant was gelogeerd, haar de Pinkpillen had aangepreut.

Hij. Ja, maar daarna is zij ziek geweest en ook nog al slim, eene ingewandsziekte, zei dokter. Toen heeft het er om gespannen, vertelde zij mij, maar nu was zij er toch weer bovenop. En haar uitzicht was best.

Zij. Ja, dat schreef zij mij ook en 't komt dus wel uit zooals ze zeggen van de achternawerking van de Pinkpillen (ietwat declameerend): „Zij hergeven de gelaatskleur en vernieuwen de kracht."

Hij. Maar dokter heeft 16 dagen over haar gegaan.

Zij. Zoo? Ja, dat kan wel, maar eerst met de nawerking van de Pinkpillen kwam de beterschap, schreef zij. Ik ben er nu ook mee begonnen; want ik voelde me ook zoo raar en men hoort gedurig van onverwachte sterfgevallen.

Kan 't ons wel verwonderen, geachte Redactie! dat de doktoren soms zoo verbaasd staan over de negatieve uitwerking hunner middelen en, waar deze toch goed werken en al spoedig beterschap brengen, zoo heel weinig merken van dankbaarheid van de zijde der herstelden! Voor zoo'n achternawerking der Pinkpillen bijvoorbeeld behoort men den medicus toch ook niet dankbaar te zijn.

G. C. STELLINGWERF—JENTINK.

BOEKBESCHOUWING.

Physical Culture, de verzorging van het uiterlijk voorkomen, door Dr. A. K. W. ARNTZENIUS. Uitgave van J. C. Dalmeyer, te Amsterdam.

Ofschoon dit werk geen rechtstreeks verband houdt met hetgeen in ons blad behandeld wordt, vestigen wij toch gaarne de aandacht op deze uitgave. Het boek laat zich aangenaam lezen en de lectuur zal ongetwijfeld somwijlen nuttige gevolgen hebben, vooral wanneer men eenige daarin opgegeven behandelingswijzen tevoren met zijn geneesheer bespreekt, zijn advies vraagt, en volgt.

Het boek is van talrijke, fraai uitgevoerde illustraties voorzien.

— Voor de bespreking van een ander werk: De opvoeding van het kind vóór de geboorte, ons door denzelfden uitgever toegezonden, is het Maandblad de plaats niet.

CORRESPONDENTIE.

A. A. B. te A. In het Maandblad van Juni j.l. hebben wij u al megedeeld. (abusievelijk stond er aan J. D. A. te A.) dat de Anker Lagosa Zalf van de firma RICHTER vanwege de Vereeniging niet is onderzocht.

H. P. T. te H. Het onderzoek van het van u ontvangen fleschje is nog niet afgevoerd. Dergelijke onderzoekingen zijn zoo lastig.

Dr. v. d. D. M. te U. De afdrucken in dank ontvangen: in 't volgend No.

— Ook een artikeltje over Geneeskunde en Kwakzalverij moest blijven liggen.

— Wij betuigen onzen dank voor de verschillende ons toegezonden bladen, o. a. voor de Frankfurter Zeitung en de Nieuwe Surinaamsche Courant.

ADVERTENTIEN.

ABSOLUTE zekerheid van Succes.

Versch bewaren

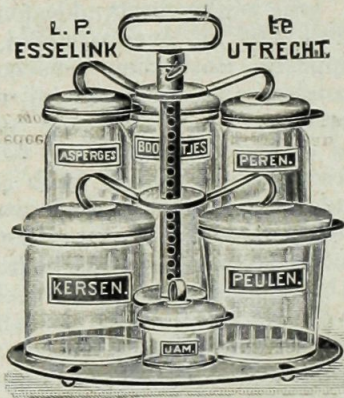
van VRUCHTEN en GROENTEN,

in GLAZEN zonder beugel noch Schroef,

MET

4

Esselink's STERILISATOR.

In 't HUIS met de DRAGEN, geheel complete STERILISEER-APPARATEN!

vanaf / 8.—

SYST. WECK'S FLESSCHEN met nieuw model Deksel en Lipring. Compleet vanaf 31 cts. N.B. Vraagt Prijscurant.

ESSELINK, Utrecht.

HOTEL DU COMMERCE

te Leiden,

wordt H.H. Medici ten zeerste aanbevolen.

5/12

M. DE GRAUW. Prop.

Maandblad tegen de Kwakz. ligt ter lezing.

*) Ook zijn broeder, Dr. Vitus Bruinsma, nam aan de oprichting een zeer werkzaam aandeel. Red. Mbl.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd. Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD.

Mededeelingen van het Bestuur.

Berichten: Uit het jaarverslag over 1904. — Over specialiteiten en titels. — Ridder Bijsterveld? — Op een grafsteen te Hameln.

Mededeelingen van verschillenden aard: Over een tandpasta? — De Zwitsersche bergwortel. — Weer een valsch attest. — Iets over Geneeskunst en Kwakzalverij. — Uit „Hygienische Blätter.” — Maatregelen tegen den verkoop van specialités in Oostenrijk. — Anti-Transpiëne.

Boekbespreking: Geneeskundige Encyclopaedie voor het Huisgezin. — Hygiënische Vlugschritten.

Correspondentie:

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Het Bestuur heeft, ook namens het Comité van voorbereiding, de eer mede te deelen, dat de Algemeene Vergadering, waarbij het 25jarig bestaan der Vereeniging zal worden herdacht, gehouden zal worden op **Vrijdag 10 en Zaterdag 11 November te Amsterdam.**

De aangekondigde voordracht van Prof. Dr. Hector Treub die, gelijk men weet, een meer openbaar karakter zal dragen, zal in de avond-bijeenkomst op Vrijdag worden gehouden, terwijl Zaterdag de jaarvergadering zal plaats vinden.

Maatregelen ter verkrijging van een geschikte localiteit voor deze bijeenkomsten worden herhaald, meer bepaaldelijk met het oog op de voordracht van Prof. Treub.

Ter jaarvergadering — waarop tevens onderwerpen van huishoudelijken aard aan de orde zullen zijn — zal, ten einde de Vereeniging tot grooter krachtsontwikkeling te brengen, de Voorzitter Mr. A. Lind bestuursuitbreiding ter sprake brengen, terwijl door den oud-voorzitter, den heer J. M. van Elk, op het internationaal karakter van den strijd tegen de kwakzalverij de aandacht zal worden gevestigd. Door ondergeteekende zal worden ingeleid de vraag: Behoort de Vereeniging zich voorstandster der Staats-apotheek te betoonen?

Tijdige opgave van meerdere onderwerpen ter plaatsing op de agenda wordt opnieuw aanbevolen, ten einde de vergadering die, naar het Bestuur met grond verwacht, drukker dan gewoonlijk zal worden bezocht, tevens meer een congreskarakter te verleen.

Voorts hoopt het Bestuur, dat velen na afloop der vergadering zich met het Comité aan een voorgenomen gemeenschappelijke maaltijd zullen vereenigen.

Omtrent het uit te geven „Gedenkboek” kan worden medegedeeld, dat de voordracht van Prof. Treub daarin met diens toestemming zal worden opgenomen en bovendien bijdragen zijn toegezegd en ten deele reeds ingekomen van

Mej. C. Hugenholtz en de Heeren:

E. J. Abrahams.

Dr. G. W. Bruinsma.

Dr. Vitus Bruinsma.

Prof. Dr. H. Burger.

J. M. van Elk.

H. van Gelder.

Mr. A. Lind.

Dr. C. N. van de Poll,

terwijl nog meerdere toezeggingen door mij worden ingewacht.

De wijze van verkrijgbaarstelling voor de leden is nog in overweging, als houdende nauw verband met het totaal der inkomende extra-bijdragen, daar, ten einde de gratis-verspreiding van het Maandblad niet te belemmeren, de kas zoo min mogelijk mag worden bezwaard.

Dankbaar voor het gevolg, dat de in het vorig nummer geplaatste opwekking bereids mocht ondervinden, blijft het Bestuur hopen, dat ook in deze maand nog menig belangstellende een jubileumgave aan den penningmeester, den heer A. J. Wijnne te Rotterdam, zal willen doen toekomen.

Namens het Bestuur,
J. VAN RIEL, Secretaris.

Met dit nummer worden aan de leden het Jaarverslag en de concept-rekening over 1904 verzonden.

J. VAN RIEL, Secretaris.

Als nieuwe Leden traden nog toe:

Gezondheids-Commissie met den zetel te Deventer.
A. PLEYSIER, arts . . . . . te 's Gravenhage.

Jubileumbijdragen.

Ontvangen de volgende bijdragen: J. M. v. E. f 10; G. H. H. f 10; E. T. S. f 10; A. L. f 10; v. G. f 10; W. R. v. D. L. f 5; v. R. f 5; E. J. A. f 5; W. f 2.50; P. J. H. G. f 2; B. F. C. f 1. Te zamen f 70.50.

KWITANTIES.

De Penningmeester maakt bekend, dat in het begin van October OPNIEUW zullen worden aangeboden de Kwitanties, die in Juni onbetaald zijn teruggekomen. Dringend wordt men verzocht ze nu te voldoen, en het bedrag (f 3.10 voor de leden en f 1.35 voor de abonné's) vooraf gereed te leggen. Tevens worden dan de Kwitanties gepresenteerd aan de sedert nagekomen leden en abonné's.

BERICHTEN.

Jaarverslag over 1904.

Aan het verslag van den toestand der Vereeniging over het afgelopen jaar, aan de leden in afdruk toegezonden, ontleenen wij het volgende, waarin misschien ook onze lezers, niet-leden, belang zullen stellen.

Het Verslagjaar ving aan met 667 leden, welk getal bij de vaststelling der ledenlijst op 1 Mei evenveel bedroeg, om in December met 699 te sluiten.

Ook thans lieten weer enkele gezondheids-commissies zich als lid inschrijven, zoo ook de afd. Haarlemmermeer der Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst.

Door 132 leden werd een extra-bijdrage geschonken, terwijl ook nu weder, alhoewel geen lid der Vereeniging, de afd. 's Hage der Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, de kas met een gift bedacht.

Het aantal abonnementen bedroeg 318. Onder deze abonné's zijn velen de Vereeniging zeer sympathiek gezind en voor wie contributie ad f 3.— wel niet bezwarend zal zijn, zoodat, zoowel als propaganda als uit financieel oogpunt hunne overschrijving als lid gaarne zal worden gezien.

Verspreid werden 93,000 Maandbladen, waarvan 27,600 aan de leden, terwijl, met uitzondering der abonnementen, de resterende exemplaren op de bekende wijzen alom in den lande gratis werden verzonden.

Bij de gratis-verzending aan hotels en koffiehuzen werd aanvankelijk eenige beperking wenschelijk geacht en aan houders daarvan bericht, dat, nu zij geruimen tijd met het Maandblad hadden kennis gemaakt, het nemen van een abonnement ad f 1.25, teneinde het Maandblad ook voortaan gergeld te ontvangen, hun werd aanbevolen.

Waar slechts weinigen hieraan gevolg gaven en de Vereeniging haar Maandblad in het belang der zaak gaarne onder de oogen van velen brengt, werd op 1 October wederom aangevangen met toezending aan koffiehuzen enz., in ruim 150 der grootste plaatsen van ons land.

Tegelijk werden van October—December proef-exemplaren gezonden aan de Geneesheeren en Apothekers, die nog geen lid der Vereeniging of abonné op het Maandblad waren, met uitnodiging als zoodanig met 1°. Januari toe te treden.

Gelijke toezending geschiedde ook aan alle leden van de Rechterlijke Macht, Notarissen, Hoogleraren, Lectoren en Privaatdocenten aan de Universiteiten, alsmede aan de Ambtenaren van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid.

Deze toezendingen leidden tot een niet onbelangrijke stijging van het getal leden en abonnementen.

Als voorzitter trad met 1°. Januari het in de Vergadering van 10 Oct. 1903 gekozen bestuurslid Mr. A. Lind op, vervangende daardoor Mr. H. Massink, die wegens periodieke aftreding het Bestuur had verlaten. Moest het Bestuur daardoor noode zijne zoo gewaardeerde adviezen missen, met grooten weemoed wordt verder herinnerd, dat, tengevolge eener ongunstige wending der kwaal, waaraan hij reeds lang lijdende was, Mr. Massink op 23 Maart jl. te Zutphen overleed.

Ontgving alzoo de bestuursleiding wijziging, ook ten opzichte van de redactievoering van het Maandblad had verandering plaats, al bleef hier de persoon van den redacteur dezelfde.

Voorheen uitgegeven onder „redactie van het Bestuur” beteekende zulks, dat, alhoewel een buiten het Bestuur staand persoon als redacteur fungeerde desniettemin het Bestuur, als zoodanig, de verantwoordelijkheid voor den inhoud op zich nam, terwijl een subcommissie uit zijn midden voor overlegpleging met den redacteur was aangewezen.

Uit den aard der zaak was aan deze regeling wel eenig bezwaar verbonden en waar bovendien alle correspondentie voor het Maandblad aan het adres van den secretaris-penningmeester geschiedde, werd ten onrechte dit bestuurslid herhaaldelijk als de redacteur beschouwd, ook al werd niet nagelaten

telkens op de onjuistheid daarvan de aandacht te vestigen.

Motieven die vroeger een anoniem redacteur wenschelijk maakten, hadden voor het fungerend Bestuur veel van hun kracht verloren, daarentegen zou de redactievoering door opheffing der anonymiteit minder omslachtig worden, zoodat met instemming van den redacteur besloten werd den ouden toestand niet langer te bestendigen, doch diens naam openlijk als zoodanig aan het Maandblad te verbinden.

Op het Congres voor openbare Gezondheidsregeling te Nijmegen werd de Vereeniging door den Voorzitter vertegenwoordigd, terwijl ingevolge daartoe gedane uitnoodiging, de oud-voorzitter, de heer J. M. van Elk als afgevaardigde der Vereeniging de eerste jaarvergadering van den Deutschen Verein zur Bekämpfung des Kurpfuschertums te Berlijn bijwoonde en ijverig aan de daar gehouden debatten deelnam. Gelijk het Februari-nummer vermeldde heeft de heer van Elk voor een zeer belangstellend gehoor aldaar een uitvoerig verslag over het ontstaan en de ontwikkeling onzer Vereeniging gegeven.

Ter beschikking van Dr. Daniels van het door hem, in vereeniging met den heer A. J. Rijk, gesticht Melisch-Pharmacutisch Museum, werden enkele bezienwaardige curiosa op kwakzalversgebied gesteld.

De afdeling Amsterdam bleef als vroeger zich belasten met de zorg voor het verspreiden van het Maandblad in de hoofdstad, terwijl de heer E. J. Abraham in het bestuur, ter vervanging van den heer J. van Riel, zitting nam.

Van de hand van eerstgenoemde verschenen zeer lezenswaardige, deskundige artikelen in het Maandblad, terwijl hij ook in dit verslagjaar de Vereeniging wederom zich verplichtte door het houden voor een talrijk gehoor van een lezing over kwakzalverij te Avenhorn.

Er blijkt dus nog wel belangstelling voor de zaak te bestaan en als zoodanig worden ook de besprekingen over dit onderwerp in verschillende gezondheidscommissies gehouden, genoteerd.

In de Algem. Vergadering van 15 October 1904 werd aan het Bestuur opdracht verleend tot voorbereiding van een min of meer feestelijke herdenking van het a.s. 25 jarig bestaan der Vereeniging, waarbij tevens een voorstel tot uitgeven van een gedenkschrift werd aangenomen.

Voorts bewoog in dit verslagjaar de Vereeniging zich op de bekende wijze, trachtte door verspreiding van haar Maandblad zooveel mogelijk het kwaad der kwakzalverij te keeren en werden de vele bij het Bestuur inkomende vragen van belanghebbenden en belangstellenden steeds zoo spoedig doentlijk beantwoord.

Dit wordt hier aangestipt, omdat het wellicht niet van algemeene bekendheid is, dat, ook buiten het Maandblad, groote werkzaamheid moet worden betracht.

Gaarne zou het Bestuur nog van grootere activiteit blijk geven, indien de Vereeniging financieel krachtiger ware en over een uitgebreider corps onderzoekers kon beschikken, een klacht, die, gelijk bekend, reeds meermalen is aangeheven.

Dat des ondanks nog 19 middelen in den loop van het jaar werden onderzocht, strekt tot dankbaarheid aan hen, die zich weder beschikbaar bleven stellen en waarbij de heeren D. Bierhaarder te Baarn en D. v. d. Weerd te Kampen nog wel afzonderlijk mogen worden vermeld.

Ten slotte wijdt het Bestuur nog een algemeen woord van dank aan allen, die in het afgelopen jaar op eenigerlei wijze van hun belangstelling deden blijken.

Over Specialiteiten en titels heeft Mr. S. G. CANES een verhandeling geschreven in N°. 14 en 15 van den 12en jaargang van het *Medisch Weekblad*. Schrijver bespreekt daarin o.a. ook het voeren van titels door kwakzalvers, vooral met het oog op Art. 3 van de Wet, regelende de uitoefening der geneeskunst, welk artikel luidt:

„Alleen de geneeskundige mag binnen de grenzen „zijner bevoegdheid in het openbaar aankondigen, „dat hij de geneeskunst uitoefent, of een titel voeren, „die hem aan het publiek als geneeskundige aanwijst.” In verband hiermede worden enkele strafvervolgingen nagegaan, die wegens het overtreden van dit artikel zijn ingesteld en de vraag besproken hoeveel van dergelijke overtredingen nog onvervolgd blijven. Als een der oorzaken van dien ongeregelde toestand beschouwt de schrijver de toenemende specialiseering der geneeskunde. Dit wordt nader uitvoerig uiteenzet maar daar deze bespreking geheel buiten het kader van ons blad ligt moeten wij hen, die meer van deze belangrijke artikelen wenschen te weten, naar de oorspronkelijke verwijzen.

Ridder Bijsterveld? Het *Rot. Nieuwsblad* van 21 September j.l., ons van welwillende zijde toegezonden, bevatte de volgende

„CORRESPONDENTIE.

— Kan een onzer lezers ons ook inlichtingen geven omtrent hetgeen ons in onderstaand schrijven wordt gemeld. Gaarne zouden wij in het algemeen belang die zaak bevestigd zien.

Kralingen, 19 Sept. 1905.

Mijnheer de Redacteur!

Is het u soms bekend dat de alom bekende dokter Bijsterveldt verleden week tot ridder gemaakt is en de ridderorde van Portugal ontvangen heeft? Zoo niet, nu wil dan eens hooren, wat een patiënt mij met het onschuldige gezicht voor waarheid vertelde.

Verleden week zat hij met een aantal andere patiënten in de wachtkamer van genoemden dokter. Een vrouwtje uit Nijmegen was al bij den dokter toegelaten, toen er op eens een net gekleed heer de wachtkamer door kwam loopen, regelrecht naar den dokter toetrad en in tegenwoordigheid van ons moedertje zich bekend maakte als de consul van Portugal en hem namens de koningin van Portugal bekend maakte, dat het Haar had mogen behagen hem tot ridder te maken en hem een ridderorde te overhandigen, waarna de z.g. consul weder vertrok; ons moedertje een en al verbazing, waarna dokter Bijsterveldt sprak: ja, vrouwtje, dat komt, omdat ik de koningin met mijn medicijnen genezen heb, toen al de geleerde dokters van Europa haar opgegeven hadden als ongeneeselijk. Nu vraag ik, Mijnheer de Redacteur, is het niet treurig, dat zoo iets tegenwoordig nog bestaat in de 20e eeuw. Waarschijnlijk werd dit vrouwtje als middel van reclame gebruikt, daar zij voor 12 nog andere personen kwam om medicijnen uit Nijmegen. Zoudt gij, mijnheer, zoo goed willen zijn dit stukje in uw geëerd blad te willen plaatsen om de arme domme plattelandsbewoners toch eens te waarschuwen voor zulke bedriegerijen, daar al de andere patiënten dit voor waarheid aannamen, toen het vrouwtje het later vertelde en wie weet hoe of er niet meer zijn, die dit werkelijk zouden gelooven.

Hopende dat u zoo vriendelijk wilt zijn om aan mijn verzoek te willen voldoen, zoo teken ik mij beleefd aan als:

Getrouw lezer van uw blad,
uit Kralingen.”

Op een grafsteen te Hameln op twee kindergraven uit het jaar 1792, leest men het volgende, ontleend aan het *Sächsische Korrespondenzblatt* en ons van bevriende hand toegezonden:

Wir sind durch eines Pfuschers Hand
Zu früh hierher geschicket,
Zur Warnung für das ganze Land
Und den, der dies erblicket.
Sein Leben traue jedermann
Nur sich'ren Aerzte Händen an;
Geht er dann auch die Todesbahn.
Hat er doch seine Pflicht getan.

MEDEDELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

OVER EEN TANDPASTA?

DOOR

Dr. W. P. H. VAN DEN DRIESSEN MAREEUW.

Was ik eenigen tijd geleden in de gelegenheid op de markt alhier een fleschje met het sap van Vantura en een doosje met den Zwitserschen Bergwortel te koopen, nu weer werd een tandpasta? te koop aangeboden, waarbij, zooals hieronder zal blijken, gehandeld werd in strijd met de beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 15 October 1889 n°. 4361, afdeling Medische Politie.

Bij de tandpasta? was een biljet gevoegd waarop het Nederlandsche Wapen prijkte en het volgende inhield:

M. HOLLANDER,
Pedicure Brevette Belge,
AMSTERDAM.

Gebruiksaanwijzing der Maagkruiden.

Men zet de kruidenpap op een flesch water. Het is een uitmuntend middel tegen asthma, maagpijn, slechte spijsvertering, tot het krijgen van eetlust drinkt men 's morgens nuchter een klein jeneverglasje, de maag herkrijgt haar kracht en herstelt geheel.

Ook dient het nat der getrokken kruiden tot het verdrijven van wormen of onzuivere insecten bij kinderen, een lepel vol daarvan toegediend zal direct helpen.

Prijs per pakket 60 cent.

Gebruiksaanwijzing der Tandpasta.

Het pakje op een halve flesch water voor

holle kiezen neemt men een lepel vol en spoelt den mond, de pijn verdwijnt direct, losse tanden zetten er zich door vast en het tandvleesch geneest direct. Voor het doorkomen der kindertanden neemt men een penceel of veer, strijkt er mede langs het tandvleesch en de tandjes zullen gemakkelijk doorkomen.

Prijs per pakket 60 Cent.

Uit dit biljet blijkt dus, dat behalve de tandpasta? ook nog maagkruiden worden verkocht, die evenwel nu niet te koop werden aangeboden.

Wellicht ben ik later in de gelegenheid deze kruiden aan een onderzoek te onderwerpen.

De tandpasta? nu was in een groot stuk wit papier verpakt, zij bestond uit een wit poeder waarvan het gewicht 5 gram bedroeg.

Het poeder reageerde duidelijk zuur, was kristallijn en verkoelde bij gloeien op een platinablikje niet, zoodat organische stoffen uitgesloten waren.

Bij verhitting smolt het poeder en ging daarna in eene droge witte massa over.

Uit het scheikundig onderzoek bleek, dat het poeder uit aluin bestond; aluminium, kalium en zwavelzuur werden zeer duidelijk aangetoond.

De 5 gram aluin kostte op de markt slechts 25 cent, bij den verkooper aan huis 80 cent.

Op lijst C door de hiervoor genoemde ministerieële beschikking in 't leven geroepen, is de verkoop van aluin beneden de 200 gram slechts aan apothekers of aan geneeskundigen tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, toegestaan.

Door den verkoop van de pakketten van 5 gram heeft dus overtreding plaats gehad.

Ter bevoegde plaats is door mij hiervan kennis gegeven.

In den groothandel kost een kilo aluin negentien cent, terwijl hier de kilo tegen de som van vijftig gulden of vijf duizend cent van de hand werd gedaan.

De winst bedroeg dus niet minder dan zes en twintig duizend twee honderd en vijftig pCt.

Volgens een mededeeling in het avondnummer van 18 September van het *Prov. en Stedelijk Utrechtsch Dagblad*, is tegen den verkooper Marius Hollander proces-verbaal opgemaakt.

Pharmac. Chem. Labor. der
Rijks-Universiteit.

Utrecht, Sept. '05.

Weer een vals attest.

Het *Leidsch Dagbl.* van 6 Sept. j.l. bevatte onderstaand „Ingezonden stuk”:

Waarschuwing tegen Reclame voor
Kwakzalversmiddeltjes.

Voorschoten, 4 Sept. 1905.

Geachte Redactie!

Onder de Rubriek Reclames in één uwer bladen van verleden week wordt mijn naam misbruikt. Tot mijn spijt heb ik de zoogenaamde Fosters Rugpijn Nierenpillen (verkrijgbaar bij de winkeliers De Waal, Reijst, en Krak en Krusinga) ingenomen. Na gebruik van dit kwakzalversmiddel deden zich bij mijn kwaal zeer verontrustende verschijnselen voor.

In het belang der gezondheid van hen, die deze pillen mochten willen beproeven, waarschuw ik hen daarentegen en teeken ik protest aan tegen de wijze, waarop mijn naam als Reclame-middel is misbruikt en daardoor het publiek op een dwaalspoor wordt geleid.

Met beleefden dank voor de opname blijf ik met hoogachting,

UEDs. Dw. Dnr.
G. PIGGE.

Achterweg A208, te Voorschoten.”

Dergelijke verklaringen, die aan duidelijkheid niets te wenschen overlaten, komen tegenwoordig voortdurend in de dagbladen.

Zou het nu waarlijk niet mogelijk zijn de verspreiders der valsche attesten wegens bedrog te vervolgen?

DE ZWITSERSCHE BERGWORTEL

DOOR

Dr. W. P. H. VAN DEN DRIESSEN MAREEUW.

Waren de inwoners van Utrecht de vorige maand in de gelegenheid het Sap van Vantura

op de markt te koop, deze maand was de Zwitsersche Bergwortel te verkrijgen.

Iedere koper ontving bij het doosje met wortel een biljet van den volgenden inhoud:

„Nieuw!

Nieuw!

De Zwitsersche Bergwortel

Door toeval gevonden en door verschillende doctoren onderzocht. Wordt deze wortel aanbevolen, als een onfeilbaar middel tegen *hoofdpijn kiespijn, tandpijn, suizing of zinkings* in hoofd en ooren onmiddellijke verlichting verzekerd.

Het mag in geen huishouding ontbreken.

Gebruiksaanwijzing.

Voor kies- of tandpijn neme men een notmuscaatrasp en raspe de wortel tot poeder, doet een weinig van die poeder achter de kies of tand, waar u de pijn in heeft, houdt de mond een paar minuten gesloten en u zult onmiddellijk verlichting ondervinden.

Voor hoofdpijn, duizeling, suizing of zinkings in het hoofd of ooren, neme men van die poeder een snuifje. Uw hoofd dat door verkoudheid verstopt is, wordt door het gebruik van deze wortel onmiddellijk verlicht.

Deze poeder is heerlijk van geur en lekker van smaak.

Prijs per doos f 0.75.

Verkrijgbaar bij:

S. BRAND SCHOOLHOLM

in drogerijen en kruidenrijen

Groningen.

Bij onderzoek bleek de wortel niets anders als gemberwortel te zijn, die ten deele vermolmd was.

Ieder doosje bevatte $\pm$ 10 G. wortel en kostte tien cent.

Berekent men een kilo gemberwortel tegen tachtig cent, zoo wordt een zoet winstje van $\pm$ 1150 pCt. gemaakt.

Pharmac. Chem. Laboratorium,

Utrecht, Juli.

(Ph. Weekblad).

Iets over Geneeskunst en Kwakzalverij,

is de titel van een opstel, voorkomende in het Tijdschrift „Het Groene en het Witte Kruis”, zijnde een omgewerkt verslag van een lezing, door den heer L. ZEEHANDELAAR in een afdelingsvergadering van „Het Groene Kruis” gehouden.

Een kort uittreksel van dit artikel laten wij hier volgen:

Als definitie van een kwakzalver, uit een geneeskundig oogpunt beschouwd, noemt de schrijver „iedereen, die geen goede studie heeft gemaakt van den mensch, zijne levensverrichtingen, de ziekten die hem kunnen treffen hare behandeling en — die ze *toch* behandelt.” Hij wijst daarna op het onderscheid tusschen geneesheeren en kwakzalvers, waarvan de eersten alles doen om de *gezonden te beschermen*. Dit kan, zegt hij, „niet beter geschieden dan door ziekten te voorkomen.”

„En hoe zullen deze anders voorkomen kunnen worden dan door de oorzaken er van op te sporen en deze onschadelijk te maken of wel door maatregelen te nemen, die de verspreiding ervan verhinderen.

„Zijn kwakzalvers in staat dit te doen?

„Om de oorzaken van eenig kwaad te kunnen opsporen, dient men toch te beginnen met den aard en de gesteldheid zoowel van dat kwaad als van de vermoedelijke oorzaken goed te kennen. Zulke kennis waait iemand heusch niet aan! Daarvoor moet gewerkt, gestudeerd worden. Daarvoor moet men door veel inspanning zich tot der zake kundig hebben opgewerkt. En de ervaring bewijst, dat die inspanning niet vruchteloos geschiedde.

„De voorbeelden zouden voor het grijpen zijn, waarin uitbreiding van een pokken-, typhus- of pest-epidemie voorkomen werd. Waarom komen die ontzettende epidemieën niet meer voor zoals vroeger? — Omdat het den mensch in den loop der tijden gegeven is de oorzaken na te gaan, lang en geduldig waar te nemen al wat met het wezen der ziekten in verband stond. Door wie werden deze studiën gedaan? Door de beoefenaars der geneeskunst en wel van dezelfde schoolgeneeskunde, waarover wel eens laatdun-

kend gesproken wordt door onwetenden. En dat opsporen geschiedt nog dagelijks door de geneeskundigen en *kan* alleen door *hen* geschieden. De kwakzalver staat daar buiten!”

De schrijver gaat vervolgens de verplichtingen na, die den geneesheer door den Staat zijn opgelegd, om daarna ook de rechten te bespreken, die hen gegeven zijn:

„Het grootste is wel, dat het recht tot uitoefening der geneeskunst alleen wordt verleend aan personen met zekere wetenschappelijke voorbereiding toegerust en die examens hebben afgelegd, waarvoor de staat de eischen nauwkeurig heeft omschreven. De kwakzalver trapt die rechten! De staat moest wel groote eischen stellen aan de geneeskunstbeoefenaars, omdat de volksgezondheid een zaak van zoo hoog belang is. De kwakzalver heeft maling aan die eischen! Schoenmakers, boertjes, schaapherders, molenaars (hoe eerbiedwaardig hun eigen bedrijf ook moge zijn) hebben geen spier ondervonden van de hooge kosten, die niet alleen boeken, onderwijs-gelden en instrumenten, maar zelfs de examens vergen van den gediplomeerden geneeskundige en toch — zij werpen zich op de uitoefening der geneeskunst alsof er geen verbod bestond. De staat eischt dus heel wat van de menschen die officieel de geneeskunst willen uitoefenen en geeft een verbod aan elk en een iegelijk, die niet aan deze eischen voldaan heeft.

„Maar hoe staan de zaken feitelijk? Aan het eerste wordt gestreng de hand gehouden; . . . doch aan het laatste? Och, ieder weet, hoe welig de kwakzalverij bloeit. Geen landman laat zoo veel onkruid op zijn akkers tieren. De straffen zijn van zóó weinig beteekenis, de geldboeten zóó gering, dat de kwakzalver lachend zijn boete betaalt en — voortgaat de wetten te trappen en zieken uit te buiten.

„Ja, *zieken uit te buiten*, en dat niet alleen tot schade van hunne beurs, maar ach! ook o zoo dikwijls tot schade en onherstelbare schade van hunne gezondheid.”

Wat de schrijver verder mededeelt over die schade, de directe, zoowel als de indirecte, over de gevaren en de noodlottig gevolgen, verbonden aan een behandeling van den kwakzalver, mogen wij met stilzwijgen voorbijgaan. Tot in den treure hebben wij daartegen gewaarschuwd.

Nog één zinsnede uit zijn belangrijk geschrift willen wij aanhalen:

„Thans nog een enkel woord over het ontstaan der kwakzalverij.

„Waar licht is — is ook schaduw, waar geteeld wordt, — poogt ook het onkruid op te schieten; waar de geneeskunst is — tracht bijgevolg ook de kwakzalverij zich te nestelen. Ze behoort er als 't ware onafscheidelijk bij, ze ontstaat uit dezelfde oorzaken. De drang om beter te worden, waaraan niet altijd kan worden voldaan, omdat menschelijk hulp zoo vaak te kort schiet, zoekt een uitweg. En op dien uitweg staan velen met wijd opengespreide armen om te ontvangen: Goede en kwade. Kwade het meest; ze beloven — en weten dat ze niet geven kunnen. Ze schudden uit, waar reeds zoo veel ellende is, ze wekken hoop die teleurgesteld wordt. Dat is de groote, ja wellicht de eenige oorzaak van het bestaan der kwakzalverij: de zucht om te genezen, de wil om te leven, terwijl de kunst niet altijd bij machte is den dood te weren.”

Uit „Hygienische Blätter.”

Dit officieele orgaan van de Deutsche Vereiniging ter bestrijding der kwakzalverij bevat in zijne no's van Juli, Augustus en September weder tal van belangrijke mededeelingen; wij kunnen slechts enkele hiervan overnemen, omdat de meeste beschouwingen betrekking hebben op kwakzalverijen, die hier nog niet worden geadverteerd en wij geen slapende honden willen wakker maken.

Zoo noodig, komen wij op deze mededeelingen terug.

Leerzaam voor ons is te ervaren hoe men in Duitschland steeds voortgaat met de Veroordeeling van kwakzalvers en er op den duur niet mee spot, ofschoon dikwijls de ongehoofde domheid van het publiek, dat het bespottelijkste voor waar aanneemt, als verzach-

tende omstandigheid wordt aangenomen. Zoo werd b.v. een vrouw, die reeds vroeger gestraft was, veroordeeld tot slechts twee maanden gevangenisstraf; zij genas met geel, wit en zwart kikkvorschenvet, verder met bijbelspreuken en verklaringen van de lijdens dat zij, na het begin der „behandeling”, zich maanden lang niet zouden wasschen of kammen.

Intusschen kan een reeks veroordeelingen in de laatste maanden bewijzen, dat vanwege de Justitie thans, veel meer dan vroeger, belangrijke straffen worden opgelegd.

Een zekere Westphal, koopman en natuurgeneeskundige, werd eerst tot 600 Mk. boete en bij recidive tot 1000 Mk. veroordeeld en een andere z.g. „natuurgeneeskundige” tot 4 maanden gevangenisstraf.

Franz Schmidt uit Dessau kreeg 2 jaar en 2 maanden tuchthuisstraf en 5 jaar verlies van burgerrechten; verder lezen wij van straffen van 2 jaar, 7 maanden, 5 maanden en zelfs een van $5\frac{1}{4}$ jaar tuchthuisstraf en 10 jaar verlies van eer.

En dat in Duitschland, waar de uitoefening der geneeskunde aan ieder vrijstaat!

„Als,” zeggen de *Hyg. Bl.*, „straffen waarde hebben als afschrikmiddel, dan moeten de bovenvermelde ongetwijfeld werkzaam zijn en als de justitie elk bedrog, door kwakzalvers aangevend, voortdurend zóó streng zou beoordeelen, dan mag toch een inkrimping van het euvel langzamerhand worden verwacht.

„Want dat de lichtgeloovigheid en het onverstand der menigte afneemt, zal, niettegenstaande alle ijverige pogingen om haar in te lichten, nog zeer veel tijd vorderen.”

Volkomen verbod van reclame. In de meeste Deutsche landen is het adverteeren van geheimmiddelen enz. verboden; de kwakzalvers weten er echter raad op en annonceeren b.v. brochures of boeken, waarin de middelen worden aanbevolen. Het „Landesmedizinalkollegium über das Medizinalwesen im Königreich Sachsen” dringt thans bij de regeering aan op een geheel verbod van elke reclame en annonce, zelfs voor zoover deze niet publiek geschieden; verbod van niet in het openbaar gemaakte propaganda voor kwakzalvers-aankondigingen en brochures.

Meer speciaal wordt gewezen op de in den laatsten tijd met veel reclame aanbevolen geneesmethodes door hypnose, magnetisme en suggestie door leeken.

Het is aan geen twijfel onderhevig, zoo wordt gezegd, dat hierdoor het ontstaan van zenuwlijden zeer wordt bevorderd, terwijl integendeel het aantoonen van direct nadeel voor de gezondheid zoo zelden kan geschieden.

Zoo'n verbod konden wij in Nederland ook best gebruiken.

Maatregelen tegen den verkoop van spécialité's in Oostenrijk.

Reeds herhaalde malen (*) hebben wij melding gemaakt van de maatregelen in Oostenrijk genomen tegen den verkoop van spécialité's. Dat wij er nu nog eens — in enkele woorden — op terugkomen vindt zijn aanleiding in het verschijnen van een boekje *Arzneizubereitungen und pharmaceutische Spezialitäten* van Dr. L. MELICHAR, waaraan wij het volgende, aan onze getrouwe lezers misschien bekende, ontleenen:

In beginsel is in Oostenrijk *de verkoop van geheimmiddelen (arcana) verboden*. In de apotheken mogen slechts die spécialité's worden verkocht, die gedekt zijn door een autentiëk — door de regeering gecontroleerd — voorschrift van bereiding, waaruit zoowel de kwalitatieve als de kwantitatieve samenstelling met zekerheid blijkt. Dit voorschrift moet in elke apotheek, waarin het betreffende praeparaat ten verkoop aanwezig is, voor de geneesheeren ter inzage liggen.

Het bovengenoemd werkje bevat nu, behalve de in Oostenrijk voor dit onderwerp geldende regeeringsbesluiten, een opgave van de spécialité's waarvan op einde Maart 1905 de verkoop in de apotheken, onder de genoemde bepalingen, is toegestaan met vermelding van de samenstelling.

(*) Zie o. a. de Maandbladen von Jan. 1894, Maart 1899, April en Nov. 1900 en Juni en Nov. 1901.

Daaruit blijkt dat slechts het getal van 127 wordt bereikt (men vergelijk eens hoeveel er in Nederland worden geannonceerd!), waaronder 14 uit het buitenland.

Onder deze vinden wij verscheidene kennissen als: Scott's Emulsion, Forman-pastilles, Pillen Cascarine-Leprince, Pil. Kolae Compos, elf nage-maakte zoogenaamde Anker-paraeparaten van de bekende firma F. A. Richter, Mariazeller-maag-ruppels, Erlenmeyer's Broomwater enz., waar-van de samenstelling van enkele reeds in ons Maandblad is opgegeven, terwijl die van andere zoodra de ruimte het toelaat, nu en dan zal worden opgenomen.

Voor ons vooral van belang is de *Lijst van de van regeeringswege verboden geheimmiddelen, art-senijbereidingen, cosmetica en andere middelen*, waarop onderscheiden namen voorkomen van kwakzalverijen, die ook hier te lande worden of werden geadverteerd. Deze laatste nemen wij hier nogmaals over, ofschoon reeds in het Maandblad van Juni 1901 een dergelijke opgave is ver-schenen. Herhaling kan geen kwaad.

Het zijn: Allen's World Hair Restorer, Anker-paraeparaten van de firma F. A. Richter en Co. te Rudolstadt, Astmapoeder van Schiffmann, Biscuits depuratiefs van Ollivier, Cozapoeder tegen drankzucht, Eau de Lys, Marienbader ontvettings-pillen, middelen van James W. Kidd, middelen van graaf Mattei, Homeriana, Melrose, Nicholson's middelen tegen doofheid, Poreuse pleister van William, Pinkpillen, Marienbader reductionspillen, Safe Cure, Sanjana, Beroertewater van Weiss-mann, Zwitsersche pillen van Brandt, Voltakruis, Wolffsky's universeelmiddel voor longzieken en verder tal van elektrische gordels en electro-magnetische toestellen.

Onze lezers zal het duidelijk zijn, dat de ge-noemde middelen gevaar voor het algemeen welzijn opleveren, anders zou de Oostenrijksche regering niet zoo kras optreden.

ANTI-TRANSPIRINE

DOOR

Dr. W. P. H. VAN DEN DRIESSEN MAREEUW.

In verschillende drogistwinkels trokken de reclamebiljetten van anti-transpirine mijne aan-dacht.

Toen mij bij navraag bleek dat anti-transpirine het aantal geheimmiddelen vermeerderde, gaf ik aan mijn voornemen gevolg deze stof aan een scheikundig onderzoek te onderwerpen. Anti-transpirine wordt in wijdmondse gele fleschjes van 30 G. verkocht, netjes verpakt en is met een kleurig etiket voorzien, waarop de volgende gebruiksaanwijzing is gedrukt:

„Men wast 's morgens en 's avonds de trans-pireerende deelen met zeep en water, droogt deze daarna goed af en brengt met een penseel of propje watten de vloeistof op die plaatsen, waar men last heeft van transpireeren.

„Na eenige dagen dit middel gebruikt te hebben treedt volkomen genezing op.”

Zooals reeds uit de gebruiksaanwijzing blijkt, is anti-transpirine eene vloeistof, die door J. C. JANSSEN & Co. in den handel wordt gebracht à f 0.40 de dertig cM.³

Deze vloeistof opalesceert zwak, reageert zeer zwak zuur, riekt eerst aangenaam, maar veroor-zaakt daarna een prikkeling in den neus, gelijk aan die, welke door formaldehyde teweeg wordt gebracht. Destilleert men de vloeistof zoo gaat bij 97—100° C. + 2 cM.³ over, die duidelijk naar lavendelspiritus riekt en zeer zwak naar formaldehyde, het overige gedeelte gaat tusschen 100—102° C. over, riekt sterk naar formalde-hyde en uiterst zwak naar lavendelspiritus

Het destillaat, dat tusschen 97—100° C. over-gaat, bleek bij onderzoek uit lavendelspiritus en een geringe hoeveelheid formaldehyde te bestaan, het andere destillaat, dat tusschen 100—102° C. overgaat, bestaat hoofdzakelijk uit formaldehyde-oplossing en uiterst geringe hoeveelheid lavendel-spiritus. (*)

(*) In de ons toegezonden afdruk wordt verder uitvoerig de gang van het onderzoek beschreven. Wij meenden ons alleen te moeten bepalen tot mededeeling van de conclusie; de lectuur zou anders voor de meesten onzer l-z rs te zwaar worden.

Behalve formaldehyde, lavendelspiritus en water werden geen andere stoffen gevonden.

Het onderzoek leerde verder dat anti-transpi-rine bestaat uit een 5 pCt. oplossing van for-maldehyde, waaraan eenige cM³ lavendelspiritus zijn toegevoegd, vermoedelijk om den prikkelen-den reuk van het aldehyde door het lavendela-roma te bedekken.

Pharm. Chem. Laboratorium,

Utrecht, Juli '05. (Pharm. Weekbl.)

BOEKBESCHOUWING.

Geneeskundige Encyclopaedie voor het Huisgezin. Afl. 12. Scheltema en Holkema's boekhandel.

Met deze aflevering is dit belangrijk werk compleet. Een uitvoerig register verhoogt nog zijn belangrijkheid. Bewerker, medewerkers en uitgevers mogen wij met den volbrachten arbeid geluk wenschen en ook het publiek dat daarvan kan profiteren.

Een stempelband, ontworpen door den heer J. B. Heukelom, is voor den prijs van f 0.75 verkrijgbaar gesteld.

Hygiënische vlugschriften. *Eenige grepen uit de verhouding tusschen het publiek en de geneeskunst* door Dr. H. PINKHOF. Uitgave van F. van Rossen, Amsterdam,

No. 14 van deze behartenswaardige boekjes verschilt in zooverre van de voorgaande, dat daarin geen bepaalde organen worden behandeld maar een onderwerp dat schijnbaar niets met de hygiëne te maken heeft. De schrijver stelt zich intusschen voor — en wij beamen het ten volle — dat een juist begrip van de verhouding van den gezonden en zieken mensch tot zijn dokter ook bevorderlijk is voor een gezonde levenswijze. Het boekje behoort derhalve in de reeks.

Een bespreking daarvan in ons blad is daar echter minder op haar plaats. Toch willen wij het laatste gedeelte in herinnering brengen, waar de schrijver doet uitkomen, „hoezeer men zijn eigen belang tegenwerkt door op de apothekers-kosten te zuinig te zijn.” (Om begrijpelijke redenen wordt van het bezuinigen op de kosten van den geneesheer niet gesproken.)

Dat de apotheker, wil hij zijn vak naar be-hooren vervullen en aanspraak blijven maken op het vertrouwen van het publiek „zooveel mag rekenen dat hij als beoefenaar van een „geleerd” beroep een onafhankelijk bestaan kan voeren”, wordt den lezer duidelijk gemaakt evenals het onverstandige dat er in ligt om op het gebied van geneesmiddelen de door sommige apothekers, door middel van reclame, aangeboden koopjes te zoeken.

En nu geven wij de schrijver zelf het woord:

„Maar nu hoor ik toch een tegenwerping. De apothek, die de goedkope medicijnen adverteert, kan ze er toch voor leveren. Wel dat is heel eenvoudig: die apothek meent door adverteeren een grooten omzet te kunnen maken, en zal dit ook wel. Maar als door zulk een in dezen stand volkomen onbehoorlijke concurrentie de prijzen allerwege gedrukt zullen zijn, zal ook in deze apothek de grootere omzet verdwijnen. Iedere ongepaste concurrentie straft zich zelve door op den duur onvruchtbaar te worden, maar op dit gebied is de schade, die inmiddels aan het ge-heele beroep is toegebracht, tevens een gevaar voor het volk.

„Dat is geen overdrijving. Dat kan men op-maken uit wat in sommige landen reeds plaats vindt.

Daar verkoopen alle apothekers kwakzalvers-middelen als winkelwaar, met provisie van den „uitvinder”. Ook vinden een aantal apothekers zelf zulke dingen uit en het publiek, dat aan het eerlijke apothekersbedrijf geen winst heeft gegund, betaalt rijksdaalders voor waardelooze fleschjes en potjes met een klinkend reclame-etiket, en is op weg, den ontwaarden apothekersstand inderdaad „rijk te maken”. De goede menschen beoordeelen nu zelf, wat zij noodig hebben om te genezen, kiezen dit uit onder de talrijke geadverteerde

„spécialité's” of dwingen hun dokter ze hun voor-te schrijven. Ja, dwingen, want de dokter weet, dat de zieke geen vertrouwen zal hebben in het eenvoudig recept dat hij zou voorschrijven, maar wel in de dure, met fraaie namen uitgebazuinde „pilules du docteur X” of „comprimés du docteur Y”, welke geheimzinnige persoonlijkheden door het verdraasde publiek als wonderdoende menschenvrienden worden beschouwd.

„Als iemand in ons land wel eens tijdens een ongesteldheid een familielid uit Frankrijk op be-zoek heeft gehad, zal hij wel hebben ondervonden, dat hem allerlei „spécialité's” werden aanbevolen en dat de Franschman of Française eigenlijk zeer laag neêrzag op den Hollandschen dokter, die van al die „docteurs” en hun heerlijke middelen niets wist en niets wilde weten.

„Wil men nu en de geneeskunst en de artsenij-bereidkunst in ons land zien dalen tot de zoeven geschetste laagte, dan ga men zijn heil zoeken bij geadverteerde geneesmiddelen met concurrerende prijzen.”

CORRESPONDENTIE.

V. v. D. te R. Het Maandblad over *Sanologie* is zeker in uw bezit. Het staat niet aan ons te beoordeelen of het geneesmiddel, waarvan gij voor ons de copie overschreeft, goed voor uw doel is, dat moet de geneesheer weten. Is dat recept wel juist overgeschreven? Het komt ons voor, dat het te sterk is.

De samenstelling van Dr. Egger's *Hypophosphiet Syrup* is ons niet bekend.

N. de G. te 's-G. Over de gevaarlijkheid van de middelen van DE BRISSAC en JASINSKI zullen de gezonden Maandbladen u hebben ingelicht. Uw vraag zelve behoort bij ons niet thuis. Spreek er over met een geneesheer.

E. v. I. en S. C. v. D. te L. Dank voor het gezonden Dagblad.

Bestuur Alg. Apoth.-Bed.-Bond. Het is geen zaak voor ons blad.

A. A. B. te A. De pillen van Dr. Laville bestaan in hoofd-zak uit een extract van *Physalis alkekengi*.

Dr. v. d. D. M. te U. Wij zijn u zeer dankbaar voor uwe, n velerlei opzicht gebleken medewerking.

P. J. v. d. L. te A. In hoeverre de *Band Barrere*, die wij niet kennen, voor u geschikt is, kunnen wij niet zeggen; wij geven geen medisch advies. Breukbanden zonder veer — en als zoodanig wordt die band aanbevolen — kunnen voor sommige gevallen doelmatig zijn, voor andere niet en zijn in Nederland ook te krijgen.

In het algemeen valt van breukbanden te zeggen, dat men ze niet moet aanschaffen voordat de geneesheer heeft gecon-stateerd dat er werkelijk een breuk is; men kan zich daarmee leelijk vergissen. Ingeval een breuk voorhanden is, zal de medicus wel aangeven welke band het best is.

Dr. H. P. te A. en A. B. te R. Wij danken u voor het gezondene.

Mr. P. J. H. G. te A. De lezing van het biljet, gevoegd bij de *Pastilles van Dr. Dumon* is voldoende om iemand te overtuigen, dat men hier met kwakzalverij te doen heeft. De belofte van spoedige en volkomen genezing van al de daarin opgenoemde kwalen, o. a. ontsteking der luchtwegen en asthma, en de vermelding van die „meer dan honderdduizend getuig-schritten”, dit alles is zoo kenmerkend, dat men, bij eenig nadenken, zich niet in het karakter van het middel kan vergissen.

Mej. J. R. te R. Wanneer gij ons uw naam en adres op-geeft, zullen wij u een Maandblad zenden met de noodige inlichtingen.

Op ons stilzwijgen kunt u, zoo noodig, staat maken, ma op ongeteekende brieven antwoorden wij zelden.

— Wij verzoeken beleefd allen die inlichtingen van ons ver-langen, zoo mogelijk, met het inzenden hunner vragen niet tot het laat-te gedeelte der maand te wachten. Wij geven zoo spoedig mogelijk antwoord, maar dit vereischt soms een onderzoek van onze zijde, dat tijd kost.

Een vasten uitersten termijn van inzending willen wij niet stellen, omdat wij de gelegenheid tot het vragen van inlich-tingen niet willen beperken en er omstandigheden kunnen voorkomen, dat, al is 't zelfs kort voor het afdrukken, ons advies geen uitstel kan lijden.

ADVERTENTIEN.

HOTEL DU COMMERCE

te Leiden,

wordt H.H. Medici ten zeerste aanbevolen.

6/12

M. DE GRAUW, Prop.

Maandblad tegen de Kwakz. ligt ter lezing.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd. Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per Jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD.

Vereeniging tegen de kwakzalverij. — Mededeelingen van het Bestuur. — Agenda van de jaarlijksche Algemeene Vergadering.

Hoofdartikel: Een welwillend advies, in het Weekblad van Drogisten.

Berichten: P. van Bijsterveld inderdaad ridder. — Weer een onbevoegde, die een geneesheer vraagt. — Brutale reclame. — In honderd jaar geen verandering. — Een al te probaat middel. — Toezicht op kindermel in Servië. — Beplatingen tegen kwakzalverij in Noorwegen.

Mededeelingen van verschillende aard: Een circulaire over Mariënbader reductionspillen en de Onderl. Pharm. groothandel. — Doctor de Jong, alias Albertus Jongejan. — Tuberculophobie. — Toezicht op geheimmiddelen in Pruisen.

Ingezonden: Over den breukengenezers W. S. Rice.

Rechtszaken: Onbevoegde uitoefening der tandheekkunde. — Haverhoek voor den Hoogen Raad.

Correspondentie:

Zij, die met het nieuwe Vereenigingsjaar lid der Vereeniging wenschen te worden, of zich op het Maandblad willen abonneren, gelieven zich reeds thans aan te melden bij den Penningmeester te Rotterdam. Hun zullen dit en het volgend Nummer van den loopenden jaargang gratis worden toegezonden.

De voorwaarden van het lidmaatschap en van het abonnement staan aan het hoofd van het Maandblad opgegeven.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

IN VERBAND MET HET 25-JARIG BESTAAN DER VEREENIGING, Openbare Bijeenkomst.

Toegankelijk voor Leden en Geïntroduceerden,
op Vrijdag 10 November 1905,
des avonds 8½ ure,

in de Aula der Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam.

Spreker:

Prof. Dr. HECTOR TREUB,

Hoogleraar bij de Faculteit der Geneeskunde
te Amsterdam.

Onderwerp: Kwakzalverij.]

Ten einde voor DAMES en HEEREN LEDEN en hunne INTRODUCE's voor bovenvermelde Voorzitter een plaats in de Aula zooveel mogelijk te kunnen reserveeren, heeft het Bestuur witte (leden) en gekleurde (introductie) Kaarten doen afdrucken, welke toegangskaarten op aanvraag verkrijgbaar zijn bij de Heeren Mr. A. LIND, Prinsengracht N°. 687 en E. J. ABRAHAMS, Prinsengracht N°. 549, beiden te Amsterdam, alsmede bij den Heer J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's-Gravenhage. Voor zoover de voorraad strekt — ook voor belangstellende niet-leden — op den dag der voordracht bij den heer VAN POMMEREN, Pedel der Gemeentelijke Universiteit.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering

OP

Zaterdag 11 November 1905, 's nam. 2½ uur,

in een der Localen van het Hôtel-Restaurant KRASNAPOLSKY
te AMSTERDAM.

Agenda:

- 1°. Mededeelingen van het Bestuur.
- 2°. Vaststelling van het Verslag der Algemeene Vergadering, gehouden op 15 October 1904 (Berichten N°. 56).
- 3°. Vaststelling van het Jaarverslag over 1904 (Berichten N°. 57).
- 4°. Rapport der Commissie, belast met het nazien der Rekening en Verantwoording over 1905 (Berichten N°. 57).
- 5°. Benoeming der Commissie van Onderzoek voor de Rekening van het loopende jaar.
- 6°. Verkiezing van een Bestuurslid, tengevolge van de periodieke aftreding op 31 Dec. a.s. van den Heer Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF (niet herkiesbaar).
Aanbevolen worden de Heeren:
E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam en
S. F. BOEKHOUDT, Geneesk. te Scherpenzeel.
- 7°. Verkiezing van een Bestuurslid, tengevolge van het bedanken van den Heer A. J. WIJNNE.
Aanbevolen worden de Heeren:
C. NANNES GORTER, Journalist te Amsterdam.
Ed. RÖPCKE, Letterkundige te Putten.
- 8°. Bespreking eener vorming van Algemeen en Centraal Bestuur. Inleider: Mr. A. LIND.
- 9°. Internationale bestrijding der Kwakzalverij, door de Heer J. M. VAN ELK.
- 10°. Behoort de Vereeniging zich voorstandster der *Strats-Apotheek* te betoonen?
Inleider: J. VAN RIEL.
- 11°. Voorstel tot het zenden van een Adres aan de Regeering.
- 12°. Hetgeen meer ter tafel zal worden gebracht.

Ten 6 ure Gemeenschappelijke maaltijd in *Krasnapolsky*, ad f 3 per couvert, waarvan tijdig opgaaf voor deelneming wordt verzocht.

Namens het Bestuur Vereeniging v.n.,
Mr. A. LIND, Voorzitter.
J. VAN RIEL, Secretaris.

Het is het Bestuur bijzonder aangenaam te kunnen mededeelen, dat „de Deutsche Gesellschaft zur Bekämpfung des Kurpfuschertums” zich officieel door Dr. Rumpel uit Crefeld, ingevolge daartoe gedane uitnodiging, zal doen vertegenwoordigen, die ter vergadering over de Deutsche Vereeniging eenige mededeelingen zal doen.

Voorts herinnert het Bestuur, naar aanleiding van enkele desbetreffende vragen, dat de tegenwoordigheid van dames bij de voordracht van Prof. Dr. Hector Treub, zeer zal worden op prijs gesteld.

Verder diene, dat geldelijke bijdragen nog steeds kunnen worden gezonden aan het adres van den Penningmeester, den heer A. J. Wijne, te Rotterdam.

Namens het Bestuur,
J. VAN RIEL, Secretaris.

Jubileumsbijdragen.

Sedert de vorige opgave nog ingekomen:

Q. Q. Q. f 25; S. F. B. f 10; D. B. f 5; J. J. v. d. Z f 2, te zamen met het vroeger vermelde: f 112.50.

Een welwillend advies!

In het *Weekblad voor Drogisten* wijdt de schrijver van „*Van Hak op Tak*” een — wat begripen is — alles behalve welwillend artikel aan het a.s. jubileum van onze Vereeniging („dat het zonder Drogisten gejubel zal moeten doen”) en aan het „Gedenboek”, dat zij („als reclame aan dit feit”) zal uitgeven.

De schrijver zegt o. a.: (*)

„Een gedenboek van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij!! Hoe zal dat boek er uit zien, of liever, welk merkwaardigs dat daarin te vinden zijn? Helaas, we moeten onze schouders er voor ophalen, we weten het niet. Wel zou 't leuk zijn, wanneer daarin eens werd opgenomen, alles wat in die jaren geweigerd was in het blad der Vereeniging op te nemen. Natuurlijk kennen wij, en dat nog wel heel toevallig, slechts enkele geweigerde stukken voor dat blad, maar onze verbeeldingskracht is toch wel zoo groot, dat we ons kunnen voorstellen dat daarbij al heel aardige bijdragen voor dit gedenboek zouden zijn, die er toe zouden bijdragen dat de oplaag wat ruimer gesteld kon worden.

En verder;

„In het land der blinden is één oog koning.

„Zoo ook in de Vereeniging tegen de kwakzalverij. Men is in die Vereeniging steeds eenzijdig geweest. Men heeft nooit toegestaan, dat men de in *Maandblad* voorkomende artikelen bestreed. Het bestuur en zijne handlangers hebben daarin steeds alleen 't woord willen hebben zonder het wederwoord te dulden.”

Ten slotte beweert de schrijver, dat er voor de Vereeniging geen reden is om met vreugde op het verleden in verband met het heden neer te zien.

„De strijd die de Vereeniging heeft aangeboden, is als onbegonnen te beschouwen. De uitwerking van dien strijd is nihil.

„Ons komt het voor, dat de grootste oorzaak van het missen van het doel is, dat men niets, voor hetgeen men bestreedt, in de plaats heeft gesteld. Nu is het wel waar, dat het moeilijk was, er iets voor in de plaats te stellen, maar was men bewust dit niet te kunnen, waarom dan den strijd begonnen.

„Een mensch, die ziek is of liever zich niet behagelijk gevoelt, zoekt naar iets dat hem beter zal maken.

„Faalt hij bij een medicus, dan zoekt hij verder en geeft gewillig oor aan de reclames, die voor een of ander artikel gemaakt wordt.

„Maakt dit artikel of de suggestie hem nu beter, dan geven wij het tien vereenigingen tegen de kwakzalverij te doen den strijd tegen dien éenen persoon, die van het heil van 't gebruikte artikel overtuigd is, aan te binden.

*) Wij kunnen het geheele artikel tot ons leedwezen, wegens plaatsgebrek niet overnemen. Den nieuwsgierigen lezer moeten wij naar het „Meestverspreid en meestgelezen Vakblad” verwijzen.

„Den verbruiker van 't artikel zal de overwinning zijn.

„Daarom komt het ons voor, dat er voor dit jubilé een weinig reden is om feest te vieren. Wij zouden der Vereeniging in gemoede den raad willen geven, laat het er bij en laat het slot van het gedenkboek een grafied zijn.

„Wanneer eindelijk dit grafied als „ingezonden” eens geaccepteerd zou worden, dan geloven we zeker, dat één onzer lezeressen of lezers zich wel de moeite zou willen geven een dergelijk hartroerend grafied op te stellen.

„Wij denken er niet aan den schrijver van het bovenstaande van replek te dienen. Reeds zoo dikwijls hebben wij het nut van onzen strijd aangetoond en de beweegreden uiteengezet, waarom wij kwakzalvers geen gelegenheid willen geven om door hun geschrijf reclame in ons blad te maken, dat wij er thans gerust het zwijgen toe kunnen doen.

Wanneer wij toch enkele woorden wijden aan het bovenvermeld geschrijf, dan geschiedt dit om onze lezers duidelijk te maken, waarom het „meest verspreide en meestgelezen Vakblad” op ons gebeten is. „Drogisten,” zooals de wet die kent, zijn er nog slechts enkele in ons land. Met de wet van 1865 is het drogist-examen afgeschaft en is er geen gelegenheid meer dien titel te verwerven. Zij, die na 1865 zich zelve met dien titel versierd hebben, zijn niet anders dan verkoopers van drogerijen, verwaren enz. en — voor een niet onbelangrijk deel — van specialité's en kwakzalversmiddelen.

Dat wij nu tegen die verkoopers van kwakzalverijen te velde trekken en het Maandblad niet ter hunner beschikking stellen is toch gemakkelijk te begrijpen. Daarover zijn de heeren boos; het spijt ons... voor hen

En daarom zagen zij zoo gaarne, dat ons einde nabij was en ons gedenkboek met een grafied sloot.

Op gevaar af van beschuldigd te worden nogmaals een stuk van de heeren — of dames — te hebben geweigerd, moeten wij voor het welwillend (?) aanbod om dat „hartroerend” lied voor ons op te stellen, beleefdelyk bedanken. Wij zijn er nog niet aan toe. De Vereeniging, die men zoo gaarne ten doode zoude zien opgeschreven, is nog springlevend.

BERICHTEN.

P. van Bijsterveld inderdaad ridder. Ten vervolge van hetgeen wij in ons vorig n^o. over deze zaak mededeelden, kunnen wij thans berichten, dat, wat wij toen als onmogelijk beschouwden, inderdaad waar schijnt te zijn.

De Staatscourant bevatte o. a. de vergunning tot het aannemen enz. aan: „P. van Bijsterveld, te Lunteren, grondeigenaar, de versierselen van „ridder in de Koninklijke militaire orde d. r. H. „Maagd of der Ontvangenis van Villa Vicosa, hem „door Z. M. den Koning van Portugal en der „Algarven geschonken”.

Verder bevatten vele bladen een dankbetuiging van P. VAN BIJSTERVELD, sommige gedateerd uit Rotterdam, voor de vele ontvangen bewijzen van sympathie.

Volgens ingestelde informasies is het vrij zeker, dat de geridderde VAN B. inderdaad de bekende z.g. uroscop is.

't Is vreemd!

Brutaal optreden. In het N. v. d. D. kwam dezer dagen de volgende advertentie voor:

Voor eenige dagen per week wordt een

Med. Doctor

gevraagd, uitsluitend voor toezicht, om aan de wet te kunnen voldoen.

Br. fr., lett. F T 967, N. v. d. D.”

Brutaler kan het al niet; de adverteerder maakt publiek bekend, dat hij den geneesheer alleen als stroopop wil bezigen. Wanneer hij meent daardoor „aan de wet te voldoen,” dan heeft hij het toch mis.

Brutale reclame. Men meldt ons: In de étalage-kast van een barbierswinkel op een der voormaals deftige grachten onzer residentiestad, kan men te midden eener stelling flacons „wereldberoemd haarwater” het portret van den „uitvinder-fabrikan,” een onzer hoogleraren in de faculteit der... letteren tentoongesteld zien.

Z.H.Gel., dien wij wel kennen als 'n knap historicus, maar over wiens befaamdheid als „haarwater-uitvinder” we nimmer hoorden, zat zich door die

onverwachte promotie wel bijzonder gestreeld voelen, te meer waar zijn portret prijkt op een biljet, geniaal kakographisch en uitmuntend door snorkende reclame.

Daaruit verklaart zich dan ook de „welwillende toestemming” — aldus 't reclame-biljet — door Z.H.Gel. tot de expositie van zijn portret verleend.

Kan 't brutaler?

(Vaderl.)

In honderd jaargeen verandering. De Observer geeft als bijlage een nadruk van haar nummer van 10 November 1805, met o. a. berichten over den zeeslag van Trafalgar. Merkwaardig zijn de advertenties, merkwaardig omdat zij zoozeer gelijken op die van tegenwoordig. Zoo is er een aanprijzende een middel tegen kanker, zonder snijden, met een aantal namen van zieken, die er door genezen zijn. Alleen hun beeltenis „volgens portret” ontbreekt er aan. Ook is er een advertentie voor de galpillen van den Rev. W. Barclay, met goed gevolg gebruikt, staat er, door den aartsbisschop van Canterbury, den bisschop van Bath, een aantal met name genoemde leden van het Parlement enz. (N. Rott. Ct.)

Een al te probaat middel. Volgens een briefschrijver van de Muncher Medicin. Wochenschr. is Saksen, speciaal Leipzig, een dorado voor mislukte lieden, die, daar de uitoefening der geneeskunde iedereen vrij staat, zich ijverig toelagen op natuurgeneeskundige en andere vormen van kwakzalverij. Sommigen hunner maken school en houden voor hunne volgelingen demonstraties.

Bij een dier demonstraties zou een kind een wormkuur ondergaan; het kreeg een lavement met sterke sublimate-oplossing. Het middel was al te probaat; tot groote verbazing van den „Chef-arts” en zijn volgelingen ging 't arme worm dadelijk dood. (Med. Weekbl.)

* Toezicht op kindermeele. d. in Servië. Volgens aanschrijven van den Minister van Binn. Zaken in Servië moeten alle merken van kindermeele, die onder de namen van Stau'fers kindermeele, Farine Nestlé e. d. worden aangekondigd, in het vervolg onderworpen worden aan een strenge contrôle van de zijde der ambtenaren van den gezondheidsdienst.

Vrije invoer en vrije verkoop is van 31 Mei 1905 af verboden en de aflevering mag alleen geschieden in apotheken, op voorschrift van een geneeskundige.

De geneeskundigen in Noorwegen en de bepalingen, waaraan zij zijn onderworpen, maken een bespreking uit in het Ned. Tijdschr. v. Geneesk. van 7 October 1905. Wij ontleenen daar aan het volgende:

De kwakzalverij wordt krachtig tegengegaan. Den verkoop van middelen, waarvan de samenstelling geheim worden gehouden of die te duur worden verkocht, kan de Justitie verbieden. Zij mogen dan niet meer geadvertiseerd worden.

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

De circulaire betreffende de Mariënbader reduction-pillen en de Onderlinge Pharmaceutische Groothandel.

No. 9 der Mededeeling van de Coöp.-Apothekers-Vereeniging „de Onderlinge Pharmaceutische Groothandel” bevat een waarschuwing tegen nagemaakte Mariënbader pillen, terwijl tevens een rondschrijven en een circulaire van den navolgenden inhoud werden verzonden:

„Aan onze Leden en Afnemers.”

Zooals gij zult gelezen hebben in onze Mededeelingen van September pag. 120 worden in den laatsten tijd nagemaakte Mariënbaderpillen in den handel gebracht, die bij verschillende drogisten verkrijgbaar zijn, en daar tegen 2 Gulden per doos worden verkocht.

Wij vernemen, dat verschillende afnemers daarvan reeds de nadeelige gevolgen hebben ondervonden, terwijl de verkoopers dezer nagemaakte pillen, die een gros tegen 1 Gulden à 1.25 worden verkocht groote winsten maken. Om het publiek met deze handelwijze in kennis te stellen, hebben wij inliggende circulaire doen drukken, die wij U verzoeken aan U bekende geneeskundigen of aan verbruikers te doen trekomen.

Meerdere exemplaren, staan op aanvraag gaarne ter beschikking.

De Directeur,
J. H. K. SMEETS.”

M.

Uwe aandacht wordt erop gevestigd, dat door verschillende firma's tegen lager prijs Mariënbaderpillen worden in den handel gebracht en aan het publiek verkocht, welke bij onderzoek zijn gebleken namaak te zijn van de origineele Mariënbaderpillen van Dr. Schindler-Barnay te Mariënbad.

De verbruikers dezer pillen kunnen de onechte, waarvan de verpakking zeer bedriegelijk is nageemaakt, aldus van de echte onderscheiden.

Echte Mariënbaderpillen.

Namaak.

Op de doos bevindt zich het portret van Dr. Schindler-Barnay daaronder zijn handteekening.

Opschrift: Ordination des Herrn Kais: Rath Dr. Schindler Barnay.

In roode letters op het etiket dwars door het opschrift de handteekening Dr. Schindler Barnay

Op de doos bevindt zich het portret van iemand, gelijkend op Dr. Schindler-Barnay en daaronder de woorden „Alleen echt.”

Opschrift: Ordination van een anderen Dr. (!)

In roode letters dwars door het opschrift „Alleen echt.”

Indien gij verbruiker zijt dezer pillen en een ander met de echte Mariënbaderpillen wenscht te vergelijken, kunt gij deze laatsten ter vergelijking in mijne apotheek zien.

Achtend.”

Ik vraag mij af wat toch de Onderlinge Pharmaceutische Groothandel tot zulk een stap als het openlijk protegeeren van een buitenlandsche specialité kan bewogen hebben.

Zal straks iets dergelijks over nagemaakte Pink-, Zwitsersche- of Urbanuspillen volgen, zal op een speciale Haarlemmerolie de aandacht worden gevestigd?

Dat dergelijke producten worden nagemaakt is toch niets vreemd en zal aan het Bestuur, onder wie wij gewaardeerde leden onzer Vereeniging tellen, ook wel niet onbekend zijn.

Evenmin kan aan Directeur of Bestuur ontgaan zijn, wat in het Pharm. Weekblad, overgenomen in ons Maandblad van Aug. 1901, over Mariënbader tabletten en pillen heeft gestaan en wellicht goed is nog eens te laten volgen:

„Mariënbader-tabletten. De afdeling Mariënbad van de Boheemsche artseneij-vereeniging heeft in een vergadering geprotesteerd en besloten maatregelen te nemen tegen de handelwijze van menschen als Dr. SCHINDLER-BARNAY, Prof. VAN BASCH, Dr. VAN BOSCH enz., die op kwakzalverachtige manier Mariënbader-tabletten en pillen in den handel brengen, welke zuivere purgeermiddelen zijn, die met een Mariënbaderkuur niets te maken hebben.”

Voorts heeft men in het vorig Maandblad kunnen lezen dat deze pillen n.b. op de lijst der in Oostenrijk van regeeringswege verboden geheimmiddelen, artseneijbereidingen enz. voorkomen.

De onderlinge Pharmaceutische Groothandel, opgericht als protest tegen de wijze, waarop groothandelaren in pharmaceutische preparaten optreden, behoort ook ten volle een afwijkende gedragslijn te volgen; voorts haar prijscourant niet te ontsieren, door opneming van artikelen algemeen als kwakzalversmiddelen beschouwd, een feit waarop men reeds meermalen den aandacht van ons Bestuur heeft gevestigd.

Haar voornemen om specialité's, die door geneeskundigen worden voorgeschreven, onder eigen etiket, als waarborg voor richtige samenstelling, tegen billijken prijs in den handel te brengen, had onze sympathie, doch een stap als thans gedaan, acht ik allerminst gelukkig.

J. VAN RIEL.

Doctor de Jong, alias Albertus Jongejan.

In het Maandblad van September j.l. namen wij uit Het Vaderland een bericht over van een valsche attest, geplaatst door DOCTOR DE JONG, „Waterdokter” te 's-Gravenhage. Spoedig daarop ontvingen wij van geachte zijde de mededeeling dat in de plaats van inwoning van den schrijver, huis aan huis kaartjes waren bezorgd, waarop o. a. stond „Doctor de Jong, waterkijker.” Daar in die buurt de naam van Dr. de Jong een goede klank had (Dr. HERMAN DE JONG, diens zoon, Dr. ARIE DE JONG zijn daar zeer goed bekend) is het te begrijpen, dat deze manoeuvre niet

zonder succes bleef en zich verschillende personen onder behandeling van den waterkijker stelden. De resultaten waren echter voor enkelen hoogst treurig.

Ongeveer tegelijk met bovenstaande mededeeling kregen wij inzage van een kaart waarop geschreven stond :

„dokter b d jong water onder zoeker gratis „voor min vermogende zitting 8-12 en 2-6 hoef- „kade 918 f den haag.”

Aan de achterzijde was de kaart onbeschreven; blijkbaar was hier een wit papier overgeplakt en daardoor heen kon men de volgende gedrukte aankondiging lezen.

„A. Jongejan, urine onderzoek gratis. Spreek- „uur van (onleesbaar) Hugo de Grootstraat „No. 87 Rotterdam.”

Nu ging ons een licht op. A. JONGEJAN was voor ons geen onbekende; reeds in 1899 was in het Maandblad de aandacht op hem gevestigd. Ten einde de zekerheid te verkrijgen of deze z.g. Dr. DE JONG, die nu in den Haag woonde, dezelfde persoon was als ALBERTUS JONGEJAN, vroeger woonachtig te Oud-Beierland en daarna te Rotterdam, riepen wij de hulp in van den heer Hoofdcommissaris van Politie te 's-Gravenhage, de heer VERSTEEG, die ons ten hoogste verplichtte met toezending van de twee volgende rapporten :

„13 October 1905. De zich noemende Docter „de Jong, genaamd Albertus Jongejan is geboren „te Scheveningen, 17 Juli 1836. „Hij woont „sedert 2 maanden Prinsengracht No. 146.”

(In een advertentie van DOCTER DE JONG in „De Wachter” was dit adres ook opgegeven.)

„19 October 1905. Albertus Jongejan, geboren „te Scheveningen, 17 Juli 1836, woont niet meer „Prinsengracht 146, doch is, volgens bekomen „inlichtingen, Maandag 16 Oct. j.l. vertrokken „naar Antwerpen. De goederen zijn door den „verhuizer gebracht naar het Hollandsche Spoor- „station alhier met bestemming „Station restant „Antwerpen”. De vrachtbrief was ten name „Lena den Ouden. Lena den Ouden woonde „met Jongejan samen.”

Er bestaat dus geen twijfel omtrent de identiteit van den zich noemenden Docter de Jong. Vermoedelijk zal de man zelf hebben begrepen, dat dit zijn optreden toch wat al te kras was en heeft hij zijn patiënten in den steek gelaten. Nederland is hem dus kwijt; maar daar de Docter misschien lust kon krijgen van uit het buitenland ook nog zijne zegeningen over Neerlands bewoners uit te storten, kan het misschien toch geen kwaad, nog even in herinnering te brengen, wat wij in Januari 1899 over hem schreven :

„Een nieuwe wonderdokter. Te Oud-Beierland heeft zich een nieuwe wonderdokter gevestigd. De man noemt zich JONGEJAN, beweert uit een klooster te Rome te zijn ontvlucht en daarna als scheepsdokter vele jaren de zee bevaren te hebben, en daar zooveel kundigheden te hebben opgedaan, dat thans geen enkele geneeskundige in zijne schaduw kan staan. Hij heeft zijn intrek genomen bij een gebrekkigen man in een achterbuurt, en bereidt daar ook zijn geneesmiddelen. Reeds hebben zich eenige personen onder zijne behandeling gesteld.

Omtrent dezen persoon wordt nog nader het volgende aan de *N. Rott. Ct.* gemeld :

„Het getal van zijne patiënten onder den minderen stand neemt aanmerkelijk toe. Behalve dat hij personen aan huis bezoekt, zit het woonvertrek van zijn kostbaas dagelijks vol patiënten. Hij zingt dan psalmen en spreekt zulke hartroerende gebeden uit, dat verscheiden zieken zitten te schreien. Bij ieder geneesmiddel dat hij klaar maakt spreekt hij een gebed uit.

„Wonderen vertelt hij van de genezingen die aan hem te danken zijn. Onder anderen is, zegt hij, een dame te Katendrecht hem zoo dankbaar voor de genezing van een ziekte die ongeheelijk scheen, dat zij hem een legaat van f 150.00 gemaakt heeft; die dame is thans 88 jaar oud.

„Bij zijn kostbaas betaalt hij geen kostgeld, doch als vergoeding zal hij hem van de reumatiek, waaraan hij reeds jaren lijdt, genezen. Een armen man, die wegens verlamming der beenen niet meer kan loopen, heeft hij beloofd te zullen genezen. In het klooster te Rome, vertelt hij, was hij steeds behulpzaam bij het klaar-

maken der geneesmiddelen; toen hij uit het klooster ontvluchtte, nam hij het geheim receptenboek mede en bestudeerde dat boek goed; vandaar zijn bekwaamheid.”

Twee maanden later konden wij het volgende berichten :

„Men meidt uit Oud-Beierland het volgende aan de *N. Rott. Ct.* :

„Dezer dagen werd ter gemeente-secretarie alhier aangifte gedaan van het overlijden van een bewoner van den Zinkweg, die onder behandeling was geweest van den wonderdokter JONGEJAN; (zie ons Maandblad van Januari j.l.) tevens werd overgelegd een bewijs van overlijden, afgegeven door dien wonderdokter. De secretaris dezer gemeente zeide met dat bewijs geen genoegen te kunnen nemen, en verwees de aangevers naar dr. Hers, die, als belast met de armen practijk in die wijk, het lijk eerst moest schouwen. Dr. Hers verklaarde alleen dan tot lijkschouw te zullen overgaan, indien door den burgemeester daartoe schriftelijk bevel zou worden gegeven. De burgemeester weigerde een dergelijk bevel, en heeft de zaak in handen van den officier van justitie te Dordrecht gesteld, aan wien tevens het door den wonderdokter afgegeven bewijs is opgezonden.

Later werd nog het volgende bericht : „De wonderdokter Jongejan heeft deze gemeente verlaten, zonder adres achter te laten.

Van zijne wonderbaarlijke genezingen is niets gebleken; zelfs zijn kostbaas is niet hersteld. De vrouw, die volgens hem twee magen had en die hij van één maag zou verlossen, is er ook niet beter op geworden.

In deze gemeente had hij het vertrouwen grootendeels verloren; hij werd dan ook alleen nog maar geconsulteerd door patiënten van buiten.”

Sedert dien tijd hebben wij dien man uit het oog verloren tot dat hij dezer dagen — en wel quasi-gepromoveerd — weer te voorschijn kwam.

Tuberculophobine.

Het *Volksdagblad* van 2 Oct., mij van bevriende zijde toegezonden, bevat onder het hoofd „De strijd tegen de toring” een uitvoerig schrijven van Jhr. J. L. C. POMPE VAN MEERDERVOORT te Apeldoorn, ten deele een repliek op het door mij geschrevene in het September-nummer en waarbij de aanwezigheid van gentiaan in Tuberculophobine wordt ontkend. Men zal zich herinneren dat ik schreef: „het middel bleek geheel van plantaardigen aard te zijn, stoffen met specifieke eigenschappen vermocht ik niet aan te toonen, negatief waren ook de uitkomsten bij vergelijking met middelen voor gelijke doeleinden aanbevolen, doch physisch, zoowel als chemisch bood het een groote overeenkomst aan met een atreksel van gentiaan.”

Welnu ik grondde die uitspraak op geconstateerde verhoudingen en reacties, ook aangegeven door prof. Dr. H. WEFERS BETTINK bij zijn bekend onderzoek van het middel tegen dronkenschap van het Institut du Zexa (*Ph. Wkbl.* jg. 41 no. 4) en bevind mij dus in goed gezelschap, zoodat, bijaldien de aangetoonde bitterstof niet stamt van *Gentiana lutea*, zulks van een broertje of zusje moet zijn die van gelijke physisch-chemische geartheid, ook in medische werking wel niet zeer zullen afwijken.

Onjuist is verder de bewering, dat een verzoek om repliek door mij vrij wel met „een weigering” zou zijn beantwoord, daar dr. POMPE verzuimt te laten volgen, wat ik hem verder schreef en aldus luidt: „In hoofdzaak ben ik opgekomen tegen het feit, dat een Nederlandsche geneeskundige, die vroeger op andere wijze de aandacht op zich wist te vestigen, thans een geheimmiddel exploiteert en door aflevering tevens zijne wettelijke bevoegdheid overschrijdt.

Wenscht gij deze houding zakelijk te verdedigen of tegenover mij als onderzoeker de juiste samenstelling der tuberculophobine te publiceren, dan zal, naar ik vertrouw tegen opname van een stuk bij den Redacteur wel geen bezwaar bestaan, in welk geval ik zoo noodig niet onge-neigd ben gunstig te adviseeren.”

Zulks klinkt voorzeker anders, doch tot deze verantwoording gevoelde Jhr. POMPE geen roeping, maar schrijft in het *Volksblad* als antwoord op de hem door anderen en mij gedane uitnoodiging de exploitatie te staken: „van eenigen steun of belangstelling of medewerking bij de behandeling van arme zieken zag ik tot heden geen schijn,” een meening, die zeker slechts weinigen met hem zullen deelen.

Bezwaarlijk kan verder de mededeeling, dat Tuberculophobine is „eene samengestelde bereiding uit verschillende planten, waarvan enkele onbekend zijn” de opgaaf eener juiste samenstelling heeten.

Laat mij hier herinneren aan de woorden van Dr. G. W. BRUINSMA in zijn „Open brief” aan Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN (Mbl. 1 Jan. 1902) dien staatman uitnoodigend, niet eenige, maar slechts een enkel geneesmiddel te noemen, dat iemand in Nederland zou bezitten en waarvan de werking aan de academie onbekend is.

Zou men voorts niet denken, dat bijaldien aan zulk eene onbekendheid kon worden geloofd, over Tuberculophobine bij het debat over tuberculose op het jongste congres voor Sociale hygiëne te 's-Gravenhage of te Parijs zou zijn gezwegen?

Al die onverwachts opduikende middelen worden dan ook vrij wel met een sceptisch oog beschouwd, zelfs kan de *N.R.Ct.* (6 Oct. 1905) zich niet weerhouden, melding makend van Prof. Behring's proeven, daar aan toe te voegen — „We zullen moeten afwachten en intusschen onze verwachting vooral niet hoog spannen.”

En zeker niet ten onrechte, als men leest wat Dr. PIJNAPPEL in het *Handelsblad* van 20 Oct. schrijft, over hetgeen door hem op het Parijsche congres werd vernomen. Prof. BEHRING deed voor een internationaal medisch gehoor te Parijs uitvoerig verslag van zijne proeven, de heer POMPE houdt zijn middel geheim. Daarom moet ik ten slotte nog herhalen, den heer POMPE volkomen vrijheid gunnende welke geneesmiddelen hij overigens voor zijne patiënten wenscht voor te schrijven, dat ik slechts opgekomen ben tegen het exploiteeren van een geheimmiddel door een geneeskundige, een feit, waartegen steeds is gestreden en waardoor ook thans onze Vereeniging zich op den weg van den heer POMPE heeft geplaatst.

Dat hij een andere meening is toegedaan, is thans voldoende gebleken, terwijl ik ten overvloede nog laat volgen — van welwillende zijde werd hierop mijn aandacht gevestigd — dat Jhr. J. L. C. POMPE VAN MEERDERVOORT, daar wijdsch betiteld als oud-hoofd-officier van gezondheid bij de Kon. Ned. Marine en professor aan de medische Universiteit in Japan — toenmaals woonachtig in Nieuwpoort (België) — de eenige Nederlandsche geneeskundige is, van wien in een der boekjes der firma van Dam een attest voor Sanguinose wordt gevonden; ondanks zijn alcoholgehalte met vertrouwen door hem ook voor klierachtige kinderen aanbevolen.

's-Gravenhage, October 1905.

J. VAN RIEL.

Toezicht op Geheimmiddelen.

* In Pruisen bestaat een lijst van samengestelde geneesmiddelen, zoogenaamde *spécialité's*, waarvan de verkoop niet of alleen onder zekere voorwaarden wordt toegestaan. Aan deze lijst wordt niet meer de hand gehouden en de minister heeft aan de Regeeringspresidenten in de provincie en aan het Hoofd der politie in Berlijn een nader onderzoek gelast, met opdracht hem wat al deze middelen betreft, in te lichten omtrent het volgende:

Zijn door den fabrikant de bestanddeelen van het middel en hunne verhouding bekend gemaakt en zijn daaronder volgens uw oordeel sterkwerkende stoffen aanwezig?

Zijn er bewijzen voor de juistheid dezer opgaaf en zijn dienaangaande ambtelijke of overigens vertrouwbare onderzoekingen gedaan?

Is de samenstelling constant of varieert zij somwijlen?

Tegen welke ziekten of kwalen wordt het middel aanbevolen of heet het een universeel middel te zijn?

Op welke manier wordt reclame voor het middel gemaakt en geschiedt dit op groote schaal?

Tegen welken prijs wordt het verkocht en welke is ongeveer de waarde van het middel?

Welke verdienste heeft het middel als geneesmiddel of heeft het als zoodanig in het geheel geen waarde of anders welke therapeutische eigenschappen bezit het?

Kan het middel ten gevolge zijner sterk werkende bestanddeelen, in zoo verre het niet onder geneeskundig toezicht gebruikt wordt, schadelijk zijn voor de gezondheid?

Zijn daarvan reeds voorbeelden waargenomen?

Wat is uw gevoelen omtrent de reclame, die voor het middel gemaakt wordt en van den verkoopprijs in verhouding tot den fabrieksprijs?

De autoriteiten worden door den minister uitgenoodigd aan hare rapporten toe te voegen: advertenties in de kranten, geïllustreerde bladen, kalenders, prospectussen, brochures, prentjes, embalagepapieren, etiketten, origineele doozen en flesschen en alles wat op deze geheimmiddelen betrekking heeft, zoo mogelijk ook scheikundige onderzoeken en mededeeling van vergiftigingsgevallen, gerechtelijke vervolgingen, enz. alles zoo volledig mogelijk.

INGEZONDEN.

M. de R.

Ten bewijze op welk een lage, onfaire manier gewoonlijk kwakzalvers hun artikelen aan den man trachten te brengen, verzoek ik u het volgende op te nemen:

Nadat ik reeds tweemaal groote pakketten met brochures, bestelbiljetten etc., ontvangen had en nu al weer reeds lang de geheele Lymphol vergeten was, krijg ik zoo juist ten derde male een brief uit Londen, afkomstig van W. S. Rice. Dit schrijven is zoo kenschetsend voor het karakter van den Heer Rice, voor de kwakzalvers in 't algemeen, dat ik niet kon nalaten u opname in uw geëerd maandblad er van te verzoeken. Ik ontving dit schrijven natuurlijk weer onder toevoeging van ettelijke brochures etc.

Voor al viel me ook nog op de volgende regel gedrukt op een bijgevoegd vodge papier:

„Wenn sie hier nachfolgend die Namen und Adressen aller Bruchleidenden, die Ihnen bekannt sind, verzeichnen, werden Sie allen Beteiligten einen grossen Dienst erweisen.“

Dit biljet in te zenden. —

Volgt hier dan het beruchte schrijven:

„Mijnheer,

Misschien zal het U ongepast aandringend toeschijnen dat mij nogmaals naar de toestand van uw breuk informeer daar ik U reeds twee brieven geschreven heb en toch geen bestelling van U ontvangen heb. Doch ondervinding is de beste leermeester. Ondervinding heeft mij geleerd nimmer op te geven zoolang ik enige zekerheid heb aan iemand te schrijven die een Breuk heeft. Bijna iederen dag kom ik in aanraking met een of ander die zijn ongeval in stilte bleef voortdragen, en zich zoo dikwijls in zijne genezing te leure gesteld zag dat hij eindelijk de moed geheel opgaf. Zulke personen hebben dan met het eene en dan weder met het andere de proef genomen, en hebben groote sommen uitgegeven zonder enig nut, en ik verwacht geenzins dat zulke personen, direkt mijne methode zullen aanvaarden alleen maar omdat ik hen voor spiegel dat zij genezen kunnen worden. Het is om deze reden dat ik mij tevreden stel te wachten. Ik ben er zeker van dat op zeker oogenblik de lijder het een of ander betreffende mijne Breukband en Lymphol zal lezen dat aanspraak maakt op zijne overtuiging en zekerheid. Het valt niet te betwijfelen dat hetgeen ik U aanbied de aller beste methode voor de volkomen en blijvende genezing van Breuk is. Het staat U vrij te blijven voortgaan met proeven te nemen of twijfelen of aarzelen doch ik ben er zeker van dat U zich een of ander oogenblik zult afvragen: „Zal ik eens de proef met deze methode nemen en is het verstandig om langer te twijfelen, met het oog op de feiten die mij zoo openhartig en met kracht worden aangetoond?“

Zoodoende is het zeker dat de dag moet aanbreeken dat iedere man of vrouw die van mijne geneeswijze voor Breuk gehoord heeft, zelf nog eens de blijde ondervinding zal smaken dat zij een Breukband gevonden hebben die hunne Breuk volkomen inhouden zal; en behalve dit groote voordeel, geneest de wonderdadige Lymphol, dat de gebroken spieren en weefsels volkomen en voortdurend afdoend en blijvend aaneen hecht zoo dat de verdere behoefte voor de Breukband ophoudt te bestaan. En met dit voor oogen blijf ik voort gaan met mijne pogingen om U te doen gevoelen het heerlijke feit, dat al hebt gij U ook nog zoo dikwijls te leure gesteld gezien, al is Uw breuk ook nog zoo hevig, al zijt gij nog zoo ongelovig wat aangaat mijne bewering dat ik in staat ben Uw Breuk te genezen dat de dag zal komen dat U het gevoel niet langer zult kunnen het hoofd bieden dat Uw toekomstig levens geluk geheel er van afhangt of gij wel of niet gebruik maakt van de kans die ik U zoo dikwijls aangeboden heb. Het zal mij natuurlijk aangenam zijn iets van U te zullen vernemen, doch ik neen het zoo van ganscher harte in Uw eigen belang, dat ik mij niet gekwetst zal achten, indien U zoude voort blijven gaan niet acht op mijn goeden raad te slaan.

Met de meeste Hoogachting,

W. S. RICE.”

Men moet toch diep, zeer diep gezonken zijn om op dusdanige wijze te speculeeren op 't ongeluk van dikwerf zoo rampzalige en beklagenswaardige lijders.

X.

RECHTSZAKEN.

De Hooge Raad heeft verworpen het cassatieberoep van een persoon uit Venlo, wegens onbevoegde uitoefening der tandheelkunde, veroordeeld tot 2 geldboeten van f 50 of 7 dagen hechtenis voor elke boete.

Voor den Hoogen Raad werd behandeld de zaak van HAVERHOEK, door de rechtbank te Rotterdam veroordeeld tot f 300 boete of 60 dagen hechtenis, wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunde.

Mr. D. S. Van Emden, advocaat te 's-Gravenhage, las, namens een collega te Utrecht een vieraal cassatiemiddelen met toelichting voor. O. a. zou ten onrechte zijn aangenomen, dat de requirant de geneeskunde als beroep of bedrijf uitoefende.

De advocaat-generaal mr. Noyon nam 30 October conclusie in deze zaak. Hij achtte ongegrond het cassatiemiddel als zou ten onrechte zijn aangenomen dat de requirant de geneeskunde uitoefende als beroep of bedrijf. Dit behoeft niet uit vroegere vonnissen te blijken, doch kon uit de omstandigheden worden afgeleid. In casu vloeide het uit het complex der bewezen verklaarde feiten voort.

Ook de andere middelen ongegrond achtende, vestigde adv.-gen. echter de aandacht op eene onwettige constructie van het bewijs en concludeerde mitsdien tot vernietiging ambtshalve van het vonnis met verwijzing der zaak naar het hof te 's-Gravenhage.

Uitspraak 27 November;

N. Rott. Ct.

CORRESPONDENTIE.

A. J. te A. Voor zoover wij weten wordt Antipositine hier te lande nog niet geadverteerd. In Duitschland echter wordt er veel reclame voor gemaakt als middel tegen corpulentie. Volgens de fabrikanten WAGNER en MARLIER te Berlijn, zou Antipositine het werkzaam bestanddeel zijn van versche vruchten, voornamelijk bestaande uit natuurlijke zuren en zouten, bevrijd van minder werkzame stoffen.

Uit een onderzoek van WALTER (Apoth. Zeitung) is echter gebleven dat Antipositine een eenvoudig mengsel is van dubbelkoolzure soda, zwavelzure soda met een spoor keukenzout en een of meer organische zuren (wijnsteenzuur of citroenzuur). Er is hier dus alleen sprake van een eenvoudig mengsel en niet van een natuurproduct. Dus weer zoo'n opgeschroefde, enorme reclame voor niemandal.

A. B. te R. en Mr. L. C. K. te H. Wij betuigen u onzen hartelijken dank voor uwe hulp en houden ons zeer voor uwe verdere medewerking aanbevolen.

Dr. v. D. te 's-G. Uw boekje ontvingen wij in dank, doch te laat om nog in het vorig No. de ontvangst te berichten. Wij hebben al zoo dikwijls op de reclame-boekjes voor Sanguinose gewezen, dat wij ditmaal, nu het gezonden boekje behalve het fraaie verhaal, in zoovele opzichten op de vroegere reclames gelijkt, gerust het stilzwijgen kunnen bewaren. Intusschen blijven wij uwe medewerking op hoogen prijs stellen.

Zie omtrent Rice het „Ingezonden stuk“ in dit No.

S. v. A. te 's-G. Met erkentelijkheid berichten wij u de ontvangst van uwen brief en daarna van de brochure betreffende Camerling. Het lijkt bijna geen twijfel of wij hebben hier met een echten kwakzalver te doen. Wij zullen echter

voor alle zekerheid, 'eenige zijner middelen aankopen en laten onderzoeken, zoodat wij later op deze zaak terugkomen. Misschien zal dit niet spoedig geschieden, want het onderzoek van dergelijke middelen is moeilijk en tijdrovend.

Meer. K. K. te H. Tegen Salp's New London royal Hairrestorer is reeds gewaarschuwd in het Maandblad van Augustus 1883 en later nog meermalen. In gemeld No. komt een beschrijving voor van een vergiftigingsgeval, veroorzaakt door het aanwenden van dit haarwater. En dit is niet te verwonderen; de New London Hairrestorer is zeer schadelijk; 300 gram der vloeistof bevatten 7.5 gram loodsuiker, 9 gram zwavel (onopgelost) een weinig rozenolie en een spoor muskus.

De B. te A. Dank voor de gezonde circulaire; een onderzoek wordt ingesteld.

Mr. C. W. J. J. P. te 's-G. Ook u onzen dank voor de advertentie. In de rubriek „Berichten“ vindt gij den uitslag van ons onderzoek.

Een abonné te R. Wanneer die „Doctor“ werkelijk bevoegd geneeskundige is, dan is die advertentie niet als kwakzalverij te beschouwen. In 1891, tijdens het verblijf van Sequah hier te lande, zagen wij ons genoodzaakt een geneeskundige van dien naam als helper aan te wijzen; of deze echter dezelfde persoon is, weten wij niet.

S. J. F. te D. Zooals gij ziet, deelen wij uw gevoelen.

W. H. J. G. te R. Op uwen belangrijken brief zullen wij spoedig antwoorden.

G. de V. te H. Onder den titel: De Atomizer, een toestel voor behandeling van asthma, is in de Maandbladen van Oct., Nov. en Dec. 1903, deze zaak besproken. Indien deze bladen niet in uw bezit zijn zullen ze u, wanneer ze nog voorhanden zijn, op aanvraag aan den Heer A. J. WIJNNE te Rotterdam, worden toegezonden.

Ook over het Antimorphine hebben wij geschreven en wel in de bladen September, O t. en Nov. 1902. Door onderzoekingen, door verschillende vertrouwde scheikundige verricht, is te bleken, dat dit middel, dat wordt aanbevolen om het misbruik van morphine tegen te gaan, een ruime hoeveelheid MORPHINE bevat.

Schandelijk!

't Is daarom te begrijpen, dat wij in het N. v. d. D. van 16 October j.l. met ergernis de volgende advertentie lazen:

„Antimorphine volk. onschad. middel tegen Morphinezucht, vervangt iedere dosis Morphine, Opium, enz., zonder enig bezwaar en zonder eenige storing te veroorzaken in de heroepsbezig. Verkrijgb. in alle Apoth. of bij de Algemeene Apothekers-Associatie, Amsterdam, Looierstr. 31“.

Ned. Vereen. tot Afsch. v. Alcoh. dranken. Hoe belangrijk ook, is de circulaire geen onderwerp voor ons blad.

Dr. L. v. I. te U. Het Weekblad in dank ontvangen. In 't volgend No.

Onbekende toezender. De kruispillen zullen worden onderzocht.

C. P. N. te W. b. D. Wij ontvingen uw schrijven toen het blad al persklaar was. De zaak lijkt ons zeer verdacht.

Is 't niet vreemd dat dat „Institut“ te Brussel brochures in 't Engelsch uitgeeft? Wij zullen ons bes. doen om inlichtingen in te winnen.

— Enkele stukken moesten blijven liggen.

ADVERTENTIE.

HOTEL DU COMMERCE

te Leiden,

wordt H.H. Medici ten zeerste aanbevolen.

7/12 M. DE GRAUW, Prop.

Maandblad tegen de Kwak ligt ter lezing.

Gezondheidsleer

VOOR

ARBEIDERS,

door J. HEYERMANS, Arts,

Practiseerend geneesheer te Amsterdam,

met medewerking van een Ingenieur;

met 27 verklarende Illustratiën, en een graphische voorstelling in kleur.

Prijs f 1.50. Gebonden f 1.90.

Inhoud: Bouw van het menschelijk lichaam; Van de ontwikkeling en baring der menschelijke vrucht; Hygiëne van het hart; Adembaling en longen; Hygiëne van het zenuwstelsel; Onze huid; Oogen en ooren; Hygiëne van de zwangere en het kind; Dranken en spijzen; Arbeiderswoningen; Fabrieken en werkplaatsen; Het geslachtelijk leven; Beroepsziekten; De tuberculose; Ziekenverzorging en kwakzalverij; Alphabetisch register.

Verschijnt in November.

Geneeskundige Gids voor den Scheepskapitein,

door Dr. L. VAN 'T HOFF,

Practiseerend Geneesheer en Leeraar aan de Zeevaartschool te Rotterdam,

met vele Illustraties toegelicht.

Gebonden f 1.25.

◆ In den Boekhandel verkrijgbaar. ◆

Uitgaven van W. L. & J. BRUSSE, Rotterdam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te 's Gravenhage, SECRETARIS. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, 2e SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, Oosterpark 26 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING bij den Secretaris J. VAN RIEL, Stadhoudersplein 80 te 's Hage; voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ's bij den 2en Secr.-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per Jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan „de Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers-Mij.” en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

Bij dit blad behoort een Bijvoegsel.

Inhoud van het Hoofdblad:

Mededeelingen van het Bestuur der Vereeniging.
Hoofdartikel: Samenstelling der middelen in 1905 onderzocht.
Berichten: Verslag van de Algemeene Vergadering van 11 Nov. 1905. Lezing over kwakzalverij. — Reclame voor Pinkpillen? — Aanbeveling van Adbij iroop en Kloosterbalsem. — A. Jongejan weer in 't land. — Haverhoek weer in hooger beroep veroordeeld. — Een belooning van vijf millioen.
Mededeelingen van verschillende aard: Microbine — Altijd weer valsche tjesten — Nog meer valsche attesten. — Bestrijding van kwakzalverij in Amerika. — Uit de Pers.

C. L. W. v. IJ ENDIJK, burgemeester „ Purmerend.
Jhr. H. T IJ JR „ Amsterdam.
G. NOLST TRENI É. leeraar d. H. B. S. „ Harlem.

Namens het Bestuur,

Mr. A. LIND, Voorzitter.
J. VAN RIEL, Secretaris

Jubileumsbijdragen.

Sedert de vorige opgave nog ingekomen:
J. F. S. f 2; P. K. f 25; B. f 10; v. D. P. f 10; v. D. W. f 5; te zamen met het vroeger vermeldde f 187 50.

Opgaaf van de samenstelling der middelen, van wege de Vereeniging tegen de Kwakzalverij in 1905 onderzocht en behandeld in dezen jaargang van het Maandblad.

BARSOL bestaat uit lijnolie, waarin kamfer is opgelost, en ammonia.

DRAGÉES DE FER COGNET bevatten een vrij groote hoeveelheid ferro-oxalaat en waarschijnlijk quassine.

ENGELINE: Capsules, die een mengsel van dubbelkoolzure soda en gentiaanpoeder inhouden.

FOSTER'S MAAGPILLEN bestaan uit rhabarber met een weinig pepermuntolie.

FOSTER'S RUGPIJN NIERENPILLEN bevatten colophonium, tarwezetmeel en poeder van Foenum-graecum.

HOMAN'S KLIERENDRANK is een afkooksel van notebladen, hoogst waarschijnlijk vermengd met aardappelstroop.

KLOOSTERHONIG is roodachtig gekleurde honig.

KRUIDEN VAN DE HAAS, (Nieuw onderzoek) bestaan uit: Sennabladen, kalmoeswortel, steranijs, rosmarijnbladen, kamillen, oranjeschillen, lijnzaad, vlierbloemen, enkele bloemen van de welriekende viool en van duizendguldenkruid, poeder van zoethout en stelen van de gezegende distel.

LLIONESE is een waterige oplossing van potasch (carbonas kalicus), welriekend gemaakt door een beetje lavendelspiritus.

LIQUOZONE is een waterige oplossing van ongeveer 0,87 % zwaveligzuur.

MICROBINE A. van H. H. Camerling bestaat uit niets anders dan melksuiker.

MIDDELEN VAN JASINSKI & Co. 1e Pillen, die oleum sabinæ, (olie van sevenboom), drop en zoethoutpoeder bevatten.

2e Koekjes, (pastilles) bestaande uit citroenzuur, hydrochloras chinini, suiker en cacao.

3e Een fleschje met troebel vocht, zijnde een mengsel van extractum hydrastis liquidum, tinctura acida aromatica en wijn.

4e Poeder om uit te spuiten, alleen bestaande uit boorzuur.

PILULES ANTI-RHUMATISMALES VAN PEETERS bevatten in hoofdzaak extractum cascarae sagradae en salicylas natricus.

POUDRE ANTI-RHUMATISMALE VAN PEETERS, bestaat uit melksuiker, sulfas magnesicus, sulfas kalicus en bicarbonas natricus.

TANDPASTA VAN HOLLANDER is niets anders dan aluin.

ST. MARTIN'S BALSEM bestaat uit gele vaseline, eenige percenten terpentijn en een beetje cajaputolie.

TUBERCULOPHOBINE, een aftreksel van plant-aardige stoffen, een groote overeenkomst aantoonende met een aftreksel van gentiaan.

VITOSE bestaat in hoofdzaak uit aardappelstroop, waaraan is toegevoegd een weinig kreosoot, anysolie, waarschijnlijk een paar druppels fenkelolie, en een geringe hoeveelheid phosphorzure kalk.

Verder werden nog in dezen jaargang opgenomen de resultaten van eenige onderzoekingen, die niet van wege de Vereeniging waren ingesteld; het zijn:

ANTIPOSITINE, een mengsel van dubbelkoolzure soda, zwavelzure soda met een spoor keukenzout en een of meer organische zuren (wijnsteen-zuur of citroenzuur).

ANTITRANSPIRINE bestaat uit een 5 pCt. oplossing van formaldehyde, waaraan een weinig lavendelspiritus is toegevoegd.

HAARKLEURMIDDEL, Merk D. R. G. M. -64865; 2 fleschjes 1 en 2. Haarverf 1 bestaat uit een oplossing van 2,7 % kaliumpermanganaat, haarverf 2 uit een oplossing van koperchloride, ijzerchloride en pyrogalluszuur.

SAP VAN VANTURA is een mengsel van ruim 56 volumenprocent onzuivere lijnolie en ongeveer 43 vol.-procent brandspiritus.

ZWITSERSCHE BERGWORTEL, gemberwortel die ten deele vermolmd was.

BERICHTEN.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING

VAN DE

Vereeniging tegen de Kwakzalverij, gehouden op 11 November 1905 te Amsterdam.

De vergadering, die veel beter bezocht was dan andere jaren werd, behalve de vertegenwoordigers van enkele nederlandsche corporaties, bijgewoond door twee duitsche afgevaardigden n.l. Dr. RUMPE, uit Crefeld, namens de duitsche zustervereeniging en Dr. C. REISSIG uit Hamburg, Redacteur der Hygienische Blätter, het orgaan der duitsche Vereeniging tegen de kwakzalverij.

De Voorzitter, Mr. A. LIND, de vergadering openende, wees op de toename van het getal leden en abonnés, onder welke eerste zich de Voorzitter van den Centralen Gezondheidsraad en vele leden van Gezondheidscommissies bevinden, en herdacht, onder de in het vorig jaar overleden leden, de heeren Mr. H. MASSINK en Mr. A. KERDIJK, die beide der Vereeniging zoo goed gezind waren.

Zij, die met het nieuwe Vereenigingsjaar lid der Vereeniging wenschen te worden, of zich op het Maandblad willen abonneren, gelieven zich reeds thans aan te melden bij den Penningmeester te Rotterdam. Hun zal dit Nummer van den loopenden jaargang gratis worden toegezonden.

De voorwaarden van het lidmaatschap en van het abonnement staan aan het hoofd van het Maandblad opgegeven.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Het Beestuur maakt bekend, dat tengevolge van het besprokene ter jongste algemeene vergadering in het voorloopig te constitueren Internationaal Comité tot bestrijding der Kwakzalverij (Charlatanerie), de Vereeniging zal worden vertegenwoordigd door de heeren: Prof. Hector Treub, Mr. A. Lind, J. M. van Elk en Herman van Gelder, terwijl Dr. Rumpé uit Crefeld en Dr. Reissig uit Hamburg namens de Dutsche Vereeniging zullen optreden.

Als nieuwe Leden zijn tegen 1 Januari toegetreden de Heeren:

Afdeeling Witte Kruis.....	te Uithoorn.
Edw. G. ANDERSON, comm. in effecten ..	„ Amsterdam.
Dr. JOH. G. E. BRÜCKMANN, leeraar aan het Gymnasium ..	„ „
J. M. BÜHEMANN, fabrikant ..	„ „
M. J. M. BIJVOET apotheker.....	„ Tilburg.
Dr. F. G. CORNELIS, arts ..	„ Rotterdam.
C. L. DEYLL, arts.....	„ Amsterdam.
B. FRANK, tandarts ..	„ „
AD. GOLDBERG, commissieair ..	„ „
W. G. KLAASSEN, Off. v. Gez. 2e kl. ..	„ Batavia.
Mr. L. H. J. LAMBERTS HURRELBRINCK ..	„ Amsterdam
Dr. N. M. JOSEPHUS JITTA, wethouder ..	„ „
R. LEDEBOER, gemeente-onvanger ...	„ Hilversum.
W. VAN DER LINDEN, apoth.....	„ Amsterdam
Prof. S. MENDES DA COSTA.....	„ „
H. ROLANDUS HAGEDOORN ..	„ 's-Hage.
Dr. M. L. VAX DER STENPPEL, arts ..	„ Amsterdam.
Dr. H. ROODHUIJZEN JR., emer. pred. ..	„ Z.-Bommel.

Hij deed verder mededeelingen van verschillende ingekomen gelukwenschen met het 25-jarig bestaan, a. telegrammen van het eereid Dr. VITUS BRUINSA, van Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, van de weedsche Vereeniging tegen de Kwakzalverij, en van Dr. RUYSCHE, namens het Congres van Openbare Gezondheidsregeling. Brieven waren o.a. ingekomen van den Oud-voorzitter Mr. ZEGERS VEECKENS en van den bekende Plaatselijken Gezondheidsraad te *Karlsruhe*. Een schrijven, getekend „Eerwaarde Overste van het klooster „Sancta Paulo,” waarin dank werd betuigd voor „de groote en nette reclame welke wij van U mochten ontvangen” wekte de algemeene hilariteit op.

Wijzende op de werkzaamheid der Vereeniging en van sommige harer leden en ook anderen in 't afgelopen jaar, vestigde de Voorzitter de aandacht op degevoorden voordrachten van den heer ABRAHAMS, op et verspreiden van een waarschuwend circulaire oor den heer VAN ELK en het optreden van een eestelijke in de werklievenvereeniging „St.-Joseph” te *Loenen a.d. Vecht*.

De Secretaris, de heer J. VAN RIEL, vertegenwoordigde de Vereeniging op het Congres van Openbare Gezondheidsregeling. Een onderzoek naar de waarde van attesten betreffende kwakzalversmiddelen werd ingesteld en een bericht daarvan aan de bladen gezonden, die het algemeen hebben opgenomen.

Het doel der Vereeniging is meermalen besproken en ondersteund in verschillende Gezondheidscommissies en door „Praatavonden” o.a. in het „Tehuis” te Amsterdam, zullen de heeren ABRAHAMS en V. VAN ITALIE haar streven meer en meer bekend maken. Met nog enkele woorden over de voorbereiding van de herdenking van het 25-jarig bestaan besloot de Spreker zijne mededeelingen.

Daarna werden de gewone, jaarlijks terugkomende zaken afgehandeld. Het verslag van de vorige Alg. Vergadering en het jaarverslag over 1904 werden vastgesteld; de rekening en verantwoording over 1904 werd, op rapport van de tot het nazien benoemde commissie, onder dankzegging aan den Penningmeester goedgekeurd en een nieuwe Commissie benoemd voor het onderzoek van de rekening van het loopende jaar. Tot leden van het Bestuur, ter vervanging van de heeren Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, (niet herkiesbaar) en A. J. WIJNNE (die bedankt heeft) werden gekozen de heeren E. J. ABRAHAMS, arts en C. NANNES GORTER, journalist, beiden te *Amsterdam*.

Het woord werd daarop verleend aan Dr. RUMPE uit *Crefeld*, die een beschouwing leverde over de Vereeniging ter bestrijding der kwakzalverij in *Duitschland*.

Hij deelde o.a. mede, dat de Vereeniging in *Duitschland* 45 afdelingen telt, met een centraal bestuur te *Berlijn*. Het orgaan der vereeniging, het maandblad „Hygienische Blätter”, wordt in duizenden exemplaren verspreid. De spreker stelde in het licht, dat de taak der vereeniging in *Duitschland* allicht nog moeilijker is dan hier te lande, omdat de verschillende Bondsstaten hunne eigene wetgeving hebben en bovendien in *Duitschland* de „ärztliche Freiheit” bestaat, die dikwerf optreden tegen kwakzalvers in den weg staat,

Lachwekkende staaltjes — zoo zij niet zoo nieuw waren — werden daarvan te berde gebracht. Toch treedt de Vereeniging krachtig op tegen het verspreiden der z.g. geheimmiddelen, waarbij zij in het parlement ook steun vindt.

De rede van Dr. RUMPE zal in het „Gedenkboek” worden opgenomen.

Mr. A. LIND besprak daarna het vormen van een algemeen en centraal bestuur. Hij meende dat de Vereeniging nog te bescheiden optreedt; zij zou meer kunnen doen als een paar bestuursleden zetelden in verschillende provinciën des land. Een commissie zou kunnen overwegen, hoe men tot een algemeen bestuur in het land met een kleiner centraal bestuur als werkbestuur, zou kunnen komen.

Over 't geheel was de vergadering met het plan zeer ingenomen, doch Dr. G. W. BRUINSMa meende dat dan allereerst noodig was het aantal leden over het geheele land uit te breiden en meer menschen overal der redactie van het Maandblad inlichtingen dienen te geven.

Besloten werd dat het bestuur een commissie zal benoemen, om het door Mr. LIND beoogde plan te onderzoeken en daarover in de volgende vergadering te rapporteeren.

Vervolgens werd het onderwerp: „Internationale bestrijding der kwakzalverij” door den heer J. M. v. ELK ingeleid:

Na gewezen te hebben op het sohandeljk gedrag der kwakzalvers in alle landen zegt spreker:

Nog schijnen de regeeringen niet overtuigd van de enorme schade, die de kwakzalverij veroorzaakt. Het is de taak der Vereenigingen t/d. Kw., om ook de wetgevers daarvan bewijzen te toonen. Worden de regeeringen eens overtuigd van de werkelijkheid,

zoo zal en kan eene internationale Conventie niet uitblijven. Reeds de Gezondheidsraad v. *Karlsruhe* met den dapperen Burgemeester SEGRITZ aan het hoofd bewijst groote diensten in den strijd tegen geheimmiddelen en treedt dus hier als regeeringspersoon op. Bovendien bestaat nog een Vereeniging in *Lund* (*Zweden*) Fysiologische Institutionen” onder leiding van Dr. TORSTEN THUNBERG en Prof. Dr. C. TH. MÖRNER, die ijverig strijdt tegen geheimmiddelen.

Ook in andere landen gaan stemmen op tegen kwakzalvers en reeds in 1887 heeft Dr. CROQUIN l'Académie de médecine te *Brussel* voorgesteld om gewetenlooze artsen, die kwakzalvers in hun bedrijf helpen, als medeschuldigen te veroordeelen tot gevangenisstraffen. In *Engeland*, *Frankrijk*, *Italië*, zelfs in *Amerika* gaan stemmen op, maar een alle landen omvattende bond ontbreekt. Ieder staat op zich zelf. L'union fait la Force; dat moet begrepen worden.

Overal moeten Vereenigingen met afdelingen gesticht worden die Congressen samenroepen, die tot ons doel voeren.

't Komt spreker voor dat in de 1ste plaats de pers wettelijk verantwoordelijk moet gesteld worden voor den inhoud van advertenties als Pink-Pillen, Fosters Nierenpillen, Electr. gordels, Biscuits Ollivier, Abdijstroop en dergelijke leugenachtig aanbevolen artikelen. Doch ook dit kan slechts internationaal werken. Wat zou 't geven als onze bladen die advertenties niet mogen opnemen, als dan toch buitenlandsche couranten, illustraties enz. hier gelezen worden?

Verder waren straffen noodig tegen bedriegelijke brochures, en zouden de postbeambten 't recht moeten hebben de expeditie ervan te weigeren. Dan eerst zou de zwendel in geheimmiddelen in den levenszenuw getroffen worden. Natuurlijk zou in de eerste plaats de „Kurirfreiheit”, zooals zij in *Duitschland* helaas nog bestaat, moeten verdwijnen.

Nog komt 't wenschelijk voor, dat de geheimen van de specialité's ontmaskerd moeten worden, als het, zooals reeds in 't Buitenland geschiedt, verboden ware om geheimmiddelen te maken, fabricceeren of ten verkoop in voorraad hebben, waarop niet duidelijk vermeld staat de geheele samenstelling, zoowel in Latijnsche namen als in de namen waaronder de diverse waren in den volksmond bekend zijn. Dan eerst zou 't publiek kunnen weten wat het koopt. Strafbepalingen tegen onjuiste en onvoldoende vermeldingen waren noodzakelijk.

Ook hier zijn internationale wetten bepaald noodzakelijk, opdat b.v. de *Duitsche Rechter*, naar het buitenland verzonden geheimmiddelen kon treffen en omgekeerd.

Daarom, zegt spreker, Mannen uit alle landen vereenigt u om met meer kracht den strijd te voeren, tegen den veelhoofdigen Hydra der Kwakzalverij!

Dr. REISSIG (*Hamburg*) sluit zich bij deze woorden aan en meent dat men dadelijk aan 't werk moet gaan en een Commissie moet benoemen uit verschillende landen om deze zaak voor te bereiden. De vergadering vereenigt zich hiertoe en benoemt de heeren Dr. RUMPE, Dr. REISSIG, Mr. A. LIND, J. M. VAN ELK en H. VAN GELDER tot leden der Commissie, waarbij later nog Prof. HECTOR TREUB is toegetreden.

Thans was het woord aan den heer J. VAN RIEL tot inleiding van de vraag: Behoort de Vereeniging zich voorstandster van de Staats-apotheek te betoonen?

Spreker beantwoordde die vraag bevestigend en wel op de volgende gronden. Het is niet aan te nemen dat de Staat de kwakzalverij behulpzaam zal zijn door den verkoop van geheimmiddelen in de Staats-apotheken toe te laten, terwijl overtredingen van de desbetreffende bepalingen en het optreden van onbevoegden gemakkelijker en met meer kracht kunnen worden vervolgd. Uit de bladen zullen de zoo verlokende advertenties verdwijnen en geneesheer en apotheker zullen vrijer staan tegenover het publiek, dat hun niet meer zal verwijten, dat de bestrijding der kwakzalverij uit eigen belang geschiedt.

Sommige der aanwezigen deelden die meening niet; er werd beweerd, dat Staatsapotheken de kwakzalversmiddelen naar de kruidenierswinkels zouden verdrijven, terwijl tevens het instituut van Staats-apotheken bestreden werd. Door sommigen, ofschoon voorstanders van Staats-apotheken, werd het niet dienstig geacht dat de Vereeniging zich bezig hield met de behandeling van dit gewichtige, veel omvattende vraagstuk, terwijl weer andere leden zich geheel aan de zijde van den inleider schaarde. Een beslissing werd niet genomen.

Besloten werd vervolgens dat het bestuur tot de Regeering een adres zal richten om wettelijke maatregelen te nemen tegen de kwakzalverij. Het bestuur zal overwegen op welke punten vooral de aandacht dient gevestigd. Overwogen zal worden of men de Regeering ook zal vragen om Staats-subsidie, waar de vereeniging een ernstig volksbelang behartigt. Nadat besloten was aan de pas opgerichte Ver-

eeniging tegen de Kwakzalverij te *Weenen* een telegrafische gelukwensch en aan Dr. VITUS BRUINSMa een telegram van hulde te zenden, werden nog enkele zaken in het belang van het doel der Vereeniging ter sprake gebracht.

Vooraf maakten de medewerking van den Centralen Gezondheidsraad en van de Gezondheidscommissies een punt van discussie uit, waarbij verschillende aanwezige leden van Gezondheidscommissies zich niet ongeneigd toonden, de zaak der Kwakzalverij in hunne Commissie ter tafel te brengen. Ook bij het Congres voor Openbare Gezondheidsregeling zou dit geschieden.

Nadat Dr. L. VAN ITALIE, namens de vergadering het Bestuur dank had betuigd voor hetgeen het in het afgelopen jaar voor de Vereeniging had gedaan en hulde had gebracht aan den Voorzitter voor zijn leiding, aan den vroegeren en tegenwoordigen Secretaris en aan den redacteur van het Maandblad, sloot de Voorzitter de Vergadering.

Wat er, ter gelegenheid van de herdenking van het 25-jarig bestaan, aan de vergadering voorafging en volgde, moeten wij tot ons leedwezen, wegens plaatsgebrek, buiten bespreking laten. Het spijt ons. Zoo gaarne hadden wij hier den feestavond van 10 Nov. in herinnering gebracht, de keurige, opwekkende rede van Prof. HECTOR TREUB en de aan deze voorafgaande historische inleiding van den Voorzitter Mr. A. LIND in 't kort weergegeven, melding gemaakt van de verschillende bladen en tijdschriften, die aan onze Vereeniging een waardeerend woord hebben gewijd (met name noemen wij het *Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde* en *De Echo*) en een relaas gegeven van het bezoek aan het medisch-pharmaceutisch museum onder de gewaardeerde leiding van Dr. C. E. DANIELS en den gezelligen maaltijd, die op 11 Nov. verscheidene belangstellenden vereenigde... maar, zooals gezegd, de ijzeren noodzakelijkheid dwingt ons tot beknoptheid.

Alleen wenschen wij te constateeren — wij gelooven geen tegenspraak te ontmoeten — dat alles ertoe heeft bijgedragen om de herdenking een recht feestelijke te doen zijn.

Lezing over kwakzalverij. Door Dr. F. C. FLEISCHER, de Redacteur van het tijdschrift *Het Groene en het Witte Kruis*, is op 15 November te *Nieuwe Pekela* in een openbare vergadering van het Nut van 't Algemeen (als spreker van wege het Hoofbestuur) een lezing over kwakzalverij gehouden. Wij vermelden dit met ingenomenheid.

Een nieuwe reclame? In het *N. v. d. D.* vonden wij dezer dagen de volgende advertentie:

„PINCILLEN.

Iemand door de Pinpillen geheel en al genezen zijnde en nog 6 dozen over heeft, gekost hebbende 9 Gulden, wenscht deze voor 6 Gulden van de hand te doen.

Br. fr., lett. P A 943, *N. v. d. D.*
Zou daar niet wat achter zitten? Een verkapte prijsvermindering b.v.?

Wij weten het niet; wij hebben op die advertentie laten schrijven maar zijn geen antwoord waardig gekeurd.

Een eigenaardige aanbeveling lazen wij onlangs in *Vondel*, Weekbl. v. h. Vondelskwartier te *Amsterdam*.

Een z.g. drogist aldaar annonceerde verschillende middelen, juist ook niet allen van zuiveren oorsprong; het slot der advertentie luidde aldus:

„ABDIJSIROOP

uit het Klooster Santa Paulo (een fabriekje bij *Woerden*) van L. I. AKKER uit *Rotterdam*. Geneest alle kwalen; is zelfs god voor het lijmen van gebroken poppenkoppen en gebroken huishoudelijke artikelen. Het kleinste flesje, voor f 1 — Koopje.

KLOOSTERBALSEM,

van dezelfde, voor reumatiek, alle soorten zweeren enz., enz., ook uitstekend geschikt voor roestige kachels en messen enz., de laatste van het jaar; een heel klein potje voor 35 cent.”

A. Jongejan weer in 't land. Men meldt ons uit *Nijmegen* dat JO GEJAN dezer dagen uit *België* terug gekomen is en zich te *N.* gevestigd heeft *Jan de Witsstraat* 48.

Onze berichtgever schrijft verder vernomen te hebben, dat J. binnenkort zijn praktijk (?) aldaar zal gaan uitoefenen.

De Hooftraad heeft het cassatieberoep verwerpen van HAVEROEK te *Utrecht*, (zie ons verslag no. onder „Rechtszaken”) door de rechtbank te *Rotterdam* veroordeeld tot f. 300 boete of 60 dagen hechtenis, wegens onbevoegde uitoefening der geneskunde. De Hooftraad overwoog o. m. dat het voor het aannemen dat iemand een beroepsdaad uitoefent niet noodig is dat men van de uitoefening van een bedrijf zijn beroep maakt.

Vijf miljoen gulden worden uitgelooft door de Braziliaansche regeering aan dengene, die een methode ontdekt ter voorbehoeding of genezing van syphilis, tuberculose of kanker.

Den weldoener der menscheit, die ons van dezen drievoudigen geesel geheel of gedeeltelijk bevrijdt, zal het dus blijkbaar niet aan stoffelijke bewijzen van waardeering en dankbaarheid ontbreken, te minder; wanneer men bedenkt, dat hij ook wel een goeden „gooi” zal hebben naar een Nobel- of ander prijsje.

Wie het dus weet, dat hij het nu zegge! Ook dr. POMPE VAN MEERDERVOORT te Apeldoorn schrome nu niet langer met het tuberculophobine zijne aanspraken, zoo hij deze heeft, te doen gelden.

Gedelegeerden, gekozen door de Nationale academie voor geneeskunde en door analoge genootschappen uit Frankrijk, Duitschland, Italië en Engeland zullen vanwege de Braziliaansche regeering, bij geval, den prijswinner aanwijzen. Mogen in afwachting, dat aan vorengenoemden landgenoot de millioenen-prijs zal worden aangeboden, zijne schrikbarende advertentiën intusschen uit de nieuwsbladen verdwijnen!

(Med. Weekblad).

Omtrent deze zaak meldt het *Tijdschr. v. Geneesk.* van 25 Nov. j.l.:

Het Duitsche consulaat in Brazilië heeft een aantal aanvragen ontvangen om inlichtingen betreffende de millioenenprijs, die door de Braziliaansche Regeering zou zijn uitgelooft voor de ontdekking van een werkzaam geneesmiddel voor tuberculose of carcinoom. Er is van zulk een prijs evenwel nog geen sprake. Een afgevaardigde heeft weliswaar een voorstel in dien geest gedaan, maar er is nog geen vooruitzicht, wanneer dit voorstel in behandeling zal komen.

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Microbine.

(Voorloopige waarschuwing.)

Door H. H. CAMERLING te Nijmegen is een brochure uitgegeven, getiteld: „Vereenvoudigd Bio-Chemisch homeopatisch geneesmiddel”, waarbij allerhande genezingen worden beloofd bij het gebruik van Microbine A, B. en C. en een stof Virol genaamd. Het onderzoek naar deze middelen is nog niet geheel afgelopen, maar wij kunnen thans reeds mededeelen, dat het onderzoek van den heer J. P. VAN DER MAREL, te Amsterdam, heeft geleerd, dat *Microbine A* uit niets anders bestaat dan uit *zuivere melksuiker*. Voor het geneesmiddel wordt f 1.50 besteed, terwijl voor een consult f 5 moet worden betaald.

Men zij voorzichtig!

Altijd weer valsche attesten.

„Het is al weer zoo, 't was wel te wachten!” zong v. Zeggelen in zijn tijd en we kunnen dezen aanhef bij voorbaat gerust toepasselijk verklaren telkens wanneer wij een onderzoek instellen naar de betrouwbaarheid van een getuigschrift van een of ander geheimmiddelkramer en dan steeds weer ondervinden, dat alles leugen en bedrog is.

In de Bredasche couranten vonden wij deze maand de volgende welsprekende aanbeveling:

„De Bredanaars moeten het volgende lezen: en wanneer zij het gelezen hebben, moeten zij het gelooven, want, het kan bewezen worden, daar deze verklaring gedaan werd door een inwoner van Breda met het doel om de bevolking dezer stad van dienst te zijn.

De heer J. MAATJENS, wonende Boschstraat, hoek Abrahamsschoot te Breda, deelt ons mede: „Gedurende ruim een jaar ben ik niet verlost geweest van een hevige pijn in den rug en in de zijden. Ik was immer zeer vermoeid en dof in het hoofd en mijn werk was mij een straf geworden, want alles wat ik deed, geschiedde met veel moeite. Ik was zeer terneergeslagen toen een kennis mij op Uw Foster's Rugpijn Nierenpillen opmerkzaam maakte. Ik was blij van af den vijfden dag reeds beterschap te bemerken en ik werd een heel ander mensch; toen ik tien dagen verder was, kon ik haast niets meer van de vroegere ziekte bespeuren; ik ben nu weer frisch en opgewekt en zal bij voorkomende gelegenheid gaarne u weldoend geneesmiddel te commandeeren.

Ik ondergeteekende verklaar dat het bovenstaande waar is en machtig U het publiek te maken op elke wijze die U goeddunkt.

De bovenstaande verklaring zoo eenvoudig en oprecht bewijst ons het doeltreffende van Foster's Rugpijn Nierenpillen. Het is een zeker middel voor alle ongesteldheden der nier en der blaas, evenals voor hunne eerste kenteekenen als pijn, stramheid en zwakte in den rug, opstopping, overvloedige urineloozing, bezinksel der urine, rugpijn veroorzaakt door een koude, aandrang van bloed in de nieren of blaas, ontsteking enz. en al de ziekten daaruit voortvloeiend, zooals suikerziekte, waterzucht, verlies van eiwitstoffen, onreinheden in het bloed enz. Vermijd dus de ziekte, terwijl gij direct bij de eerste verschijnselen de kiemen doodt, welke zich voordoen. Verzekeer u dat men U de echte Foster's Rugpijn Nieren Pillen geeft, dezelfde die de heer, MAATJENS gehad heeft.

Wij waarschuwen tegen namaak en maken koopers er op attent dat op iedere doos de handteekening van James Foster voorkomt. Zij zijn te Breda verkrijgbaar bij den heer F. A. Smits-Staal Groote Markt 9. Toezending geschiedt franco na ontvangst van postwissel à f 1.75 voor één of f 10 voor zes doozen.”

Niet waar, het heeft alles den schijn van zoo betrouwbaar mogelijk te zijn; de naam van den genezen persoon is aangegeven, het adres met het huis wordt precies vermeld; zoo iets moet wel waar zijn, waarvoor is een nader onderzoek nog noodig zou men denken! Een misschien juiste veronderstelling, mits men niet met kwakzalvers te doen heeft; dergelijke nauwkeurigheden behooren juist tot de manoeuvres van hen en hun helpers en dienen om de goedgehoovigen van 't spoor te leiden door hen vertrouwen in te boezemen.

Wij hebben den „heer MAATJENS”, een flink werkmán, inderdaad wonende „in Abrahamsschoot” te Breda een bezoek gebracht, hij kwam ons gul en lachend te gemoet en verzeekerde onmiddellijk en met de meeste beslistheid — 't was den gezonden man trouwens aan te zien — dat hij *nooit ziek geweest was, nooit pillen had ingenomen en nooit een attest had afgegeven* of rechtstreeks of zijdelings verlof had gegeven eenig getuigschrift namens hem te schrijven.

Vergelijk daar nu eens mede, hetgeen wij in de bovenstaande advertentie uit de Bredasche couranten hebben gecursiveerd en dan vragen wij voor de zooveelste maal, wat is toch het bedrijf van al die geheimmiddelfabrikanten, dephouders, agenten en dergelijke, die te zamen zulke leugens opstellen. In het dagelijksche leven, in de maatschappij zijn het waarschijnlijk of worden zij althans gerangschikt onder „fatsoenlijke menschen”, hun gewone doen en laten kan eerlijk zijn en zij zouden zich beleedigd achten wanneer men hun den rug toekeerde om hun karakterloosheid en toch zullen zij thuis in hun binnenkamer of op hun kantoor bij elkaar overleggen met welke leugens zij nu weer hun medemenschen zullen bedotten en vooral degenen onder hen, die ongelukkig zijn door ziekte en pijnen.

Niets dan leugens, leugens, leugens, 't is om te walgen!

O, wij weten 't wel, dat velen het zoo erg niet inzien, dat de meesten er om lachen, maar men moet, zooals wij, weten hoeveel geld er wordt weggesmeten vooral door de armeren die op deze leugens vertrouwen en die juist door zulk geknoei met nietswaardige kwakzalverijen dikwijls den geschikten tijd van genezing laten verloren gaan — en dan begrijpt men, dat er geen plaats mag gegeven worden aan een luchtmatig spotten met de lichtgeloovigheid der menschen.

Juist daarom echter en met dit nieuwste, sprekende voorbeeld voor oogen nog iets anders. In eene advertentie wordt grovelijk misbruik gemaakt van den naam van een fatsoenlijk werkmán; wat let dezelfde firma om een volgende keer, den naam van Prof. TREUB, van den Voorzitter der Vereeniging tegen de Kwakzalverij, of van den ondergeteekende op dezelfde manier in een reclame aan te halen! En zoo

dit geschiedt, moeten zij zich dit straffeloos laten welgevallen, of geeft het geschreven recht in Nederland een wapen in de hand om zulk een daad te straffen? zoo ja! dan moet dezelfde weg ter verdediging ook open staan voor iedereen en zou het dan niet op den weg der Vereeniging liggen de schrijvers of uitgevers van zulke advertenties door eene vervolging te leeren bij hun manoeuvres de namen van medeburgers ongenoemd te laten?

Dr. G. W. B.

Wij hopen in het volgend no. het antwoord op deze vraag op te nemen.

RED.

Nog meer valsche attesten.

In de *N. Arnh. Ct.* kwam het volgende als „Ingezonden Mededeeling” voor:

Eenige woorden van een inwoner van Arnhem.

De heer JURRIENS te Arnhem heeft iets te zeggen betreffende Foster's Zalf, het bekende middel tegen huidziekten, zooals huiduitslag, jeukingen, aambeien enz.

De heer T. JURRIENS, oud zeven- en zeventig jaar, wonende Paterstraat 24 te Arnhem, meldt ons: Voordat ik Foster's Zalf gebruikte, heb ik geruimen tijd last gehad van uitslag op den rug van beide handen, welke gepaard ging met een hevige jeuking en kleine bultjes. Verschillende middelen had ik reeds hiertegen gebruikt, doch zonder daarbij heil te vinden. 's Nachts vooral was de pijn ondraagelijk, ik krabde mijn handen dan open, die 's morgens onkenbaar waren. De ontsteking zat tusschen vel en het vleesch en daar ik altijd gezond geweest was, had ik geen begrip wat dit zijn kon. Toen een mijner kennissen mij op Foster's Zalf opmerkzaam maakte liet ik dadelijk een doosje komen en bij het eerste doosje gevoelde ik reeds een groote verlichting, terwijl ik binnen veertien dagen „volkomen” genezen was van mijn lastige ziekte.

Ik ondergeteekende verklaar dat het bovenstaande waar is en machtig u het publiek te maken op elke wijze die u goeddunkt.”

Deze laatste regels, door ons gecursiveerd, zijn wel in tegenspraak met wat wij later, in dezelfde Courant, als „Ingezonden stuk” lazen:

Mijnheer de Redacteur.

Bij voorbaat dank voor de plaatsing van o.s. in uw veelgelezen *N. A. C.*

De ondergeteekende T. JURRIENS, oud 79 jaar, wonende Paterstraat 24 alhier, in uw geacht blad van 6 Nov. j.l. gelezen hebbende omtrent de uitwerking van de *Foster's Zalf*, het bekende middel tegen huidziekten, jeukingen enz., verklaart dat hij er niets van weet.

Wel heb ik die zalf twee jaar geleden gebruikt, doch er niet de minste baat bij gevonden.

Nadat ik de Zalf ontvangen en deze gebruikt had, kwam er een heer bij me, die vroeg of ik er baat bij gevonden had. Ik verklaarde hem van niet en toen presenteerde hij mij een sigaar. Dat is alles wat ik er van geprofitteerd heb, al meenen sommige dat ik voor die advertenties betaald word.

Al dieannoncen worden geplaatst buiten voorkennis van ondergeteekende en ik begrijp niet hoe de inzender zoo brutaal is om mijn naam zoo te affronteeren.

Den 6en Aug. l.l. heb ik er ook tegen geschreven, maar het heeft niet geholpen, zooals nu blijkt. Ik verzoek verder verschoond te blijven van 't gebruik maken van mijn naam; want ik heb er een boel last van. Telkens plagen ze mij met vragen of ik nog jeukingen heb, wat ik aan de annonces verdien en al zulk moois meer. Ik heb er nu genoeg van en verklaar er geen baat bij te hebben gehad. Dus, wie die Zalf wil hebben, denke om de centen; ik voor mij heb er geen baat bij gevonden.

T. JURRIENS.

Paterstraat 24.”

„De Controleur”, dit laatste stuk overnemende, voegt er aan toe:

„'t Is de herhaling van een oude geschiedenis. Zal het publiek nooit wijzer worden? vraagt men.

Doch het verwijt treft maar ten halve. Directiën van bladen moesten meer verantwoordelijkheidsgevoel bezitten en niet die soort dingen plaatsen, met het armzalig excuus, dat de advertentiepagina of de rubriek „Ingezonden mededeelingen” of „Reclames” buiten verantwoordelijkheid der redactie zijn.”

Zeer gepast aan bovenvermelde verklaring van den heer JURRIENS sluit zich het volgend

„Ingezonden stuk” aan, opgenomen in de Stads-
Editie van de *Opr. Haarl. Ct.* :

**„De waarheid omtrent de Foster's Nier-
Rugpijn Pillen.**

Geachte Redactie!

Naar aanleiding van de advertentie voor boven-
genoemde pillen, voorkomende in uw blad van Woens-
dagavond, en waarin eene door mij ondertekende
verklaring was opgenomen, wil ik thans bekennen,
dat deze verklaring indertijd door mij is ondertekend
nadat ik de pillen korten tijd had gebruikt. Ik zie
thans volkomen het verkeerde en onverantwoordelijke
van mijn daad in, maar werd toen geheel verlost
door de mooie praatjes van den colporteur der pillen
en door de belofte, dat ik, de verklaring ondertekend-
end, zooveel pillen gratis zou krijgen, als ik maar
wenschte.

In werkelijkheid heb ik van het gebruik dezer
pillen niet het minste duurzame gunstige effect
ondervonden, terwijl later bij onderzoek van mijn
dokter bleek, dat de nierziekte, die de colporteur
mij als het ware had aangepreemd, niet bestond, doch
dat ik lijdende was aan een paar andere aandoen-
ingen, die na gepaste behandeling geheel genazen.
U dankend voor de plaatsruimte teeken ik.

Uw dw..

P. J. A. HULJBOOM-VAN ZALEN.
Teijlerstraat 89.”

9 November 1905.

Men ziet hieruit dat men niet voorzichtig
genoeg met de kwakzalvers kan zijn. Op alle
mogelijke wijze trachten zij het publiek te vangen.

Zoo heeft de bekende L. I. AKKER, de man
van de Abdijsiroop en Kloosterbalsem, er weer
iets op gevonden, dat trouwens niet nieuw is.
In de laatste dagen kan men in de meeste bladen
een verklaring lezen van een zekeren C. VAN
NIEUWLAND, wiens handteekening gelegaliseerd is
door den Burgemeester van Rotterdam.

„Nu zal 't wel waar en echt zijn wat er in dit
attest verklaard wordt”, zal misschien menigeen
zeggen, die niet juist op de hoogte van de zaak
is, maar dat behoeft volstrekt niet het geval
te zijn. De burgemeester erkent alléén, dat de
handteekening is van VAN NIEUWLAND; meer
niets. Met wat er in het attest staat bemoeit hij
zich niet.

Het blijkt intusschen dat AKKER nu ook in-
ziet, dat men de door hem gepubliceerde attesten
niet al te veel vertrouwt. Et pour cause!

**Bestrijding van de kwakzalverij in een
Amerikaansch weekblad.**

Meer en meer begint het particulier initiatief
op te treden in den strijd tegen de kwakzalverij.
In Duitschland en Zweden bestaan Vereenig-
ingen, die, even als de onze, hetzelfde doel be-
oogen; in Oostenrijk werd dezer dagen een der-
gelijke Vereeniging opgericht en ook in Frankrijk
is men aan het werk.

Zelfs in Amerika, het land van reclame, heeft
juist die reclame de aandacht getrokken, voor-
zoover het betreft de aankondiging van aller-
lei z.g. geneesmiddelen — spécialités — die
tegen alles en nog wat op opzienbarende wijze
worden aanbevolen.

In een te New-York verschijnend, geïllustreerd
Weekblad: „*Collier's The National Weekly*”, is
in het no. van 7 October een reeks artikelen, ge-
schreven door Samuel Hopkins Adams, begonnen,
getiteld: „*The great American fraud*”. In het
eerste artikel zegt de schrijver dat dit de inlei-
ding is tot een serie, die een uiteenzetting zal
bevatten van het wzen van de z.g. „patent
medicines” en de schade aan het publiek, door
deze industrie, gegrondvest dikwijls op bedrog
en vergif, toegebracht.

Van de no's. van 7 en 28 October, die wij voor
ons hebben, kunnen wij niet veel overnemen,
omdat daarin alléén middelen behandeld worden,
die, gelukkig, bij ons nog geheel onbekend zijn.
Door enkele voorbeelden willen wij echter de
wijze aantoonen waarop de strijd wordt gevoerd,
waaruit tevens blijkt, dat de schrijver reeds
door anderen wordt gesteund.

Zoo wordt ons voorgesteld een plaat, die te
Chicago voor een drogistwinkel is opgehangen.
Onder het opschrift:

„Het gewone resultaat van het gebruik van
Hoodwink's Sarsaparilla of elk ander oud
geheimmiddel.”

zien wij twee teekeningen. Een van een wel-

varend uitzienend persoon en een van een skelet.
Onder de eerste staat vóór het gebruik, onder
de laatste ná het gebruik. En vervolgens:

„Moraal:

Behandel uzelf niet met kwakzalvers-
middelen; de meeste zijn bedrog en „humbug”.
Wanneer gij ziek zijt, raadpleeg een dokter
en volg zijn voorschrift; dit is de eenige goede
weg en op den duur de goedkoopste.”

Een ander drogist had vóór zijn raam geplakt:
„Vraag ons niet; wat is dit of dat patentmiddel
waar! Want gij brengt ons in verlegenheid,
omdat ons eerlijk antwoord moet zijn dat het
waardeloos is. Als gij vraagt voor hoeveel het
verkocht wordt, dat is iets anders.”

Volgt dan weder de raadgeving om een genees-
heer te raadplegen.

Aardig is ook een voorstelling waarin 3 kwak-
zalversmiddelen, wat hun alcoholgehalte be-
treft, aanschouwelijk vergeleken worden met
Whisky van 50 %, Champagne van 9, Claret
van 8 en bier van 5 % en waaruit blijkt dat alle
drie een veel hooger alcoholgehalte hebben dan
de drie laatstgenoemde dranken en dat zelfs
één de Whisky zeer nabij komt.

Wij hopen later in de gelegenheid te zijn nog
iets meer uit deze serie over te nemen; voor
heden bepalen wij ons tot de betuiging van in-
stemming met deze wijze van bestrijding.

Uit de Pers.

In de *Nieuwe Arnhemse Courant* vinden wij
het onderstaand „Ingezonden Stuk” met het
antwoord der Redactie; zooals bekend, staan
wij op het standpunt van den inzender.

„M!

Ik geloof wel uit naam van zeer vele, zoo niet al
uw abonés te schrijven, om U zeer beleefd te ver-
zoeken in overweging te nemen, advertenties be-
treffende geneesmiddelen (sic) die door humbug,
schreeuwend reclame, echte (?) getuigschriften
worden aanbevolen, uit uwe kolommen te weren. Wezen-
lijk, waar de dagbladen er toch op aangewezen zijn
de menschen voor te lichten en waar toch zeer zeker
een groot aantal uwer lezers, groote waarde hechten,
aan de in het Zaterdag-avond-nummer steeds voor-
komende Medische Sprokkelingen, kan ik me niet
goed voorstellen, dat U uw blad disponibel stelt
voor Paters Ambrosios, Sanct Paulus en meer zulke
nonsens. Och toe, antwoord nu s.v.p. niet dat die
advertenties uwe redactie niets aangaan, ze gaan
het geheele blad aan; redactie, directie en admini-
stratie zijn te nauw verwant om zich met dit ant-
woord af te maken. 't Is toch waarlijk al te erg,
hoe eenvoudige menschen vaak hunne zuur ver-
diende penningen voor zulke geneesmiddelen uit-
geven, vaak uit wanhoop (en daarop wordt gespecu-
leerd.) Ik zou uwen medischen sprokkelaar wel eens
willen vragen hoe zijn oordeel is, en of Z.E.d. het
niet aangebracht vindt eens een artikel daaraan
te wijden. Het cachet dat aan vele middelen gegeven
wordt: *Pater, klooster*, enz., is dat niet al te erg.
Toe redactie, toe administratie, steek de hoofden
eens bij elkaar en weiger die fraaie advertenties
uit uwe kolommen.

Hoogachtend,

HERMAN COHEN.

(De geachte inzender behandelt in bvs. schrijven
een onderwerp, dat bij lange niet zoo eenvoudig is
als hij meent.

Als wij er op wijzen, dat redactie en admini-
stratie gescheiden zijn, geschiedt dit niet om ons van
de zaak af te maken, maar omdat hierin een beginsel
schuilt, n.l. dit, dat de redactie niet het recht behoort
te hebben, censuur te oefenen over de ter plaatsing
aangeboden advertenties.

De redactie behoudt zich de vrijheid voor het
publiek te waarschuwen, ook tegen de in haar blad
opgenomen aankondigingen, wanneer zij vermeent
dit te moeten doen. Van die vrijheid maken wij her-
haaldelijk gebruik. Doch zij bezit niet het recht
te beslissen, wat al of niet zal worden geplaatst.
Dit zou den weg openen voor de ergste willekeur.
Heden zou zij deze, morgen gene advertentie kunnen
in den ban doen, eenvoudig omdat zij haar onwel-
gevallig zijn. Er doen zich gevallen voor, waarin
ook de redactie gemoeid is bij de plaatsing van adver-
tenties; maar deze behooren hooge uitzondering te
blijven.

Red. N. A. C.)”

Het *Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde* be-
vat in zijn no. van 25 November j.l. het vol-
gende van de hand van den Hoofdredacteur:

De coöperatieve apothekers-vereeniging „De
onderlinge pharmaceutische groothandel” te
Utrecht, die reeds vroeger, door opneming in
haar prijscourant, medewerkte tot de versprei-
ding van kwakzalversmiddelen, is, in den strijd
om het bestaan, thans blijkbaar aangeland in
het stadium van aanprijzing en alleenverkoop
van binnen- en buitenlandsche spécialités, zegge
geheimmiddelen.

In no. 9 harer *Mededeelingen* plaatst zij een
„waarschuwing” tegen nagemaakte Mariënbader Re-
ductionspillen, ter bescherming van de „echte” (!).
Gelijk het *Maanblad tegen de Kwakzalverij* on-
langs nog berichtte, staan deze „echte” pillen
op de lijst der in Oostenrijk van regeeringswege
verboden geheimmiddelen.

Met no. 10 der *Mededeelingen* is thans een
aanbevelingsbrief verzonden van de fameuse
„tuberculophobine” van Dr. J. L. C. POMPE
VAN MEERDERVOORT. Deze brief kan aan elken
beroepskwakzalver ten voorbeeld dienen. Immers
in elk stadium der tuberculose doet het geheim-
middel van den ouden dokter wonderen: In het
1ste tijdperk der tuberculose brengt het gene-
zing in bijna alle gevallen. In het 2de tijdperk

„volgt nog zeer dikwerf genezing en in elk geval
zoodanige verbetering, dat de lijders nog eenige
jaren een zeer dragelijk leven hebben”. Bij tuber-
culose in het 3de stadium zijn ook nog zeer
enkele gevallen van „zeer verrassende verbete-
ring” voorgekomen, natuurlijk na geregeld ge-
bruik van het middel gedurende maanden. Vol-
komen genezing in het eerste tijdperk vereischt
een voortdurend innemen van POMPE's medicijn,
in doses van 5—6 lepels per dag, gedurende
4—6 maanden! De geheele kuur kan thuis
plaats hebben; ligkuren zijn niet noodig. Het
eenige wat blijkbaar noodig is, is het ijverig
gebruik van POMPE's drank!

Met dezen brief meent Dr. POMPE „voldaan
te hebben aan de vragen van vele collega's om
eenige inlichtingen te mogen ontvangen omtrent
zijn behandeling van teringlijders met tuber-
culophobine”.

Werkelijk? — Van het middel zelf vertelt hij
alleen, dat het onder hoogen stoomdrnk wordt
bereid, waardoor het gesteriliseerd wordt en dat
het is „samengesteld uit verschillende plant-
aardige zelfstandigheden, van welke enkele tot
nu toe geheel onbekend zijn in de materies
medica”.

Of de materies medica met deze aanwinst is
gebaat? — Sterke twijfel is geoorloofd. De
brief van Dr. POMPE toont al te duidelijk, dat
deze heer met de geneeskundige wetenschap geen
zeer innige betrekkingen heeft onderhouden. De
eenigen vermoedelijk, die ermee gebaat zijn,
zijn de beurs van dezen obscuren uitvinder en
thans ook de kas van „Den onderlingen phar-
maceutischen groothandel”.

Mij wil het voorkomen, dat enig toezicht op
de leiding van deze vereeniging van de zijde
harer leden niet geheel overbodig is.

Amsterdam, 29 November 1905.

H. BURGER.

ADVERTENTIEEN.

HOTEL DU COMMERCE

te Leiden,

wordt H.H. Medici ten zeerste aanbevolen.

8/12

M. DE GRAUW. Prop.

Maandblad tegen de Kwak. ligt ter lezing.

BIJVOEGSEL

behoorende bij No. 12 van het Maandblad,
uitgegeven door de Vereeniging tegen
de Kwakzalverij.

Inhoud van het Bijvoegsel:

Aanschrijving tegen kwakzalverij in Elzas-Lotharingen.
Boekbeschuwing: Dictionnaire Foster.
Muziekbescuwing: Abdij-siroop, een advertentie op muziek.
Correspondentie.
Register op den 25en jaargang van het Maandblad

Aanschrijving tegen kwakzalverij in Elzas-Lotharingen.

* In de oud-fransche provinciën Elzas en Lotharingen zijn sommige wetten nog niet geheel overeenkomstig aan die in de andere landen van het Duitsche Rijk; zoo is het niet uitdrukkelijk bij de wet aan apothekers verboden om geneeskundigen raad of bijstand te verlenen. Ten einde de misbruiken en de kwakzalverijen, die daarvan het gevolg zijn, te beteugelen, heeft de Regeeringspresident het vorige jaar een rondschrijven toegezonden aan alle districtsgeneesheeren, waarbij deze aangemaand worden den handel in geheimmiddelen zooveel mogelijk tegen te gaan.

1. door bij het visiteeren van de apotheken nauwkeurig na te gaan of de apothekers bekend zijn met de samenstelling der middelen die zij in voorraad hebben en zoo zij dienaangaande geen zekerheid kunnen erlangen deze middelen in beslag te nemen.

2. door toe te zien of de apothekers ook misbruik maken met het verkoopen van die geneesmiddelen, welke zonder voorschrift van een geneesheer mogen worden afgeleverd, in zoo verre zij daarmede kwakzalvershandel drijven.

3. als zulk een misbruik moet ook beschouwd worden, wanneer zij dergelijke middeljes of middelen door hen zelf vervaardigd openlijk aanprijzen door circulaire, vlugschriften, advertenties enz. of dienaangaande dankbetuigingen of aanbevelingen laten drukken of ten toon stellen.

4. Verder moet als misbruik worden aange-merkt, wanneer de apotheker zulke middelen niet op aanvraag nu en dan aflevert, maar wanneer hij gewoon is lijders geneeskundigen raad te geven en daarbij deze middelen geregeld verschaft.

In voorkomende gevallen wordt verzocht nauwkeurig aantekening te houden van alle omstandigheden, om zoo mogelijk vervolging te kunnen instellen volgens de wet.

BOEKBESCHOUWING.

Dictionnaire Foster. Uitgegeven door Foster Mc. Clellan Co., London W.

Foster's goedheid kent geen perken! Geheel belangeloos geeft die Londensche firma een Nederlandsch woordenboek uit... alléén uit liefde voor de Nederlandsche taal. Ik stel het op onuitsprekelijk hoogen prijs, dat mij een exemplaar werd toegezonden en dan nog wel in m'n kwaliteit van letterkundige! „Op prijs stellen” is wel wat zwak uitgedrukt. Neen, ik, ben er door verlekterd, ik heb er van gesmild ik reken 't me tot een groote eer, ik... ik... ik kan geen woorden vinden (zelfs in Foster's woordenboek niet!) om m'n dankbaarheid te uiten. Zéér attent van genoemde firma: een schrijver dient in de eerste plaats op de hoogte te zijn van de woordenlijsten; waar zou hij anders de woorden (vooral tegenwoordig!) vandaan halen? En met behulp van dit geschenk zal 'k dan nu een beoordeelinkje schrijven over het boekje. Men mag een gegeven paard niet in den bek zien; ik zal dat wél doen. Want primo laat 'k me niet door spreekwoorden influenceeren en secundo maken boeken een uitzondering op die gegeven paarden. Daarbij: het paard werd mij (blijkens het adres) toegezonden óm het in den bek te zien. En daarom: recht door zee en eerlijk mijn oordeel hier neergeschreven.

Foster's woordenboek heeft — zooals een

fatsoenlijk boek — een omslag; sterker nog: het heeft een geillustreerd omslag. Het plaatje op de voorzijde stelt voor: „Grootmoeder's lezing”. Een héél oud vrouwtje met een kat op haar schoot en omringd door drie meisjes, wien zij de voordeelen van Foster's geneesmiddelen (?) zit voor te wauwelen. Het bestje is kindsch, weet nauwelijks wat 't stamelt en de meisjes zijn te jong om de leugens van de leuterende grootmama te begrijpen. Een tamelijk ontoerekenbaar groepje dus... gelukkig! Het prentje op de achterzijde heeft tot titel! „'t Is voor moeder”. Een klein boerenmeisje, in de handen een paar doosjes Foster's rugpijn-nieren-pillen (Prosit!) Blijkbaar heeft zij de jaren des onderscheids nog niet bereikt en dus... moet men het haar vergeven, dat zij haar geld niet voor wat beters besteedde. Dit zijn de reclame-omslagplaatjes.

Dan een inleiding, beginnende:
„De noodzakelijkheid, die zich in elk huis doet gevoelen om een beknopt woordenboek bij de hand te hebben (sic), dat gemakkelijk is op te slaan en de juiste beteekenis geeft van woorden, welke de basis van onze taal vormen, heeft ons aanleiding gegeven dit boekje uit te geven en aan te bieden.”

Ge ziet, lezer, dat ik gelijk had, toen ik in den aanhef dezer beoordeeling zei, dat de Londensche firma zich kenmerkt door goedertierenheid en liefde voor onze taal (en duiten!)

Maar o, désillusie! Aan het slot komt de aap uit de mouw. Want de firma vergeet plotseling haar taalliefde en de porte-monnaie-liefde komt boven, domineert alle andere liefdes; na de opsomming van de bijzondere voortreffelijke eigenschappen van Foster's pillen heet het op-eens:

„Ons doel is enkel deze verdiensten in elk huisgezin bekend te maken, waar een bedroefd lijder (hoe aandoenlijk!) aan de een of andere nier- of blaasziekte verblijft.”

De inleiding is ondertekend: „Uw toegene- gen” (volgt firmanaam). Amicaal, nietwaar? Bij een volgende uitgave wordt dit „toegenegen” wel vervangen door „t. t.”

Blz. 1, als hoofd: „Bepaling en spelkunst der woorden van de Nederlandsche taal.” De lijst begint, zooals een heuschelijk woordenboek, met de letter A. Een *beknopte* dictionnaire is 't inderdaad! Toch kan men er wat uit leeren. Aal = soort engelsch bier. Aambeï = ziekelijke zwelling (Ik raad echter niemand aan in in een café „aal” te bestellen; en mócht men een abcès in den mond hebben, zeg dan ook uw geneesheer niet, dat ge een aambeï hebt!) En zoo gaat het door, al maar door. Heusch, er is uit dit boekje wat te leeren... al is het niet veel goeds.

Varietas delectat! Tusschen de woordenreeksen staan bladzijden vol reclames voor de Foster's pillen. Dat „aal” en „aambeï” de basis van onze taal vormen — soit! Maar nu ook nog die flauwe, walgelijke, opgeschroefde, in-het-oog-loopend nonsensikale ophemelarij van een praeparaat te moeten lezen, dat den Nederlandschen volke moet aangesmeerd worden — en dit alles onder den dekmantel van philanthropie en taalliefde — dat wordt mij te machtig.

Nog even zien bij de K: kwakzalven = valsche geneesmiddelen verkoopen. Deze definitie staat niet vet gedrukt. En uit wraak over dit hemel-tergend verzuim, uit wanhoop, dat men onder wetenschappelijke vlag een modderschuit bij mij heeft binnengeloodst, eindig ik deze bespreking, resumeerende:

Dit prul is het meest dégoutante reclame-middel, dat mij ooit in handen kwam. Wanneer het stomme papier van deze onnutte uitgave had kunnen vermoeden met wat voor leugens en bedotterij het bedrukt zou worden, had het geweigerd de drukinkt op te nemen. Want deze ratjetoe van onvolledige en verkeerde woord-uitleggingen en laxemiddeltjes-aanprijzerij is zóó rot en bedorven... dat het me spijt er nog zooveel woorden aan verknoeid te hebben.

EDOUARD RÖPCKE.

MUZIEKBESCHOUWING.

Abdij-Siroop. Eene advertentie op muziek. Parodistisch mannenkoor, gecomponeerd door ARTHUR CLAESSENS.

Het is, naar wij meenen, de eerste maal dat in ons blad een muzikale compositie wordt besproken; dat wij daartoe thans overgaan zal de hierboven geplaatste titel wel duidelijk maken.

Dachten wij eerst dat met het koor een reclame voor de Absyroop was bedoeld, bij nader inzien bleek ons het tegendeel. Een gefingeerde advertentie — een *orgevraagd* getuigschrift van een inwoner van Knollendam — in den trant van de dagelijks voorkomende z. g. attesten van AKKER vormt den text van een geestig geschreven mannenkoor, waaruit blijkt hoe de componist over de — alle-kwalen-zonder-onderscheid-genezende — Abdysiroop denkt. Bij het hooren gaat gelukkig alle gedachten aan een reclame verloren en leert men werkelijk de siroop naar zijn waarde schatten; een echte parodie.

Voor zoover wij, als leek, kunnen oordeelen, is ook de compositie — als zoodanig — aan Mannenkoren wel aan te bevelen.

Het muziekstuk, partituur f 0,70 en 't stel stemmen f 0,80, is in depôt bij den muziekhandel HENRI MOSMANS, te 's Hertogenbosch.

CORRESPONDENTIE.

V. D. Jr. te Z. en N. te W. b. D. Wij wachten nog op nadere inlichtingen en willen de zaak gaarne onbevooroordeeld behandelen; geieve dus nog tot het volgend no. geduld te hebben.

W. H. te T. Voorzoover wij weten bevat *Sedlitz Chanteaud* geen schadelijke bestanddeelen.

L. J. R. te 's-G. en Mevr. A. S. te U. Uw belangwekkend schrijven — waarvoor onzen dank — zullen wij zeer spoedig behandelen; de ruimte ontbreekt ons thans.

Mr. E. L. v. E. te 's-G. en C. J. K. te B., Toezender van de N. A. C., S. J. F. te D. en J. D. te L. Uw allen dank voor het gezondene.

Mevr. v. A. P. te N. Wij danken u zeer voor uw welwillend antwoord.

G. Ph. G. M. te N. Als boven; wij houden ons voor mogelijke nadere inlichtingen zeer aanbevolen.

Mej. J. R. te R. Het is niet juist de samenstelling van een middel, die het tot kwakzalverij stempelt. Wanneer van zoo'n middel de samenstelling voldoende bekend is, zelfs wanneer het somwijlen geneeskachtig werkende stoffen bevat, dan nog kan het een kwakzalversmiddel worden, wanneer het tegen allerlei kwalen als onfeilbaar wordt aanbevolen zonder dat de patiënt te voren is onderzocht en men zekerheid heeft van de oorzaak der kwaal. Een ernstig geneeskundige zal, zonder dat onderzoek, geen geneesmiddel of geneesmethode aanbevelen; wie het wel doet — en daarbij volkomen genezing beloofd — al is hij soms nog zoo knap, is een kwakzalver.

Uit dit oogpunt beschouwen wij *Pieter's Zokoro*; de hooge prijs is voor ons slechts bijzaak en, zooals gezegd, ook de samenstelling.

A. H. te N. Dank voor uw bericht; wij bevelen ons verder aan.

v. W. te H. Zie over *Sanatogeen* het Maandblad van Juli 1905.

Dr. V. B. te L. en A. S. te B. In dank doch te laat voor dit no. ontvangen.

— Veel moest tot een volgend no. blijven liggen.

Register op den vijf en twintigsten jaargang van het Maandblad.

(De cijfers geven het nummer van het Maandblad aan.
Ber. betcekt Berichten, Boekbesch. Boekbeschuwing,
Corr. Correspondentie, H. W. Herhaalde Waarschuwingen,
Ingez. Ingezonden en R. Rechtszaken.)

Abdysiroop. Attest voor	1
„ Eigenaardige aanbeveling v. -- Ber.	12
„ op muziek	12
Afdeling Amsterdam. Bestuur v. d. — Ber.	5
Antimorphine, Corr.	11
Antipositine, „	11
Antitranspirine, „	10
Antivivisectionistisch Hospitaal te Londen. Ber.	2
Attest. Bedrog met een — van Foster's pillen.	4, 9, 10, 12
„ tegen Sanguinose.	3, 4
„ van Pinkpillen.	5, 8
Attesten van Haverhoek, Ber.	3
„ voor geheimmiddelen. 1, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 12	
„ — Waarde van	1
Band Barrere. Corr.	10
Barsol.	6

<i>Bloedvergiftiging.</i>	Ber.	2	<i>Kwakzalver.</i> Uit de praktijk van een —	Ber.	2	<i>Register v. h. Maandblad, jaargang 11—20</i>	uitverkocht.	7
<i>Bode van „Sanitas”.</i>	Boekbesch	6	<i>Kwakzalvers,</i> die een genesheer vragen. 4, 5,	Ber.	2, 7, 11	<i>Register v. h. Maandblad, jaargang 25.</i>		12
<i>Boekbeschuiving:</i>			en de pers.	Ber.	7	<i>Reimanns.</i> Reclame van —		4
De Bode van „Sanitas”.		6	overtredingen. Een beoor-		8	<i>Rice. W. S.</i> Breukengenezer te Londen. 5,	Ingez.	11
Dictionnaire Foster.		12	deeling over —		8	<i>Samenstelling der kwakzalversmiddelen</i> niet		7
Natuurbond.		6	-verweer,		4	steeds gelijk.		7
De opvoeding van het kind vóór		9	<i>Kwakzalvers-advertenties.</i> Geen — in het	Ber.	7	„ „ middelen in 1905 onderzocht.		12
de geboorte.		9	propagandablاد voor de openb. school.		1	<i>Sanatogeen.</i>		7
Eerste Hulp. — Zakkalender 1905.		2	<i>Kwakzalvers-advertenties</i> in „Het Volk”.		12	<i>Sanden's Electric Belt Co.</i>		5
Geen Saccharine in de huishouding.		8	„ in „N. Arnh. Ct.”		12	<i>Sanguinose.</i> Attest tegen —		3, 4
Geneeskundige Encyclopaedie voor		10	„ Succes der —		6	<i>Sap van Vantura</i>		8
het Huisgezin. 1, 2, 5, 7, 9,		10	„ Weigering van —		9	<i>Scheikundig laboratorium.</i> Een eigenaardig —		8
Handleiding voor de vleeschkeuring.		6	<i>Kwakzalversmiddelen.</i> Nawerking der	Ingez.	9	<i>Specialiteiten</i> en titels. Ber.		10
Het Volksblad.		8	„ niet st eds gelijk van		7	<i>Specialité's.</i> Maatregelen tegen den ver-		10
Hygiënische Vlugschriften.		1, 5, 10	samenstelling		12	koop in Oostenrijk.		2
Natuurbond.		6	onderzocht in 1905.		4	„ Spaansche apothekers tegenover —		2
Physical Culture, de verzorging van		9	„ op tentoonstelling ge-	Ber.	4	<i>Sprokkelingen</i> op medisch en hygiënisch ge-		2
het uiterlijk voorkomen.		9	weigerd.		11	bied.		2
Tweemaandelijksche lijst der woonpl.		8	„ Toezicht in Pruisen.		2, 5, 6	<i>Staatstoezicht</i> en kwakzalverij.		4, 5
enz. van de Amsterd. geneesk.		8	<i>Kwakzalverij.</i>		12	<i>Staphorster boertje.</i> Een pseudo —	Ber.	2
Ziekzorg, Maandblad van —		8	„ Aanschrijving in Elzas-Lotha-		7	<i>St. Martin's balsem.</i>		9
<i>Boon's Geill. Magazijn,</i> over kwakzalverij.		7	ringen.		7	<i>Strijder.</i> Een ijverig — te Zutphen		2
<i>Breukengenezer.</i> W. S. Rice te Londen. 6,	Ingez.	1	„ besproken in Boon's Ma-		12	<i>Sublimaat</i> bij een wormkuur.		11
<i>Bijsterveeld.</i> P. van — als ridder. Ber.	10, 11		gazijn.		8, 9, 11	<i>Suikerziekte.</i> Eucalyptus tegen —		3
„ Mevr. van — v. Dijk, Uroscope. „		8	„ Bestrijding in Amerika.		11	<i>Tandheekunde.</i> Onbevoegde uitoefening d. —	R.	11
<i>Colson.</i> De magnetiseur —		3	„ in 't buitenland.		7, 9	<i>Tandpasta</i> van Hollander.		10
<i>Commissaris van Politie.</i> Hulp van een —		4	„ in Noorwegen.		6, 9, 11	<i>Teringlijders</i> overleden te Ginniken. Ber.		4
<i>Dictionnaire Foster.</i>	Boekbesch.	12	„ in Oostenrijk. Ber.		7, 9	<i>Thermogène</i> — Watten. H. W.		2
<i>Djoeat.</i>	Corr.	1	„ vanwege het Dep.		6, 9, 11	<i>Tuberculophobie.</i>		9, 11
<i>Dokter,</i> die geen dokter is.	Ingez.	1	v. Binn. Zaken in		4, 5, 7	<i>Uitvlucht.</i> Een gewone —	Ber.	7
<i>Dokters.</i> Om — te lijmen.		8	Pruisen.		6	<i>Valeriana-aftreksel.</i> Een duur —		9
<i>Duivelsbanner.</i> Een	Ber.	2	„ vanwege het St aats-		5	<i>Valsche attesten.</i> 1, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 12,	Ingez.	2
<i>Eerste Hulp.</i> Zakkalender 1905.	Boekbesch.	2	toezicht.		9	<i>Vantura.</i> Sap van —		8
<i>Electric Belt Co.</i> van Sanden		5	„ Congres tegen de	Ber.	10	<i>Vereeniging tegen de kwakzalverij:</i>		
<i>Electro-Figueur</i> van Dr. Mac Laughlin.		3	cijfers.		4, 5, 7	Afd. Amsterdam. Bestuur der —	Ber.	5
„ Waarde van den —		2	„ Een kras geval van —		6	Agenda van de Algem. Vergadering.		11
<i>Engeline.</i>		3	en geneeskunst.		7, Ber. 5, 6, 12	Het 25jarig bestaan — Meded. v.		9, 10, 11
<i>Eucalyptus</i> tegen suikerziekte.		3	en Staatsstoezicht.		9, 11	h. Bestuur.		10
<i>Flesschentrekkerij</i> met z.g. geneesmiddelen.	Ingez.	3	in New-York.		7	Jaarverslag over 1904.		10
<i>Foreman</i> als kankerenezer.	Ber.	5	Kath. Soc. Weekbl. over —		7	Schrijven aan de bladen over valsche		3
<i>Foster's maagpillen.</i>		4	„ Lezingen over —		10	attesten.		1, 2
„ middelen.		4	ruim honderd jaar geleden.		6, 12	Verandering in de administratie.		12
„ ruggijn-nierenpillen.		3, 4	„ Verschillend optreden tegen		8	Verslag v. d. Alg. Vergadering. Ber.		5, 62
„ Valsche attes-		4	<i>Lahmann's</i> nalatenschap.		5	<i>Verspreiding van het Maandblad.</i>		2
ten voor — 1, 9, 10, 12, Ber. 2,	Ingez.	4	<i>Laville.</i> Pillen van Dr.		8	<i>Vitose.</i>		2
„ zalf.		4	<i>Lezing</i> over kwakzalverij.		12	<i>Volksapothek</i> te Rotterdam. Wat de —		7
„ „ Valsche attesten.		12	„ „ natuurleefwijze.		8	al annonceert.		7
<i>gedood door een kwakzalver.</i>	Ber.	11	<i>Lilionese.</i>		12	<i>Voorbeeld</i> ter navolging.		7
<i>Geheimmiddelen.</i> Toezicht in Pruisen.		11	<i>Liquozone.</i>		5, 6	<i>Voorbeelden,</i> goede — van een paar ge-		7
<i>Geneeskunde.</i> Onbevoegde uitoefening. R. 3, 6, 11, Ber. 8		8	<i>Loterijwet.</i> Nalezing op de beraadslaging.		6	zondheidscommissies.		4
<i>Geneeskundige Encyclopaedie</i> voor het Huis-		10	<i>Maandblad.</i> Register over 1905.		8	<i>Vrije uitoefening</i> der geneeskunde. Geen —		12
gezin. Boekbesch. 1, 2, 5, 7, 8, 10		10	<i>Maandblad.</i> Verspreiding van het —		3	<i>Vijf miljoen</i> gulden belooning. Ber.		6
<i>Geneeskundigen</i> gevraagd door kwakzalver.		4, 5, Ber. 2, 7, 11	<i>Maatschappij t. bev. d. Geneesk.</i> Voorge-		5	<i>Waarschuwing</i> vanwege de Politie.		6
„ Wie zich opwerpen als —		10	stelde verhooving van bijdrage.		11	„ „ het Dep. van Bin-		6
<i>Geneeskunst</i> en kwakzalverij.		10	<i>Mac-Laughlin's</i> electro-vigueur.		9	nenlandsche Zaken in Pruisen.		11
<i>Gezondheidscommissies</i> te Ter Neuzen en Hulst.		7	<i>Magnetiseur</i> Colson.		4	<i>Weekblad v. Drogisten.</i> Een welwillend advies.		6
<i>Ginneken.</i> Overledenen aan tering te —	Ber.	4	<i>Magnetisme.</i> Behandeling door —		8	<i>Weigering</i> van advertenties.		8
<i>Grafschriften</i> te Hameln.		10	<i>Mariënbader</i> reductionspillen.		12	<i>Wets-bespotting.</i> Ber.		9
<i>Grass, Ds.</i> en de gezondheidscommissie te		5	<i>Martin's-balsem</i> — St.		9	<i>Wetten.</i> Onze — niet meer voldoende.		1
Elburg.		9	<i>Massink.</i> Mr. H., overleden.	Ber.	3	<i>Wie helpt mede?</i>		10
<i>Haarkleurmiddelen,</i> vergiftige	8, „		<i>Medici</i> en reclame-middelen.		2	<i>Zwitsersche bergwortel.</i>		
<i>Haarlemmerolie.</i> Oprechte witte —		2	<i>Microbine.</i>		8			
„ naar keuze.		6	<i>Middelburgsche</i> Courant over de valsche		6			
<i>Haas.</i> De — Kruiden van —	R.	2, 6	attesten.		8			
<i>Hair Grower</i> van John Craven-Burleigh.		7	<i>Ministerie.</i> Het nieuwe —		8			
<i>Hairrestorer.</i> New London royal —	Corr.	8	<i>Mot. J.,</i> geholpen door een geneeskundige		6			
<i>Handleiding</i> voor de vleeschkeuring.		11	„		4			
<i>Haverhoek.</i>	Boekbesch.	6	Nalezing op de beraadslaging over de		12			
„ Attesten van —		3	loterijwet.		11			
<i>Homan's</i> Klierendrank.		3	<i>Natuurbond.</i>	Boekbesch.	6			
<i>Homoeopaath.</i> De titel van —		9	<i>Natuurgeneeskundige.</i> Een onvriendelijk —	Ber.	4			
„ Een —		R. 3, 11, 12	<i>Onderlinge pharm. groothandel.</i> Optreden van de		12			
<i>Honderd jaar</i> geleden.	Ber.	11	<i>Onbevoegde</i> uitoefening der geneeskunde. Ber. 8, R. 3, 6, 11		11			
<i>Hygiënische Blätter.</i>		7	„ „ „ tandheekunde. R.		3			
„ Uit —		7, 10	<i>Pastilles</i> Poncelot.		5			
<i>Hygiënische Vlugschriften.</i>	Boekbesch.	1, 5, 10	<i>Peeters.</i> Pil. anti-rhumatismal.	Corr.	5			
<i>Jasinski & Co.</i>		8	„ Poudre „		5			
<i>Jong, de,</i> alias A. Jongejan.		11	<i>Pepermuntjes</i> tegen vrouwenkwalen.	Ber.	5			
<i>Jongejan, Albertus.</i>		11, Ber. 12	<i>Pers.</i> Uit de —	1, 2, 3, 6, 7, 9, 12				
<i>Karlsruhe.</i> Waarschuwings v. den Ge-		8	<i>Physical Culture.</i> Verzorging van het		9			
zondheidsraad „Gegen die Kurpfusche-	Ber.	8	uiterlijk voorkomen.	Boekbesch.	9			
rei und den Heilmittelschwindel”		1	<i>Pilules anti-rhumatism.</i> Peeters.	Corr.	5			
<i>Katholiek Sociaal</i> Weekbl. over kwakzalverij.		1	<i>Pilules Orientales.</i>		6			
<i>Kauling, Dr.</i>	Ber.	2, 7	<i>Pinkpillen,</i> Attesten voor —		5			
<i>Kindermeel.</i> Toezicht in Servië.		11	„ Meldenswaardige reclame voor —		3			
<i>Klierendrank</i> van Homan.		6	„ Nagemaakte —	Ber.	7			
<i>Kloosterhonig.</i>		1	<i>Politie.</i> Waarschuwing van wege de		6			
„ Eigenaardige aanbeveling.		12	<i>Pompe van Meerdervoort.</i> Dr., Tuberculo-		9, 11			
„ Attesten voor		1, 5	phobie.		2			
<i>Kneipp-artsen</i> in de oudheid.		8	<i>Poncelot-Pastilles.</i>		5			
<i>Kruiden</i> van De Haas.		7	<i>Poudre anti-rhumatism.</i> Peeters.	Corr.	5			
<i>Krujse.</i> P. overleden.		8	<i>Rechtszaken:</i>		3, 6, 11			
			De homoeopaath Haverhoek.		2, 6			
			Haarlemmerolie.		11			
			Onbevoegde uitoefening der tand-		11			
			heelkunde.		11			
			<i>Reclame.</i> Brutale	Ber.	11			
			<i>Reclame-middelen</i> en indolente medici		8			

ADVERTENTIEN.

Gezondheidsleer

VOOR

ARBEIDERS,

door L. HEYERMANS, Arts,
Practiseerend genesheer te Amsterdam,

met medewerking van een Ingenieur;
met 27 verklarende illustratiën, en een graphische
voorstelling in kleur.

Prijs f 1.50. Gebonden f 1.90.

Inhoud: Bouw van het menschelijk lichaam; Van de
ontwikkeling en baring der menschelijke vrucht;
Hygiëne van het hart; Ademhaling en longen;
Hygiëne van het zenuwstelsel; Onze huid; Oogen
en ooren; Hygiëne van de zwangere en het kind;
Dranken en spijzen; Arbeiderswoningen; Fabrieken
en werkplaatsen; Het geslachtelijk leven; Beroeps-
ziekten; De tuberculose; Ziekenverzorging en kwak-
zalverij; Alphabetisch register.

Geneeskundige Gids voor den Scheepskapitein,

door Dr. L. VAN 'T HOFF,

Practiseerend Geneesheer en Leeraar aan de Zeevaart-
school te Rotterdam,

met vele illustraties toegelicht.

Gebonden f 1.25.

◆ In den Boekhandel verkrijgbaar. ◆
Uitgaven van W. L. & J. BRUSSE, Rotterdam.